

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πολυτεχνική Σχολή

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης

Θέμα:

Μετεγκατάσταση πληθυσμών σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης: Προσφυγική κρίση, Πολιτικές & Κατευθύνσεις

Αναστασία Κοκτσίδου

Επιβλέπων:
Οικονόμου Δ.

Βόλος, 28/09/2017

George Butler

[Διπλωματική Εργασία]

Μετεγκατάσταση πληθυσμών σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης:

Προσφυγική κρίση, Πολιτικές & Κατευθύνσεις

Επιμέλεια εργασίας:

Κοκτσιδου Αναστασία

A.M.: 01209

Επιβλέπων:

Οικονόμου Δημήτρης

Σεπτέμβριος, 2017

Ευχαριστίες

Θα ήταν άδικο να περιγράψω τη συγγραφή αυτού του τμήματος ως λιγότερο απολαυστική.

Το σύνολο των ανθρώπων που μου στάθηκαν, στα διαφορετικά στάδια της εκπόνησης, είναι ίσως αμέτρητοι.

Ευγνωμοσύνη κι ευχαριστία στους καθηγητές μου κι ιδιαίτερα στον κο Οικονόμου, ο οποίος με υπομονή μου παρείχε καθοδήγηση και με ελευθερία μου επέτρεψε να κινηθώ καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας.

Σε κάθε περίπτωση, ευχαριστώ το διδακτικό κι ερευνητικό προσωπικό για τις γνώσεις που μετέφεραν. Ειδικότερα, ευχαριστώ τον κο Σαπουνάκη που με κατηύθυνε έγκαιρα και έγκυρα, οποίο ζήτημα κι αν του απηύθυνα. Επίσης, την κα Ντυκέν και τον κο Βογιατζήδη που με ξεμπλόκαραν σε φάσεις που το χρειαζόμουν.

Ευχαριστώ του φίλους και πλέον συναδέλφους όπου στα χρόνια φοίτησης μας μοιραστήκαμε όμορφες κι απαιτητικές στιγμές. Ανάμεσά τους δεν μπορώ να μην ξεχωρίσω τις αγαπημένες μου Τζένη, Σπυριδούλα, Χριστίνα, Κατερίνα, Ίλια, Βάγγυ και τις πολυαγαπημένες μου Έλενα, Μαριέλενα κι Εβίτα. Είναι δώρα Θεού!

Τέλος, τίποτα από όλα αυτά δε θα ήταν εφικτό χωρίς την αδιάκοπη στήριξη –κάθε μορφής– κι αγάπη των γονιών μου, Αλεξάνδρας & Ελευθέριου και αδερφών μου Κικής και Παύλου. Η υπομονή σας είναι παράδειγμα!

Όσα κι αν γράψω, η ευγνωμοσύνη μου δε θα μπορέσει ποτέ να εκφραστεί πλήρως με λέξεις.

Περίληψη

Υπάρχουν φαινόμενα τα οποία μπορούν να προβλεφθούν και η πρόβλεψη αυτών εξελίσσει, χωρικά, τις περιοχές σε συστήματα χαμηλής τρωτότητας. Αυτό σημαίνει πως η ικανότητα προβολής των φαινομένων δημιουργεί περιοχές που δεν είναι ευάλωτες σε εξωγενείς παράγοντες. Θεωρείται ότι ένα ανεπιθύμητο γεγονός δεν θα φτάσει στο επίπεδο της καταστροφής εάν εμφανιστεί σε μια περιοχή χωρίς ευάλωτο πληθυσμό (Wisner, κ.ά. 2004). Ωστόσο, δεν είναι ικανά όλα τα γεγονότα να καθοριστούν εκ των προτέρων. Σήμερα γίνεται λόγος για την αντιμετώπιση ζητημάτων τα οποία αφορούν εκτοπισμούς πληθυσμών και αναζήτηση καταφυγίου μετά από τα καταστροφικά γεγονότα ενός πολέμου. Στην παρούσα εργασία γίνεται διερεύνηση της έννοιας της μετακίνησης, η οποία διαχωρίζεται στην ακούσια κι εκούσια. Διευκρινίζονται τα κίνητρά της, οι λόγοι μετακίνησης των πληθυσμών και προκύπτει περαιτέρω ανάλυση της αναγκαστικής και βίαιης μετακίνησης. Η ανάλυση καταλήγει στους μετακινούμενους πληθυσμούς των προσφύγων ιστορικά, και στην αναζήτησή νέας κατοικίας από αυτούς. Καταγράφονται οι πολιτικές που αφορούν τον προσφυγικό πληθυσμό και αναλύονται μέσω παλαιότερων και πρόσφατων παραδειγμάτων.

Είναι φυσικό πως γίνεται αναφορά του σημερινού προσφυγικού ζητήματος και της κρίσης που δημιουργεί. Τέλος εξετάζεται η ορθότητα των πολιτικών, το εύρος των επιλογών για τους πρόσφυγες από το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951 και οι ενέργειες των ΜΚΟ στην προσπάθεια διασφάλισης της ειρήνης, των καλών διασυννοριακών σχέσεων και της εφαρμογής και βελτίωσης των πολιτικών.

Ποιες είναι οι εναλλακτικές επιλογές για τους πρόσφυγες τόσο σε διαχειριστικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο;

Λέξεις κλειδιά

τρωτότητα, πολιτικές, μετακίνηση, έκτακτα γεγονότα, πρόσφυγες, προσφυγικό ζήτημα, λήψη αποφάσεων

Abstract

There are phenomena that can be predicted and their forecast develops, spatially, regions as low vulnerability systems. Explicably, the projection ability creates spaces that are not vulnerable to exogenous factors. It is considered that, an undesirable event will not reach the level of disaster if it occurs in an area without a vulnerable population (Wisner, et al., 2004). However, every unexpected event is not capable of being determined in advance, and nowadays there is a discussion of addressing issues linked to population displacements and seeking refuge, after the devastating event of a war. In this study, a segmentation of the concept of movement is achieved, related to involuntary and voluntary movements. When clarifying its motives and the reasons for the population movements, emerges further analysis of forced and violent displacements. The analysis leads to the refugee and migrant populations historically, and to the search for a new home. Policies on the refugee populations are recorded and analyzed through past and recent examples.

Certainly, the current refugee issue and the created crisis is mentioned and analyzed. In conclusion, the following are being examined: policies accuracy, the range of refugee options from the 1951 Refugee Convention and the actions of NGOs in the effort to ensure peace, good cross-border relations and the implementation and improvement of the existing policies.

What are the alternatives for refugees at both management and practical level?

Key words

Vulnerability, policies, movements, unexpected events, refugees, refugee crisis, decision making

Περιεχόμενα

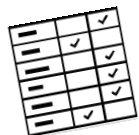
Ευχαριστίες.....	iii
Περίληψη.....	v
Abstract.....	vii
Κατάλογοι.....	5
Αρκτικόλεξα.....	7
Εισαγωγή.....	9
1.Θεωρητικές προσεγγίσεις	18
1.1.Προσδιορισμός βασικών εννοιών	18
1.1.1.Μετακίνηση πληθυσμών	18
1.1.2.Μετεγκατάσταση	19
1.1.2.1.Επιπτώσεις μετεγκατάστασης	21
1.1.3.Έλλειψη στέγης.....	21
1.1.4.Άστεγοι και Αντιμετώπιση έλλειψης στέγης.....	23
1.2.Φυσικά γεγονότα έκτακτης ανάγκης	28
1.2.1.Οι φυσικές καταστροφές σε νούμερα.....	29
1.2.2.Σεισμοί	31
1.2.2.1.Η περίπτωση της Καλαμάτας.....	31
1.2.3.Πλημμύρες.....	32
1.2.4.Η περίπτωση της ΛΔΚ (Gemena & Boma)	33
1.3.Αντιμετώπιση φυσικών γεγονότων έκτακτης ανάγκης.....	33
1.3.1.Αντιμετώπιση σεισμών	37
1.3.2.Αντιμετώπιση πλημμυρών	38
1.4.Ανθρωπογενή γεγονότα έκτακτης ανάγκης	40
1.4.1.Πόλεμος	41
1.4.2.Περιγραφή του προσφυγικού φαινομένου	41
1.4.3.Προσφυγικός πληθυσμός.....	42
1.4.3.1.Προσφυγικός πληθυσμός σε νούμερα	43
1.4.4.Προσφυγιά στην Ελλάδα.....	44
1.5.Αντιμετώπιση – Λύσεις στην Ελλάδα.....	45

2.	Πολιτικές – Παραδείγματα προσωρινής εγκατάστασης προσφυγικού πληθυσμού	50
2.1.	Διεθνή κείμενα για το προσφυγικό ζήτημα.....	50
2.1.1.	Σύμβαση της Γενεύης (1951).....	50
2.1.2.	Το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης (1967)	50
2.1.3.	Σύμβαση του Δουβλίνου.....	51
2.2.	Ευρωπαϊκά κείμενα για το προσφυγικό ζήτημα.....	51
2.2.1.	Κανονισμός Δουβλίνο II & III.....	51
2.2.2.	Κανονισμός Eurodac.....	52
2.2.3.	Σύνοδος Τάμπερε.....	52
2.2.4.	Πρόγραμμα Χάγης.....	52
2.2.5.	Συμφωνία Σέγκεν.....	53
2.2.6.	Frontex.....	53
2.3.	ΟΗΕ και ΥΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.	53
2.3.1.	Πολιτικές της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.....	54
2.3.1.1.	Επανεγκατάσταση.....	54
2.3.1.2.	Εθελοντικός επαναπατρισμός.....	56
2.3.1.3.	Τοπική Ενσωμάτωση.....	56
2.4.	Οι επιλογές ενός πρόσφυγα.....	57
2.5.	Παραδείγματα εφαρμογής πολιτικών για τους πρόσφυγες παγκοσμίως.....	58
2.5.1.	Επανεγκατάσταση στις ΗΠΑ.....	58
2.5.1.1.	Παράδειγμα επανεγκατάστασης.. ..	59
2.5.2.	Εθελοντική μετακίνηση σε καταυλισμό – Ασία.....	60
2.5.2.1.	Παράδειγμα εθελοντικής μετακίνησης σε καταυλισμό (Ζαστάρι, Ιορδανία)	60
2.5.3.	Ενσωμάτωση στον τοπικό πληθυσμό – Αφρική.....	63
2.5.3.1.	Παράδειγμα ενσωμάτωσης στον τοπικό πληθυσμό (Καμπάλα, Ουγκάντα)	63
2.5.4.	Μετακίνηση μέσω επικίνδυνου ταξιδιού – Ευρώπη.....	65
2.5.4.1.	Παράδειγμα μετακίνησης μέσω επικίνδυνου ταξιδιού – Σουηδία.....	65
3.	Το φαινόμενο σήμερα	72
3.1.	Η προσφυγική κρίση του 2015.....	72
3.1.1.	Περιγραφή της προσφυγικής κρίσης στην ΕΕ.....	72
3.1.2.	Περιγραφή της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα.....	74
3.1.2.1.	Οι φάσεις της διαχείρισης της προσφυγικής κρίσης.....	75

3.1.2.2. Κοινή δήλωση ΕΕ – Τουρκίας.....	82
3.1.2.3. Κλίματα επιρροής.....	83
3.1.2.4. Πληθυσμοί.....	85
3.1.2.5. Συμβολή φορέων.....	88
4. Αξιολόγηση πολιτικών – παραδειγμάτων.....	92
4.1. Συμπεράσματα.....	92
4.1.1. Τρωτότητα.....	92
4.1.2. Αξιολόγηση Πολιτικών.....	93
4.1.2.1. Κανονισμός Δουβλίνο II & III.....	93
4.1.2.2. Σέγκεν.....	94
4.1.2.3. Καθεστώς Πρόσφυγα.....	95
4.1.2.4. ΥΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.....	96
4.1.3. Αξιολόγηση Παραδειγμάτων.....	97
4.1.3.1. Παράδειγμα Σουηδίας.....	97
4.1.3.2. Παράδειγμα Ελλάδας.....	98
4.1.4. Κατευθύνσεις.....	99
4.1.5. Περαιτέρω μελέτη – συζήτηση.....	102
Βιβλιογραφία.....	106
Παράρτημα I.....	114
Παράρτημα II.....	116

Κατάλογοι

Πίνακας 1.1. ΕΤΗΟΣ: Ευρωπαϊκή Ταυτολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία, Πηγή: http://www.feantsa.org/download/el___6311838887283173706.pdf, Ιδία επεξεργασία.....26

Πίνακας 2.1. Οι πρώτες 5 χώρες σε υποβολές αιτήσεων, Πηγή: <http://www.unhcr.org/59364f887>, Ιδία επεξεργασία.....55

Πίνακας 2.2. Πρώτες 10 Πολιτείες μετεγκατάστασης-Οικονομικό έτος 2016.....58

Πίνακας 3.1. Πίνακας των πρώτων δημοσιευμένων στοιχείων για την στέγαση (ημ: 18/06/2016), Πηγή: UNHCR, Ιδία επεξεργασία.....79

Πίνακας 3.2. | Χάρτης 3.1. Ποσοστά περιοχών καταγωγής των εισερχόμενων Σύρων προσφύγων, Πηγή: UNHCR, Ιδία επεξεργασία.....87

Γράφημα 1.1. Οι 10 χώρες με τις περισσότερες καταστροφές (2005-2014). Πηγή: CRED/ <https://www.flickr.com/photos/isdr/16111599814/in/album-72157628015380393/>, Ιδία επεξεργασία.....30

Γράφημα 1.2. Απόλυτοι αριθμοί καταστροφών την περίοδο 2013-2017, Πηγή: <http://reliefweb.int/disasters>, Ιδία επεξεργασία.....32

Γράφημα 2.1. Υποβολές αιτήσεων επανεγκατάστασης στην UNHCR για την περίοδο 2013 – Δεκέμβριος 2016, Πηγή: <http://www.unhcr.org/59364f887>, Ιδία επεξεργασία.....55

Γράφημα 3.1. Εξέλιξη του αριθμού των αιτούντων για πρώτη φορά άσυλο στην ΕΕ, [Σημείωση: Τα στοιχεία των 1998-2015 είναι ετήσια ενώ του 2016 είναι μηνιαία.], Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιδία επεξεργασία.....74

Γράφημα 3.2. Φύλο & Ηλικία εισερχομένων, (1-28/12/2015), Πηγή: Ελλ.Αστυν., Ιδία επεξεργασία.....76

Γράφημα 3.3. Νόμιμη τεκμηρίωση για είσοδο/ παραμονή σε 3η χώρα, Πηγή: UNHCR, Ιδία επεξεργασία.....87

Διάγραμμα 2.2. Πληθυσμιακή Πυραμίδα για τα τελευταία πληθυσμιακά στοιχεία (2017), Πηγή: UNHCR database, Ιδία επεξεργασία.....61

Διάγραμμα 3.1. Θαλάσσιες μηνιαίες αφίξεις, (Ιανουάριος- Νοέμβριος 2015), Πηγή: UNHCR, Ιδία επεξεργασία.....75

Διάγραμμα 3.2. Εθνικότητες εισερχομένων στην Ελλάδα, (Νοέμβριος και Δεκέμβριος του 2015), Πηγή: Ελλ.Αστυν και Λιμενικό Σώμα., Ιδία επεξεργασία.....76

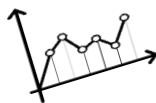
Διάγραμμα 3.3. Διάγραμμα των συνολικών θέσεων φιλοξενίας σε δομές για τους μήνες Μάιο έως Δεκέμβριο του 2016, Πηγή: UNHCR, Ιδία επεξεργασία.....79

Διάγραμμα 3.4. Συνολικός αριθμός θέσεων σε δομές από 31-12-2016 έως 21-02-2017, Πηγή: UNHCR, Ιδία επεξεργασία.....80

Διάγραμμα 3.5. Εξέλιξη του αριθμού των τύπων φιλοξενίας (ανά τρίμηνο), Πηγή: UNHCR, Ιδία επεξεργασία.....81

Διάγραμμα 3.6. Ημερήσιος αριθμός αφίξεων για τον Μάρτιο του 2016, Πηγή: UNHCR, Ιδία επεξεργασία.....83

Διάγραμμα 3.7. Μ.Ο. ημερήσιων αφίξεων κατά μήνα, από τον Οκτώβριο 2015 έως τον Ιούνιο 2017, Πηγή: UNHCR, Ιδία επεξεργασία.....85

Διάγραμμα 3.8. Επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων Σύρων προσφύγων, Πηγή: UNHCR, Ιδία επεξεργασία 86

Εικόνα 1.1. Universal Declaration of Human Rights, άρθρα 12,17 και 25. Έργα του Octavio Roth, Πηγή: Προσωπικό αρχείο, Ιδία επεξεργασία..... 22

Εικόνα 1.2. Το αντίκτυπο των καταστροφών* 2002 – 2012 [*συμπεριλαμβάνονται οι σεισμοί (σεισμική δραστηριότητα), ξηρασία, επιδημίες, ακραίες θερμοκρασίες, πλημμύρες, προσβολές από έντομα, μαζική κίνηση (ξηρότητα & υγρασία), καταιγίδες, ηφαίστεια και άγρια ζωή].. Πηγή: <https://www.flickr.com/photos/isdr/8567182347/in/album-72157628015380393/> , Ιδία επεξεργασία 29

Εικόνα 1.3. Saito Takao, Πηγή: <http://l-oo.tumblr.com/post/54084909474> 31

Εικόνα 1.4. My city is ready! Πηγή: <http://www.unisdr.org/campaign/resilientcities/> 34

Εικόνα 1.5. Θετικά & Αρνητικά αποτελέσματα της Παγκόσμιας Έκθεσης Αξιολόγησης Μείωσης Κινδύνου των Καταστροφών(GAR) 2013, Πηγή: <https://www.unisdr.org/we/inform/gar>..... 36

Εικόνα 1.6 Εικόνες καταστροφής της Καλαμάτας 38

Εικόνα 1.7. Σκηνές για τις ανάγκες των σεισμοπαθών, Πηγή: Κατσαφάδου, 2013 38

Εικόνα 1.8. IWRM (Integrated Water Resources Management) Lukaya, Πηγή: UN Environment / https://www.youtube.com/watch?time_continue=382&v=dE_sE4K-HEg, Ιδία επεξεργασία..... 40

Εικόνα 1.9. Συνολικοί αριθμοί προσφύγων στον κόσμο Πηγή: UNHCR / <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> , Ιδία επεξεργασία..... 43

Εικόνα 2.1. Απεικόνιση τριών επιλογών των προσφύγων , Πηγή εικόνων: <http://www.thenounproject.com> , Ιδία επεξεργασία.....57

Εικόνα 2.2. Παροχή υπηρεσιών στο Ζαατάρι , Πηγή: UNHCR database, Ιδία επεξεργασία.61

Εικόνα 2.3. Αεροφωτογραφίες του καμπ Ζαατάρι, Πηγή αεροφωτογραφιών: ESRI maps, Ιδία επεξεργασία.....62

Εικόνα 2.4. Βασικές υπηρεσίες: καθημερινή και μηνιαία υποστήριξη, Πηγή αεροφωτογραφιών: UNHCR, Ιδία επεξεργασία.....62

Εικόνα 3.1. Εικόνες της Ειδομένης (2016) και καταγεγραμμένες υπηρεσίες/ανάγκες πρώτης υποδοχής, Πηγή: <http://www.protothema.gr/>, <http://www.firstreception.gov.gr/>, Ιδία επεξεργασία.....77

Χάρτης 1.1. Χάρτης της ΛΔΚ/ θέση Genema, Πηγή: IFRC.....39

Χάρτης 2.1. Χάρτης της Ιορδανίας, Πηγή: <https://www.rsc.ox.ac.uk/files/> , Ιδία επεξεργασία.....60

Χάρτης 3.1. Η κίνηση του προσφυγικού και μεταναστευτικού πληθυσμού της κρίσης του 2015 (ενημερωμένο έως την 31 Δεκεμβρίου 2015), Πηγή: UNHCR, Ιδία επεξεργασία.....84

Αρκτικόλεξα

3D Three-Dimensional

ΓΓ Γενική Γραμματεία

ΕΕ Ευρωπαϊκή Ένωση

ΗΠΑ Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΚΕΠΟΜ Κεντρικό Επιχειρησιακό Όργανο Μετανάστευσης

ΚΥΤ Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης

ΛΔΚ Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό

ΟΗΕ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΠΓΔΜ Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

ΥΑ Ύπατη Αρμοστεία

ΥΑΗΕΠ Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες

ΥΠΥΤ Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης

ACTED Agency for Technical Cooperation and Development

AMIF Asylum, Migration and Integration Fund

AMR Arab Medical Relief

Ardd-Legal AID Arab Renaissance Organization for Democracy and Development

CRED Center for Research on the Epidemiology of Disasters

DRC Democratic Republic of Congo &

Danish Refugee Council

EMPHNET Eastern Mediterranean Public Health Network

EMSC European Migrant Smuggling Centre

ETHOS European Typology of Homelessness and housing exclusion

FEANTSA European Federation of National Organizations Working with the Homeless

FEMA Federal Emergency Management Agency

Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Διαχείρισης Καταστάσεων Έκτακτης Ανάγκης

FMO Forced Migration Online

FPSC Fundacion Promocion Social de la Cultura

GMDAC Global Migration Data Analysis Centre

HFA Hyogo Framework for Action

HIAS Hebrew Immigrant Aid Society

IASFM International Association for the Study of Forced Migration

ICRC International Committee of the Red Cross

IDMC Internal Displacement Monitoring Centre

IDP Internally Displaced People
IFRC International Federation of Red Cross
IOM International Organization for Migration
IRC International Rescue Committee
ISF Internal Security Fund
LWF The Lutheran World Federation
MDM Médecins du Monde
MSF Médecins Sans Frontières
NHF Noor Al Hussein Foundation
NRC Norwegian Refugee Council
OCHA Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (του ΟΗΕ)
ORR Office of Refugee Resettlement
PRM Department of State Bureau of Population, Refugees, and Migration
QRC Qatari Red Crescent
RI Relief International
SCAF Supreme Council of the Armed Forces
Ανώτατο Συμβούλιο Ενόπλων Δυνάμεων
SGBV Sexual and gender-based violence
SRAD Syrian Refugee Affairs Directorate
UNEP United Nations Environmental Program
Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών
UNFPA United Nations Population Fund
UNHCR United Nations High Commissioner for Refugees
Ύπατη Αρμοστέία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
UNICEF United Nations International Children's Emergency Fund
UNISDR United Nations Office for Disaster Risk Reduction
UNITAR United Nations Institute for Training and Research
UNOPS United Nations Office for Project Services
UNOSAT United Nations Operational Satellite
WFP World Food Programme

Εισαγωγή

Λόγοι επιλογής

Τον Ιανουάριο του 2016, μία ομάδα 68 καλλιτεχνών¹ παγκοσμίως, συλλέγει και εκθέτει υλικό εκτοπισμού και βίαιης μετακίνησης ανθρώπων ανά τον κόσμο, σε μία ομαδική έκθεση². Σήμερα, για περισσότερα από 60 εκατομμύρια άτομα στον κόσμο, το καταφύγιο ορίζεται με τη συνεχή μετακίνηση ή τη φυγή.

Ανασφάλεια: Εντοπίζοντας τον εκτοπισμό και τα καταφύγια. Αυτό αποτελεί το θέμα που απασχόλησε τους καλλιτέχνες και μέσω αυτού διερευνούν τους τρόπους με τους οποίους **η σύγχρονη αρχιτεκτονική και ο σχεδιασμός έχουν αντιμετωπίσει την έννοια του καταφυγίου υπό το πρίσμα των παγκόσμιων προσφυγικών καταστάσεων έκτακτης ανάγκης**.

Από την ενίσχυση των διεθνών συνόρων στην υλικότεχνη υποστήριξη των συστημάτων κινητής στέγασης, ο τρόπος που κατανοούμε το καταφύγιο καθορίζεται τελικά μέσω της συσχέτισής του με την ασφάλεια. Τα στρατόπεδα των προσφύγων, που έως κάποτε θεωρούνταν προσωρινοί οικισμοί, έχουν γίνει τόποι όπου μέσω αυτών εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο **τα ανθρώπινα δικαιώματα διασταυρώνονται με την δημιουργία των πόλεων**. Αρχιτέκτονες, σχεδιαστές και καλλιτέχνες, που δημιουργούν με διαφορετικά μέσα και σε διαφορετικές κλίμακες, έργα και πρότζεκτς, προσπαθούν να αποτυπώσουν τις περίπλοκες συνθήκες που προκαλούνται από την εξαναγκαστική μετατόπιση. Σκοπός είναι η εστίαση σε συνθήκες που διαταράσσουν τις συμβατικές εικόνες του δομημένου περιβάλλοντος.

Τα έργα και η συλλογή αποδίδουν μία κριτική άποψη για τις ιστορίες της προσφυγιάς, της μετανάστευσης, της πατρίδας, της ιδιοκτησίας και της εκτόπισης.

Εικόνα 0.1. Woven Chronicle. 2011/16, έργο της Reena Saini Kallat. Φωτογραφία: Jonathan Muzikar, από την έκθεση Insecurities: Tracing Displacement and Shelter, Πηγή: MoMA

¹ <https://www.moma.org> | Insecurities: Tracing Displacement and Shelter

² Η έκθεση αυτή αποτελεί μέρος των Πολιτών και Συνόρων, μια σειρά από ξεχωριστά έργα στο MoMA

Αντλώντας τις αρχικές ιδέες από τα παραπάνω και εμπνεόμενη από τις διαφορετικές απόψεις για το θέμα, η εργασία έχει σκοπό να αναδείξει τις διαφορές των εννοιών που συνήθως συγχέονται, τη σημασία του χρόνου δράσης και του χώρου επιρροής μετά από μία έκτακτη ανάγκη, το μέγεθος του προβλήματος στη σύγχρονη εποχή και τελικά τις ισχύουσες πολιτικές και την ενδεχόμενη εξέλιξή τους.

Τα κεφάλαια στα οποία χωρίζεται η εργασία είναι τέσσερα:

Στο **πρώτο κεφάλαιο** (κεφάλαιο 1), γίνεται μία εκτενής αναφορά στην μετακίνηση των πληθυσμών, τις διαφορές των λόγων και αιτιών μετακίνησης και στη διαφορά της ακούσιας και εκούσιας μετανάστευσης. Προσδιορίζονται οι έννοιες της στέγασης, η έλλειψή της, οι κατηγορίες αυτής και τα δικαιώματα των ανθρώπων στη στέγη. Έπειτα, κρίνεται σημαντική η διαφοροποίηση της έννοιας του έκτακτου γεγονότος σε φυσικά και ανθρωπογενή και περιγράφονται οι διαφορές τους μέσω παραδειγμάτων ανά των κόσμο. Στο τέλος κάθε αναφοράς, εντοπίζονται οι αντιμετώπισεις και οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν σε κάθε περίπτωση.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** (κεφάλαιο 2), αναφέρονται συγκεκριμένα, οι ισχύουσες πολιτικές οι οποίες αφορούν τους πρόσφυγες. Τι ίσχυε, πως και γιατί τροποποιήθηκε και ποιος είναι ο σκοπός της αλλαγής του. Οι πολιτικές περιλαμβάνουν διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα για το προσφυγικό ζήτημα, καθώς και τις γενικές κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών από το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951. Τέλος, γίνεται μία κριτική σύγκριση στις πολιτικές που αναφέρονται στα διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα και στις επιλογές που στην πραγματικότητα έχει ένας πρόσφυγας. Όπως και στην περίπτωση του πρώτου κεφαλαίου, έτσι και στο δεύτερο, η επεξήγηση των πολιτικών γίνεται μέσω παραδειγμάτων παγκοσμίως.

Το **τρίτο κεφάλαιο** (κεφάλαιο 3), εστιάζει στην υφιστάμενη προσφυγική κατάσταση, που συγκεκριμένα προκλήθηκε από τον σημερινό πόλεμο στη Συρία. Τα αποτελέσματά του έχουν επιπτώσεις στις γειτονικές, και όχι μόνον, χώρες της Μεσογείου, δημιουργώντας ένα από τα μεγαλύτερα ανθρωπιστικά προβλήματα στην ιστορία. Βάσει ποσοτικών στατιστικών στοιχείων αλλά και ποιοτικής έρευνας, απεικονίζονται τα αποτελέσματα της προσφυγικής κρίσης, περιληπτικά για την Ευρώπη και αναλυτικά για την Ελλάδα. Μερικά από τα ερωτήματα του κεφαλαίου είναι, ποιες ήταν οι φάσεις αντιμετώπισης, γιατί βρέθηκαν οι χώρες τόσο απροετοίμαστες και ποια είναι τα χωρικά προβλήματα που αυτή δημιουργεί.

Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας, δηλαδή στο **τέταρτο κεφάλαιο** (κεφάλαιο 4), καταγράφονται αναλυτικά τα συμπεράσματα, τα οποία προκύπτουν από τη διεξαγωγή της ανάλυσης και έρευνας και τίθενται γενικότεροι προβληματισμοί και προτροπές, που αφορούν τις αιτίες και τη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος. Παράλληλα γίνεται αξιολόγηση των πολιτικών μέσω των συμπερασμάτων, για τον καλύτερο προσδιορισμό τους. Οι κατευθύνσεις αποτελούν βασικά σημεία στην κατάληξη της μελέτης. Τέλος, το τμήμα της «Περεταίρω συζήτησης – μελέτης» αναφέρεται στα ερωτήματα που θα απασχολήσουν στην ενδεχόμενη συνέχιση της εργασίας για την οργάνωση και αποφυγή παρόμοιων κρίσεων – καταστάσεων.

Ουσιαστικά, για την καλύτερη οργάνωση και κατανόηση της εργασίας, τα κεφάλαια δομούνται σε δύο ευρύτερες ενότητες: **Α' Ενότητα:** Θεωρία & κατανόηση εννοιών: μετακινήσεις, έκτακτα γεγονότα, πολιτικές και η περίπτωση των προσφυγικών πληθυσμών,

όπου εντάσσονται τα Κεφάλαια 1 και 2, και **Β' Ενότητα**: Η περίπτωση του προσφυγικού ζητήματος στην Ελλάδα και η αξιολόγηση των πολιτικών αντιμετώπισης (Κεφάλαιο 4 και 5).

Μεθοδολογία

Παραδοσιακά, χρησιμοποιήθηκε η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Μια ανασκόπηση των ακαδημαϊκών, κυβερνητικών εγγράφων, όπως κι εγγράφων πολιτικών και πρακτικών χρησιμοποιώντας την τυπική αναζήτηση και μέθοδο της 'χιονοστιβάδας'. Εξετάστηκαν αναφορές, παραπομπές κι εργασίες οι οποίες υποδείχθηκαν και κρίθηκαν σχετικές, όπως η αναζήτηση και ανάκτηση βιβλιογραφίας από σχετικά άρθρα και αναφορές σε αντίστοιχα έγγραφα.

Οι συνομιλίες με ειδικούς ήταν βασικό κομμάτι της διεκπεραίωσης. Τηλεφωνικές, ηλεκτρονικές και προσωπικές συνδιαλέξεις με ακαδημαϊκό προσωπικό, συγκεκριμένα από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και ΚΤΗ αποτέλεσαν ίσως τα καθοριστικότερα πρώτα βήματα της εργασίας. Ταυτόχρονα, ουσιαστική είναι η επικοινωνία κι η ενασχόληση με ΜΚΟ (Α21, EuroRelief, Perichoresis, Samaritan's Purse, DRC). Η επαφή με τον ΟΗΕ και την ΥΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (κυρίως ηλεκτρονικά), είναι από τις βασικές επαφές και οι πηγές αυτών ενσωματώνονται σε όλα τα κεφάλαια, ίσως στο μεγαλύτερο βαθμό. Τελικά, αφού κάποια τμήματα έπρεπε να 'συνδεθούν' καθώς η βιβλιογραφία δεν είναι ποτέ αρκετή, υπήρξε επικοινωνία με το Υπουργείο Μεταναστευτικής

Πολιτικής, μέσω του επιβλέποντα της εργασίας, αναφορικά με το προσφυγικό ζήτημα των τελευταίων ετών στην Ελλάδα.³

Παράλληλα, έγινε συστηματική αναφορά και παρακολούθηση των πολιτικών που ακολουθούνται, μέσω παραδειγμάτων, δημοσιεύσεων και γκριζας βιβλιογραφίας. Χρησιμοποιήθηκαν επίσης άρθρα τα οποία έχουν αξιολογηθεί, βασικώς για τα αποτελέσματα των πολιτικών και επιπτώσεων (θετικών/αρνητικών) σε έναν πληγέντα πληθυσμό ή και περιοχή.

Τέλος, η συμμετοχή σε workshop (ECOWEEK) σχετικά με τον επανασχεδιασμό των προσφυγικών καμπς (refugee camps), στην Ελλάδα σήμερα, έδωσε την ευκαιρία για συζητήσεις με τον προσφυγικό πληθυσμό, όχι μόνο σχετικά με την ενημέρωση για το σχεδιασμό αλλά και για την εξέταση των αναγκών και προσωπικοτήτων των προσφύγων.

Στόχος

Στόχος είναι η βέλτιστη χρήση των γνώσεων, μεθόδων ανάλυσης και πρότασης για τον σχεδιασμό και τις προτάσεις, τα οποία διδάχτηκαν τα χρόνια φοίτησης στο ΤΜΧΠΠΑ.

Εν κατακλείδι, μέσα από την ανάλυση, γίνεται η προσπάθεια επίτευξης και σύνδεσης των παραγόντων που επηρεάζουν την εξέλιξη των γεγονότων μετά από ένα έκτακτο γεγονός, ειδικά στην περίπτωση των προσφύγων.

Η μελέτη επίσης, στοχεύει να συμβάλει στην βελτίωση των πολιτικών και αποφάσεων σε παρόμοιες κρίσιμες καταστάσεις, καθώς δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην σημασία της πρόληψης και στον βαθμό που αυτή είναι εφικτή σε περιπτώσεις όπως ο πόλεμος.

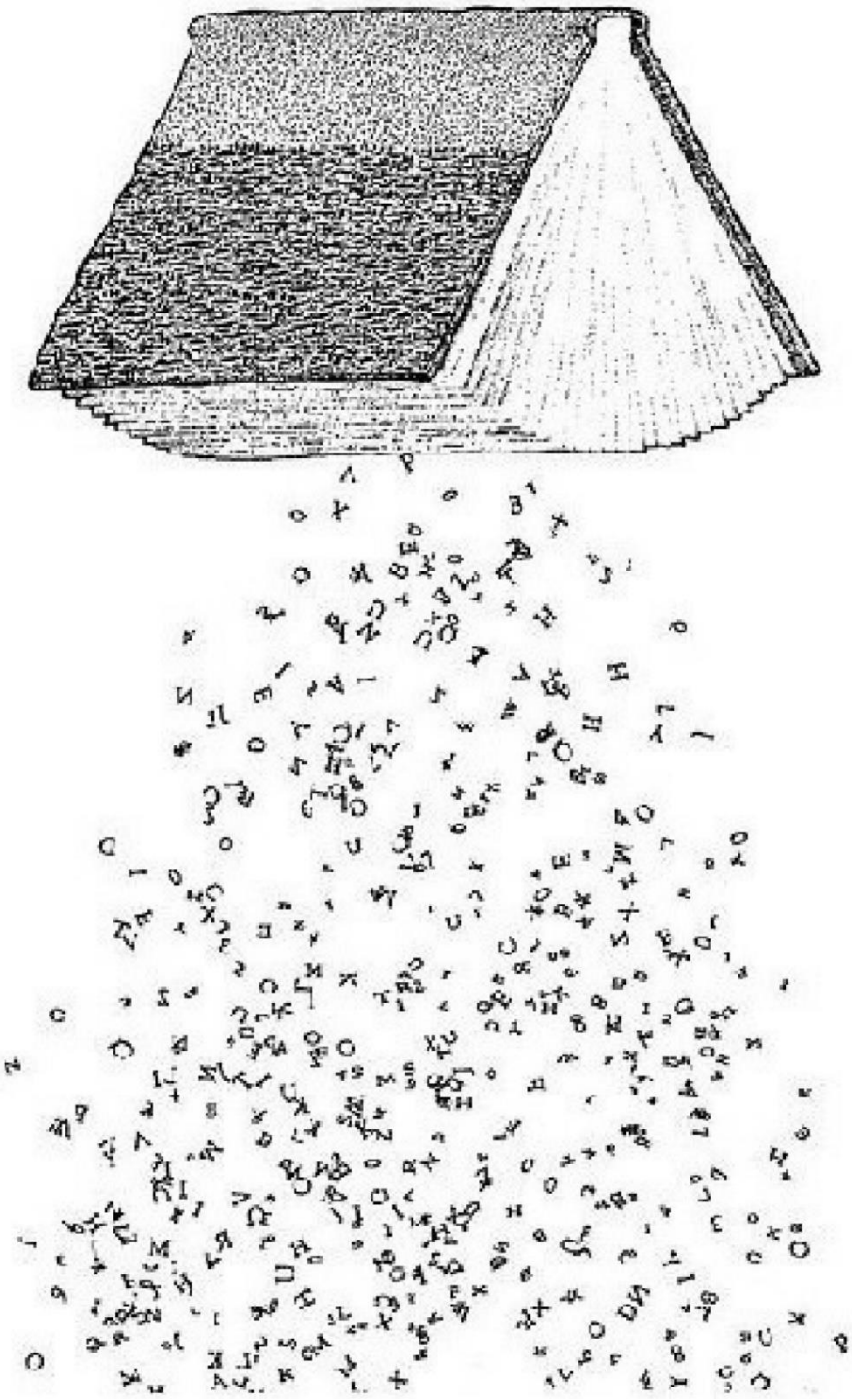
Όπως σε κάθε μελέτη, έτσι και σε αυτή, υπήρξαν όρια στην ανάλυση και τελικά στην πρόταση/κατευθύνσεις. Η αναζήτηση είναι ατέρμονη και ο σκοπός της εργασίας είναι, τελικά, η συνέχιση της ενασχόλησης με το θέμα.

³ Παράρτημα I

A' ENOTHTA

Κεφάλαιο 1ο

[Θεωρητικές Προσεγγίσεις]

"You cannot go on 'explaining away' forever: you will find that you have explained explanation itself away. You cannot go on 'seeing through' things for ever. The whole point of seeing through something is to see something through it."

— C. S. Lewis, *The Abolition of Man*

1. Θεωρητικές προσεγγίσεις

1.1. Προσδιορισμός βασικών εννοιών

1.1.1. Μετακίνηση πληθυσμών

Μετακίνηση των πληθυσμών είναι η μετακίνηση μιας ομάδας ανθρώπων από μια περιοχή σε μια άλλη. Η μετακίνηση μπορεί να σχετίζεται με τη μετανάστευση και συνήθως η μετανάστευση είναι ατομική και δεν αφορά μία μάζα πληθυσμού η οποία οργανωμένα μετακινείται σε έναν συγκεκριμένο τόπο. Αυτό βέβαια, δεν αποκλείει την επιλογή ομάδων για μόνιμη ή προσωρινή μετεγκατάσταση αν και δημογραφικά, σήμερα, δεν συμβαίνει με μεγάλη συχνότητα. Η μετανάστευση είναι είτε εσωτερική, εντός της ίδιας επικράτειας (Δημοτική/ Τοπική κοινότητα, Δήμος, Περιφέρεια κοκ) δηλαδή εντός των συνόρων μίας χώρας, είτε εξωτερική (μετακίνηση σε διαφορετική χώρα).

Ο Τζ. Άιζακ (J. Isaac) δέχεται ότι και η αναγκαστική μετανάστευση πληθυσμών εμπίπτει στα εννοιολογικά όρια του όρου «μετανάστευση», γι' αυτό και διακρίνει τη μετανάστευση σε εκούσια και αναγκαστική. Αναφορικά με εκείνους τους πληθυσμούς που μετακινήθηκαν βίαια έξω από την περιοχή τους, αλλά εγκαταστάθηκαν από τους διώκτες τους σε ειδικά στρατόπεδα ή άλλους περιορισμένους χώρους, ο ίδιος ο συγγραφέας προτείνει τον όρο ατελής μετανάστευση. Οπωσδήποτε, κατά τον Άιζακ, αιτία της μετανάστευσης, τόσο της εκούσιας όσο και της αναγκαστικής, είναι η προσπάθεια εκείνων που μεταναστεύουν να απαλλαγούν από διάφορους παράγοντες που καταπιέζουν τη ζωή και την προσωπικότητα τους και, επομένως, οι δύο αυτές κατηγορίες αποτελούν δύο διαφορετικές όψεις του ίδιου φαινομένου. (Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, 2001:11)

Πιο συγκεκριμένα, τα γεγονότα που επηρεάζουν την μετακίνηση των ανθρώπων είναι είτε λόγω προσωπικής θέλησης για αναζήτηση καλύτερου περιβάλλοντος διαβίωσης, εργασίας κοκ, είτε λόγω αιτιών επιβολής μετεγκατάστασης. Με το πρώτο, γίνεται αντιληπτό πως η μετακίνηση και συγκεκριμένα η εκούσια μετανάστευση συνδέεται συνηθέστερα με περιπτώσεις ανθρώπων που αφήνουν την περιοχή διαμονής τους ή την πατρίδα τους, για προσωπικούς λόγους, χωρίς την παρεμβολή ενός εξωγενούς, έκτακτου και αναγκαστικού παράγοντα. Με τη δεύτερη αιτία και επεκτείνοντας τον ορισμό του Τζ. Άιζακ, αυτό που εννοείται είναι η καταναγκαστική μετεγκατάσταση ανθρώπων, εξαιτίας παραγόντων που προκαλούνται από φυσικά αλλά κι ανθρωπογενή γεγονότα. Αντίστοιχα, τα γεγονότα αυτά οδηγούν στην εγκατάλειψη της μόνιμης κατοικίας, στην προκειμένη περίπτωση γιατί επεβλήθη ένα απρόβλεπτο γεγονός.

Οι παράγοντες οι οποίοι εντάσσονται στις κατηγορίες των απρόβλεπτων γεγονότων είναι από τη μία οι φυσικές καταστροφές⁴, οι οποίες προκαλούνται από φυσικούς κινδύνους. Ανάλογα με την προέλευσή τους, οι φυσικοί κίνδυνοι διακρίνονται σε κοσμικούς, ατμοσφαιρικούς, γεωλογικούς, υδρολογικούς και βιολογικούς (Παπαδόπουλος, 2000:13). Από την άλλη, ορίζονται οι καταστροφές ανθρωπίνης προέλευσης, ή ανθρωπογενείς

⁴ Οι φυσικές καταστροφές είναι το αποτέλεσμα των γεγονότων που προκαλούνται από φυσικούς κινδύνους, που ξεπερνούν την τοπική ικανότητα απόκρισης και επηρεάζουν σοβαρά ευάλωτες κοινότητες ή γεωγραφικές περιοχές, επιδρώντας στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξή τους, αλλά και καθιστώντας τις ανίκανες να λειτουργήσουν κανονικά (Benson & Clay, 2004: 5· Burton & Kates, 1964: 413· Ferris, 2010:1).

καταστροφές. Στις ανθρωπογενείς καταστροφές περιλαμβάνονται και οι τεχνολογικές καταστροφές και είναι αποτέλεσμα ανθρωπογενών ή τεχνολογικών δραστηριοτήτων αντίστοιχα, ικανών να προκαλέσουν βλάβες ή καταστροφές στον άνθρωπο ή το περιβάλλον (Μακρόπουλος, 2016: 1).

Οι κατηγορίες των έκτακτων γεγονότων και καταστροφών θα αναλυθούν ειδικότερα στα κεφάλαια 1.2. και 1.4.

Η αποκατάσταση του πληθυσμού μετά από έκτακτα γεγονότα θα αναλυθεί ειδικότερα στα κεφάλαια 1.3 και 2

Μετά την πρόκληση ενός καταστροφικού γεγονότος, είτε φυσικής είτε ανθρωπογενούς προέλευσης, οι συνέπειες είναι πολλών επιπέδων, όπως περιβαλλοντικές, κοινωνικές, οικονομικές και χωρικές. Σχετίζονται με την επίδραση στον χώρο, ένα χώρο που συνήθιζαν οι συγκεκριμένες ομάδες να αλληλοεπιδρούν. Έτσι, ένα καίριο ζήτημα εκτός της μετακίνησης, αποτελεί η 'αποκατάσταση' του **κατεστραμμένου** χώρου και του πληγέντος πληθυσμού.

1.1.2. Μετεγκατάσταση

Συμβάντα όπως τα έκτακτα γεγονότα, στις περισσότερες, αν όχι σε όλες τις, περιπτώσεις τους, απαιτούν αθέλητες μετεγκαταστάσεις κι εκτοπισμούς ποικίλων ομάδων ανθρώπων. Ανάλογα με το γεγονός, οι μετακινούμενες ομάδες χαρακτηρίζονται ως εσωτερικοί ή εξωτερικοί μετανάστες, ή πρόσφυγες. Η διάκριση μεταξύ των πληθυσμών είναι απαραίτητη καθώς η μορφή και ο λόγος μετακίνησης, όπως και η αντιμετώπισή τους διαφέρουν.

Οι μεταναστευτικές ροές είναι ευκολότερο να προβλεφθούν σε σχέση με τις προσφυγικές ροές, αν και στην περίπτωση της Ελλάδας, για τη μετανάστευση «έχουμε λίγα αριθμητικά στοιχεία, και ο χειρισμός τους πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή» (Κυριαζή-Άλλισον, 1998). Ο όρος μετανάστευση σχετίζεται με την αλλαγή κατοικίας για μια τουλάχιστον ελάχιστη περίοδο χρόνου. Ο επιχειρησιακός ορισμός που δίνεται διεθνώς για την εσωτερική μετανάστευση είναι «αλλαγή κατοικίας από μια διοικητική μονάδα σε μια άλλη στο εσωτερικό της ίδιας χώρας» (United Nations, 1978).

Ωστόσο, ο διωγμός από μία περιοχή έχει διαφορά από την μετανάστευση. Η δεύτερη περίπτωση, που αναλύθηκε συνοπτικά πιο πάνω, αφορά την προγραμματισμένη μετεγκατάσταση σε κάποια άλλη περιοχή, εντός της χώρας εάν πρόκειται για εσωτερική μετανάστευση κι εκτός αν πρόκειται για εξωτερική. Στην πρώτη περίπτωση όμως, αυτή της προσφυγιάς, υπάρχει βίαιος εξαναγκασμός για εγκατάλειψη της κατοικίας και πολύ συχνά της πατρίδας. Πρόκειται για δύο εξίσου σοβαρά φαινόμενα, διαφορετικής μορφής και αντιμετώπισης.

Η υποχρεωτική μετεγκατάσταση, σύμφωνα με τον ορισμό του IASFM, είναι ένας γενικός όρος που αναφέρεται στις μετακινήσεις προσφύγων και εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων

(IDPs⁵, εκείνων που εκτοπίζονται από συγκρούσεις) καθώς και ανθρώπων που εκτοπίζονται από φυσικές ή περιβαλλοντικές, χημικές ή πυρηνικές καταστροφές, λιμούς ή αναπτυξιακά έργα. Πρόκειται για ένα πολύπλοκο και πολυδιάστατο φαινόμενο. Η FMΟ επικεντρώνεται σε τρεις ξεχωριστούς, αν και μερικές φορές ταυτόχρονα αλληλοσυνδεόμενους, τύπους αναγκαστικής μετανάστευσης με αποτέλεσμα μετεγκατάστασης: συρράξεις, αναπτυξιακές πολιτικές και καταστροφές.

Νωρίτερα, αναφέρθηκε η μετεγκατάσταση πληθυσμών σε ειδικά στρατόπεδα ή άλλους περιορισμένους χώρους, όπου σύμφωνα με τον J. Isaac αυτό αποτελεί τον όρο της ατελούς μετανάστευσης. Η μετεγκατάσταση σε **ειδικά στρατόπεδα**, ιστορικά, βρίσκεται απάντηση στην Βρετανική Αυτοκρατορία τα τέλη του 19ου αιώνα, όταν κατά τη διάρκεια των Πολέμων των Μποέρς, τέθηκαν σε εφαρμογή τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, στη Νότια Αφρική. Ο ΟΗΕ, θεωρεί σήμερα ότι αυτή ήταν η πρώτη γενοκτονία. Επιπλέον, εξορία σε τέτοιους χώρους έβρισκαν οι αντιφρονούντες πολιτικοί κρατούμενοι και ύποπτοι στα σοβιετικά **στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας**. Στην πιο πρόσφατη ιστορία των πολέμων, συναντώνται τα γερμανικά **στρατόπεδα συγκέντρωσης** του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όπου οι κρατούμενοι βάσει της εθνικής, θρησκευτικής και πολιτικής τους ταυτότητας, εγκλείονται αδικαιολόγητα.

Άλλα παραδείγματα, που χρησιμοποιήθηκαν ως **ειδικοί περιορισμένοι χώροι** και συγκεκριμένα στην Ελλάδα, είναι το γήπεδο του ΠΑΟΚ στην Τούμπα Θεσσαλονίκης. «Το οικόπεδο της Τούμπας ήταν στρατιωτικός χώρος που φιλοξενούσε τότε οικογένειες προσφύγων λόγω του εμφυλίου και σεισμόπληκτους» (Γεωργαλή, 2016: 180-181). Ακόμη, στην Καλαμαρία το 1920, τότε εξωαστικός χώρος της Θεσσαλονίκης, εγκαθίστανται οι πρώτοι πληθυσμοί προσφύγων από την Γεωργία και τον Καύκασο (Δήμος Καλαμαριάς, 2009). Υπογραμμίζεται, όμως, ότι ο μαζικός εποικισμός της περιοχής συντελείται μετά την Μικρασιατική Καταστροφή του 1922, οπότε υπολογίζεται ότι μέχρι και 100.000 πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν συνολικά στη Θεσσαλονίκη, με το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών να εγκαθίστανται στην Καλαμαριά. Μεγάλο μέρος των προσφύγων ήταν Πόντιοι, οι οποίοι οργάνωσαν σωματεία και συλλόγους (Δήμος Καλαμαριάς, 2009). Μετά τη διανομή των προσφύγων τον πρώτο καιρό **σε σκηνές και σε θαλάμους**, από το 1926 και ύστερα ξεκινά η διανομή των οικοπέδων και η κατασκευή των πρώτων σπιτιών, τα περισσότερα **παράγκες** στην αρχή, με τη βοήθεια της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων και Κοινωνικής Πρόνοιας (Γεωργαλή, 2016: 187). Εκτός από την περίπτωση της Καλαμαριάς, το 1922 γίνεται εγκατάσταση μεγάλου αριθμού προσφύγων στη Θεσσαλονίκη. **Όπου υπάρχει διαθέσιμη γη** εγκαθίστανται φτιάχνοντας συνοικισμούς. Η αδυναμία ελέγχου της κατάστασης είναι εμφανής κι ως αποτέλεσμα το σχέδιο πόλεως (σχέδιο του Εμπράρ) εγκαταλείπεται πριν την εφαρμογή του. Έκτοτε ο θεσμικά κατοχυρωμένος σχεδιασμός της ακολουθεί την πορεία των λοιπών ελληνικών αστικών κέντρων. Σύνταξη ρυμοτομικών σχεδίων, ενσωμάτωση προσφυγικών συνοικισμών και απουσία συνολικού σχεδιασμού για την πόλη. Από το 1950, όμως, και μετά το μεγαλύτερο πρόβλημα αποτελεί το στεγαστικό, με την **αυθαίρετη δόμηση** να αποτελεί τον κυρίαρχο τρόπο αντιμετώπισης της **στεγαστικής αποκατάστασης** (Καραδήμου, Γερόλυμπου, 2013).

⁵ Τα εσωτερικά εκτοπισμένα άτομα (IDP) δεν έχουν περάσει σύνορα για να βρουν ασφάλεια. Σε αντίθεση με τους πρόσφυγες, είναι σε φυγή, αλλά εντός της πατρίδας τους (ΥΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες)

1.1.2.1. Επιπτώσεις μετεγκατάστασης

Από τα ανωτέρω παραδείγματα, φαίνεται ότι τα στρατόπεδα και οι ειδικοί περιορισμένοι χώροι, αποτελούν χώρους προσωρινής εγκατάστασης μετακινούμενου πληθυσμού, μετά από μία κρίσιμη κατάσταση και είναι δυνατόν να οδηγήσουν στη δημιουργία χωρικών προβλημάτων, στο χρόνο.

Βασικός προβληματισμός μετά από την ανάγκη ή την επιβολή της μετεγκατάστασης, είναι οι επιπτώσεις στους πληθυσμούς, στην οικονομία, στο χώρο κλπ. Προκύπτουν ερωτήματα όπως, αν η μετεγκατάσταση πρέπει να γίνεται σε μεγάλη ή μικρή απόσταση από τον αστικό ιστό και τον κοινωνικό ιστό. Η επιλογή της μεγάλης απόστασης σε ποιο βαθμό συντελεί στην περιθωριοποίηση και απομόνωση του μετακινούμενου πληθυσμού; Ποια είναι τα οφέλη ανάμειξης των πληθυσμών;

Στη Θεσσαλονίκη, την προαναφερθείσα περίοδο, οι συνοικίες της έχουν φυλετικό – θρησκευτικό χαρακτήρα, το σύστημα των νησίδων, αντί του καννάβου, επικρατεί, οι υποδομές και η υγιεινή είναι ανύπαρκτες, ενώ η ασφάλεια είναι προβληματική (Ματίκα, 2010). Η λειτουργικότητα λείπει, η έλλειψη πολιτικής είναι εμφανής και η αντιμετώπιση της κρίσιμης κατάστασης είναι κοινωνικά, πολιτικά, πολεοδομικά ανύπαρκτη.

Ένας επιπλέον σημαντικός προβληματισμός είναι η έλλειψη στέγης και η εξασφάλισή της μετά το έκτακτο συμβάν. Στην Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα⁶, της 10^{ης} Δεκεμβρίου του 1948, των Ηνωμένων Εθνών, μετά τις συνέπειες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, γίνεται σαφές το δικαίωμα της ικανοποιητικής, δίκαιης, ελεύθερης κι ασφαλούς στέγασης. Ο ΟΗΕ, αναγνωρίζει την αξιοπρέπεια, καθώς και τα ίσα και αναπαλλοτρίωτα δικαιώματά των ανθρώπων που αποτελούν το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο. Σκοπός των διακηρύξεων είναι να συντελέσουν στην κοινωνική πρόοδο και να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες ζωής στα πλαίσια μιας ευρύτερης ελευθερίας (Ηνωμένα Έθνη, 1948).

1.1.3. Έλλειψη στέγης

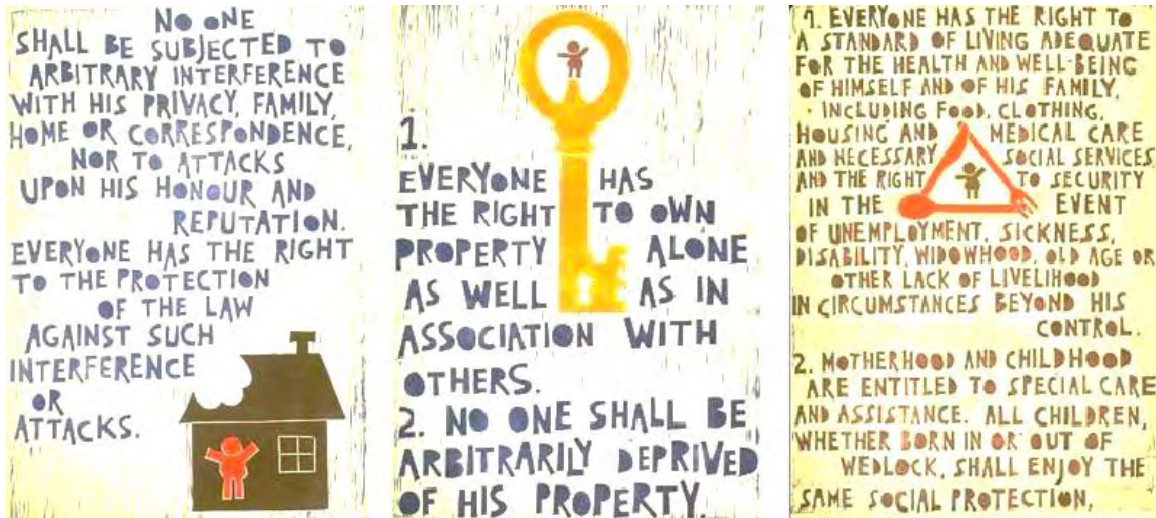
Οι βασικότερες αρχές της Οικουμενικής Διακήρυξης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ για το δικαίωμα στέγασης, αναφέρονται ειδικά στα άρθρα 12, 17 και 25 και γενικά στα άρθρα 13 και 28.

Το άρθρο 12, έχοντας 'προστατευτικό' χαρακτήρα ως προς την ιδιοκτησία και τους διαμένοντες σε ιδιοκτησία, αναφέρει ότι δεν επιτρέπονται οι αυθαίρετες επεμβάσεις στην κατοικία, την ιδιωτική του ζωή και την οικογένεια. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να τον προστατεύουν οι νόμοι από επεμβάσεις και προσβολές αυτού του είδους.

Στο άρθρο 17 τονίζεται η ασφάλεια και η δικαιοσύνη στην στέγαση. Αναφέρεται πως κάθε άτομο, μόνο του ή με άλλους μαζί, έχει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και πως κανείς δεν μπορεί να στερήσει αυθαίρετα την ιδιοκτησία οποιουδήποτε ατόμου.

⁶ Στο Παράρτημα II, γίνεται αναφορά της Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Στο άρθρο 25, αναγράφεται η ικανοποιητική στέγαση και το δικαίωμα του καθενός να έχει ένα ικανό βιοτικό επίπεδο ώστε να εξασφαλίζεται σε αυτόν και στην οικογένειά του, μαζί με τα υπόλοιπα βασικά αγαθά (υγεία, ευημερία, απαραίτητες κοινωνικές υπηρεσίες κλπ.) και η κατοικία. Πρόσθετο δικαίωμα του άρθρου 25 είναι η ασφάλεια, όταν στερείται τα μέσα της συντήρησής του, εξαιτίας περιστάσεων ανεξαρτήτων της θέλησής του.

Εικόνα 1.1. Universal Declaration of Human Rights, άρθρα 12,17 και 25. Έργα του Octavio Roth, Πηγή: Προσωπικό αρχείο, Ιδία επεξεργασία

Το άρθρο 13, διακηρύσσει δικαιώματα ελεύθερης κυκλοφορίας, ελευθερίας επιλογής του τόπου διαμονής στο εσωτερικό ενός κράτους και εγκατάλειψης ή και επιστροφής από και σε οποιαδήποτε χώρα.

Τέλος, το άρθρο 28, περιέχει έναν γενικότερο χαρακτήρα και συνομίζονται το νόημα των προηγούμενων άρθρων της Οικουμενικής Διακήρυξης, εξασφαλίζοντας την κοινωνική και διεθνή τάξη, ώστε να πραγματώνονται τα δικαιώματα και οι ελευθερίες των άρθρων, σε όλη τους την έκταση.

Ωστόσο, η εξασφάλιση των δικαιωμάτων και η ασφάλεια τήρησής τους, όχι μόνον δεν ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις, αλλά πολλές κυβερνήσεις παραβιάζουν κατάφορα το διεθνές δίκαιο. Εστιάζοντας στη στέγαση και την έλλειψή της, δεκάδες χιλιάδες πληθυσμοί εκτοπίζονται κι αναζητούν καταφύγιο. Παραδείγματα αριθμού προσφύγων στη Βόρεια Αφρική, με το πιο συγκλονιστικό στην Αίγυπτο, όπου από τον πρώτο χρόνο ηγεσίας του Ανώτατου Συμβουλίου Ενόπλων Δυνάμενων (SCAF) «περισσότεροι από 12.000 άμαχοι έχουν διωχθεί ποινικά από το στρατό ή έχουν τεθεί ενώπιον της στρατιωτικής δικαιοσύνης», όπως καταγράφεται από την Έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας του 2012. Παράλληλα, πολλοί κάτοικοι ζούσαν σε άτυπους οικισμούς στο Κάιρο, όπως και σε περιοχές που επισήμως είχαν χαρακτηριστεί 'μη ασφαλείς', χωρίς πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Το πρόβλημα γίνεται εντονότερο σε συνδυασμό με την πιθανή και βίαιη εκδίωξη από τα σπίτια, χωρίς σχετική προειδοποίηση. Στην Αμερικανική Ήπειρο, νόμιμοι και παράτυποι μετανάστες δέχονται βία, με την κατάσταση να κορυφώνεται στην Κεντρική Αμερική και στα σύνορα του Μεξικό όπου οι διακρίσεις κι οι απειλές της ασφάλειας στέγασης δεν εκλείπουν. Παράλληλα, στη Δομινικανή Δημοκρατία, παραβιάζονται σοβαρά τα ανθρώπινα δικαιώματα, μεταξύ

άλλων κι οι αυθαίρετες κρατήσεις. Στην Ασία, όπως αναφέρεται στη Έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας του 2013, κατά τις πρώτες ημέρες του 2012, 300 οικογένειες έμειναν άστεγες στη πρωτεύουσα της Καμπότζης, Πνομ Πενχ, αφού πρώτα είχαν υποστεί βίαιη έξωση από τη γειτονιά τους.

«Ανασφάλεια, φυσικές καταστροφές, φτώχεια και έλλειψη κατάλληλων ευκαιριών οδήγησαν εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους να αναζητήσουν αλλού μια καλύτερη ζωή (...). Ενώ πολλές κυβερνήσεις στην περιοχή -αναφερόμενοι στην Ασία- βασίζονται στην εργασία των μεταναστών ως βασική οικονομική αναγκαιότητα, πολλές κυβερνήσεις συνεχίζουν να μην ανταποκρίνονται στην προστασία των δικαιωμάτων των ανθρώπων που αναζητούν εργασία ή καταφύγιο.» (Ετήσια Έκθεση Διεθνούς Αμνηστίας, 2012: 43).

Οι συμβουλές της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες είναι να μην στέλνονται άνθρωποι πίσω στις χώρες τους, εφόσον υπάρχουν σε αυτές εχθρικά περιβάλλοντα. Αντίθετα, όπως στην περίπτωση των Ρομά, υπήρξε βίαιος εξαναγκασμός για επιστροφή στο Κόσοβο, παρά τον πραγματικό κίνδυνο διώξεων και διακρίσεων εκεί. «Σε όλη την περιοχή, εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπων παρέμειναν εκτοπισμένοι από τις συγκρούσεις που συνόδευσαν την κατάρρευση της πρώην Γιουγκοσλαβίας και της Σοβιετικής Ένωσης, συχνά αδυνατούσαν να επιστρέψουν λόγω του νομικού καθεστώτος τους -ή της έλλειψης αυτού- και των διακρίσεων στην πρόσβαση σε δικαιώματα όπως το καθεστώς ιδιοκτησίας.» (Ετήσια Έκθεση Διεθνούς Αμνηστίας, 2012: 48).

Ανεξαρτήτως των πιο πρόσφατων παραδειγμάτων στις αρχές του 21ου αιώνα, το πρόβλημα της έλλειψης στέγης και των αστέγων αποτελεί διαχρονικό ζήτημα. Η λίστα με τις παραβιάσεις του δικαιώματος της στέγης και της ελεύθερης πρόσβασης σε αυτή, μπορεί να συνεχιστεί εκτενώς.

1.1.4. Άστεγοι και Αντιμετώπιση έλλειψης στέγης

Οι ορισμοί για την έλλειψη στέγης ποικίλλουν σημαντικά ανά τον κόσμο και λίγοι έχουν εννοιολογική βάση. Ο ορισμός εξαρτάται από ποιον παράγεται, για παράδειγμα, από κυβερνητικές υπηρεσίες ή από μη κυβερνητικές οργανώσεις παροχής υπηρεσιών. «Επειδή διαφορετικοί επαγγελματίες έχουν διαφορετικούς ορισμούς για την έλλειψη στέγης, παράγονται και διαφορετικά στατιστικά στοιχεία. Με αυτό τον τρόπο, τα στατιστικά στοιχεία μπορούν να δηλώσουν περισσότερα για τον οργανισμό που τα συλλέγει παρά για τα φαινόμενα που μετρούνται.» (Hutson & Liddiard, 1994 :32)

Όπως αναφέρεται στο Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (UN HABITAT) η έλλειψη στέγης είναι «ίσως το πιο ορατό και σοβαρό σύμπτωμα της έλλειψης σεβασμού για το δικαίωμα στην κατάλληλη στέγαση.» Για στατιστικούς σκοπούς, τα Ηνωμένα Έθνη έχουν καθορίσει τα άστεγα νοικοκυριά ως «νοικοκυριά χωρίς καταφύγιο που εμπίπτουν στο πεδίο του κατοικημένου χώρου. Φέρουν και μεταφέρουν μαζί τους τα λίγα υπάρχοντά τους, κοιμούνται στους δρόμους, στις εισόδους κατοικιών, σε προβλήτες ή σε οποιαδήποτε άλλο χώρο, σε περισσότερο ή λιγότερο τυχαία βάση.»

Στην ελληνική νομοθεσία, ο ορισμός των αστέγων δίνεται από τον Ν. 4052/2012, όπου στο άρθρο 29 «αναγνωρίζονται οι άστεγοι ως ευπαθής κοινωνική ομάδα, στην οποία παρέχεται κοινωνική προστασία. Ως άστεγοι ορίζονται όλα τα άτομα που διαμένουν νόμιμα στη χώρα,

τα οποία στερούνται πρόσβασης ή έχουν επισφαλή πρόσβαση σε επαρκή ιδιόκτητη, ενοικιαζόμενη ή παραχωρημένη κατοικία που πληροί τις αναγκαίες τεχνικές προδιαγραφές και διαθέτει τις βασικές υπηρεσίες ύδρευσης και ηλεκτροδότησης. Στους αστέγους περιλαμβάνονται ιδίως αυτοί που διαβιούν στο δρόμο, σε ξενώνες, αυτοί που φιλοξενούνται από ανάγκη προσωρινά σε ιδρύματα ή άλλες κλειστές δομές, καθώς και αυτοί που διαβιούν σε ακατάλληλα καταλύματα.»

Ακόμη ένας ορισμός για τους αστέγους και την τυπολογία της 'αστεγιάς'⁷ είναι αυτός που αναπτύχθηκε από την FEANTSA⁸ (Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία των Οργανώσεων που Εργάζονται με τους Αστέγους) και το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Έλλειψη Στέγης⁹ και ονομάζεται ETHOS. «Το ETHOS αποτελεί τόσο τον ορισμό όσο και τυπολογία (ή ταξινόμηση) των αστέγους και προτείνει τον εντοπισμό και τον διαχωρισμό του πληθυσμού των αστέγων σε διακριτές υποομάδες.» (Amore, Baker & Howden Charman, 2011: 21). Δίνοντας κοινή γραμμή στον καθορισμό και τον τύπο της έλλειψης στέγης, βάζει σε κατηγορίες τις μορφές της:

- i. Άστεγοι στο δρόμο ("Rooflessness" - Χωρίς Στέγη): η σκληρότερη μορφή αστεγιάς, οι άνθρωποι σε αυτή την κατηγορία δεν έχουν καμία μορφή καταφυγίου.
- ii. Έλλειψη κατοικίας ("Homelessness" - Χωρίς Σπίτι): υπάρχει προσωρινό μέρος για ύπνο, όπως ένα καταφύγιο ή ίδρυμα.
- iii. Επισφαλής στέγη ("Insecure Housing" - Ανασφαλής-Επικίνδυνη Στέγαση): σε αυτήν την περίπτωση, υπάρχει σοβαρή απειλή απώλειας της στέγασης ή και του σπιτιού. Οι λόγοι μπορεί να είναι οι αβέβαιες ενοικιάσεις σπιτιών, εξώσεις, μορφές ενδοοικογενειακής βίας ή εξαναγκασμός διαβίωσης σε συγκεκριμένη στέγη.
- iv. Ακατάλληλη Στέγη ("Inadequate Housing"): ακατάλληλα σπίτια ή υπερπληθείς εγκαταστάσεις (τροχόσπιτα, παράνομες κατασκηνώσεις κοκ). (FEANTSA, 2005).

Οι κατηγορίες ομαδοποιούνται ανά δύο: οι i. και ii. αποτελούν την ομάδα της έλλειψης στέγης και οι iii. και iv. την ομάδα των αποκλεισμένων ατόμων από στέγη. Η συγκεκριμένη ομαδοποίηση απεικονίζεται στον Πίνακα 1.1. της επόμενης σελίδας.

Η ομαδοποίηση δεν έχει σκοπό τον απόλυτο καθορισμό του είδους της αστεγιάς καθώς υφίστανται διαφορές μεταξύ των χωρών και των προτύπων κατοικίας. Αντίθετα, στόχος της τυπολογίας είναι η κατηγοριοποίηση του προβλήματος βάσει ενός εννοιολογικού μοντέλου με δομική εγκυρότητα.

⁷ Η περιγραφή του φαινομένου της έλλειψης στέγασης, είναι διαδεδομένη ως 'αστεγιά', χωρίς να αποτελεί επίσημη λέξη της ελληνικής γλώσσας. Ο όρος δίνεται από την μετάφραση της αγγλικής λέξης 'homelessness' στα ελληνικά και περιγράφει την κατάσταση του προβλήματος.

⁸ FEANTSA: ΜΚΟ, ιδρύθηκε το 1989 με σκοπό την εξ' ολοκλήρου καταπολέμηση του προβλήματος της έλλειψης στέγασης. Μέλη της είναι πάνω από 130 οργανισμοί από 30 χώρες, συμπεριλαμβανομένων των 28 Κρατών Μελών της ΕΕ. Τα περισσότερα είναι εθνικές ή περιφερειακές ομοσπονδίες.

⁹ European Observatory on Homelessness. Σημείωση: από το 2006, το Παρατηρητήριο έχει περιοριστεί σε 10 μόνο χώρες από τις 28 (Σαπουνάκης, 2017).

		Λειτουργικός Ορισμός		Συνθήκες Διαβίωσης		Γενικοί Προσδιορισμοί Όρων Κατοικίας
Εννοιολογική Κατηγορία	ΑΣΤΕΓΟΙ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ	1	Άνθρωποι που ζουν στο δρόμο	1.1	Διαμονή σε δημόσιους χώρους ή εξωτερικούς χώρους	Διαμονή στο δρόμο ή σε δημόσιους χώρους, χωρίς το κατάλυμα να μπορεί να θεωρηθεί τόπος κατοικίας
		2	Διαμονή σε χώρους για επείγουσες περιπτώσεις	2.1	Διανυκτέρευση σε ξενώνες ύπνου	Άνθρωποι χωρίς σταθερό τόπο διαμονής, που χρησιμοποιούν για διανυκτέρευση υποβαθμισμένα καταλύματα.
	ΣΤΕΡΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	3	Διαμονή σε ξενώνες για αστέγους	3.1	Διαμονή σε ξενώνα για αστέγους	Ο χρόνος παραμονής ορίζεται να είναι σύντομος*
				3.2	Προσωρινή παραμονή σε ξενώνα για αστέγους	
				3.3	Υποστηριζόμενη διαμονή σε μεταβατικό στάδιο	
		4	Φιλοξενία σε ξενώνες γυναικών	4.1	Διαμονή σε ξενώνες για γυναίκες	Σύντομη* φιλοξενία γυναικών, που έχουν βιώσει ενδο-οικογενειακή βία.
		5	Διαμονή σε κέντρα για μετανάστες πρόσφυγες	5.1	Προσωρινή φιλοξενία σε κέντρα υποδοχής για αιτούντες άσυλο	Βραχυχρόνια φιλοξενία σε χώρους υποδοχής λόγω νομικής εκκρεμότητας
				5.2	Προσωρινή φιλοξενία για μετανάστες	
		6	Πρόσωπα που φεύγουν από ιδρύματα	6.1	Εξιτήριο από σωφρονιστικά κατ'/τα – αποφυλακισμένοι	Δεν υπάρχει άλλη κατοικία πριν την αποφυλάκιση
	6.2			Εξιτήριο από Ψυχιατρεία, Νοσοκομεία, από Θεραπευτικά προγράμματα για χρήση ουσιών	Παράταση της νοσηλείας λόγω της έλλειψης στέγης	
	6.3			Λήξη φιλοξενίας σε Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας /στέγες ανηλίκων	Δεν πιστοποιείται η ύπαρξη κατοικίας (με την συμπλήρωση των 18 χρόνων)	
	7	Πρόσωπα που λαμβάνουν μακροχρόνια υποστήριξη	7.1	Στεγαστική φροντίδα για ηλικιωμένους αστέγους	Διαμονή μακράς διάρκειας* και παροχή φροντίδας για πρώην αστέγους	
			7.2	Υποστηριζόμενη διαμονή για πρώην αστέγους		

		Λειτουργικός Ορισμός		Συνθήκες Διαβίωσης		Γενικοί Προσδιορισμοί Όρων Κατοικίας
	ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΠΟΥ ΖΟΥΝ ΣΕ ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΕΓΑΣΗΣ	8	Άνθρωποι που ζουν σε επισφαλή κατοικία	8.1	Προσωρινή φιλοξενία σε συγγενείς ή φίλους (από ανάγκη)	Προσωρινή διαμονή σε συμβατική κατοικία αλλά όχι σε κανονική και μόνιμη λόγω έλλειψης στέγης
				8.2	Διαμονή σε καθεστώς παράνομης ή παράτυπης υπενοικίασης	Διαμονή χωρίς νόμιμη ενοικίαση –παράνομη κατάληψη
				8.3	Παράνομη καταπάτηση γης (για στεγαστικό σκοπό)	Καταπάτηση γης χωρίς νόμιμα δικαιώματα
		9	Άνθρωποι που ζουν υπό την απειλή έξωσης	9.1	Αναγκαστική έξωση με δικαστική εντολή από ενοικιαζόμενη κατοικία	Όπου εντολές για έξωση είναι σε ισχύ
				9.2	Εντολή κατάσχεσης ιδιόκτητης κατοικίας	Όπου υπάρχει δικαστική εντολή για κατάσχεση
		10	Πρόσωπα που ζουν υπό την απειλή βίας	10.1	Διαμονή στην οικογενειακή εστία με καταγεγραμμένα από την αστυνομία περιστατικά βίας	Όταν η αστυνομία λαμβάνει μέτρα για να εξασφαλίσει ασφαλή διαμονή σε θύματα ενδοοικογενειακής βίας
	ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΠΟΥ ΔΙΑΒΙΟΥΝ ΣΕ ΑΝΕΠΑΡΚΗ – ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	11	Άνθρωποι που ζουν σε προσωρινά ή πρόχειρα καταλύματα	11.1	Τροχόσπιτα – Αυτοκίνητα	Δεν προορίζονται για μόνιμη διαμονή
				11.2	Μη συμβατικές κατασκευές	Αυτοσχέδιες κατασκευές, παραπήγματα ή παράγκες
				11.3	Προσωρινές κατασκευές	Ημι-μόνιμες κατασκευές, λυόμενα ή containers
		12	Άνθρωποι που ζουν σε ακατάλληλα καταλύματα	12.1	Κατελημμένα κτίρια ακατάλληλα για κατοίκηση	Χώροι που θεωρούνται ακατάλληλοι για κατοίκηση σύμφωνα με την υπάρχουσα νομοθεσία
13		Διαμονή υπερβολικά μεγάλου αριθμού ανθρώπων στον ίδιο χώρο	13.1	Υπέρβαση του ανώτατου επιτρεπτού ορίου συνωστισμού σε κατοικία	Υπέρβαση του ανώτατου επιτρεπτού εθνικού ορίου ανθρώπων/χρησιμοποιούμενο δωμάτιο ή επιφάνεια κατοικίας ανά άτομο.	
Σημείωση :						
Ως διαμονή σύντομης διάρκειας ορίζεται χρόνος λιγότερος του έτους / Ως διαμονή μακράς διάρκειας ορίζεται χρόνος πέραν του έτους / Αυτός ο ορισμός είναι συμβατός με τους ορισμούς των απογραφών, όπως συνιστώνται στην Έκθεση του 2006 της UNECE / EUROSTAT						

Πίνακας 1.1. ETHOS: Ευρωπαϊκή Τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία, Πηγή: http://www.feantsa.org/download/el_6311838887283173706.pdf , ίδια επεξεργασία

Οι άνθρωποι που είναι άστεγοι, κατατάσσονται, στην τυπολογία ETHOS, σύμφωνα με τις συνθήκες διαβίωσης και στέγασης. «Οι 4 αυτές βασικές εννοιολογικές κατηγορίες χωρίζονται σε 13 υποκατηγορίες σύμφωνα με επιμέρους λειτουργικούς ορισμούς, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την καταγραφή και την χαρτογράφηση του

προβλήματος, την εξέλιξη και παρακολούθηση του φαινομένου και την αξιολόγησή του». (FEANTSA, 2006)

Ξεκινώντας από την παρατήρηση των Hutson και Liddiard για την ποιότητα του ορισμού των αστέγων, συμπεραίνεται ότι κάθε παράγοντας προσδιορίζει το πρόβλημα διαφορετικά και η ανάλυση ορίζει τελικά την αντιμετώπισή του. Συγκεκριμένα, στις περισσότερες χώρες, η μέτρηση της έλλειψης στέγης, αν όχι ανύπαρκτη είναι σημαντικά περιορισμένη. Επιβαρυντικά λειτουργεί ο παράγοντας της έλλειψης ενός διεθνούς τυποποιημένου ορισμού για την έλλειψη στέγης, το οποίο σημαίνει ότι δεν υπάρχει αξιόπιστο σημείο αναφοράς για τις κυβερνήσεις. Όπως η φτώχεια και η ανεργία, η έλλειψη στέγης είναι μια σχετική έννοια, η οποία «αποκτά νόημα σε σχέση με τις συνθήκες στέγασης μιας συγκεκριμένης κουλτούρας» (Chamberlain & MacKenzie, 1992: 290). Στον ορισμό των αστέγων που δίνεται από την ελληνική νομοθεσία, για παράδειγμα, οι μη νόμιμα διαμένοντες στη χώρα δεν είναι κατά το νομοθέτη άστεγοι. Θεωρητικά, η λέξη άστεγος ορίζει το άτομο που δεν έχει στέγη, αλλά από τον νομοθετικό ορισμό υπάρχει διάκριση βάσει νόμιμης χώρας διαμονής. Σύμφωνα με έκθεση της ερευνήτριας Όλγας Παπαλιού για το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, χρησιμοποιώντας την ευρωπαϊκή τυπολογία για την έλλειψη στέγης –ETHOS (Απρίλιος 2009), και κατόπιν αιτήματος του υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις της χώρας κατέγραψαν 7.720 άστεγους από προνοιακές δομές. «Στη συγκεκριμένη καταγραφή δεν συμπεριλαμβάνεται ο μεγάλος αριθμός των παράνομων μεταναστών, ούτε των πολιτικών προσφύγων που διαμένουν προσωρινά σε κέντρα υποδοχής προσφύγων-αιτούντων άσυλο, ούτε και των μετακινούμενων Ρομά/Τσιγγάνων που ζουν σε καταυλισμούς, κατηγορίες για τις οποίες προβλέπονται ειδικά προγράμματα στήριξης».

Παράλληλα, οργανισμοί όπως η FEANTSA και κατ' επέκταση το Housing Rights Watch¹⁰ και το HABITACT¹¹, εστιάζουν στην προώθηση μέτρων, στην συλλογή στατιστικών δεδομένων, στην ανταλλαγή πληροφοριών κι εμπειριών καθώς και στην προώθηση της δημόσιας συνείδησης για την πολυπλοκότητα του προβλήματος, με σκοπό την αντιμετώπιση του προβλήματος των αστέγων. «Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το ETHOS έχει παράσχει ένα χρήσιμο πλαίσιο με συγκρίσιμα στατιστικά στοιχεία για την έλλειψη στέγης σύμφωνα με διαφορετικούς εθνικούς ορισμούς σε όλη την Ευρώπη» (Edgar, 2009). Ο ορισμός και η ταξινόμηση του ETHOS θεωρείται έγκυρος ορισμός της έλλειψης στέγης, σε τέτοιο βαθμό που συνιστάται ως επίσημος ευρωπαϊκός ορισμός της Ένωσης για το πρόβλημα. Ωστόσο, η ύπαρξη ενός ενιαίου ευρωπαϊκού συστήματος για την αντιμετώπιση του προβλήματος της στέγης, δεν είναι ολοκληρωτικά εφικτή. Αρχικά γιατί, τα στατιστικά δεδομένα παράγονται βάσει διαφορετικών εθνικών ορισμών. Τέλος, οι πολιτικές κάθε χώρας, δεν ενσωματώνουν όλες τις κατηγορίες των αστέγων κι έτσι αποτυγχάνει η εξασφάλιση του βασικού δικαιώματος της στέγασης, σε κάθε άτομο που δεν έχει στέγη (βλ. ελληνική νομοθεσία, Ν. 4052/2012 και Homeless Agency Dublin¹²).

¹⁰ Διεπιστημονικό ευρωπαϊκό δίκτυο ενώσεων, δικηγόρων και ακαδημαϊκών από διάφορες χώρες, με σκοπό την προώθηση των δικαιωμάτων στη στέγαση. Δημιουργήθηκε στο Cardiff το 2008.

¹¹ Ένα Ευρωπαϊκό φόρουμ ανταλλαγής ιδεών για τις τοπικές στρατηγικές αναφορικά με τους αστέγους. Ξεκίνησε με την υποστήριξη της FEANTSA, το 2009, από μια ομάδα πόλεων με σκοπό την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής συνεργασίας μεταξύ των τοπικών αρχών κοινωνικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της έλλειψης στέγης.

¹² Το σύστημα αστέγων στην Ιρλανδία. Αποτελείται από ένα συνεχές, διαδικτυακό σύστημα καταγραφής αστέγων.

1.2. Φυσικά γεγονότα έκτακτης ανάγκης

Οι φυσικές καταστροφές¹³ και η συχνότητα εμφάνισής τους είναι κάτι που δεν μπορεί να αποφευχθεί από τον άνθρωπο. Αν και με το χρόνο, η πρόβλεψη των ακραίων φαινομένων έχει βελτιωθεί, οι απώλειες και «ο κίνδυνος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης ζωής και των καθημερινών ανθρώπινων δραστηριοτήτων και επομένως, κανένα άτομο δεν είναι δυνατόν να ζει σε περιβάλλον απόλυτα ασφαλές». (Μασούρα, 2009: 3-4 · Φαλιάγκας, 2010: 13-14).

«Κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων το μέγεθος των καταστροφών, και κατ' επέκταση ο αριθμός των θανάτων και των ζημιών που αυτές προκαλούν, έχουν σημειώσει δραματική αύξηση σε παγκόσμια κλίμακα. Από την τελευταία δεκαετία του 20ου αιώνα και έπειτα οι φυσικές καταστροφές αποτελούν τον πιο αδύναμο κρίκο στην αλυσίδα των καταστροφών.» (Κατσαφάδου, 2014: 2).

Οι επιπτώσεις στους ανθρώπους και τις ανθρώπινες δραστηριότητες είναι το πρωτεύον ζήτημα. Όπως ανακοινώνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην έκθεση του 2014, για τη δράση του Hyogo¹⁴ «το διάστημα 2002-2012, οι φυσικές καταστροφές ήταν η αιτία για τον θάνατο άνω των 100.000 ανθρώπων ετησίως κατά μέσο όρο». Οι καταστροφές προκαλούν απώλεια στις οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες, στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον. Φέρουν αρνητικά αποτελέσματα, εκτεταμένης διάρκειας και μεγάλης κλίμακας, αφότου εκδηλωθεί ένα φαινόμενο εστιασμένο χωρικά και χρονικά. Η ανθρώπινη αδυναμία μπροστά στις φυσικές καταστροφές, που επιδεινώνεται από την έλλειψη προγραμματισμού ή την έλλειψη κατάλληλου συστήματος διαχείρισης έκτακτων αναγκών, οδηγεί σε οικονομικές, δομικές και ανθρώπινες απώλειες. Το μέγεθος της απώλειας εξαρτάται από την ικανότητα του πληθυσμού να υποστηρίξει ή να αντισταθεί στην καταστροφή, την ανθεκτικότητά του, την επάρκειά του σε κατάλληλο εξοπλισμό και είδη πρώτης ανάγκης. (Bankoff, Frerks, Hilhorst, 2003).

Τα τελευταία έτη, **η έκθεση στις καταστροφές** έχει αυξηθεί σημαντικά λόγω της αλλαγής του κλίματος, της ταχείας και ασχεδίαστης αστικοποίησης, της δημογραφικής πίεσης, της οικοδομικής δραστηριότητας και της εντατικότερης χρήσης της γης σε περιοχές που είναι εκτεθειμένες σε κινδύνους, της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημάτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014: 2). Η έλλειψη σχεδιασμού έχει τεράστιο κόστος μετά από μία καταστροφή, διότι υπολογίζεται πως περισσότερο από το 95% των θανάτων που προκαλούνται από αυτές, συμβαίνουν σε αναπτυσσόμενες χώρες, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα.

Σήμερα, γίνεται μεγάλη συζήτηση στο βαθμό με τον οποίο οι καταστροφές είναι αποτέλεσμα ακατάλληλης διαχείρισης ρίσκου. Το ρίσκο είναι συνδυασμός της επικινδυνότητας και της ευαισθησίας (vulnerability) μιας περιοχής. Περιοχές με μικρή ευαισθησία αποτρέπουν μεγάλους κινδύνους (έχουν μικρή επικινδυνότητα), όπως είναι η περίπτωση των ακατοίκητων περιοχών (Quarantelli, 1998: 146).

¹³ Ο όρος «φυσικός» έχει δεχτεί έντονη κριτική καθώς τα γεγονότα δεν είναι απλά κίνδυνοι ή καταστροφές χωρίς την ανθρώπινη συμμετοχή (Alexander, 2002).

¹⁴ Το πλαίσιο δράσης του Hyogo (Hyogo Framework for Action, HFA) «Building the resilience of nations and communities to disasters» είναι ένα δεκαετές σχέδιο που εγκρίθηκε από 168 κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών τα οποία δεσμεύτηκαν εθελοντικά να εργαστούν πάνω σε πέντε προτεραιότητες δράσης με σκοπό να καταστεί ο κόσμος ασφαλέστερος έναντι των φυσικών καταστροφών και να οικοδομηθεί η ανθεκτικότητα στις καταστροφές.

1.2.1. Οι φυσικές καταστροφές σε νούμερα

Οι επιπτώσεις των φυσικών καταστροφών είναι σίγουρα μεγαλύτερες από τα στατιστικά δεδομένα που είναι διαθέσιμα. Οι υλικές καταστροφές είναι εύκολο να μετρηθούν με οικονομικούς απολογισμούς και όρους, όμως οι ανθρώπινες απώλειες που αντικατοπτρίζονται σε θανάτους, αναστολή βασικών σχέσεων κανονικής ζωής, απώλειες εισοδημάτων, διακοπή παραγωγικών και οικονομικών δραστηριοτήτων κοκ, είναι πιθανώς αδύνατο να αποδοθούν σε αριθμητικούς πίνακες και ιστογράμματα. Εν τούτοις, τα δεδομένα και τα στατιστικά στοιχεία είναι απαραίτητα για την κατανόηση του κόστους και των επιπτώσεων των καταστροφών. Η συστηματική συλλογή και ανάλυση δεδομένων για την αντιμετώπιση καταστροφών μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ενημέρωση των πολιτικών αποφάσεων για τη μείωση των κινδύνων, των καταστροφών και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας.

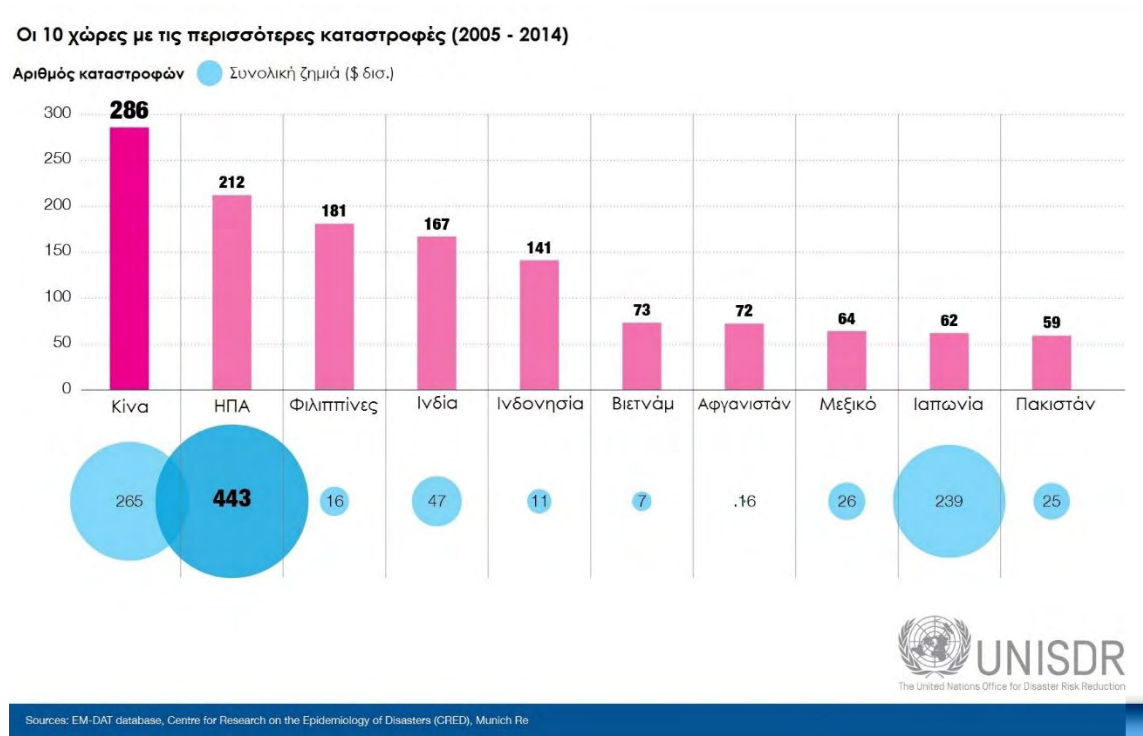

Εικόνα 1.2. Το αντίκτυπο των καταστροφών* 2002 – 2012 [*συμπεριλαμβάνονται οι σεισμοί (σεισμική δραστηριότητα), ξηρασία, επιδημίες, ακραίες θερμοκρασίες, πλημμύρες, προσβολές από έντομα, μαζική κίνηση (ξηρότητα & υγρασία), καταιγίδες, ηφαιστεια και άγρια ζωή]. Πηγή: <https://www.flickr.com/photos/isdr/8567182347/in/album-72157628015380393/>, Ιδία επεξεργασία

Όπως απεικονίζεται (Εικόνα 1.2.), τη δεκαετία 2002-2012 το αντίκτυπο των καταστροφών φέρει κόσμη σε ζημιές, θανάτους και στην οικονομία. Το 2010, για παράδειγμα, τη χρονιά που χτυπήθηκε η Αϊτή με σεισμό, 304.812 θάνατοι οφείλονται σε σεισμούς και τη χρονιά του μεγάλου σεισμού στην ανατολική Ιαπωνία, το 2011, η οικονομική ζημιά ανέρχεται στα 371 δισεκατομμύρια δολάρια. Την περίοδο μετά το 2005 έως το 2007 όπως και την περίοδο μετά το 2012, οι καταστροφές φαίνεται να έχουν καθοδική πορεία, με οικονομικές και ανθρώπινες

ζημιές πολύ χαμηλότερες από τις υπόλοιπες περιόδους. Η παρουσίαση των παγκόσμιων στοιχείων, κάνει αντιληπτό τον κίνδυνο των καταστροφών και δικαιολογεί την παγκόσμια ανησυχία, καθώς το αντίκτυπό τους σε μια περιοχή μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες σε μία άλλη και το αντίστροφο (Hyogo, 2005: 3).

Η ορισμένη καταγραφή των δεδομένων γίνεται από τον UNISDR¹⁵ υποστηρίζοντας τις χώρες που έχουν υποστεί καταστροφικές ζημιές. Στόχος είναι η καταγραφή της σύνθεσης, της χωρικής κατανομής και των επιπτώσεων των καταστροφών ως πρώτο βήμα για την αντιμετώπιση των κινδύνων και την εξεύρεση λύσεων για την οικοδόμηση ανθεκτικών κοινοτήτων, όπως αναφέρεται στον ιστότοπο του UNISDR.

Γράφημα 1.1. Οι 10 χώρες με τις περισσότερες καταστροφές (2005-2014). Πηγή: CRED/<https://www.flickr.com/photos/isdr/16111599814/in/album-72157628015380393/>, ίδια επεξεργασία

Από το 2005 έως το 2014, στην Κίνα συμβαίνουν οι περισσότερες καταστροφές αλλά οι Ηνωμένες Πολιτείες αντιμετωπίζουν τη μεγαλύτερη ζημιά, ενώ παράλληλα, η Ιαπωνία δεν βρίσκεται αντιμέτωπη με τόσες καταστροφές, όμως η οικονομική ζημιά είναι περίπου ίση με αυτή της Κίνας.

Καθ' όλη την καταγραφή των στατιστικών προβάλλεται το μέγεθος των πληθυσμών που πλήττονται από ξαφνικά γεγονότα, όπως και τις φυσικές καταστροφές που πλήττουν σε μεγάλο βαθμό την κάθε περιοχή. Σε καταγραφή του CRED, από το 1995 έως το 2012, τα πιο αυξημένα κόστη φέρουν οι σεισμοί (Koba, Wenchuan, Honchu κλπ). Παρακάτω εξετάζεται το έκτακτο συμβάν του σεισμού και οι καταστροφές που προκαλεί.

¹⁵ Το UNISDR ιδρύθηκε το 1999 ως ειδική γραμματεία για τη διευκόλυνση της εφαρμογής της Διεθνούς Στρατηγικής για τη Μείωση Καταστροφών (ISDR/ International Strategy for Disaster Reduction).

1.2.2. Σεισμοί

Ανάμεσα στις φυσικές καταστροφές συγκαταλέγονται και οι σεισμοί οι οποίοι πλήττουν σε μεγάλο βαθμό την Ελλάδα, επηρεάζουν σημαντικά τις ανθρώπινες κοινωνίες και δραστηριότητες και προκαλούν σοβαρές συνέπειες σε κοινωνικό, οικονομικό και χωρικό επίπεδο. Ειδικότερα, οι σεισμοί επιδρούν στο δομημένο περιβάλλον, τα οικιστικά κελύφη και τις υποδομές, επηρεάζοντας τη δομή και την εξέλιξη μιας περιοχής, δημιουργώντας νέες συνθήκες, νέες ανάγκες, αλλά και δυνατότητες παρέμβασης στον αστικό χώρο.

Εικόνα 1.3. Saito Takao, Πηγή: <http://l-oo.tumblr.com/post/54084909474>

(Κατσαφάδου, 2013: 22). Ο σεισμός ορίζεται ως η εδαφική δόνηση που γεννιέται κατά την παροδική διατάραξη της μηχανικής ισορροπίας των γήινων πετρωμάτων σε ορισμένο μέρος της στερεάς γης, από την ξαφνική απελευθέρωση ενέργειας στο εσωτερικό της (Hunt 2007: 197 · Παπαζάχος κ.ά., 2005: 21).

Οι άμεσες οικονομικές συνέπειες ενός σεισμού οφείλονται όχι μόνο στις βλάβες και καταστροφές των κατασκευών αλλά και σε ενδεχόμενες πυρκαγιές, που ορισμένες φορές, ακολουθούν τους σεισμούς, ενώ οι άμεσες οικονομικές συνέπειες οφείλονται στο γεγονός ότι κατά τη διάρκεια έντονων σεισμικών δονήσεων οι κάτοικοι των πληγεισών περιοχών δεν εργάζονται για μεγάλα χρονικά διαστήματα και τα μέσα παραγωγής αδρανούν (Κατσαφάδου, 2014: 24). Κατάρρευση κτιρίων, ψυχολογική αναστάτωση και πανικός είναι επίσης ανθρωπιστικές συνέπειες μετά από σεισμικά φαινόμενα.

1.2.2.1. Η περίπτωση της Καλαμάτας

Όπως αναλύεται από την Κατσαφάδου Σωτηρία, στις 13 Σεπτεμβρίου 1986 σεισμός μεγέθους 6 Ρίχτερ και διάρκειας δόνησης 4,5 δευτερολέπτων πλήττει την πόλη της Καλαμάτας. Δύο μέρες αργότερα, στις 15 Σεπτεμβρίου 1986 μετασεισμική δόνηση μεγέθους 5,4 Ρίχτερ και ανάλογης διάρκειας σημειώνεται στην πόλη.

Κατά τη διάρκεια των δύο σεισμών είκοσι άτομα σκοτώνονται, ενώ τουλάχιστον 330 τραυματίζονται. Οι δύο σεισμοί προξενούν εκτεταμένες ζημιές στον οικιστικό πλούτο της πόλης. Τα κτίρια της πόλης πριν τους σεισμούς, ανέρχονται στις 10.171 και ανάλογα με τον φέροντα οργανισμό τους κατατάσσονται σε τρεις ομάδες: οπλισμένου σκυροδέματος, τοιχοποιίας και μεικτά. Μετά τους σεισμούς, ανάλογα με τις βλάβες που προκύπτουν, παρουσιάζεται η ανάγκη νέας ομαδοποίησης σε: κατεδαφιστέα (ποσοστό 22,3%), με σοβαρές βλάβες (21,9%) και με ελαφρές ή καθόλου βλάβες (23,8%) (ΚΕΠΑΜΕ, 1988: 119 · Μπεριάτος και Δελλαδέτσιμας, 2010: 223 · Παπαζάχος και Παπαζάχου, 2003: 274-275).

Στο ιστορικό κέντρο της Καλαμάτας, στο παλαιότερο κομμάτι της πόλης, το 71 % των κτιρίων καταστρέφονται ή παθαίνουν σοβαρές ζημιές (Μπένος, 1998). Τα κτίρια που περιλαμβάνονται στην πολιτιστική κληρονομιά της πόλης, παρουσιάζουν εικόνα, που επιβάλλει μάλλον την αναστήλωση και όχι την επισκευή τους (Μπεριάτος και Δελλαδέτσιμας, 2010: 224-225 · Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, 1986: 6). Το οδικό δίκτυο κλείνει από ερείπια, κυρίως στο εμπορικό κέντρο της πόλης. Οι τηλεπικοινωνίες καταρρέουν μετά το σεισμό και

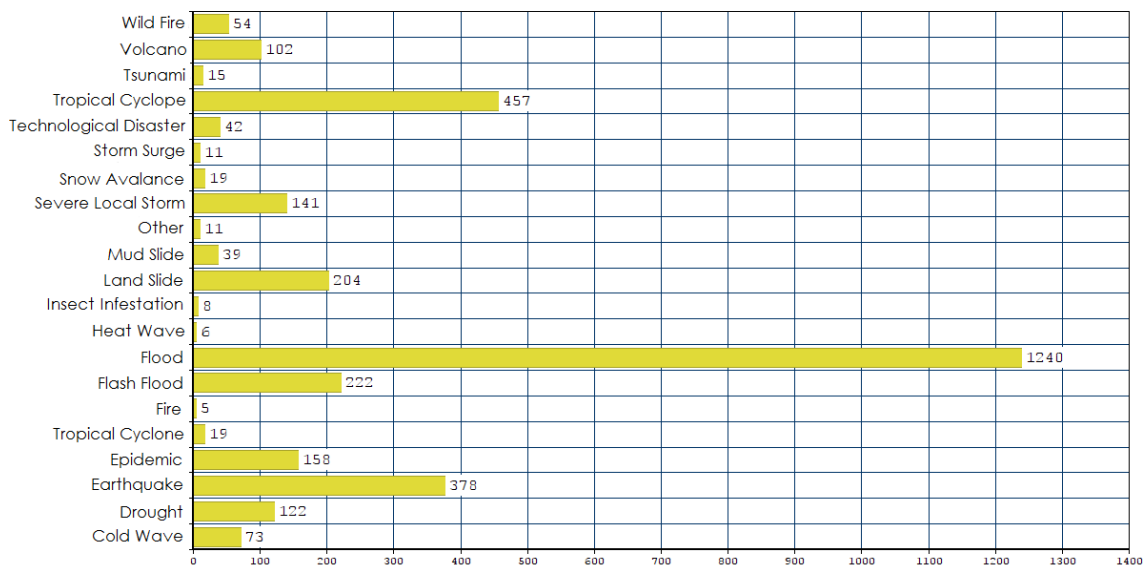
μεσολαβούν ραδιοερασιτέχνες προκειμένου να ενημερωθεί η Αθήνα για την καταστροφή (Ioannides και Dikeoulakos, 2001· Σαπουντζάκη, 2007: 165). Τα σχολεία καταστρέφονται σε ποσοστό 30% και τα δημόσια κτίρια σε ποσοστό 50%. Το Δημαρχείο, το Διοικητήριο, οι δημόσιες υπηρεσίες, το 80% των εκκλησιών, οι κινηματογράφοι και τα εστιατόρια παθαίνουν σοβαρές ζημιές και καθίστανται μη χρησιμοποιήσιμα. Επίσης, 50 κτίσματα βιοτεχνιών-βιομηχανιών της πόλης παρουσιάζουν σοβαρές ζημιές και καταρρεύσεις (Μπεριάτος και Δελλαδέτσιμας, 2010: 225).

Οι συνολικές ζημιές του σεισμού και του μετασεισμού είναι εκτεταμένες και από τους 42.000 κατοίκους της Καλαμάτας οι 35.000 μένουν άστεγοι (Σαπουντζάκη, 2007: 165).

Η αντιμετώπιση των φυσικών γεγονότων έκτακτης ανάγκης γίνεται στο κεφάλαιο 1.3

1.2.3. Πλημμύρες

Μια **πλημμύρα** εμφανίζεται όταν το νερό ξεχειλίζει ή κατακλύζει τη γη που θα έπρεπε κανονικά να είναι ξηρή. Ο πιο συνηθισμένος τρόπος για να συμβεί το φαινόμενο της πλημμύρας είναι να υπερχειλίσουν οι όχθες των ποταμών ή των ρεμάτων. Έντονες βροχοπτώσεις, ένα ραγισμένο φράγμα, το ταχύρρυθμο λιώσιμο των πάγων ή ακόμα κι ένα λανθασμένα τοποθετημένο φράγμα, μπορεί να είναι αιτία υπερχειλίσης ενός ποταμού πάνω στην ξηρά, ονομαζόμενη πλημμύρα.

Γράφημα 1.2. Απόλυτοι αριθμοί καταστροφών την περίοδο 2013-2017, Πηγή: <http://reliefweb.int/disasters>, Ιδία επεξεργασία

Οι **ξαφνικές πλημμύρες** συμβαίνουν όταν μια μεγάλη καταιγίδα ή ένα τσουνάμι προκαλεί τη διαρροή της θάλασσας στην ενδοχώρα.

Οι περισσότερες πλημμύρες χρειάζονται ώρες ή ακόμα και ημέρες για να αναπτυχθούν, δίνοντας στους κατοίκους αρκετό χρόνο για να προετοιμαστούν ή και να εκκενώσουν τις κατοικήσιμες περιοχές που κινδυνεύουν. Άλλες δημιουργούνται γρήγορα και τα όρια της

προειδοποίησης είναι στενά. Οι συγκεκριμένες πλημμύρες μπορεί να είναι εξαιρετικά επικίνδυνες, μετατρέποντας αμέσως ένα ρεύμα σε ένα βροντερό τείχος νερού παρασύροντας τα πάντα στο πέρασμά του (National Geographic¹⁶).

Τα στοιχεία των καταστροφών περιγράφουν την περίοδο 2013 – 2017 και η συλλογή τους γίνεται από το ReliefWeb¹⁷. Οι 2.842 είναι καταστροφές που έγιναν στο παρελθόν, οι 53 είναι σημερινές καταστροφές σε εξέλιξη και οι 2 είναι περιπτώσεις συναγερμού -πιθανότητες μελλοντικές καταστροφές. Στην καταγραφή που πραγματοποιείται (Πίνακας 1.2.) και από μία απλή σύγκριση, γίνεται φανερό ότι οι πλημμύρες, στο σύνολό τους [πλημμύρες(floods) και ξαφνικές πλημμύρες(flash floods)], αποτελούν πάνω από τις μισές καταστροφές των τελευταίων πέντε ετών, που πλήττουν περιοχές ανά τον κόσμο.

1.2.4. Η περίπτωση της ΛΔΚ (Gemena & Boma)¹⁸

Από τον Νοέμβριο του 2016, οι βροχοπτώσεις και οι άνεμοι έπληξαν την πόλη Gemena, έδρα της επαρχίας Sud-Ubangi, στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Στις 9 Νοεμβρίου 2016, οι βροχοπτώσεις και οι βίαιοι άνεμοι εντείνονται, προκαλώντας εκτεταμένες πλημμύρες στις γειτονιές της Gemena που βρίσκονται στις όχθες των ποταμών Mombonga, Sukia και Labo. (IFRC¹⁹, 25 Νοεμβρίου 2016).

Το αντίκτυπο των βροχών και των βίαιων ανέμων προκάλεσε ταχείες πλημμύρες, αφήνοντας τραυματισμένους επτά ανθρώπους. Οι τραυματίες έλαβαν πρώτες βοήθειες και μεταφέρθηκαν στα πλησιέστερα κέντρα υγείας. Μια γρήγορη εθνική αξιολόγηση σημείωσε ότι 105 κατοικίες καταστράφηκαν: 53 από αυτές εντελώς και 52 μερικώς, ενώ οι υπόλοιπες από τις πληγείσες οικογένειες, οι 173 έχασαν τα νοικοκυριά τους. Τέσσερα πηγάδια (από τα επτά) της πόλης της Gemena μολύνθηκαν με βρώμικο βρόχινο νερό και 200 οικιακές λεκάνες, οι μισές από τις διαθέσιμες, πλημμύρισαν ή απομακρύνθηκαν εντελώς. (IFRC, 20 Φεβρουαρίου 2017).

Ταυτόχρονα, οι έντονες πλημμύρες που προέκυψαν από τις καταρρακτώδεις βροχές και τα αυξανόμενα νερά των ποταμών της 26ης – 27ης του Δεκεμβρίου, σκότωσαν τουλάχιστον 50 άτομα και άφησαν χιλιάδες περισσότερους άστεγους στη νοτιοδυτική περιοχή της χώρας. Οι έντονες βροχές προκάλεσαν τον ποταμό Καλαμού (Kalamu), ο οποίος ρέει μέσω της πόλης του Μπομά (Boma) στον ποταμό Κονγκό, να υπερχειλίσει για δύο ώρες πριν τα ύδατα υποχωρήσουν. Τα νερά, στο πέρασμά τους, άφησαν τμήματα της πόλης καλυμμένα με έως ένα μέτρο λάσπης. (OCHA, 3 Ιανουαρίου 2017).

1.3. Αντιμετώπιση φυσικών γεγονότων έκτακτης ανάγκης

Η αντιμετώπιση των γεγονότων έκτακτης ανάγκης, κατά βάση, αναφέρεται στο βαθμό τρωτότητας μίας περιοχής, ενός συστήματος. **Τρωτότητα** (vulnerability), ορίζεται ως η μη ικανότητα ενός συστήματος να προβλέπει, να αντιμετωπίζει, να αντιστέκεται και να

¹⁶ <http://www.nationalgeographic.com/environment/natural-disasters/floods/>

¹⁷ Το ReliefWeb είναι ίσως η κύρια πηγή ανθρωπιστικής πληροφόρησης για παγκόσμιες κρίσεις και καταστροφές. Πρόκειται για μια εξειδικευμένη ψηφιακή υπηρεσία του OCHA.

¹⁸ DR Congo: Floods - Nov 2016: <http://reliefweb.int/disaster/fl-2016-000124-cod>

¹⁹ Διεθνής Ομοσπονδία Συλλόγων Ερυθρού Σταυρού και Ερυθράς Ημισελήνου

ανακάμπτει από τις επιπτώσεις μιας καταστροφής, δηλαδή σαν έννοια εκφράζει το βαθμό ευπάθειας και επιρρέπειας ενός συστήματος όταν πληγεί από κάποιο ερέθισμα ή δράση. Η τρωτότητα περιλαμβάνει το συνδυασμό των παραγόντων, που καθορίζουν το βαθμό στον οποίο η ζωή και η επιβίωση ενός ατόμου τίθεται σε κίνδυνο από μία διακριτή και αναγνωρίσιμη εκδήλωση στη φύση ή στην κοινωνία. Έτσι, η τρωτότητα δεν είναι μία σταθερή και στατική ιδιότητα αλλά αντίθετα μία δυναμική και εξελισσόμενη κατάσταση, καθώς ο βαθμός επιρρέπειας σε διαταραχές και/ ή σε απώλειες στο πλαίσιο των διαφορετικών κινδύνων ποικίλει ανάλογα με τις ομάδες της κοινωνίας, αλλά και διότι διαθέτει μια διάσταση χρόνου, αφού είναι 'ζημιά' στην επιβίωση και όχι μόνο στη ζωή και στην περιουσία (Δελλαδέσιμας, 2009: 73 · Παπαδόπουλος, 2000: 22, Κατσαφάδου, 2013: 26-27 · Winser κ.ά., 2003: 11-12).

Η τρωτότητα πρέπει κάθε φορά να εξετάζεται και να αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο της κάθε δομής και της διαχείρισης της ανάπτυξής της, σε κανονικές περιόδους (Φαλιάγκας, 2010: 14-15).

Κατά την τελευταία δεκαετία, οι νόμοι που κωδικοποιούν τις εθνικές και διεθνείς αντιδράσεις στην κλιματική αλλαγή έχουν αυξηθεί σε αριθμό, ειδικότητα και σημασία. Δεδομένου ότι οι νόμοι αυτοί έχουν αναγνωρίσει νέα δικαιώματα και δημιούργησαν νέα καθήκοντα, έχουν ακολουθήσει διαφορές που επιδιώκουν να αμφισβητήσουν είτε την εγκυρότητα του προσώπου που παράγει το νόμο, είτε την ιδιαίτερη εφαρμογή τους. Το ίδιο ισχύει και για τις διαφορές που έχουν ως στόχο να πιέσουν τους νομοθέτες και τους διαμορφωτές πολιτικής να είναι πιο φιλόδοξοι και διεξοδικοί στις προσεγγίσεις τους για την αλλαγή του κλίματος (UNEP, 2017: 5).

²⁰ Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των καταστροφών ξεκινά μέσω πολιτικών και κατευθύνσεων, από διεθνές επίπεδο, όπως το HFA, που έχει ως στόχο τη μείωση του κινδύνου καταστροφών, το οποίο εγκρίθηκε στην 3η παγκόσμια διάσκεψη για τη μείωση των κινδύνων καταστροφών. Στη συνέχεια, σε διευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, οι πολιτικές προσαρμόζονται με σκοπό την καλύτερη κατανόηση και τελικά εξάλειψη της επικινδυνότητας που φέρουν οι φυσικές καταστροφές.

Η ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ΕΕ έναντι των κρίσεων, καθώς και η ικανότητα της ΕΕ να προβλέπει, να βρίσκεται σε ετοιμότητα και να αντιμετωπίζει τους κινδύνους, ιδίως τους διασυνοριακούς, περιλαμβάνονται στους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»²¹: η ανταγωνιστικότητα και η βιωσιμότητα εξαρτώνται από την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων καταστροφών, η οποία συμβάλλει στην αποτροπή απωλειών και ενισχύει την ανθεκτικότητα έναντι εντεινόμενων παγκόσμιων κραδασμών και απειλών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014: 6). Η νομοθεσία της ΕΕ στον τομέα της πολιτικής προστασίας επικεντρώνεται, κατά κύριο λόγο, στην κατάρτιση πολιτικής και δράσεων για την **ετοιμότητα** και την **πρόληψη**. Ο μηχανισμός

Εικόνα 1.4. My city is ready! Πηγή: <http://www.unisdr.org/campaign/resilientcities/>

²⁰ Το "My city is ready!" είναι η Παγκόσμια Εκστρατεία Μείωσης των Καταστροφών, καθιστώντας τις πόλεις ανθεκτικές. Οι πόλεις που συμμετέχουν δεσμεύονται να ακολουθήσουν τα «δέκα βασικά» στοιχεία του HFA που ισχύουν για τις αστικές περιοχές.

²¹ COM(2010) 2020 της 3.3.2010.

προβλέπει, στο εσωτερικό των χωρών, νέες δεσμεύσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη των **εκτιμήσεων επικινδυνότητας**, την αξιολόγηση των **ικανοτήτων διαχείρισης** των κινδύνων, τη χρήση αξιολογήσεων από ομοτίμους, προκειμένου οι χώρες της ΕΕ να διδαχθούν η μια από την άλλη τη διαχείριση του κινδύνου καταστροφών. Επίσης καθορίζει τις **γνώσεις** και τη **βάση τεκμηρίωσης** για τη διαχείριση των καταστροφών. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται επίσης σε καινοτόμες λύσεις για τη χρηματοδότηση της πρόληψης των καταστροφών, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης της ασφάλισης ως μέσου για τη διαχείριση καταστροφών και ως κινήτρου για τη συνειδητοποίηση, την πρόληψη και την άμβλυνση των επιπτώσεων των κινδύνων.

Η πρόληψη και η διαχείριση του κινδύνου καταστροφών περιλαμβάνονται σε ορισμένες βασικές πολιτικές της ΕΕ σε τομείς όπως η πολιτική συνοχής, η υγεία, η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, τα οικοσυστήματα, η γεωργία, η επισιτιστική και διατροφική ασφάλεια, τα ύδατα, η διαχείριση του κινδύνου πλημμυρών, η πρόληψη σοβαρών βιομηχανικών ατυχημάτων, τα κεφάλαια κινδύνου, η πυρηνική ασφάλεια, οι μεταφορές, η ενέργεια, η έρευνα και η καινοτομία. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2014: 7).

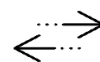
Οι μέσες ετήσιες απώλειες λόγω φυσικών καταστροφών αυξήθηκαν από 9 δισεκατομμύρια ευρώ κατά τη δεκαετία του 1980 σε πάνω από 13 δισεκατομμύρια ευρώ κατά τη δεκαετία του 2000. Για την αντιμετώπιση των ανησυχητικών αυτών τάσεων, είναι απαραίτητη η κατάρτιση πολιτικών πρόληψης και διαχείρισης των κινδύνων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2014).

Παράλληλα σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον αυξανόμενων αναγκών και νέων προκλήσεων, θα πρέπει να προσδιοριστούν και να υιοθετηθούν προσεγγίσεις και πρακτικά μέσα για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών και την **αποτελεσματικότερη ενίσχυση της ανθεκτικότητας**. Είναι απαραίτητη η προώθηση της έννοιας της θωράκισης έναντι καταστροφών στις οικονομικές και χρηματοπιστωτικές αποφάσεις και στρατηγικές, τόσο στον δημόσιο, όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί και στην ανάλυση κόστους-οφέλους των μέτρων πρόληψης των καταστροφών, ώστε να διευκολυνθεί η υποστήριξη της κατανομής πόρων. Όλες οι μεγάλες υποδομές και έργα πρέπει να είναι ευαίσθητες/α ως προς τις πιθανότητες εμφάνισης κινδύνων και ανθεκτικές/ά στην κλιματική αλλαγή και τις καταστροφές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2014: 12).

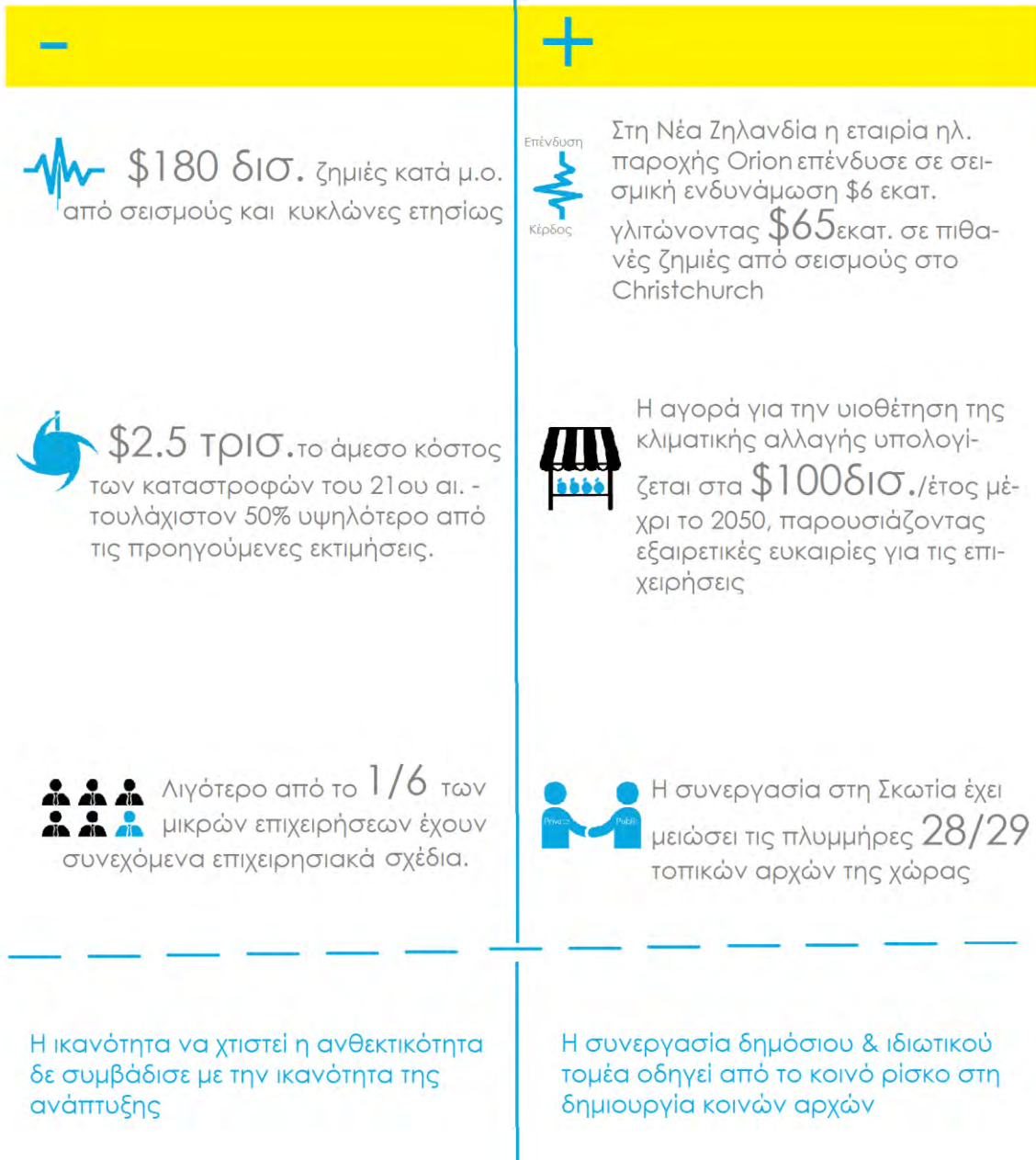
Ταυτόχρονα, ο ρόλος του ιδιωτικού τομέα είναι κεντρικός στη διαμόρφωση πολιτικών και την αντιμετώπιση των καταστροφών. Το UNISDR, κάνει αναφορά στη σημασία του και μέσω της Παγκόσμιας Έκθεσης Αξιολόγησης σχετικά με τη Μείωση Κινδύνου των Καταστροφών (GAR – Εικόνα 1.5.) υπογραμμίζεται ο τρόπος με τον οποίο η παγκόσμια οικονομία κι η εξέλιξή της, έχουν επηρεάσει άμεσα τα τελευταία σαράντα χρόνια την αύξηση των καταστροφών, έχοντας επιβλαβείς επιπτώσεις σε επιχειρήσεις, κοινωνίες και κυβερνήσεις.

Ο ιδιωτικός τομέας, φαίνεται πως βοηθάει στη μείωση των αυξανόμενων επιπέδων των καταστροφών και κινδύνων. Η άποψη ότι η διαχείριση κινδύνου αποτελεί κόστος για τις επιχειρήσεις έχει ξεπεραστεί σε μεγάλο βαθμό, βοηθώντας δημόσιο και ιδιωτικό τομέα στο μοίρασμα κοινών στόχων και αξιών.

"Access to information is critical to successful disaster risk management. You cannot manage what you cannot measure." Margareta Wahlström

© 2014 Pearson Education, Inc.

Εικόνα 1.5. Θετικά & Αρνητικά αποτελέσματα της Παγκόσμιας Έκθεσης Αξιολόγησης Μείωσης Κινδύνου των Καταστροφών(GAR) 2013, Πηγή: <https://www.unisdr.org/we/inform/gar>

Στις ΗΠΑ, το νομοσχέδιο της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Διαχείρισης Καταστάσεων Έκτακτης Ανάγκης(FEMA), μεταξύ άλλων πολιτικών, έχει ως στόχο τη δημιουργία ενός πιλοτικού προγράμματος για την παροχή επιχορηγήσεων σε κρατικές και τοπικές κυβερνήσεις και για την ενθάρρυνση της υιοθέτησης και επιβολής των εθνικά αναγνωρισμένων οικοδομικών κωδίκων²².

²² State building codes: οι διάφοροι τύποι οικοδομημάτων. Σκοπός είναι η βελτίωσή και η εξασφάλιση ασφάλειας απέναντι στις κοινωνίες και η αντιμετώπιση των καταστροφών.

Οι στόχοι του προγράμματος επιχορήγησης είναι να μειώσουν το κόστος αντιμετώπισης καταστροφών και το κόστος ανάκτησης με την αύξηση της ανθεκτικότητας των κτιρίων και τη μείωση της ζημίας που προκύπτει λόγω καταστροφών.

Όλα τα ανωτέρω περιλαμβάνονται στην έννοια της διαχείρισης κινδύνου (ο αντίστοιχος αγγλικός όρος είναι risk management) η οποία ορίζεται ως η ελαχιστοποίηση των απειλών για τη ζωή, την περιουσία και το περιβάλλον με την ταυτόχρονη μεγιστοποίηση των όποιων συσχετιζόμενων οφειλών (Λέκκας, 1996: 53 · Smith, 1996: 54 · Κατσαφάδου, 2013: 32).

Η διαχείριση κινδύνου ή αλλιώς ο σχεδιασμός ασφάλειας, ασχολείται με τον καθορισμό των επικινδυνότητων, την εκτίμηση των επιπτώσεων και τον εντοπισμό των μέσων αντίδρασης και αποτελεί βασικό στοιχείο ενός σύγχρονου συστήματος οργάνωσης και ανάπτυξης της πόλης, που διαμορφώνεται πριν από την εμφάνιση ενός καταστρεπτικού γεγονότος και έχει ως σκοπό την εδραίωση ενός ανώτατου επιθυμητού επιπέδου προστασίας του πληθυσμού, του περιβάλλοντος και των δραστηριοτήτων (Σαπουντζάκη, 2007: 238 · Quarantelli, 2004 · Κατσαφάδου, 2013: 33).

1.3.1. Αντιμετώπιση σεισμών

Η αντιμετώπιση των σεισμών, στο σύνολο των περιπτώσεων, και οι πολιτικές που εφαρμόζονται, δε γίνονται ακριβώς με τον ίδιο τρόπο. Η νομοθεσία και ο τόπος διαφέρει, όμως στη συγκεκριμένη περίπτωση, μελετάται η περίπτωση της Καλαμάτας (κεφάλαιο 1.2.2.1.), οι πολιτικές αντιμετώπισης και ανασχεδιασμού, ώστε να είναι εφικτή η αξιολόγησή τους.

Καλαμάτα: οι σεισμοί βρίσκουν την πόλη φανερά προετοιμασμένη, οργανωμένη και με την απαραίτητη υποδομή αφού διαθέτει ήδη νέο σχέδιο πόλης. Έτσι, γίνεται σοβαρή προσπάθεια αξιοποίησης της επιστημονικής γνώσης με την εφαρμογή στην πόλη πληθώρας μελετών, αλλά και ειδικών διατάξεων για τον αντισεισμικό σχεδιασμό των κτιρίων. Στη συνέχεια ακολουθεί η κατάρτιση ενός προγράμματος ανασυγκρότησης το οποίο περιλαμβάνει άμεσα μέτρα παροχής βοήθειας και διαχείρισης των έκτακτων αναγκών, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, τα οποία προσδιορίζονται σε αντιστοιχία με τις φάσεις στέγασης των σεισμόπληκτων, δηλαδή τις **περιόδους των σκηνών, των λυόμενων οικίσκων και της μόνιμης στέγασης** (Δήμος Καλαμάτας, 1989 · Διαμαντόπουλος, 1991 · Κατσαφάδου, 2014: 9). Αρχικά περίπου 20.000 κάτοικοι φιλοξενούνται σε 6.000 σκηνές και υπηρεσίες της πόλης (διοίκηση, σχολεία, ιατρεία, καταστήματα κ.λπ.) και η μεταφορά γίνεται σε διάστημα τριών με τεσσάρων εβδομάδων. Στη συνέχεια, οι κάτοικοι μετακινούνται σταδιακά από τις σκηνές στους λυόμενους οικίσκους. Στόχος είναι η πλήρης μετακίνηση του πληθυσμού από τους λυόμενους οικίσκους, σε μόνιμες κατοικίες, μέχρι το τέλος του 1989 (Μπεριάτος και Δελλαδέτσιμας, 2010: 232-233). Η τελική φάση είναι η φάση της αποκατάστασης, ανασυγκρότησης και ανάπτυξης της πόλης δηλαδή αύξησης της δυνατότητάς της να εξυπηρετεί τους κατοίκους της από κάθε πλευρά συμβάλλοντας στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους, η οποία τελικά επιτυγχάνεται.

Η σειρά των δράσεων για την αποκατάσταση και την αντιμετώπιση της κρίσης του σεισμού, στην περίπτωση της Καλαμάτας, εφαρμόζεται μέσω πολιτικών χωρικού σχεδιασμού,

επενδύσεων σε νέες υποδομές, υπηρεσίες και καλύτερης λειτουργίας του συστήματος της πόλης.

Η ανασυγκρότηση επικεντρώνεται περισσότερο στη βελτίωση αναδόμησης της πόλης παρά στη δημιουργία μίας ανθεκτικότερης πόλης στην αντιμετώπιση καταστροφών, όπως οι σεισμοί, αν και γίνονται βήματα προς αυτή την κατεύθυνση (συγκρότηση ενός ενιαίου φορέα αντισεισμικής θωράκισης στον οποίο θα υπάγονται οι σημερινές διαφορετικές δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμοί).

Εικόνα 1.6 Εικόνες καταστροφής της Καλαμάτας μετά το σεισμό, Πηγή: Κατσαφάδου, 2013

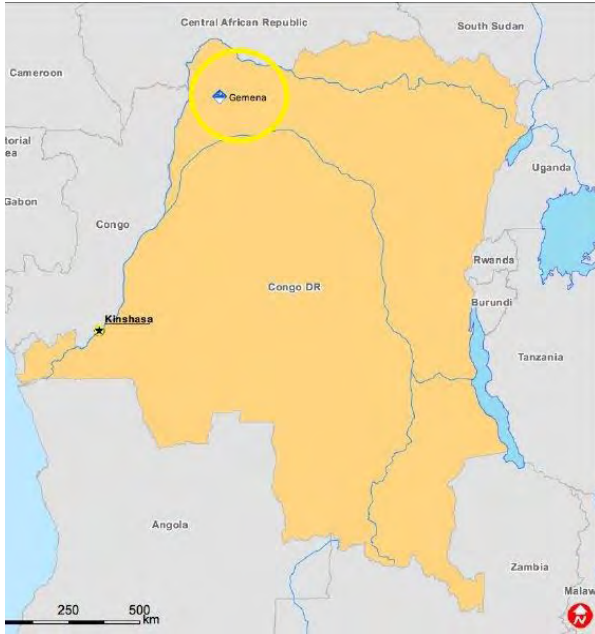
Εικόνα 1.7 Σκηνές για τις ανάγκες των σεισμοπαθών, Πηγή: Κατσαφάδου, 2013

1.3.2. Αντιμετώπιση πλημμυρών

Πολλές κυβερνήσεις υποχρεώνουν τους κατοίκους των περιοχών που είναι επιρρεπείς σε πλημμύρες να αγοράζουν ασφάλιση πλημμυρών και να κατασκευάζουν κατασκευές ανθεκτικές στις πλημμύρες. Οι τεράστιες προσπάθειες για τον μετριασμό και την αποφυγή των αναπόφευκτων πλημμυρών έχουν οδηγήσει σε μερικές από τις πιο φιλόδοξες προσπάθειες στον τομέα της μηχανικής, όπως το εκτεταμένο σύστημα καταφυγίων της Νέας Ορλεάνης και τα ογκώδη δίκτυα και φράγματα στην Ολλανδία. Η πολύ προηγμένη μοντελοποίηση ηλεκτρονικών υπολογιστών πλέον επιτρέπει στις αρχές διαχείρισης καταστροφών να προβλέπουν με εκπληκτική ακρίβεια την πιθανότητα εμφάνισης πλημμυρών και τη σοβαρότητά της (National Geographic).

Στην περίπτωση της Genema (κεφάλαιο 1.2.3.1.) : η πλημμύρα ξέσπασε τον Νοέμβριο του 2016 και έγκαιρα τις επόμενες ημέρες δόθηκε άμεση ανταπόκριση του Ερυθρού Σταυρού της ΛΔΚ, ο οποίος είναι ίσως βασικότερη πηγή οργάνωσης και διαχείρισης της κρίσης μετά την πλημμύρα στην περιοχή. Στα τέλη του 2016, η επανεγκατάσταση των πληγέντων οικογενειών αποτελεί υψηλή προτεραιότητα και τα ήδη υπερπλήρη καταφύγια/ καταλύματα οδηγούν σε κίνδυνο εξάπλωσης ασθενειών που σχετίζεται με την έλλειψη πόσιμου νερού και την ανεπαρκή υποδομή αποχέτευσης (IFRC, 2017).

Χάρτης 1.1. Χάρτης της ΛΔΚ/ θέση Genema, Πηγή: IFRC

Παράλληλα, λόγω περιορισμένων πόρων και εξοπλισμού, οι εθελοντές δεν μπορούν να προσφέρουν υλική βοήθεια στους πληγέντες, όμως τους παρέχουν καθημερινή ψυχολογική στήριξη.

Η κατάσταση απεδείχθη σοβαρότερη από την αναμενόμενη κι οι ομάδες που δούλευαν με τον πληθυσμό στην περιοχή, ζήτησαν επέκταση της περάτωσης του προγράμματος ανασυγκρότησης έως τον Μάρτιο του 2017, σύμφωνα με την έκθεση της 20^{ης} Φεβρουαρίου 2017 όπου μέχρι εκείνη την ημερομηνία επιτεύχθηκε το 73% των στόχων.

Συνολικά, οι στόχοι επιτρέπουν την παροχή επείγουσας βοήθειας όσον αφορά τα καταφύγια έκτακτης ανάγκης, την παροχή πρώτων βοηθειών, την προαγωγή της υγιεινής, την οικοδόμηση των ικανοτήτων των εθελοντών μέσω της κατάρτισης στην ανακατασκευή (ευαισθητοποίηση, κατασκευή καταφυγίων έκτακτης ανάγκης).

Η αντιμετώπιση της κρίσης στην Genema, είναι διαφορετική συγκριτικά με αυτή της Καλαμάτας. Κύριο ρόλο στην παροχή βοήθειας παίζει ο Ερυθρός Σταυρός της ΛΔΚ, οι παροχές βοήθειας και δωρεών ξένων κυβερνήσεων (συνολικά 15)²³ κι οργανισμών. Η κυβέρνηση της ΛΔΚ δεν επεμβαίνει τόσο άμεσα και αποτελεσματικά, όπως συμβαίνει μετά το σεισμό στην Καλαμάτα. Ο ανασχεδιασμός και η χωρική οργάνωση δεν προγραμματίζεται αμέσως μετά την πλημμύρα και η διασφάλιση της υγείας, αρχικά, των πολιτών αποτελεί προτεραιότητα και στις δύο περιπτώσεις.

Άλλα επιβαρυντικά γεγονότα της αντιμετώπισης των πλημμυρών στο Κονγκό από την τοπική κυβέρνηση και τις εθνικές πολιτικές, είναι, ειδικά, η πλημμύρα στην Μπόμα και γενικά, η ανυπαρξία μίας γενικής πολιτικής σχεδιασμού²⁴ με περιβαλλοντικούς όρους.

Ένα μήνα μετά από τη σοβαρή πλημμύρα στη Genema προκλήθηκε μία νέα, στη νοτιοδυτική πόλη Μπόμα, η οποία σκότωσε τουλάχιστον 50 άτομα ενώ επέφερε εκτεταμένες υλικές ζημιές. Περίπου 3.000 νοικοκυριά - από τις 3.400 που έχουν πληγεί - έλαβαν βοήθεια από ανθρωπιστικές οργανώσεις και επαρχιακές αρχές, καθώς και ιδιωτικές εταιρείες και πολίτες του Κονγκό. Τα τρόφιμα, τα φαρμακευτικά προϊόντα και άλλα απαραίτητα αντικείμενα διανεμήθηκαν κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων εβδομάδων. Οι ομάδες αρωγής εξακολουθούν να υποστηρίζουν την ψυχοκοινωνική υποστήριξη για όσους αντιμετωπίζουν τραύμα (OCHA, 31 Ιανουαρίου 2017).

²³ Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Καναδάς, Δανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Μονακό, Ολλανδία, Νορβηγία, Ισπανία, Σουηδία και ΗΠΑ (DRC, 2017: 2).

²⁴ Η ταχεία πληθυσμιακή ανάπτυξη, ο εκτοπισμός και η οικονομική κατάρρευση της υπαίθρου προκάλεσαν ένα από τα ταχύτερα ποσοστά αστικοποίησης στην Αφρική.

Εν κατακλείδι, τα θετικά νέα σχετικά με την αντιμετώπιση των καταστροφών μέσω του περιβαλλοντικού σχεδιασμού και της πρόληψης ξεκινούν από την Κινσάσα. Η Κινσάσα, η πρωτεύουσα, είναι η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της ηπείρου, με περίπου 10 εκατομμύρια κατοίκους, οι περισσότεροι από τους οποίους ζουν σε πολυσύχναστους, ακατάλληλους οικισμούς. Για να προωθηθούν βιώσιμες συνθήκες ζωής και να μειωθούν οι απειλές των φυσικών καταστροφών, όπως είναι οι πλημμύρες, η UNEP υποστηρίζει τις κοινότητες στη διαχείριση του Λουκάγια (ποταμός Lukaya) ως μία ενιαία λεκάνη απορροής ποταμών. Με άλλα λόγια, σκοπός είναι η διαχείριση ολόκληρης της λεκάνης με συντονισμένη και συμμετοχική προσέγγιση. Αυτό σημαίνει ότι θα αναδειχθούν περισσότεροι από 100 εκπρόσωποι από την κυβέρνηση, τις κοινότητες και τον ιδιωτικό τομέα. Τα πρώτα αποτελέσματα είναι αναμενόμενα θετικά, αφού έχει δημιουργηθεί ένα φόρουμ για όλους τους χρήστες των ποταμών, όπου επιδιώκεται συζήτηση των προβλημάτων που προκαλούνται από τις δραστηριότητές τους. Αυτή η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων εφαρμόζεται πρώτη φορά στη ΛΔΚ.

Ταυτόχρονα, πραγματοποιούνται δράσεις για τη φύτευση δένδρων και καλλιεργειών ώστε να επιτυγχάνεται η συγκράτηση των υδάτων του ποταμού και 3D αναπαραστάσεις για να καταλάβουν οι χρήστες του ποταμού ποιες περιοχές παρουσιάζουν μεγάλη επικινδυνότητα και να αλλάξουν τις χρήσεις γης. Τα αποτελέσματα είναι η βελτίωση της γονιμότητας του εδάφους και της ποιότητας του νερού με ενίσχυση των γεωργικών αποδόσεων. Τελικώς, ο κίνδυνος της πλημμύρας και της διάβρωσης μειώνεται.

Εικόνα 1.8. IWRM (Integrated Water Resources Management) Lukaya, Πηγή: UN Environment / https://www.youtube.com/watch?time_continue=382&v=dE_sE4K-HFg. *Ιδία επεξεργασία.*

1.4. Ανθρωπογενή γεγονότα έκτακτης ανάγκης

Το σύνολο των καταστροφών δεν αποτελείται μόνον από φυσικές αιτίες, αλλά κι από ανθρωπινες δραστηριότητες, η επίπτωση των οποίων φέρει εξίσου αρνητικά αποτελέσματα στις κοινωνίες και το περιβάλλον. Όπως σημειώνεται από τη Swiss Re, για το έτος 2016 καταγράφηκαν 327 καταστροφές, εκ των οποίων οι 191 θεωρείται πως οφείλονται σε

φυσικά αίτια και οι 136 σε ανθρώπινες δραστηριότητες. Η σοβαρότητα των οικονομικών ζημιών των καταστροφών εξαρτάται από την ανθεκτικότητα του επηρεαζόμενου πληθυσμού ή από την ικανότητα ανάκτησης και επίσης από την διαθέσιμη υποδομή (Bankoff, Frerks, Hillhorst, 2003). Την ίδια στιγμή, θεωρείται ότι ένα ανεπιθύμητο γεγονός δεν θα φτάσει στο επίπεδο της καταστροφής εάν εμφανιστεί σε μια περιοχή χωρίς ευάλωτο πληθυσμό (Wisner, Blaikie, Cannon & Davis, 2004). Εάν υποθεθεί ότι η προηγούμενη διατύπωση ισχύει σε κάθε περίπτωση, τότε θα πρέπει η ανθρωπογενής καταστροφή των πολέμων να είναι αποτέλεσμα μιας περιοχής με ευάλωτο πληθυσμό. Λόγω της ιδιαιτερότητας του γεγονότος, εξετάζεται το φαινόμενο των πολέμων και σε ποιο βαθμό οι πληγέντες πληθυσμοί είναι η αιτία να καταστήσουν μία περιοχή σε εμπόλεμη κατάσταση.

1.4.1. Πόλεμος

Στο διεθνές δίκαιο, πόλεμος ορίζεται η ένοπλη σύγκρουση, η οποία διεξάγεται ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα κράτη. Στο παρελθόν, οι περιορισμοί στα μέσα και στον τρόπο διεξαγωγής του πολέμου στηριζόταν σε έθιμα και ηθικές ή θρησκευτικές αντιλήψεις (Δομή, 2005: 267). Στη σύγχρονη εποχή, από τον 19^ο αιώνα και μετά, το εθιμικό δίκαιο σταδιακά συστηματοποιήθηκε και άρχισαν να διατυπώνονται και να κωδικοποιούνται κανόνες, οι οποίοι αποτελούν το λεγόμενο Δίκαιο του Πολέμου²⁵. Ο πόλεμος διεξάγεται κατά κανόνα μεταξύ κρατών. Με τον πόλεμο διακόπτονται οι διπλωματικές σχέσεις: κατά της κρατούσα θεωρία, καταργούνται οι διμερείς συνθήκες που είχαν συνάψει από τον καιρό της ειρήνης τα δύο εμπόλεμα κράτη· αντίθετα, διατηρούνται οι συλλογικές, αλλά αναστέλλεται η εφαρμογή τους μεταξύ των εμπόλεμων στη διάρκεια των εχθροπραξιών.

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, δεν επιτρέπεται πλέον πολεμική ενέργεια εναντίον αμάχων και μη στρατιωτικών στόχων. Η προστασία των αμάχων (ως άμαχοι ορίζονται οι πολίτες οι οποίοι δεν ανήκουν στις ένοπλες δυνάμεις μίας χώρας) εκτείνεται σε δύο βασικές περιπτώσεις. Η μία είναι η απαγόρευση πολεμικών ενεργειών εναντίον τους και η άλλη η μεταχείρισή τους από δυνάμεις κατοχής (Δομή, 2005: 267). Εντός των απαγορεύσεων του διεθνούς δικαίου εντάσσεται η επιβολή αντιποίνων και η κράτηση ομήρων, η υποχρεωτική μετακίνηση πληθυσμών από τα σπίτια τους, η καταστροφή ατομικής ή δημόσιας ιδιοκτησίας.

Το βασικότερο πρόβλημα της τήρησης του Δικαίου του Πολέμου, είναι η έλλειψη αντικειμενικού δικαστικού οργάνου, το οποίο θα είναι σε θέση να διαπιστώσει αμερόληπτα τις παραβιάσεις και να διώξει ποινικά τους υπευθύνους (Δομή, 2005: 268).

Απόρροια πολέμου και διωγμών μειονοτήτων αποτελεί το προσφυγικό ζήτημα, το ζήτημα που δημιουργείται από τη συρροή και εγκατάσταση μεγάλων πληθυσμών σε άλλη χώρα.

1.4.2. Περιγραφή του προσφυγικού φαινομένου

Προσφυγικό αποκαλείται γενικώς το ζήτημα που δημιουργείται από τη συρροή και εγκατάσταση μεγάλων πληθυσμών σε άλλη χώρα, όχι πάντοτε ομοεθνή, ως απόρροια πολέμου, διωγμών εθνικών ή θρησκευτικών μειονοτήτων κλπ. Το προσφυγικό ζήτημα

²⁵ Το Δίκαιο του Πολέμου είναι τμήμα του Διεθνούς Δικαίου. Το Διεθνές Δίκαιο ορίζει την ειρηνική συμβίωση μεταξύ των Κρατών, το δε Δίκαιο του Πολέμου προσπαθεί να την επαναφέρει με την ειρηνική τακτοποίηση των διαφορών του πολέμου.

περιγράφεται και ως δευτερογενής μετανάστευση, όπου σύμφωνα με τον Λέιθαμ διαφέρουν από πολλές απόψεις από τις πρωτογενείς (οι μετακινήσεις που αποβλέπουν στην κατάληψη παρθένων ή μη κατοικούμενων εδαφών). Είναι βραδύτερου ρυθμού, για τον λόγο ότι η αντίδραση που συναντούν παίρνει μορφή αντίστασης μιας εθνότητας εναντίον των νεοεγκατεστημένων. Οι μεταναστεύσεις αυτής της μορφής έχουν κάτι αφύσικο και συνοδεύονται συνήθως από βία, η οποία καταλήγει είτε στη συγχώνευση του παλαιού και του νέου πληθυσμού είτε στην εξαφάνιση του ενός από τους δύο (Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, 2001: 12).

Τον 19^ο αιώνα, ο Ράβενσταιν διατυπώνοντας τους νόμους για τη θεωρία της μετανάστευσης ξεκίνησε με τον πρώτο νόμο εξηγώντας ότι η πλειονότητα των μεταναστών τείνει να μετακινείται σε κοντινή απόσταση. Η κοντινή απόσταση περιλαμβάνει, σύμφωνα με τη θεωρία, τη γεωγραφική απόσταση, την τεχνική απόσταση (η απόσταση επηρεαζόμενη από τα μέσα μεταφοράς και επικοινωνίας) και την κοινωνική απόσταση (κοινωνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές διαφορές). Ο νόμος αυτός, ισχύει το ίδιο και για τους πρόσφυγες όπου η μικρότερη απόσταση αποτελεί απόσταση επιβίωσης, αλλά χωρίς να προσμετρώντας παράγοντες επιλογής μέσων και κοινωνικής απόστασης.

Αν και πολλοί μελετητές αναφέρονται στο προσφυγικό φαινόμενο ως μία μορφή μετανάστευσης (ακούσια, δευτερογενής κ.ά.) στην πραγματικότητα ο βίαιος ξεριζωμός από την πατρίδα, εντάσσει τους πρόσφυγες σε ένα διαφορετικό καθεστώς στο οποίο ξαφνικά χάνονται τα δικαιώματα που είχαν έως την ημέρα της ακούσιας αποδημίας και στερούνται προστασίας πολιτικών αρχών στις οποίες υπάγονταν.

Εν τούτοις, ο διαχωρισμός μεταξύ μεταναστών και προσφύγων έπαψε σταδιακά μετά το 1980 να αποτελεί σημαντικό παράγοντα στις πολιτικές των ευρωπαϊκών κρατών, οι οποίες άρχισαν να αντιμετωπίζουν τη μετανάστευση με ενιαίο τρόπο, ακυρώνοντας στην πράξη τον παραπάνω διαχωρισμό (Gibney & Hansen, 2003).

1.4.3. Προσφυγικός πληθυσμός

Πρόσφυγας (refugee) ονομάζεται όποιο πρόσωπο βρίσκεται εκτός του κράτους καταγωγής του/της και δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτό «λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων»²⁶.

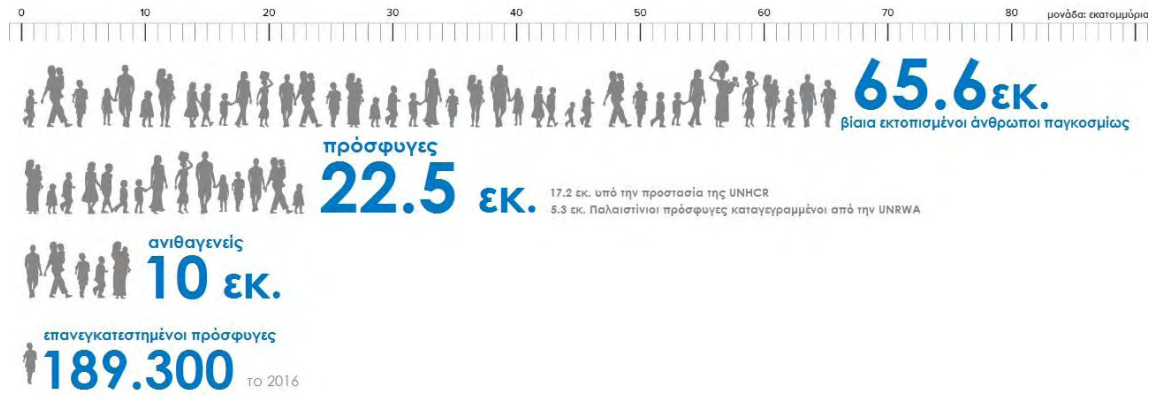
Οι εσωτερικά εκτοπισμένοι άνθρωποι (IDP) δεν έχουν διασχίσει σύνορα για να βρουν ασφάλεια. Συχνά αναφέρονται ως πρόσφυγες, αν και δεν εμπίπτουν στον νομικό ορισμό του πρόσφυγα. Σε αντίθεση με τους πρόσφυγες, βρίσκονται στην πατρίδα τους. Παρότι ίσως έχουν τραπή σε φυγή για παρόμοιους λόγους, οι εσωτερικά εκτοπισμένοι μένουν στη χώρα τους και παραμένουν υπό την προστασία της κυβέρνησής τους, ακόμη και αν η κυβέρνηση αυτή είναι ο λόγος για τον εκτοπισμό τους. Ως αποτέλεσμα, αυτοί οι άνθρωποι είναι μεταξύ των πιο ευάλωτων πληθυσμών στον κόσμο. Με το τέλος του 2014, καταγράφονται 38 εκατομμύρια εσωτερικά εκτοπισμένων ανθρώπων. Τα 11 εκατομμύρια αυτών προστέθηκαν την ίδια χρονιά – αριθμός που ισούται με 30.000 εσωτερικά εκτοπισμένους ανθρώπους ανά ημέρα (IDMC²⁷, 2014).

²⁶ Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

²⁷ Το Κέντρο Παρακολούθησης Εσωτερικών Μετακινήσεων που εδρεύει στη Γενεύη.

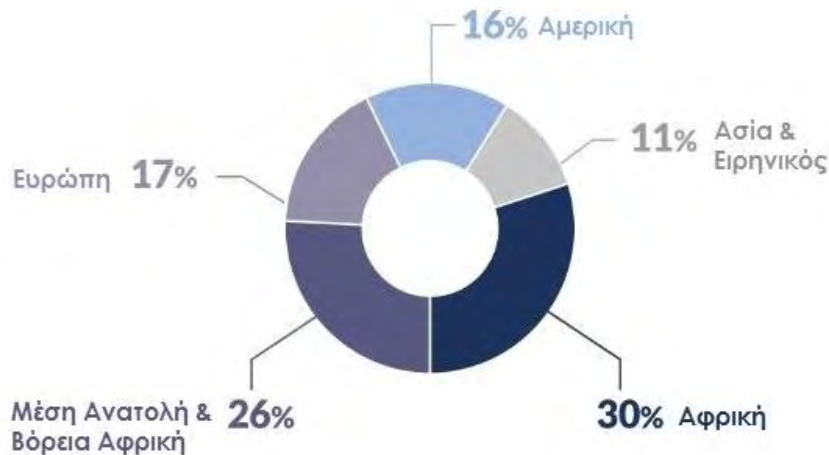
1.4.3.1. Προσφυγικός πληθυσμός σε νούμερα

Η ΥΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και συγκεκριμένα το Τμήμα Πληροφόρησης και Συντονισμού της της ΥΑ είναι η κύρια πηγή συλλογής στατιστικών δεδομένων και καταγραφής αριθμητικών εξελίξεων σχετικά με τους πρόσφυγες. Παρακολουθούν τον αριθμό των ατόμων που αναγκάζονται να διαφύγουν, ώστε όταν ξεσπά μια μεγάλη κρίση εκτοπισμού, προβλέπουν πόσα άτομα χρειάζονται βοήθεια, πόση βοήθεια χρειάζονται και πόσα άτομα χρειάζονται για την παροχή βοήθειας (UNHCR).

Εικόνα 1.9. Συνολικοί αριθμοί προσφύγων στον κόσμο Πηγή: UNHCR / <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> , Ιδία επεξεργασία.

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από τα υψηλότερα επίπεδα εκτοπισμού ανθρώπων. Ένα πρωτοφανές 65,6 εκατομμύρια ανθρώπων σε όλο τον κόσμο έχουν διωχθεί από το σπίτι τους. Μεταξύ αυτών περίπου 22,5 εκατομμύρια πρόσφυγες είναι κάτω των 18 ετών. Υπάρχουν επίσης 10 εκατομμύρια απάτριδες στους οποίους έχει στερηθεί ιθαγένεια και πρόσβαση σε βασικά δικαιώματα όπως η εκπαίδευση, η υγειονομική περίθαλψη, η απασχόληση και η ελεύθερη κυκλοφορία. Χιλιάδες άνθρωποι (28.300) ανά ημέρα εγκαταλείπουν τα σπίτια τους εξαιτίας συγκρούσεων ή διώξεων –που σημαίνει ότι 20 άνθρωποι ανά λεπτό εκτοπίζονται βίαιως (UNHCR).

Διάγραμμα 1.1. Που φιλοξενούνται οι εκτοπισμένοι πληθυσμοί ανά τον κόσμο, Πηγή: UNHCR / <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> , Ιδία επεξεργασία.

1.4.4. Προσφυγιά στην Ελλάδα

Το πρώτο και σημαντικότερο παράδειγμα προσφύγων στη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας είναι οι μετακινήσεις πληθυσμών του 1922 από τη Μικρά Ασία. Η μετακίνηση αυτή ήταν αποτέλεσμα της Μικρασιατικής Καταστροφής, όπου μετά τον πόλεμο (1918–1922) συμφωνείται η μετακίνηση των πληθυσμών μεταξύ Μικράς Ασίας κι Ελλάδας. Η καταστροφή της Σμύρνης και η εκδίωξη μεγάλου μέρους του ελληνικού και χριστιανικού πληθυσμού από τη Μικρά Ασία αποτέλεσαν την κύρια αιτία για τις μετακινήσεις που πραγματοποιήθηκαν (Παπαδημητρίου, 2014).

Στη συνέχεια, με την Συνθήκη της Λωζάνης (1923) και την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών σε θρησκευτική βάση, ο ελληνισμός της Ανατολής εξαφανίστηκε και υπολογίζεται ότι **1,5 εκατομμύριο πρόσφυγες** έφθασαν υπό **άσχημες συνθήκες** στην Ελλάδα, καθώς εξαιτίας του πολέμου πέραν της ψυχολογικής φθοράς, άφησαν πίσω πολλά από τα υπάρχοντά τους. Το ελληνικό κράτος, που ήταν εξαντλημένο οικονομικά, έπρεπε τάχιστα να **στεγάσει** και να **περιθάλπει** όλον αυτόν τον πληθυσμό. Για τον λόγο αυτόν, προχώρησε το 1924 σε έκδοση αναγκαστικού δανείου από το εξωτερικό, ύψους 10 εκατομμυρίων στερλινών (Τομαή, 2011 · Πυρπυρή, 2017: 31).

Η διαδικασία της ένταξης των προσφύγων στην κοινωνία δεν αποτέλεσε μια απλή υπόθεση. Παρά την εντυπωσιακή πληθυσμιακή ομοιογένεια που επιτεύχθηκε, νέες διαιρέσεις προστέθηκαν στη βαθιά διχασμένη από την προηγούμενη περίοδο ελληνική κοινωνία (Παπαργηροπούλου, 2010: 10). Η άφιξη των προσφύγων στις αστικές πόλεις, αποτέλεσε ένα μόνιμο εργατικό δυναμικό, το οποίο παρά τις όσες πρόνοιες, ορισμένοι ήταν αναγκασμένοι να αποδεχθούν οποιαδήποτε εργασία με σκοπό την επιβίωση. Έτσι, δεν ήταν λίγες οι φορές που οι πρόσφυγες υπέστησαν **οικονομική εκμετάλλευση** από εργοδότες.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός και η περιθωριοποίηση των Μικρασιατών προσφύγων από την ελληνική κοινωνία εκφράστηκε και χωρικά. Δημιουργήθηκαν απομονωμένοι προσφυγικοί συνοικισμοί με χαρακτήρα **γκέτο** διότι εκτός από το ότι αποτελούσαν ένα πιο φτωχό τμήμα του πληθυσμού, είχαν και δικές τους πολιτιστικές αξίες που στους γηγενείς ήταν άγνωστες. Οι επιπλέον υποδομές που έγιναν για να στηρίξουν την εγκατάσταση του εισερχόμενου πληθυσμού, παρ' όλο που αύξησαν ιλιγγιωδώς τις **κρατικές δαπάνες**, λειτούργησαν μακροπρόθεσμα ως προσοδοφόροι τομείς για ελληνικές και ξένες επιχειρήσεις. Ο **πολιτισμός** τους, που μεταφέρθηκε στη 'νέα' τους πατρίδα, επηρέασε επίσης θετικά τα λαϊκά στρώματα και παρέσχε νέους τρόπους έκφρασης (Πυρπυρή, 2017: 32).

Καταλήγοντας, είναι προφανές ότι παρά την κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική αναταραχή που προκάλεσε αρχικά η άφιξη των προσφύγων στον ελλαδικό χώρο, η **ένταξη** τους στη συνέχεια και οι ευκαιρίες που τους δόθηκαν, αποτέλεσαν καταλυτικό ρόλο για την τόνωση της ελληνική οικονομίας. Η διεύρυνση της εσωτερικής αγοράς και ταυτόχρονα ο εμπλουτισμός της **αγοράς εργασίας** με ένα πολυάριθμο ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, καθώς και η εισαγωγή ενός σημαντικού μέρους των κεφαλαίων στην Ελλάδα από τους Έλληνες επιχειρηματίες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήταν κάποια από τα βασικότερα αποτελέσματα της **υποδοχής προσφύγων** που συνετέλεσαν στη ραγδαία οικονομική ανάπτυξη που ακολούθησε και φυσικά στην αναδιάρθρωση των κοινωνικών δομών και των διεθνών αρθρώσεων της χώρας στην παγκόσμια αγορά. (Μηλιός, 2000· Σβορώνος, 1999· Προγουλάκης, 2002).

Μια ακόμη προσφυγική ροή στον ελλαδικό χώρο είναι αυτή των Ποντίων. Πρόκειται για τους πληθυσμούς που ζούσαν στην ενδοχώρα και στα παράλια του Δυτικού Πόντου και με την

έναρξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου και την εισβολή της Ρωσίας στις περιοχές του Πόντου, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την περιοχή τους. Αρχικά, πολλοί κατευθύνθηκαν προς τον ρωσικό Καύκασο ή μέσω της Σαμψούντας προς την Κωνσταντινούπολη. Ύστερα από λίγους μήνες, άρχισαν να κατευθύνονται προς την Ελλάδα όπου η μετανάστευση άρχισε να εντείνεται μετά την **υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών** (1923).

Ένα ακόμη γεγονός που συνετέλεσε στην μετανάστευση των Ποντίων στην Ελλάδα ήταν η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου από το κίνημα των Νεότουρκων την περίοδο (1914-1923). Πρόκειται για σφαγές και εκτοπισμούς που πραγματοποιήθηκαν εκείνη την περίοδο στους ελληνικούς πληθυσμούς που ζούσαν στην περιοχή του Πόντου από την κυβέρνηση των Νεότουρκων και στοίχισαν τη ζωή περίπου 350.000 Ελλήνων. Οι επιζώντες κατέφυγαν αρχικά στον Άνω Πόντο και στη συνέχεια μετά την Μικρασιατική Καταστροφή στην Ελλάδα (Αγτζίδης, 2009). Ο συνολικός αριθμός των Πόντιων προσφύγων που κατέφθασαν στον ελληνικό έδαφος, ανερχόταν περίπου στα **180.000 άτομα** εκ των οποίων το 23% περίπου, ήταν τουρκόφωνοι. Οι τουρκόφωνοι πόντιοι κατανεμήθηκαν στους νομούς της Μακεδονίας και της Δυτικής Θράκης.

Οι κοινωνικές επιπτώσεις της προσφυγικής αυτής ροής, ήταν παρόμοιες με αυτές της προσφυγικής ροής των Μικρασιατών. Η επιλογή του κράτους να εγκαταστήσει τους πρόσφυγες σε περιοχές που πρόσφατα είχαν ενσωματωθεί στο ελληνικό κράτος, όπου ζούσαν εθνικές **μειονότητες**, είχε πολλές συνέπειες στη διαμόρφωση της δικής τους **ταυτότητας** και στις σχέσεις τους με άλλους πληθυσμούς (Μαραντζίδης, 2012 · Πυρπυρή, 2017: 33) .

1.5. Αντιμετώπιση – Λύσεις στην Ελλάδα

Πρόσφυγες Μικράς Ασίας

Ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας, Ελευθέριος Βενιζέλος (1910–1933), με σκοπό να αντιμετωπίσει την προσφυγική κρίση και να εντάξει το 'νέο' πληθυσμό στη χώρα, θέσπισε ορισμένες σημαντικές πολιτικές. Η βασικότερη πολιτική που εφάρμοσε ήταν η **αγροτική μεταρρύθμιση** κατά την οποία **μοιράστηκαν** 850.000 **εκτάρια** σε περίπου 150.000 οικογένειες προσφύγων και επιπλέον 673.000 εκτάρια σε 130.000 αγροτικές οικογένειες της 'παλιάς Ελλάδας'. Με τον τρόπο αυτόν κατάφερε να δώσει σε ένα μεγάλο μέρος των προσφύγων **απασχόληση**, να κατευνάσει τις όποιες αντιδράσεις του γηγενή αγροτικού πληθυσμού παρέχοντας και σε αυτόν καλλιεργήσιμη γη, και ως αποτέλεσμα των παραπάνω να τονώσει σημαντικά τον αγροτικό τομέα και κατ' επέκταση την ελληνική οικονομία.

Οι πρόσφυγες χωρίστηκαν έτσι σε δύο ομάδες. Όσοι ήταν αγρότες πριν τη μετανάστευση έπαιρναν αγροτικούς κλήρους, ενώ για τους αστούς πρόσφυγες είχαν σχεδιαστεί προγράμματα, **οικιστικής και επαγγελματικής αποκατάστασης** με την συνδρομή της **Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων**. Οι περισσότεροι από αυτούς που είχαν ενασχόληση με τον αγροτικό τομέα εγκαταστάθηκαν στην Μακεδονία και στα κτήματα που είχαν εγκαταλείψει οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί, ενώ οι υπόλοιποι απορροφήθηκαν σε μεγάλο βαθμό από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη (Πυρπυρή 2017: 31).

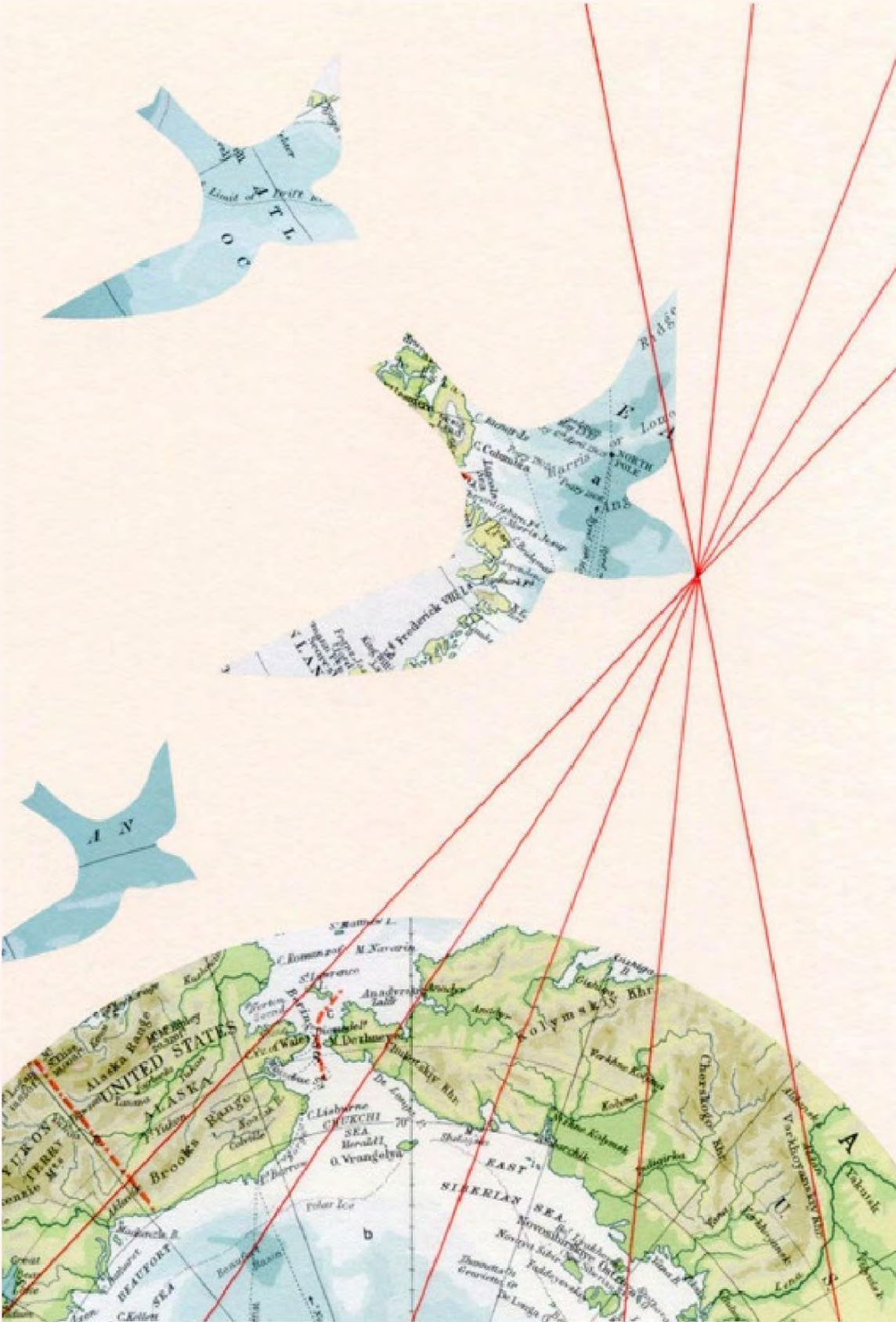
Πόντιοι πρόσφυγες

Παράλληλα, όπως και οι υπόλοιποι πρόσφυγες, έτσι και οι τουρκόφωνοι Πόντιοι βρήκαν υποστήριξη μέσα από τη 'βενιζελική' πολιτική, αφού οι δύο αυτές προσφυγικές ροές

συνέβησαν την ίδια περίοδο. Στην περίπτωση των Πόντιων προσφύγων, προστίθεται ένα επιπλέον **πρόβλημα στην αποδοχή** τους από την τοπική κοινωνία, που αφορά στο θέμα της γλώσσας επικοινωνίας. «Η ομιλία της τούρκικης γλώσσας εκλαμβάνονταν σαν σημάδι μη εθνικής καθαρότητας" (Μαραντζίδης, 2012).

Πέρασαν **πολλά χρόνια** μέχρι να επιτευχθεί επιτυχημένα η **ένταξη** και μετέπειτα η **αφομοίωση** των ανθρώπων αυτών στην ελληνική κοινωνία και μάλιστα η επιρροή τους ήταν μεγάλη στον ελληνικό πληθυσμό. Πιο συγκεκριμένα, ο ποντιακός πολιτισμός χαρακτηρίζεται από διευρυμένη εσωτερική ποικιλία και ιδιαίτερο λαογραφικό και γλωσσολογικό ενδιαφέρον.

Έτσι, η συναναστροφή των Ποντίων με το γηγενή πληθυσμό εμπλούτισε τον ελληνικό πολιτισμό με νέα στοιχεία παράδοσης και εθίμων που μετέφεραν οι Πόντιοι από την πατρίδα τους (Μαραντζίδης, 2012· Φωτιάδης· Αγτζίδης).

Κεφάλαιο 2ο

[Πολιτικές-Παραδείγματα Προσωρινής Εγκατάστασης Προσφυγικών Πληθυσμών]

"More than ever before in human history, we share a common destiny. We can master it only if we face it together."

– Kofi Annan

2. Πολιτικές – Παραδείγματα προσωρινής εγκατάστασης προσφυγικού πληθυσμού

2.1. Διεθνή κείμενα για το προσφυγικό ζήτημα

Όπως υποστηρίζει ο Zolberg (1983), ο ορισμός για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, δηλαδή η αναγνώριση των λόγων μετακίνησής του ποικίλει γεωγραφικά και ιστορικά. Το Ολοκαύτωμα και ο διαχωρισμός της Ευρώπης σε δύο μπλοκ, το ανατολικό και το δυτικό, αποτέλεσαν παράγοντες που διαμόρφωσαν την πολιτική του ασύλου. Άλλα παραδείγματα είναι η Σύμβαση του Οργανισμού της Αφρικανικής Ενότητας (1969) που αναγνωρίζει την προσφυγική ιδιότητα και σε άτομα που έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους, λόγω διατάραξης της δημόσιας τάξης ή ξένης κατοχής, καθώς και η Διαχείριση του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (1985) (Joly, 2002) που αποδέχεται ως λόγο δίωξης τη γενικευμένη βία (Πετράκου, 2007: 229).

2.1.1. Σύμβαση της Γενεύης (1951)

Το σύγχρονο προσφυγικό καθεστώς δημιουργήθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, με πρωτοβουλία των ευρωπαϊκών κρατών και υιοθετείται στα πλαίσια του ΟΗΕ μία σειρά ευρωπαϊκών κανόνων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, γνωστή ως η **Σύμβαση της Γενεύης¹ του 1951**, ή απλώς Σύμβαση του 1951. Η Σύμβαση κυρώθηκε στην Ελλάδα οκτώ χρόνια αργότερα με το **Νομοθετικό Διάταγμα 3989/1959**. Ο βασικός του σκοπός είναι να διασφαλίσει την αποδοχή και την ασφάλεια σε περιόδους κρίσης. Αυτό σημαίνει ότι όταν μία χώρα καταρρέει ή ακόμη χειρότερα στρέφεται εναντίον των πολιτών της, οι διωκόμενοι άνθρωποι μπορούν να αναζητήσουν καταφύγιο – να μετακινηθούν σε έναν τόπο, για να ζήσουν με ασφάλεια κι αξιοπρέπεια μέχρι να σταθεροποιηθεί η κατάσταση στην πατρίδα τους ώστε να μπορούν άφοβα να επιστρέψουν. Δημιουργήθηκε ακριβώς για καταστάσεις όπως οι σημερινές, στη Συρία. Μέσω μιας Διεθνούς Σύμβασης η οποία υπογράφηκε από 147 κυβερνήσεις, της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, κι ενός διεθνούς οργανισμού (UNHCR), τα κράτη δεσμεύτηκαν να φιλοξενούν αμοιβαίως στο έδαφός τους ανθρώπους που τρέπονται σε φυγή εξαιτίας συγκρούσεων και καταδιώξεων.

* Η κατάσταση σήμερα αναλύεται
στο κεφάλαιο 3 *

Επίσης η εν λόγω σύμβαση αποτέλεσε βασικό έναυσμα στην υπογραφή και άλλων κειμένων τοπικού χαρακτήρα όπως τη Σύμβαση του 1969, του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας και τη Διακήρυξη της Καρθαγένης του 1984 (Ηνωμένα Έθνη, 1951).

2.1.2. Το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης (1967)

Το 1967, με το **Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης**, καταργήθηκαν γεωγραφικοί (αφορούσαν μόνο την Ευρώπη) και χρονικοί (αφορούσαν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο) περιορισμοί για το καθεστώς του

¹ Οι Συμβάσεις της Γενεύης είναι στο σύνολο τέσσερις, με τέταρτη αυτή που προσδιορίζει το καθεστώς των προσφύγων, το 1951 και περιλαμβάνει τις υπόλοιπες τρεις. Οι προηγούμενες συμβάσεις – συνθήκες αποτελούν επίσης τμήματα του Διεθνούς Δικαίου και αναφέρονται σε καταστάσεις πολέμου και στην αντιμετώπισή τους.

πρόσφυγα (Υπατη Αρμοστεία)². Έτσι, αναπτύχθηκε ένα διεθνές νομικό πλαίσιο για τον ορισμό του πρόσφυγα, των δικαιωμάτων του και των υποχρεώσεων των κρατών προς αυτόν, χωρίς όμως να είναι δεσμευτικό για τα κράτη. Ουσιαστικά, το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης συμπληρώνει τη Σύμβαση της Γενεύης με το οποίο θεσπίζεται για πρώτη φορά η αρχή της μη επαναπροώθησης. Σύμφωνα με το **Διεθνές Δίκαιο**, τα κράτη έχουν υποχρέωση να παρέχουν προστασία και να εγγυώνται τα δικαιώματα των προσφύγων, **αλλά οι κανόνες αυτοί δεν είναι δεσμευτικοί** (Πετράκου, 2007: 228).

2.1.3. Σύμβαση του Δουβλίνου

Στα διεθνή κείμενα συγκαταλέγεται και η **Σύμβαση του Δουβλίνου**, που υπογράφηκε στις 15/06/1990 και ίσχυσε αρχικά μεταξύ 12 συμβαλλομένων κρατών: Βελγίου, Δανίας, Γαλλίας, Γερμανίας, Ελλάδας, Πορτογαλίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Λουξεμβούργου, Ολλανδίας, Ιρλανδίας και Ηνωμένου Βασιλείου. Το 1997 προσχώρησαν στη Σύμβαση η Αυστρία και η Σουηδία, ενώ το 1998 προσχώρησε και η Φινλανδία. Η 'ιδέα' πίσω από τη Σύμβαση ήταν η **μείωση της μετακίνησης των αιτούντων άσυλο εντός της Ευρώπης** και η αποφυγή του **αιτήματος στη χώρα προτίμησης** του εκάστοτε αιτούντος (asylum shopping), καθώς στα πλαίσια της Σύμβασης τα κράτη αναγνώρισαν μεν τη σημασία της αναγνώρισης ενός δικαιώματος στο άσυλο, υποστήριξαν ωστόσο πως ο αιτών θα πρέπει να έχει **απλώς το δικαίωμα να αναζητά διεθνή προστασία και όχι να εκφράζει συγκεκριμένη προτίμηση ως προς το ποια χώρα θα προτιμούσε** να του προσφέρει την προστασία αυτή. Παρά το γεγονός πως συμβαλλόμενα κράτη στη Σύμβαση του Δουβλίνου ήταν (αποκλειστικά) κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Σύμβαση εντάσσεται στα διεθνή κείμενα σχετικά με το άσυλο, καθώς στα πλαίσια αυτής, τα κράτη μέλη επιθυμούσαν να εγκαθιδρύσουν μια διακυβερνητική συνεργασία, χωρίς να δεσμευτούν σε μεγαλύτερο βαθμό από τη δέσμευση στα πλαίσια μιας διεθνούς σύμβασης (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016: 3–4).

2.2. Ευρωπαϊκά κείμενα για το προσφυγικό ζήτημα

2.2.1. Κανονισμός Δουβλίνο II & III

Το 2003, η Σύμβαση του Δουβλίνου αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό 343/2003 γνωστός ως **Δουβλίνο II**. Στον Κανονισμό αυτόν προσχώρησαν και η Νορβηγία, η Ισλανδία, η Ελβετία και το Λιχτενστάιν. Πρόκειται για ένα νομικό κείμενο που θεσπίστηκε από την ΕΕ και καθορίζει τη χώρα η οποία είναι **υπεύθυνη για να δώσει άσυλο** στον αιτούντα πρόσφυγα. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, οι πρόσφυγες δικαιούνται να αιτηθούν άσυλο στην ευρωπαϊκή χώρα στην οποία **πρώτη φορά εισέρχονται**. Για παράδειγμα, οι εισερχόμενοι στην Ελλάδα εάν μεταβαίνουν σε άλλη χώρα για να αιτηθούν άσυλο θα πρέπει, σύμφωνα με τον κανονισμό Δουβλίνο II, να επιστρέψουν πίσω στην Ελλάδα (Πυρπυρή, 2017: 25–26) για την ολοκλήρωση της διαδικασίας, καθώς αυτή ήταν η χώρα εισόδου, άρα και υπεύθυνη χώρα εξέτασης της υπόθεσης. Δηλαδή στόχος είναι η αποφυγή της αποστολής των αιτούντων άσυλο από τη μια χώρα στην άλλη, αλλά επίσης η αποτροπή της κατάχρησης του συστήματος με την υποβολή περισσότερων αιτήσεων άσυλου από ένα μόνο άτομο (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016: 6–7).

² Γεγονότα που λάμβαναν χώρα στην Ευρώπη πριν την 1η Ιανουαρίου του 1951, μπορούσαν να υποβάλλουν αίτηση ασύλου. Στην Ελλάδα θεσπίστηκε με τον α.ν.389/1968 (Πυρπυρή, 2017: 23).

Ο Κανονισμός **Δουβλίνο III** είναι τροποποιητικός του II και ο ισχύων σήμερα (Κανονισμός 604/2013). Οι τροποποιήσεις δεν άλλαξαν τις βασικές αρχές και η σημαντικότερη πρόσθεση του Κανονισμού ήταν αναφορικά με την **οικογενειακή επανένωση**. Ενώ ο προηγούμενος Κανονισμός προέβλεπε τη δυνατότητα οικογενειακής επανένωσης των ανηλίκων μόνο με γονείς, ο νέος Κανονισμός διευρύνει την έννοια του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης, επιτρέποντας την επανένωση των ανηλίκων και **με άλλα συγγενικά μέλη** όπως θείους, αδέρφια, κλπ. Το δικαίωμα διατηρείται ακόμη κι όταν οι συγγενείς δεν υπόκεινται στο καθεστώς του πρόσφυγα, αλλά είναι αιτούντες πολιτικού ασύλου. Ο αναθεωρημένος Κανονισμός επιπρόσθετα, δίνει το δικαίωμα στον αιτούντα πολιτικό άσυλο να υποβάλλει επιχειρηματολογία για υποβολή αιτήματος ασύλου σε άλλο κράτος από αυτό, στο οποίο εισήλθε.

2.2.2. Κανονισμός Eurodac

Το Σύστημα του Δουβλίνου, εκτός από τον ομώνυμο Κανονισμό, περιλαμβάνει τον Κανονισμό 2725/2000, γνωστό ως **Κανονισμό Eurodac**, για τον καθορισμό του κράτους μέλους στο οποίο εισήλθε για πρώτη φορά ο αιτών άσυλο. Πιο συγκεκριμένα, το σύστημα Eurodac αποτελεί μια ηλεκτρονική βάση για την τακτοποίηση, αντιπαραβολή και διαβίβαση δακτυλικών αποτυπωμάτων, που διευκολύνουν τον έλεγχο παράτυπης εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά επιτρέπει και στα κράτη μέλη να καθορίσουν άμεσα ποια χώρα είναι υπεύθυνη για την επεξεργασία του αιτήματος ασύλου και να μεταφέρουν τον αιτούντα άσυλο στη χώρα αυτή, καθώς υπεύθυνο κράτος μέλος για την εξέταση της αίτησης ασύλου είναι καταρχήν η πρώτη χώρα εισόδου του αιτούντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016: 5).

2.2.3. Σύνοδος Τάμπερε

Σχετικά με μια ευρωπαϊκή πολιτική για το άσυλο, αξιοσημείωτη είναι η Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Τάμπερε στις 15 και 16 Οκτωβρίου το 1999 όπου αποφασίστηκε η ΕΕ να εργασθεί προκειμένου να θεσπιστεί το **Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ)** που βασίζεται στο διεθνές δίκαιο και κυρίως στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων αλλά και να καταστεί ικανή ώστε **να ανταποκρίνεται στις ανθρώπινες ανάγκες με βάση την αλληλεγγύη**. Βασικός στόχος του ΚΕΣΑ ήταν η εναρμόνιση των νομοθεσιών των εκάστοτε κρατών-μελών της ΕΕ για το άσυλο. Ωστόσο, **οι στόχοι** που έθεσε η **Σύνοδος στο Τάμπερε δεν υλοποιήθηκαν** καθώς δεν υπήρχε ομοφωνία κατά τη διάρκεια λήψης των αποφάσεων (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 1999).

2.2.4. Πρόγραμμα Χάγης

Στη συνέχεια εγκρίθηκε, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 4ης και 5ης Νοεμβρίου το 2004, το **Πρόγραμμα της Χάγης**. Το Πρόγραμμα περιλάμβανε 10 νέες προτεραιότητες της Ένωσης για την ενίσχυση του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης μέχρι το 2009. Πιο συγκεκριμένα στους στόχους συμπεριλαμβάνονταν η ενίσχυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ιθαγένειας, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, ο **καθορισμός μιας ισόρροπης αντιμετώπισης της μετανάστευσης**, η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, τη μεγιστοποίηση των θετικών συνεπειών της μετανάστευσης, η κατανομή των αρμοδιοτήτων και η μέριμνα για την αλληλεγγύη, αλλά και η θέσπιση κοινής διαδικασίας σε θέματα ασύλου. Στο πλαίσιο του προγράμματος της Χάγης διατυπώθηκε μάλιστα πως η πολιτική της ΕΕ θα πρέπει να στοχεύει στην παροχή συνδρομής σε τρίτες χώρες στην προσπάθειά τους να βελτιώσουν την προστασία των προσφύγων, καθώς άλλωστε το ζήτημα παροχής διεθνούς προστασίας είναι θεμελιώδους

σημασίας και στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ με τρίτες χώρες. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009 · Πυρπυρή, 2016: 25).

2.2.5. Συμφωνία Σένγκεν

Η **Συμφωνία Σένγκεν** στην ΕΕ, γνωστή και ως Συνθήκη Σένγκεν, υπογράφηκε το 1985 στο Λουξεμβούργο στην Σένγκεν. Αρχικά υπογράφηκε από πέντε κράτη μέλη (Βέλγιο, Γερμανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία) των Ευρωπαϊκών Οικονομικών Κοινοτήτων (ΕΟΚ) και σηματοδότησε την κατάργηση των εσωτερικών εθνικών συνόρων με στόχο την **κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα**, την ενίσχυση ελέγχων στα κοινά εξωτερικά σύνορα, την καθιέρωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηκόων των κρατών αυτών καθώς και την αστυνομική και δικαστική συνεργασία. Σήμερα τη Ζώνη Σένγκεν αποτελούν 26 κράτη μέλη της ΕΕ μεταξύ αυτών και η Ελλάδα που υπέγραψε τη συμφωνία το 1992 και η πρώτη εφαρμογή της έγινε το 2000. Εκτός των παραπάνω, ένα από τα χαρακτηριστικά της Συμφωνίας Σένγκεν είναι οι κοινοί κανόνες περί ασύλου (Ευρωπαϊκή Ένωση).

2.2.6. Frontex

Ο Frontex δημιουργήθηκε με τον κανονισμό 2007/2004 (ΕΕ L 349, 2004: 1). Συμβάλει στην εναρμόνιση των συνοριακών ελέγχων σε ολόκληρη την ΕΕ κι έχει περισσότερο **συντονιστικό χαρακτήρα** (τεχνικός εξοπλισμός, καταρτισμένο προσωπικό). Δεν διαθέτει δικό του εξοπλισμό, ή συνοριοφύλακες, αλλά βασίζεται στις χώρες της ΕΕ για τη διάθεση συνοριοφυλάκων, σκαφών, αεροσκαφών και άλλων πόρων. Μπορεί να παράσχει πρόσθετη τεχνική υποστήριξη σε όσες χώρες της ΕΕ αντιμετωπίζουν έντονες προσφυγικές – μεταναστευτικές πιέσεις. Καθώς αποτελεί συνέχεια του κεκτημένου της συμφωνίας Σένγκεν στην οποία δεν συμμετέχουν η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, τα εν λόγω κράτη μέλη δεν αποτελούν μέρος του Frontex. Ωστόσο, υπάρχει συνεργασία με την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, σύμφωνα με το άρθρο 12 του κανονισμού, ιδίως όσον αφορά την οργάνωση κοινών επιχειρήσεων επιστροφής (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2004).

2.3. ΟΗΕ και ΥΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Ο **ΟΗΕ** ιδρύθηκε στις 24 Οκτωβρίου 1945 από 51 χώρες οι οποίες δεσμεύτηκαν να διατηρήσουν την **ειρήνη** μέσα από τη **διεθνή συνεργασία** και τη **συλλογική ασφάλεια**. Σήμερα, σχεδόν κάθε έθνος του κόσμου ανήκει στον ΟΗΕ (193 κράτη-μέλη στο σύνολο). Τα κράτη-μέλη του ΟΗΕ, αποδέχονται τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από τον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ, τη διεθνή δηλαδή σύμβαση που περιγράφει τις βασικές αρχές των διεθνών σχέσεων. Ο Καταστατικός Χάρτης συμφωνεί και ορίζει τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης, ασφάλειας, ανάπτυξης φιλικών σχέσεων, επίλυσης διεθνών προβλημάτων, εναρμόνιση των δράσεων των κρατών κι άλλους κανόνες που σκοπό έχουν την διατήρηση των καλών διεθνών σχέσεων και της προώθησης του σεβασμού μεταξύ των κρατών.

Ο ΟΗΕ δεν είναι μια παγκόσμια κυβέρνηση και δεν νομοθετεί. Παρέχει ωστόσο τα μέσα για την επίλυση διεθνών συγκρούσεων και διαμορφώνει πολιτικές σε θέματα που αφορούν όλα τα κράτη. Στα Ηνωμένα Έθνη, όλα τα κράτη-μέλη, μεγάλα και μικρά, πλούσια και φτωχά, με διαφορετικές πολιτικές απόψεις και κοινωνικά συστήματα, έχουν μια φωνή και μια ψήφο σε αυτή τη διαδικασία.

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών το Δεκέμβριο του 1951, ίδρυσε την **Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες**, με στόχο να τη διεθνή προστασία των προσφύγων. Οι δύο βασικοί στόχοι της ήταν η παροχή **διεθνούς προστασίας στους πρόσφυγες** και η εξασφάλιση **μόνιμων λύσεων στα προβλήματα των προσφύγων σε συνεργασία με τα κράτη**. Σήμερα, η ΥΑ του ΟΗΕ διαδραματίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο και στην ενεργοποίηση της οικονομικής και πολιτικής υποστήριξης για παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και την υλοποίηση προγραμμάτων αποκατάστασης προσφύγων.

2.3.1. Πολιτικές της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Για την προστασία των προσφύγων υπεύθυνες είναι μόνο οι χώρες υποδοχής. Οι χώρες ιδίως που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση του 1951 είναι υποχρεωμένες να τηρήσουν τους όρους της (UNHCR). Η Ύπατη Αρμοστεία έχει ρόλο «παρατηρητή» σε όλη την διαδικασία επεμβαίνοντας όπου χρειαστεί για να βεβαιωθεί ότι εφαρμόζονται ορθά οι διατάξεις για την παροχή ασύλου και δεν θα υπάρξει πρόσφυγας που θα επιστρέψει σε χώρα όπου κινδυνεύει η ζωή του. Ο οργανισμός αναζητά τις βέλτιστες λύσεις για το μέλλον της ζωής των προσφύγων είτε μέσω του εθελοντικού επαναπατρισμού, όπου αυτό μπορεί να εφαρμοσθεί, είτε μέσω της μετεγκατάστασης σε χώρες υποδοχής ή σε άλλες τρίτες χώρες. Η διεθνής προστασία των προσφύγων, στην οποία αποβλέπει η ΥΑ, επιτυγχάνεται με τη βοήθεια και άλλων διεθνών οργανισμών όπως είναι ο Ερυθρός σταυρός καθώς επίσης και με τη συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων. (UNHCR · Πυρπυρή, 2017: 24)

2.3.1.1. Επανεγκατάσταση

Πολλοί πρόσφυγες διαφεύγουν από τις πατρίδες τους και δεν μπορούν να επιστρέψουν πίσω λόγω των συνεχόμενων συγκρούσεων, πολέμων και διωγμών. Πολλοί επίσης ζουν κάτω από επικίνδυνες καταστάσεις και δεν μπορούν να απευθύνουν τις ανάγκες τους στη χώρα όπου έχουν αναζητήσει προστασία. Η επανεγκατάσταση (resettlement), είναι η μεταφορά προσφύγων από μια χώρα ασύλου σε άλλο κράτος που συμφώνησε να δεχτεί και τελικά να χορηγήσει μόνιμη εγκατάσταση στους πρόσφυγες. Η επανεγκατάσταση θεωρείται μονόδρομος, καθώς είναι η μόνη βιώσιμη λύση που συνεπάγεται τη μετεγκατάσταση προσφύγων από μια χώρα ασύλου σε τρίτη χώρα.

Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) έχει εντολή από το Καταστατικό της και από τις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών να αναλαμβάνει την επανεγκατάσταση των προσφύγων.

Σύμφωνα με την ΥΑ για τους πρόσφυγες, στο τέλος του 2015, υπήρχαν 16,1 εκατομμύρια πρόσφυγες υπό το καθεστώς της σε όλο τον κόσμο, αλλά λιγότερο από το ένα τοις εκατό επανεγκαταστάθηκαν εκείνη την χρονιά. Μόνο ένας μικρός αριθμός Κρατών-Μελών συμμετέχει στο πρόγραμμα επανεγκατάστασης της Ύπατης Αρμοστείας. Τα τελευταία χρόνια οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν η πρώτη χώρα επανεγκατάστασης στον κόσμο, με τον Καναδά, την Αυστραλία και τις Σκανδιναβικές χώρες να παρέχουν επίσης ένα σημαντικό αριθμό θέσεων ετησίως (UNHCR).

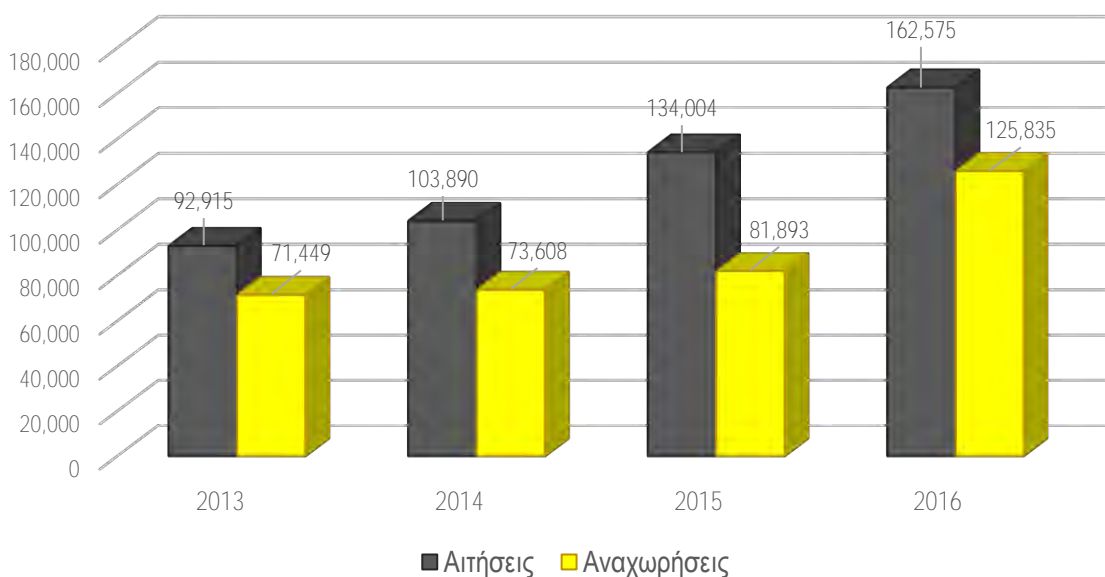
Το 2016, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες υπέβαλε τα αρχεία άνω των 162.500 προσφύγων για να

Τα κράτη επανένταξης παρέχουν νομική και φυσική προστασία, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην πολιτική, οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, δηλαδή παρόμοια με εκείνα που απολαμβάνουν οι υπήκοοι.

εξεταστούν από τις χώρες επανεγκατάστασης. Βάσει εθνικότητας, οι βασικοί δικαιούχοι των προγραμμάτων επανεγκατάστασης για την UNHCR, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ήταν πρόσφυγες από τη Συριακή Αραβική Δημοκρατία (77.200), τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (22.800), το Ιράκ (12.800) και τη Σομαλία (10.500).

Οι αναχωρήσεις αυξήθηκαν επίσης κατά τη διάρκεια του 2016, καθώς ξεπέρασαν 125.600 άτομα στις χώρες επανεγκατάστασης με τη βοήθεια της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Ο μεγαλύτερος αριθμός προσφύγων έφυγε από τον Λίβανο (19.500), και στη συνέχεια από την Ιορδανία (19.300), την Τουρκία (15.600), την Κένυα (9.300) και την Ηνωμένη Δημοκρατία της Τανζανίας (8.900).

Αιτήσεις & Αναχωρήσεις επανεγκατάστασης 2013-2016

Γράφημα 2.1. Υποβολές αιτήσεων επανεγκατάστασης στην UNHCR για την περίοδο 2013 – Δεκέμβριος 2016, Πηγή: <http://www.unhcr.org/59364f887>, *Ιδία επεξεργασία*

Την περίοδο 2013–2016, έγιναν οι περισσότερες υποβολές αιτήσεων προς τις ΗΠΑ, ενώ στην αμέσως επόμενη χώρα σε αιτήσεις (Καναδάς), έγιναν σχεδόν 1/10 λιγότερες σε σύγκριση με τις ΗΠΑ. Ο Καναδάς και η Αυστραλία κάλυψαν και ανάγκες των υπόλοιπων χωρών, καθώς αναχώρησαν προς αυτές τις δύο χώρες περισσότεροι αιτούντες άσυλο από τις αιτήσεις που αρχικά δέχτηκαν.

	Αιτήσεις	Αναχωρήσεις	Ανταπόκριση στις αιτήσεις
ΗΠΑ	107,662	78,340	72.8%
Καναδάς	19,781	21,838	110.4%
Ηνωμένο Βασίλειο	8,837	5,074	57.4%
Αυστραλία	4,809	7,502	155.9%
Γαλλία	4,571	1,328	29.1%

Πίνακας 2.1. Οι πρώτες 5 χώρες σε υποβολές αιτήσεων, Πηγή: <http://www.unhcr.org/59364f887>, *Ιδία επεξεργασία*

Το πρόγραμμα επανεγκατάστασης προσφύγων ουσιαστικά χρηματοδοτείται από τις χώρες επανένταξης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η UNHCR παρέχει χρηματοδοτική και τεχνική υποστήριξη μέσω συμβολών και άλλων χωρών που γίνονται δωρητές. Τέτοιες περιπτώσεις είναι νέες εισερχόμενες χώρες στα προγράμματα επανεγκατάστασης. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, η UNHCR θεωρεί απαραίτητη οι χώρες να χρηματοδοτούν τα αντίστοιχα προγράμματα που αφορούν τις ίδιες. Συνεπώς, οι χώρες επανεγκατάστασης αναμένεται να καλύψουν τις δαπάνες που σχετίζονται με την επανεγκατάσταση, όπως: συνέντευξης επιλογής, ιατρικοί έλεγχοι, ταξίδι από τη χώρα ασύλου κοκ (UNHCR).

Οι άλλες δύο βιώσιμες λύσεις είναι: ο **εθελοντικός επαναπατριsmός**, στον οποίο οι πρόσφυγες επιστρέφουν με ασφάλεια στη χώρα καταγωγής τους και κάνουν εκ νέου χρήση της εθνικής προστασίας και η **τοπική ενσωμάτωση**, κατά την οποία οι πρόσφυγες ενσωματώνονται στην χώρα υποδοχής οικονομικά, νομικά και κοινωνικά, απολαμβάνοντας την προστασία της κυβέρνησης υποδοχής.

2.3.1.2. **Εθελοντικός επαναπατριsmός**

Ο εθελοντικός επαναπατριsmός, προσφέρει την ευκαιρία στους πρόσφυγες να επιστρέψουν στην πατρίδα τους από την οποία αρχικά διέφυγαν, εφόσον η κατάσταση έχει σταθεροποιηθεί και μπορούν πλέον να ζήσουν με αξιοπρέπεια. Στόχος του επαναπατριsmού είναι η αναδόμηση των κατεστραμμένων περιοχών και η ανασυγκρότησή τους από ανθρώπους που γενναία επιστρέφουν και γνωρίζουν τη χώρα, με σκοπό να ζήσουν σε σταθερό και νέο περιβάλλον (UNHCR).

Η UNHCR, προωθεί των επαναπατριsmό μέσω ενημερώσεων, κινητοποιήσεων και στήριξης των προσφύγων, με εξασφάλιση της ελεύθερης βούλησης. Στην πράξη, ο εθελοντικός επαναπατριsmός διευκολύνεται με διάφορα μέσα, όπως επισκέψεις για τους πρόσφυγες στις χώρες που πραγματοποιήθηκαν και έληξαν οι συγκρούσεις, σύνταξη επικαιροποιημένων πληροφοριών σχετικά με τη χώρα και την περιοχή προέλευσής τους, συμμετοχή σε δραστηριότητες ειρήνευσης και συμφιλίωσης, προώθηση της αποκατάστασης στέγης και περιουσίας, και παρέχοντας βοήθεια κατά την επιστροφή επιστροφή καθώς και νομική βοήθεια στους επαναπατριζόμενους.

Το βασικό ζήτημα με τον επαναπατριsmό είναι πως μπορεί να συμβεί μετά και για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα και ταυτόχρονα, η διαδικασία επανένταξης και οικοδόμησης της ειρήνης μπορεί να υποστεί περιοδικές οπισθοδρομήσεις, εδαφικά ή τοπικά, απαιτώντας συνεχή εμπλοκή με την ΥΑ του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (UNHCR, 2008: 13).

2.3.1.3. **Τοπική Ενσωμάτωση**

Ο εθελοντικός επαναπατριsmός υπάρχει περίπτωση να μην αποτελεί επιλογή για τον πρόσφυγα, επειδή η χώρα του συνεχίζει να κατακλύζεται από συγκρούσεις ή υπάρχει φόβος δίωξης κατά την επιστροφή. Μια άλλη εναλλακτική λύση για όσους δεν μπορούν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους είναι η ενσωμάτωση στην κοινότητα υποδοχής. Αυτή είναι συχνά μια σύνθετη διαδικασία που θέτει σημαντικές απαιτήσεις τόσο στο άτομο όσο και στην κοινωνία υποδοχής. Ωστόσο, έχει επίσης οφέλη, επιτρέποντας στους πρόσφυγες να συνεισφέρουν κοινωνικά και οικονομικά. Κατά την τελευταία δεκαετία, 1.1 εκατομμύρια πρόσφυγες σε όλο τον κόσμο έχουν γίνει πολίτες στη χώρα ασύλου τους (UNHCR).

Η διαφορά της τοπικής ενσωμάτωσης και της επανεγκατάστασης είναι πως στην πρώτη περίπτωση ο πρόσφυγας αιτείται άσυλο όταν βρίσκεται ήδη σε μία τρίτη χώρα, ενώ στην δεύτερη περίπτωση,

αυτή της επανεγκατάστασης, ο πρόσφυγας πρέπει να προταθεί προς επανεγκατάσταση σε τρίτη χώρα ενώ βρίσκεται ήδη στην πατρίδα του.

2.4. Οι επιλογές ενός πρόσφυγα

Οι ανωτέρω πολιτικές, το διεθνές δίκαιο, οι νόμοι και οι συμβάσεις, ορίστηκαν για την διασφάλιση της προστασίας των ανθρώπων που απειλούνται και βρίσκονται αντιμέτωποι με πολέμους. Παράλληλα, στόχος, εκτός της ασφάλειας των προσφύγων, είναι και η ασφάλεια της ισορροπίας των κρατών και η διαχείριση ανθρωπιστικών κρίσεων, που πιο συνηθισμένα δεν μπορούν να προβλεφθούν.

Στο σύστημα στο οποίο υποβάλλονται οι πρόσφυγες, φαίνεται πως υπάρχουν επιλογές βιώσιμες τόσο για τους ίδιους, όσο και για τα κράτη που φιλοξενούν τους πρόσφυγες. Στην πραγματικότητα, οι επιλογές τους διαφέρουν σημαντικά, ή τουλάχιστον δεν είναι μόνον αυτές που προτείνονται από τα διεθνή κείμενα και οργανισμούς³.

Εν τέλει, όπως παρατηρεί και ο Alexander Betts (2016), «οι πρόσφυγες έρχονται αντιμέτωποι με μία σχεδόν αδύνατη απόφαση, η οποία περιλαμβάνει τρεις βασικές επιλογές». Οι τρεις επιλογές είναι: A) Η εθελοντική μετακίνηση σε κάποιο- κοντινό προσφυγικό καταυλισμό/ καμπ (encampment)⁴.

B) Η μετακίνηση και εγκατάσταση σε μία αστική περιοχή, σε κάποια γειτονική χώρα.

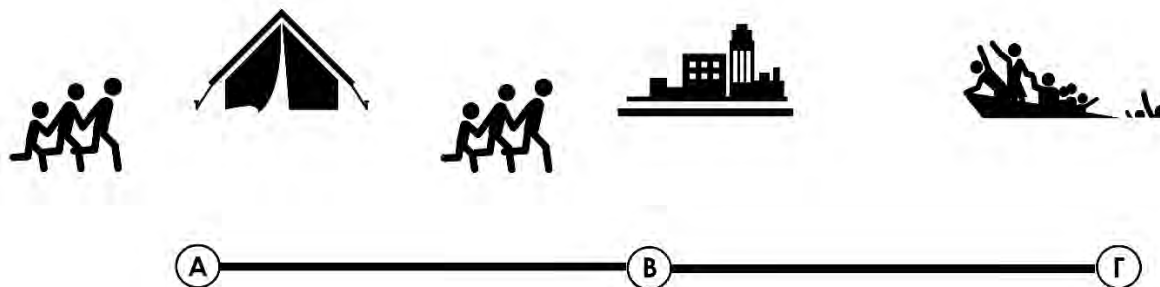
τέλος,

Γ) Η μετακίνηση σε άλλη χώρα, μέσω ενός επικίνδυνου ταξιδιού. Είναι μία όλο και πιο αυξανόμενη επιλογή τα τελευταία χρόνια.

Για του πρόσφυγες αυτό αποτελεί το ισχύων προσφυγικό καθεστώς σήμερα. Η επιλογή μίας από τις τρεις επιλογές είναι σχεδόν αδύνατον να παρθεί καθώς και οι τρεις φέρουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στους πρόσφυγες και τις οικογένειές τους, όμως επιβαλλόμενοι του ενστίκτου προστασία αναγκάζονται να διαφύγουν από τον κίνδυνο με έναν από αυτούς τους τρόπους.

*Η βιωσιμότητα των επιλογών εξετάζεται

στο κεφάλαιο 4, των συμπερασμάτων*

Εικόνα 2.1. Απεικόνιση τριών επιλογών των προσφύγων , Πηγή εικόνων: <http://www.thenounproject.com> , Ιδία επεξεργασία

³ Όπως επώθηκε στο υπό-κεφάλαιο 2.3.1.1. η επιλογή της μετεγκατάστασης ισχύει και εφαρμόζεται, εντούτοις για τη χρονιά 2015, λιγότερες από το 1% των αιτήσεων μετεγκατάστασης προσφύγων έγιναν δεκτές από τις χώρες υποδοχής.

⁴ Μία περίπτωση κατασκήνωσης, κατάλυμα σε ένα στρατόπεδο.

2.5. Παραδείγματα εφαρμογής πολιτικών για τους πρόσφυγες παγκοσμίως

Η κάθε χώρα, ενσωματώνει τις διεθνείς πολιτικές για τους πρόσφυγες στην εγχώρια νομοθεσία και τις πολιτικές της. Στο παρόν σημείο, εξετάζονται εφαρμογές πολιτικών αποφάσεων σε περιπτώσεις επανεγκατάστασης, εθελοντικής μετακίνησης σε καταυλισμό, τοπικής ενσωμάτωσης και μετακίνησης μέσω επικίνδυνου ταξιδιού στις ΗΠΑ, στην Ασία, Αφρική κι Ευρώπη αντίστοιχα.

2.5.1. Επανεγκατάσταση στις ΗΠΑ

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ, από το 1975, έχει υποδεχτεί πάνω από 3 εκατομμύρια πρόσφυγες από όλο τον κόσμο, για μετεγκατάσταση, η οποία έχει πραγματοποιηθεί και στις 50 Πολιτείες της.

Το πρόγραμμα επανεγκατάστασης των Ηνωμένων Πολιτειών είναι το **μεγαλύτερο στον κόσμο**. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες συνεργάζεται στενά με τις κυβερνητικές υπηρεσίες των ΗΠΑ και τις ΜΚΟ που είναι αρμόδιες για την επανεγκατάσταση των προσφύγων στις ΗΠΑ. Παρέχονται, από την UNHCR, πληροφορίες στους συνεργαζόμενους εταίρους και το ευρύτερο κοινό, σχετικά με τους πρόσφυγες ανά τον κόσμο που χρειάζονται επανεγκατάσταση και προωθείται η αποδοχή τους από το πρόγραμμα επανεγκατάστασης στις ΗΠΑ. Οι κυριότεροι κυβερνητικοί εταίροι είναι το Τμήμα του Κρατικού Γραφείου για τον Πληθυσμό, τους Πρόσφυγες και τους Μετανάστες (PRM) **στο πρόγραμμα εισόδου προσφύγων**, το Γραφείο Επανεγκατάστασης Προσφύγων (**ORR**) **στο Τμήμα Υγείας και Ανθρωπίνων Υπηρεσιών** και το Τμήμα Ζητημάτων των Προσφύγων της Υπηρεσίας Ιθαγένειας και Μετανάστευσης των Ηνωμένων Πολιτειών, **στο Τμήμα Εσωτερικής Ασφάλειας**. Την ίδια στιγμή, υπάρχει συνεργασία με ΜΚΟ των ΗΠΑ που είναι υπεύθυνες για την παροχή ευρέος φάσματος υπηρεσιών επανεγκατάστασης σε πρόσφυγες στο εξωτερικό και σε όλη την Αμερική. Υπάρχουν επί του παρόντος, εννέα εθνικές υπηρεσίες επανεγκατάστασης⁵ με πάνω από 350 τοπικές θυγατρικές που βρίσκονται σε όλη την επικράτεια των ΗΠΑ (UNHCR).

Η διαδικασία έχει ως εξής: γίνεται καταγραφή των προσφύγων και στη συνέχεια οι συνεντεύξεις από την UNHCR, στις πιο ευαίσθητες και επείγουσες περιπτώσεις. **Ένα καιρίο σημείο είναι πως, οι ίδιοι οι πρόσφυγες δεν μπορούν να αιτηθούν επανεγκατάσταση.** Η UNHCR προτείνει στις χώρες υποδοχής, να φιλοξενήσουν πρόσφυγες των οποίων οι φάκελοι διέπονται από εύθραυστες καταστάσεις. Αυτό σημαίνει πως οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες των οποίων η ζωή, ελευθερία, η ασφάλεια, η υγεία και όποιο άλλο βασικό δικαίωμα καταπατάται στην χώρα προέλευσης, λαμβάνονται υπόψη για μετεγκατάσταση. **Ένα ακόμη σημαντικό σημείο, είναι πως οι πρόσφυγες δε δύνανται να επιλέξουν τη χώρα που θα τους φιλοξενήσει.** Εφόσον έχει γίνει η επιλογή από την ΥΑ, αποστέλλονται οι φάκελοι στις χώρες επανεγκατάστασης. Για παράδειγμα, στις ΗΠΑ, η κυβέρνηση παρουσιάζει στους εμπλεκόμενους παράγοντες τους φακέλους και αποφασίζεται η έγκριση ή όχι της επανεγκατάστασης.

1. CALIFORNIA	5. NEW YORK	8. VIRGINIA
2. TEXAS	6. ARIZONA	9. NEBRASKA
3. MICHIGAN	7. ILLINOIS	10. TENNESSEE
4. WASHINGTON		

Πίνακας 2.2. Πρώτες 10 Πολιτείες μετεγκατάστασης-Οικονομικό έτος 2016

Πηγή:
<http://www.unhcr.org/thumb1/588a15344.jpg>, ίδια επεξεργασία

⁵ Church World Services, Episcopal Migration Ministries, US Committee for Refugees & Migrants, Lutheran Immigration and Refugee Services, United States Conference of Catholic Bishops, World Relief Corporation, HIAS, International Rescue Committee, Ethiopian Community Development Council

2.5.1.1. Παράδειγμα επανεγκατάστασης

Το Γραφείο Επανεγκατάστασης Προσφύγων (ORR) προτείνει και εφαρμόζει την εθνική πολιτική για το πρόγραμμα επανεγκατάστασης προσφύγων. Ανάμεσα στις δράσεις του (υγεία και περίθαλψη, ασυνόδευτα παιδιά και νέοι, αναφορές κλπ) κατατάσσει και το πρόγραμμα απασχόλησης-εργασίας. Συγκεκριμένα, στόχος της επανεγκατάστασης ατόμων στη νέα χώρα, είναι η ενσωμάτωση και ένα μέρος της επιτυγχάνεται με την εργασία. Ένα από τα προγράμματα των ΗΠΑ και του ORR είναι το Πρόγραμμα Μικροεπιχειρήσεων για τους Πρόσφυγες.

Πρόγραμμα Μικροεπιχειρήσεων για τους Πρόσφυγες, 2012:

Το 2011 υπήρξαν 18 επιχορηγήσεις σε 15 Πολιτείες, συνολικού κόστους τεσσάρων εκατομμυρίων δολαρίων. Εκείνη την περίοδο, οι επιχορηγήσεις του προγράμματος εστιάστηκαν στην παροχή επιχειρηματικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε πρόσφυγες επιχειρηματίες και στην αύξηση των πόρων που ήταν διαθέσιμοι. Την τριετία 2009-2011, οι επιχορηγήσεις του ORR επέκτειναν τις οικονομικές δραστηριότητες των προσφύγων γιατί έγιναν δανειστές στην SMA⁶ και διαμεσολαβητές για δάνεια στο CDFI⁷. Ως αποτέλεσμα, 32% όλων των επιχορηγήσεων κατάφεραν να βοηθήσουν πρόσφυγες μέσω των δανείων της SBA και ένα πρόσθετο 21% των προσφύγων υπέβαλλαν αίτηση για να έχουν πρόσβαση στο πρόγραμμα. Το 37% έχει εγκριθεί από το CDFI ενώ το 26% είναι στην διαδικασία αιτήσεως, γεγονός που θα καταστήσει τα κεφάλαια δανεισμού του δημοσίου διαθέσιμα στους πρόσφυγες (Ababovic, 2012: 2).

Αποτελέσματα

Κατά την τρέχουσα περίοδο, οι δικαιούχοι της ORR πέτυχαν τα εξής αποτελέσματα:

- 3.398 πρόσφυγες βοηθήθηκαν μέσω επιχειρηματικής κατάρτισης, μεμονωμένων συμβουλών ή δανείων.
- 905 επιχειρήσεις βοηθήθηκαν να ξεκινήσουν, να αυξήσουν τα έσοδά τους ή να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας.
- 619 επιχειρήσεις χρηματοδοτήθηκαν μέσω δανείων, επιχορηγήσεων.
- 4,4 εκατομμύρια δολάρια επενδύθηκαν σε επιχειρήσεις προσφύγων.
- 1.129 θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν ή διατηρήθηκαν.

Συγκριτικά, με την προηγούμενη περίοδο, οι δράσεις και το πρόγραμμα βοήθησαν επαγγελματικά 10% περισσότερους πρόσφυγες του προγράμματος επανεγκατάστασης, αυξήθηκε η διαθέσιμη χρηματοδότηση κατά 29% κι ο αριθμός των εργαζομένων αυξήθηκε 5,6% (Ababovic, 2012: 2).

Δημογραφικά, ενισχύθηκαν περισσότερες γυναίκες (49% έναντι 43% του προηγούμενου έτους) και περισσότεροι πρόσφυγες σε επίπεδο φτώχειας (59% έναντι 54%). Συνολικά, το 51% ήταν άνδρες το 49% γυναίκες και το **60% περίπου των εξυπηρετούμενων ήταν από πρόσφατες αφίξεις** (λιγότερο από πενταετία). Η ποιότητα του δανεισμού υπολογίζεται επίσης από το ποσοστό απώλειας δανείων, το οποίο είναι 5,6% χαμηλότερο από το εθνικό πρότυπο για προγράμματα μικροεπιχειρήσεων (7%). Οι 297 ήταν νέες επιχειρήσεις, 473 υφιστάμενες επιχειρήσεις και ταυτόχρονα δημιουργήθηκαν 135 νέες θέσεις εργασίας. (Ababovic, 2012: 3).

⁶ SBA: Small Business Administration

⁷ CDFI: Community Development Financial Institutions

2.5.2. Εθελοντική μετακίνηση σε καταυλισμό – Ασία

Η εθελοντική μετακίνηση σε ένα καταυλισμό είναι η απόφαση ενός πρόσφυγα να μετακινηθεί σε ένα περιβάλλον ασφαλέστερο από ότι η πόλη ή η χώρα του (encampment), με κύριο σκοπό την επιβίωση. Πρόκειται ουσιαστικά για διαφυγή, **δεν υπάρχουν κάποια καθορισμένα βήματα** τα οποία ακολουθούνται (όπως στην περίπτωση της επανεγκατάστασης – 2.5.1.) γιατί στην πραγματικότητα είναι μία άτυπη πράξη που καταγράφεται αφότου ένας πρόσφυγας φτάσει στον καταυλισμό.

Ένας προσφυγικός καταυλισμός είναι ο προσωρινός οικισμός που έχει κατασκευαστεί για να δέχεται πρόσφυγες και ανθρώπους σε διωκόμενες καταστάσεις. Τα στρατόπεδα προσφύγων συνήθως φιλοξενούν πρόσφυγες που έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους, αλλά, επίσης, υπάρχουν και στρατόπεδα για εσωτερικά εκτοπισμένους ανθρώπους (IDP). Συνήθως, οι πρόσφυγες αναζητούν άσυλο αφού έχουν ξεφύγει από τον πόλεμο στις χώρες καταγωγής τους.

Σε όλο τον κόσμο, πάνω από τέσσερα εκατομμύρια πρόσφυγες κατοικούν σε προγραμματισμένους ή αυτοσχέδιους καταυλισμούς. Σήμερα, υπάρχουν καμπς με εκατοντάδες χιλιάδες άτομα, αλλά από το 2012 ο μέσος αριθμός ατόμων που φιλοξενούνται σε κάμπ είναι περίπου 11.400 (UNHCR, 2012). Συνήθως εφαρμόζονται και λειτουργούν από μια κυβέρνηση, τα ΗΕ, διεθνείς οργανισμούς (όπως ο Ερυθρός Σταυρός) ή άλλες ΜΚΟ. Την ίδια στιγμή, υπάρχουν ανεπίσημα καμπ, όπου πρόσφυγες διαμένουν για αρκετό διάστημα χωρίς τη στήριξη κυβερνήσεων ή κυβερνητικών οργανισμών (Smith, 2016).

Ο σχεδιασμός των προσφυγικών καμπς αναπτύσσεται με αυτοσχέδιο τρόπο, με στόχο την ικανοποίηση βασικών ανθρωπίνων αναγκών για μικρό χρονικό διάστημα.

2.5.2.1. Παράδειγμα εθελοντικής μετακίνησης σε καταυλισμό (Ζαατάρι, Ιορδανία)

Το Ζαατάρι (Za'atari), είναι ένας προσφυγικός οικισμός, στην Ιορδανία, με απόσταση μικρότερη των 66 χιλιομέτρων από το Αμμάν, την πρωτεύουσα της Ιορδανίας. Ο πληθυσμός της αποτελείται αποκλειστικά από πρόσφυγες, κι έχει μεγεθυνθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε σήμερα αποτελεί την **τέταρτη μεγαλύτερη πόλη της Ιορδανίας**. Ο πληθυσμός της, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της UNHCR, φτάνει τα **80.146 άτομα**⁸. Το καμπ, έχει έκταση **5,3 τ. χλμ.**, κι άνοιξε στις 29 Ιουλίου του 2012 για τους Σύριους πρόσφυγες οι οποίοι ήταν τα πρώτα θύματα του συνεχιζόμενου Συριακού εμφυλίου. Ο εμφύλιος ξεκίνησε το 2011 και από τότε 461.701 **πρόσφυγες** έχουν περάσει από το καμπ. Στην πλειονότητά τους οι πρόσφυγες που διαμένουν εκεί αποτελούν θύματα του Συριακού πολέμου.

Υπάρχουν πάνω από δέκα διεθνείς εταίροι της UNHCR που οργανώνουν τις υπηρεσίες στο καμπ, μεταξύ άλλων σχολεία, νοσοκομεία, υπηρεσίες παροχής νερού. Παρόντες στην διαχείριση είναι, επίσης, η Κυβέρνηση της Ιορδανίας, η δημοτική αστυνομία, ιδιωτικές επιχειρήσεις της Ιορδανίας (λειτουργούν

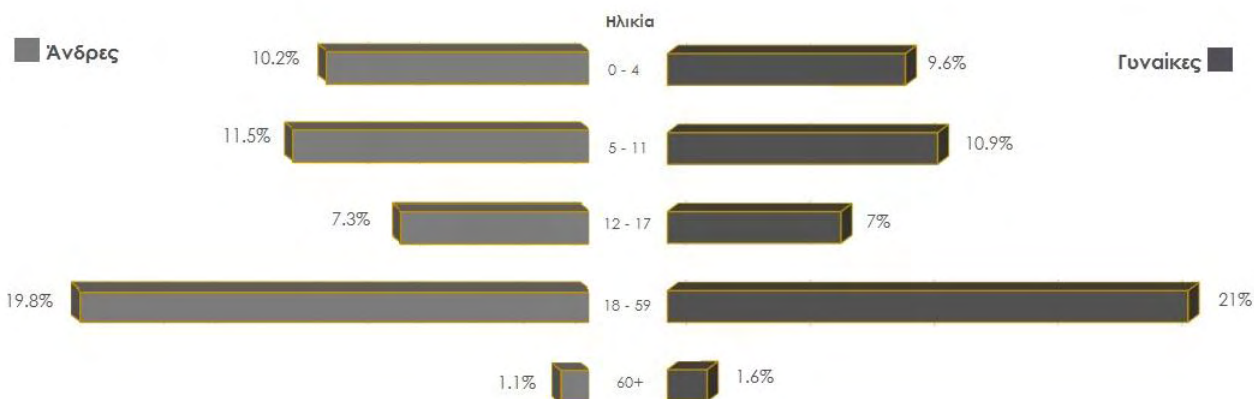

Χάρτης 2.1. Χάρτης της Ιορδανίας, Πηγή: <https://www.rsc.ox.ac.uk/files/>, Ιδία επεξεργασία

⁸ Ενημερωτικό Δελτίο UNHCR για τον Αύγουστο του 2017

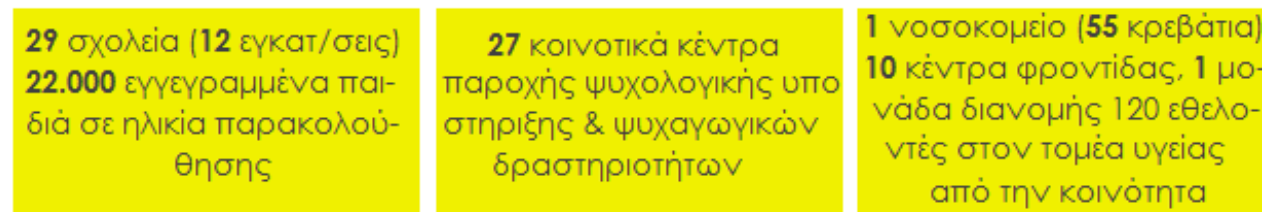
εντός του καμπ με επίσημες συμβάσεις –τέτοια παραδείγματα είναι δύο μεγάλα σουπερμάρκετ, ένα εργοστάσιο επεξεργασίας νερού και περίπου **3.000 μικρές ενεργές επιχειρήσεις Σύριων**) (Betts κ.α., 2015: 17).

Ένα στα πέντε νοικοκυριά διευθύνονται από γυναίκες και ο μέσος όρος γεννήσεων είναι 80 παιδιά την εβδομάδα. Όπως παρουσιάζεται στην πληθυσμιακή πυραμίδα (Διάγραμμα 2.1.), το 57% είναι νέοι, το 19,9% είναι κάτω των 5 ετών.

Διάγραμμα 2.2. Πληθυσμιακή Πυραμίδα για τα τελευταία πληθυσμιακά στοιχεία (2017), Πηγή: UNHCR database, *Ιδία επεξεργασία*

Ο προσφυγικός καταυλισμός στο Ζαατάρι, κοντά στα βόρεια σύνορα της Ιορδανίας με τη Συρία, έχει γίνει **σύμβολο του εκτοπισμού των Σύριων** σε όλη τη Μέση Ανατολή μετά την ίδρυσή του το 2012. Η εξέλιξη του καταυλισμού, από μια μικρή συλλογή σκηνών σε έναν αστικό οικισμό περίπου 80.000 ατόμων, αντικατοπτρίζει τόσο **τις ανάγκες και τις προσδοκίες των κατοίκων** του καταυλισμού όσο και μια μετάβαση σε **ένα προβλέψιμο, οικονομικά αποδοτικό και συμμετοχικό δίκτυο** για την παροχή βοήθειας (UNHCR, 2017).

Εικόνα 2.2. Παροχή υπηρεσιών στο Ζαατάρι, Πηγή: UNHCR database, *Ιδία επεξεργασία*

Η κυβέρνηση της Ιορδανίας προσπαθεί να παράσχει υπηρεσίες προστασίας στους κατοίκους οι οποίες υποστηρίζονται από τους εμπλεκόμενους ανθρωπιστικούς φορείς. Αυτές περιλαμβάνουν τη διασφάλιση του δικαιώματος ασύλου, ασφάλειας και ισότιμης πρόσβασης σε υπηρεσίες και βιώσιμων λύσεων, παροχή βοήθειας σε άτομα με ειδικές ανάγκες, προστασία των παιδιών από κάθε μορφή απειλής, εκμετάλλευσης, βίας και κακομεταχείρισης, προκειμένου να διασφαλιστεί η ευημερία τους. Παρέχονται ευκαιρίες να αναπτυχθούν όλοι, μειώνοντας τον κίνδυνο του SGBV και διασφαλίζοντας ότι όσοι γλίτωσαν τον πόλεμο, ζουν μια αξιοπρεπή ζωή **αυξάνοντας την ανθεκτικότητα της κοινότητας μέσω της διασφάλισης και της ιδιοκτησίας** (UNHCR, 2017: 2). Οι υπόλοιπες στρατηγικές προτεραιότητες απασχολούν την υγεία –πρόνοια, τις βασικές ανάγκες και

τον βιοπορισμό, την εκπαίδευση, την παροχή πόσιμου νερού και γενικότερα την υγιεινή των κατοίκων και οργανώνονται επίσης από την κυβέρνηση και τους διάφορους φορείς⁹.

Λόγω της μεγάλης έκτασης και των αναγκών του, το καμπ στο Ζαατάρι έχει χαρτογραφηθεί πολλές φορές, έχει σχεδιαστεί με λεπτομέρεια στο Open Street Maps και οι αεροφωτογραφίες είναι αποτελέσματα του UNOSAT δορυφορικό σύστημα της UNITAR. Συνδέεται με το οδικό δίκτυο από έναν επαρχιακό δρόμο που οδηγεί στον αυτοκινητόδρομο 10 (όπως φαίνεται βόρεια του καμπ). Σε κοντινή απόσταση, περίπου 10 χλμ βρίσκεται η πόλη Al-Mafraq (δυτικά του καμπ.)

Εικόνα 2.3. Αεροφωτογραφίες του καμπ Ζαατάρι, Πηγή αεροφωτογραφιών: ESRI maps, *Ιδία επεξεργασία*

Προκατασκευασμένα τροχόσπιτα	24.000	Τρόφιμα ανά άτομο/ημ.	2,100k / Θερμίδες
Νερό ανά άτομο	35+ λίτρα	Μετρητά για εργασία/ημ. για όλο το καμπ	36.000 JD

Εικόνα 2.4. Βασικές υπηρεσίες: καθημερινή και μηνιαία υποστήριξη, Πηγή αεροφωτογραφιών: UNHCR, *Ιδία επεξεργασία*

⁹ Ενεργοί φορείς: ACTED, AMR, Ardd-Legal AID, EMPHNET, FCA, FPSC, HI, Holy Land, NHF, ICRC, IFH, IMC, IOM, IRC, IRD, JEN, JHAS, KFHI, KNK, LWF, MDM, MFH, MSF, MercyCorps, NRC, Oxfam, QRC, Questscope, RAF, REACH, RI, RMS, Royal Police and Gendarmerie, Saudi Clinic, Save the Children, Siren Associates, SRAD, UN Women, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNOPS, WFP and WV.

2.5.3. Ενσωμάτωση στον τοπικό πληθυσμό – Αφρική

Η ενσωμάτωση στον τοπικό πληθυσμό, είναι μία από τις επίσημα προτεινόμενες πιθανές επιλογές από τη UNHCR για τους πρόσφυγες. Είναι συχνά μια σύνθετη διαδικασία που θέτει σημαντικές απαιτήσεις τόσο στο άτομο όσο και στην κοινωνία υποδοχής. Εν τούτοις, παρά τις δυσκολίες, τα οφέλη από την συνεργασία, όταν αυτή υπάρχει, ποικίλλουν.

Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει μία πεπατημένη, προτεινόμενη από διεθνείς οργανισμούς, ΜΚΟ ή τον ΟΗΕ, για να συμβεί η ενσωμάτωση. **Οι πολιτικές της κάθε χώρας καθορίζουν θετικά ή αρνητικά ή και ουδέτερα αποτελέσματα.** Τα τελευταία χρόνια υπάρχουν συνεχείς απόπειρες από μερικά κράτη, στη δοκιμή ενσωμάτωσης των προσφύγων στις κοινωνίες τους, χρησιμοποιώντας, βασικά, πολιτικές ως το μέσο επίτευξης των στόχων. Για να επιτευχθούν οι πολιτικές, ουσιαστικό είναι να μην αντιμετωπίζεται ο εισερχόμενος πληθυσμός σαν ξένος –αυτό συνεπάγεται παραχώρηση δικαιωμάτων παρόμοιων ή ίδιων με αυτά των μόνιμων κατοίκων.

Πρόσφατα, αφετηρία παραδειγμάτων ενσωμάτωσης έγινε η Αφρική, όπου μέσω των πολιτικών της προσέγγισε τους πρόσφυγες με σκοπό την ενσωμάτωση.

2.5.3.1. Παράδειγμα ενσωμάτωσης στον τοπικό πληθυσμό (Καμπάλα, Ουγκάντα)

Η Ουγκάντα είναι χώρα της Αφρικής και γεωγραφικά βρίσκεται κεντρικά και ανατολικά της χώρας.

Χάρτης 2.2. Χάρτης της Ουγκάντα με τις θέσεις ενδιαφέροντος, Πηγή: <https://www.rsc.ox.ac.uk/files/>, ίδια επεξεργασία

Συνορεύει με πέντε αφρικανικές χώρες (Δημοκρατία του Κονγκό, Ρουάντα, Τανζανία, Κένυα και Νότιο Σουδάν) ενώ βρίσκεται σε μικρή απόσταση από κάποιες άλλες οι οποίες αντιμετωπίζουν συγκρούσεις και πολέμους, όπως το Μπουρούντι. Λόγω της γειννιάσής της με περιοχές που αντιμετωπίζουν τέτοια προβλήματα, η Ουγκάντα έγινε πύλη εισόδου ανθρώπων που βρίσκονται σε φυγή. Αυτό το ζήτημα, δεν προσεγγίστηκε σαν πρόβλημα, αντίθετα η κυβέρνηση της Ουγκάντα **παρέχει στους πρόσφυγες ελεύθερη κυκλοφορία, ευκαιρίες απασχόλησης και γη για καλλιέργεια και κατασκευή νέων κατοικιών.** Σήμερα, περισσότεροι από **500.000 πρόσφυγες** από γειτονικές χώρες, έχουν **εγκατασταθεί** στην Ουγκάντα (Momondi, 2017 · UNHCR, 2017).

Όμως αυτή η πολιτική δεν αφορά μόνο τους διωκόμενους κατοίκους της Αφρικής. Ανεξάρτητα από τη χώρα προέλευσης των προσφύγων, η Αφρική – και ταυτόχρονα η Ουγκάντα – έχει ανοίξει τα σύνορά της σε όλους τους διωκόμενους.

Βέβαια, σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, «οι αναπτυσσόμενες χώρες, κυρίως στην Αφρική, εισπράττουν δυσανάλογα μεγάλο αριθμό προσφύγων -σήμερα το 80% του παγκόσμιου προσφυγικού πληθυσμού»¹⁰.

¹⁰ Οι πρόσφυγες που φιλοξενούνται σε αναπτυσσόμενες χώρες ασκούν τεράστια πίεση στα συστήματα ύδρευσης και υγειονομικής περιθαλψης στις κοινότητες υποδοχής. [<http://www.un.org/africarenewal/magazine/december-2016-march-2017/africa-most-affected-refugee-crisis>]

Εστιάζοντας στο αστικό περιβάλλον της Ουγκάντα, την πρωτεύουσά της, Καμπάλα, παρατηρείται ότι φιλοξενεί πάνω από 40.000 πρόσφυγες. Σε αντίθεση με τα προσφυγικά καμπς, οι πρόσφυγες που διαμένουν στην πόλη δεν υποστηρίζονται από διεθνείς οργανισμούς. Ωστόσο, όπως συμβαίνει με τις περισσότερες πόλεις, η πυκνότητα του ανθρώπινου δικτύου, του εμπορίου και της διαθεσιμότητας των πόρων καθιστούν ένα πολύ διαφορετικό περιβάλλον καινοτομίας. Στην Καμπάλα, οι στρατηγικές καινοτομίας και επίλυσης προβλημάτων που λαμβάνονται από τους πρόσφυγες που ζουν στις πόλεις ως 'ανεξάρτητοι', συχνά χτίζονται με προσωπικές σχέσεις και κοινωνικά δίκτυα και βασίζονται στην υπάρχουσα αστική υποδομή (Betts, Bloom, Weaver, 2015: 14).

Η σημασία της ικανότητας αξιοποίησης των υφιστάμενων υπηρεσιών, των πόρων και των κοινωνικών συνδέσεων είναι άμεσος παράγοντας επιτυχίας στην πόλη. Στο παράδειγμα της Καμπάλα, πολλοί είναι οι πρόσφυγες που εκμεταλλευόμενοι των δικτύων κατάφεραν να υποστηρίξουν τον εαυτό τους οικονομικά και επαγγελματικά, ενώ παράλληλα βοήθησαν μέσω της γνώσης και των δεξιοτήτων κι άλλους πρόσφυγες και κατοίκους της περιοχής.

Παράλληλα με τον πλούτο των ευκαιριών στην πόλη, υπάρχουν επίσης σαφείς περιορισμοί στην καινοτομία:

- ο γλωσσικά εμπόδια αποτελούν συχνά μια πρόκληση για τους αστικούς πρόσφυγες,
- ο διακρίσεις καθώς και περιορισμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, οδηγούν σε εμπόδια,
- ο κίνδυνος δημιουργίας γκέτο – περιοχές προσφύγων,
- ο για τους φτωχότερους πρόσφυγες, η μεταφορά στην πόλη είναι μια κοινή πρόκληση, περιορίζοντας πόσο μακριά μπορούν να ταξιδέψουν για ευκαιρίες κατάρτισης ή για πρόσβαση στις αγορές (Betts, κ.ά. 2015: 14)
- ο προκλήσεις αναφορικά με την πρόσβαση σε τραπεζικές υπηρεσίες και χρηματοπιστωτικά δάνεια (Betts, κ.ά. 2015: 14).

Οι ίδιοι οι πρόσφυγες κι οι οργανισμοί που τρέχουν από αυτούς¹¹, προσπαθώντας να βοηθήσουν τους πρόσφυγες στην Καμπάλα να ξεπεράσουν μερικούς από αυτούς τους φραγμούς παρέχουν μαθήματα αγγλικών, εκπαίδευση στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης, μαθήματα επιχειρηματικών δεξιοτήτων, πρόσβαση στο διαδίκτυο, κατάρτιση των γυναικών και όσων ζουν στην πόλη. Αυτά τα είδη πρωτοβουλιών κοινωνικής καινοτομίας, συχνά, αγωνίζονται τις δικές τους προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της εύρεσης χρηματοδότησης για ενοίκιο κι άλλες υπηρεσίες, αλλά εξακολουθούν να προσπαθούν να ξεπεράσουν τις μυριάδες δυσκολίες και ανησυχίες που αντιμετωπίζουν οι αστικοί πρόσφυγες (Betts, κ.ά. 2015: 14).

Παρά το σχετικά ανοιχτό κανονιστικό περιβάλλον για τους πρόσφυγες στην Ουγκάντα και τις πολλές υπάρχουσες πρωτοβουλίες των καινοτόμων προσφύγων, υπάρχουν αρκετοί περιορισμοί που πρέπει ακόμη να αντιμετωπιστούν για να ενισχυθεί η καινοτομία. Ακολουθώντας, τα τρία παραδείγματα δείχνουν πώς τα σχέδια των τοπικών και διεθνών οργανισμών άρχισαν να κάνουν τη διαφορά στην καινοτομία των προσφύγων σε μικρή κλίμακα στην Ουγκάντα.

Κοινωνικό Κέντρο Τεχνολογική
Πρόσβασης (CTA) | από τη
UNHCR | αφετηρία για την
| επιχειρηματικότητα

Έργο επιχειρηματικών
επιχορηγήσεων
| από πρόσφυγες για
πρόσφυγες |

Κοινωνική καινοτομία
| οι πρόσφυγες υποστηρίζουν
ο ένας τον άλλον |

¹¹ CBO - Community Based Organizations, YARID - Young African Refugees For Integral Development (με έδρα την Καμπάλα)

2.5.4. Μετακίνηση μέσω επικίνδунου ταξιδιού – Ευρώπη

Η φυγή μέσω ενός επικίνδунου ταξιδιού, αρχικά, δεν είναι μία από τις προτεινόμενες πολιτικές της UNHCR για την εξασφάλιση της ειρήνης και των δικαιωμάτων των ανθρώπων που διώκονται. Οι δύο βασικοί λόγοι είναι, ότι η διαφυγή γίνεται με παράνομο τρόπο, από λαθρεμπόρους (smugglers) και σε απάνθρωπες συνθήκες κι επίσης η ζωή κι η ασφάλεια των ανθρώπων που απειλημένοι διαφεύγουν είναι πολύ πιθανό να χαθεί. Στις αρχές του 2015, αναμφίβολα όχι για πρώτη φορά στην ιστορία, ένας αυξανόμενος αριθμός επέλεξε να μετακινηθεί με αυτό το μέσο, χρησιμοποιώντας ως οδό διαφυγής, κυρίως τη Μεσόγειο.

Μια πρόσφατη έκθεση¹² της UNHCR, δείχνει μείωση του αριθμού των προσφύγων και των μεταναστών που φτάνουν στην Ευρώπη κατά το πρώτο εξάμηνο του 2017. Ωστόσο, επειδή δε διαθέτουν νόμιμα μέσα για την είσοδο στην Ευρώπη, πολλοί εξακολουθούν να καταφεύγουν στη μεταφορά τους από αδίστακτους διακινητές, με κίνδυνο θανάτου, σοβαρών καταχρήσεων ή και των δύο. Παρά την πτώση του αριθμού των αφίξεων, η πιθανότητα θανάτου των ατόμων που επιδιώκουν να φτάσουν στην Ευρώπη με αυτό τον τρόπο εξακολουθεί να είναι ανησυχητικά υψηλή. Σύμφωνα με την έκθεση, **περίπου 2.253 άνθρωποι πέθαναν ή εξαφανίστηκαν** στη θάλασσα και τουλάχιστον 40 πέθαναν σε χερσαίες διαδρομές στα ευρωπαϊκά σύνορα ή κοντά σε αυτά. **Στη θάλασσα, ο κίνδυνος θανάτου** των κατευθυνόμενων προς την Ιταλία είναι **1 στους 39**. Περίπου 11.400 από αυτούς που έφτασαν στην Ιταλία το πρώτο εξάμηνο του 2017, **ήταν ασυνόδευτα παιδιά** ή παιδιά χωρίς τις οικογένειές τους. Καθώς οι περισσότεροι ταξιδεύουν κρυφά, αυτές οι πληροφορίες είναι δύσκολο να επιβεβαιωθούν και αυτές οι εκτιμήσεις θεωρούνται συντηρητικές. Η έκθεση επίσης αναφέρει ότι πολλοί από τους μετανάστες και τους πρόσφυγες που καταφτάνουν στην Ιταλία από τη Λιβύη έχουν βιώσει επικίνδυνες διαδρομές στην έρημο και κακοποιήσεις που περιλαμβάνουν σεξουαλική βία, βασανιστήρια και απαγωγές για λύτρα.

Στην ξηρά, οι μετακινήσεις σε όλη την Ευρώπη συνεχίστηκαν κατά το πρώτο εξάμηνο του 2017, αν και σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Οι άνθρωποι που μετακινούνται από την Ελλάδα και τη Βουλγαρία ανέφεραν κακοποιήσεις από λαθρεμπόρους, όπως και κνηγητά από αστυνομικά σκυλιά. Επιπλέον, υπήρξαν αναφορές για ληστείες και απαγωγές από λαθρέμπορους με στόχο τους εκβιασμούς (UNHCR, 2017).

Το πρώτο εξάμηνο του 2017, πάνω από 105.000 πρόσφυγες και μετανάστες εισήλθαν στην Ευρώπη μέσω των τριών μεσογειακών διαδρομών.

2.5.4.1. Παράδειγμα μετακίνησης μέσω επικίνδунου ταξιδιού – Σουηδία

Πολλοί από τους πρόσφυγες επιλέγουν τέτοια ταξίδια, παρά την επικινδυνότητα της πράξεως, για να μετακινηθούν σε ασφαλές περιβάλλον. Από τη στιγμή άφιξης των προσφύγων σε μία χώρα, στην προκειμένη περίπτωση σε ευρωπαϊκό έδαφος, ξεκινά μία διαδικασία ορισμού και υποδοχής των προσφύγων. Στη Σουηδία, ειδικά, κι εξετάζοντας τη διαδικασία από την οπτική του κράτους, «ο στόχος της κυβέρνησης είναι να εξασφαλίσει μια βιώσιμη μεταναστευτική πολιτική που να διασφαλίζει το δικαίωμα του ασύλου και να διευκολύνει, στο πλαίσιο της διαχειριζόμενης μετανάστευσης, τη **διασυνοριακή κινητικότητα**, την **προώθηση της μετανάστευσης που βασίζεται**

¹² Jan-Jun 2017: https://data2.unhcr.org/en/documents/download/58838#_ga=2.182380391.1782957705.1505081332-994736444.1501458802 (UNHCR)

στις ανάγκες, την αξιοποίηση και τον υπολογισμό των επιπτώσεων της μετανάστευσης στην ανάπτυξη και της εμβάθυνσης της ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας» (Σουηδικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, 2017).

Πρακτικά, για την τρέχουσα κατάσταση των προσφύγων, η σουηδική κοινωνία, παράλληλα με άλλες ευρωπαϊκές, δέχτηκαν μία μεγάλη πίεση. Ως εκ τούτου, η κυβέρνηση έχει λάβει προσωρινά μέτρα για τη σημαντική μείωση του αριθμού των αιτούντων άσυλο. Η κυβέρνηση αποφάσισε να:

- ο θεσπίσει προσωρινούς **συνοριακούς ελέγχους** στα εσωτερικά σύνορα.
- ο εισαγάγει **προσωρινούς ελέγχους ταυτότητας** σε όλα τα μέσα μαζικής μεταφοράς στη Σουηδία από τη Δανία για τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και της εσωτερικής ασφάλειας.
- ο θεσπίσει προσωρινό νόμο, ώστε να χορηγούνται προσωρινές άδειες παραμονής και να υπάρχει **περιορισμός της δυνατότητας οικογενειακής επανένωσης**.
- ο βελτιώσει των υποδοχών των νεοαφιχθέντων στη σουηδική κοινωνία. Πρόκειται για επενδύσεις σε σχολεία, στέγαση και μέτρα για να βοηθήσουν τους νεοαφιχθέντες πρόσφυγες να επιταχύνουν την είσοδό τους στην αγορά εργασίας.
- ο εφαρμόσει καλύτερες συνθήκες για την επιστροφή των προσφύγων (εφόσον εκδοθεί άρνηση χορήγησης ασύλου, δηλαδή καλύτερες κι όχι χρονοβόρες συνθήκες στην απέλαση των ατόμων).
- ο ενσωματώσει τις πολιτικές της ΕΕ (αναθεώρηση του Κανονισμού Δουβλίνο). Επίσης, πρότεινε ένα πιο βιώσιμο περιβάλλον, που θα προστατεύει το δικαίωμα ασύλου και παράλληλα θα επιτυγχάνει μια **πιο ομοιόμορφη κατανομή των αιτούντων άσυλο** μεταξύ των κρατών μελών.
- ο συνεχίζει να υποστηρίζει **νόμιμες οδούς** προς τις πιο ασφαλείς χώρες. Συγκεκριμένα σημειώνεται ότι, «η μετεγκατάσταση είναι ένα καθιερωμένο σύστημα και ο ασφαλέστερος τρόπος για τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη την προστασία στην ΕΕ» .
- ο εργαστεί για να διασφαλίσει ότι **τα κράτη θα υλοποιήσουν τις δράσεις** που συνδέονται με τη μετανάστευση στην **Ατζέντα του 2030**¹³ του ΟΗΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Στοιχεία για τη μεταναστευτική πολιτική της Σουηδίας:

καλύπτει:

- **πολιτικές ασύλου**
- **πολιτικές μετανάστευσης**
- **επιστροφές (refugee returns)**

υποστηρίζει:

- **τον επαναπατρισμό**
- **επιστροφές (refugee returns)**
- **τη σχέση μετανάστευσης & ανάπτυξης**

Περιλαμβάνει επίσης τη συνεργασία σε διεθνές επίπεδο για τα θέματα αυτά. Ο τομέας αυτός καλύπτει επίσης θέματα σχετικά με τη σουηδική ιθαγένεια.

¹³ Αυτό περιλαμβάνει τη διευκόλυνση της ασφαλούς, οργανωμένης και υπεύθυνης μετανάστευσης, με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανθρώπινη μεταχείριση των μεταναστών.

B' ENOTHTA

Κεφάλαιο 3^ο

[Το φαινόμενο σήμερα]

“You have to understand, no one puts their children in a boat unless the water is safer than the land” – Warsan Shire

Massimo Sestini © 2015

Σχετικά με την εικόνα: Οι ναυαγοί σώζονται 20 μίλια βόρεια της Λιβύης από φρεγάτα του ιταλικού ναυτικού. Μετά από πνιγμό εκατοντάδων ανδρών, γυναικών και παιδιών το 2013 στις ακτές της Σικελίας και της Μάλτας, η Ιταλική Κυβέρνηση όρισε στο ναυτικό της να εργαστεί στο πλαίσιο της εκστρατείας με τίτλο «Mare Nostrum» για τη διάσωση των προσφύγων στη θάλασσα. Μόνο το 2014 σώθηκαν 170.081 άτομα και μεταφέρθηκαν στην Ιταλία.

Τοποθεσία: στα ανοικτά των ακτών της Λιβύης, 7 Ιουνίου 2014

Φωτογράφος: Massimo Sestini

3. Το φαινόμενο σήμερα

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται ως μια εποχή βίας στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική με εννέα εμφύλιους πολέμους να βρίσκονται σε εξέλιξη¹. Η διατάραξη της ειρήνης είναι έντονη και δεν φαίνονται σημάδια λήξης των πολέμων. Οι περισσότεροι από τους πολέμους ξεκίνησαν μετά το 2000, για παράδειγμα, ο εμφύλιος πόλεμος στην Υεμένη ξεκίνησε το 2014, ο τουρκο-κουρδικός πόλεμος, ο οποίος βρισκόταν για χρόνια σε καταστολή, ξανά άρχισε τον Ιούλιο του 2015 με κρισιμότερο, τον εμφύλιο της Συρίας, όπου ξέσπασε με τις πρώτες ένοπλες συγκρούσεις, το 2011. Κρισιμότερος γιατί, σε συνδυασμό με τους υπόλοιπους, μετέφερε το μήνυμα της σημαντικότητας της διασφάλισης της ειρήνης στην Ευρώπη.

3.1. Η προσφυγική κρίση του 2015

Πράγματι, ο ευρωπαϊκός χώρος το καλοκαίρι του 2015 έζησε τη μεγαλύτερη εισροή προσφύγων μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο και συνεχίζει να τη βιώνει μέχρι και σήμερα πολύ έντονα (Πυρπυρή, 2017: 36). Το 2015, **περισσότεροι από 1 εκατομμύριο άνθρωποι έφτασαν στην Ευρώπη**, η πλειοψηφία των οποίων απομακρύνθηκε λόγω του πολέμου και του τρόμου στην Συρία και σε άλλες χώρες με παρόμοια προβλήματα, όπως σημειώνεται από την ΥΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Η ΕΕ συμφώνησε σε μια σειρά μέτρων, για την αντιμετώπιση της κρίσης, τα οποία περιλαμβάνουν την προσπάθεια επίλυσης των βασικών αιτιών της προσφυγικής κρίσης καθώς και την αύξηση της προστασίας σε άτομα που χρήζουν ανθρωπιστικής βοήθειας τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ.

Πραγματοποιείται η μετεγκατάσταση των αιτούντων άσυλο που βρίσκονται ήδη στην ΕΕ, η επανεγκατάσταση των ατόμων από τις γειτονικές χώρες που έχουν ανάγκη και η επιστροφή των ατόμων που δεν έχουν δικαίωμα ασύλου. Η ΕΕ βελτιώνει την ασφάλεια στα σύνορα με μια νέα συνοριακή ακτοφυλακή, προσπαθεί να αντιμετωπίσει το λαθρεμπόριο ανθρώπων και να προσφέρει ασφαλή μέσα για την νόμιμη είσοδο ατόμων στην ΕΕ.

3.1.1. Περιγραφή της προσφυγικής κρίσης στην ΕΕ

Πολλοί άνθρωποι, από ευάλωτες περιοχές, μετακινούνται προς την Ευρώπη για την αναζήτηση ασύλου. Πρόκειται για μια μορφή διεθνούς προστασίας παρεχόμενη στους ανθρώπους που φεύγουν από τις χώρες καταγωγής τους και δεν μπορούν να επιστρέψουν λόγω βάσιμου φόβου δίωξης. Η ΕΕ έχει νομική και ηθική υποχρέωση να προστατεύει όσους έχουν ανάγκη. Τα κράτη μέλη είναι αρμόδια να εξετάζουν τις αιτήσεις ασύλου και να αποφασίζουν ποιος θα λάβει προστασία.

Οι ευάλωτες περιοχές δεν περιλαμβάνουν μόνον άτομα τα οποία έχουν ανάγκη το άσυλο και όλοι όσοι μετακινούνται στην Ευρώπη δεν χρειάζονται απαραίτητα προστασία. Πολλοί άνθρωποι εγκαταλείπουν τη χώρα καταγωγής τους σε μια προσπάθεια να βελτιώσουν τη ζωή τους. Αυτοί οι άνθρωποι αναφέρονται συχνά ως **οικονομικοί πρόσφυγες**² και εάν η αίτησή τους για τη χορήγηση ασύλου δεν έχει επιτυχία, τότε οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν την υποχρέωση να τους απομακρύνουν προς την πατρίδα τους ή σε άλλη ασφαλή χώρα την οποία έχουν διασχίσει.

¹ Αυτή τη στιγμή διεξάγονται τέτοιοι πόλεμοι στο Αφγανιστάν, το Ιράκ, τη Συρία, τη νότιο-ανατολική Τουρκία, την Υεμένη, τη Λιβύη, τη Σομαλία, το Σουδάν και βορειοανατολικά της Νιγηρίας.

² Με τον όρο οικονομικός πρόσφυγας νοείται κάθε πρόσωπο, που λόγω οικονομικής εξαθλίωσης εγκαταλείπει τη χώρα υπηκοότητάς του και δεν θέλει λόγω οικονομικής εξαθλίωσης να προσφύγει στην προστασία της χώρας αυτής (Ηνωμένα Έθνη, 1951).

Ανεξάρτητα από την κατάσταση που χαρακτηρίζει το κάθε άτομο (πρόσφυγας, οικονομικός μετανάστης κλπ), χιλιάδες άνθρωποι πέθαναν στη θάλασσα προσπαθώντας να φτάσουν στην ΕΕ. Σχεδόν το 90% των προσφύγων και των μεταναστών έχουν πληρώσει οργανωμένους εγκληματίες και λαθρεμπόρους ανθρώπων για να καταφέρουν να διασχίσουν τις θαλάσσιες διαδρομές, καθώς είναι η μόνη επιλογή για να φτάσουν στην Ευρώπη. Ως αποτέλεσμα, είναι γνωστοί ως 'παράτυποι' μετανάστες - δηλαδή δεν έχουν εισέλθει στην ΕΕ με νόμιμα μέσα.

Οι χώρες της Ευρώπης ανταποκρίθηκαν παρέχοντας τρόφιμα, νερό και καταφύγιο, το οποίο προκάλεσε τεράστιες πιέσεις πόρων σε ορισμένα κράτη-μέλη, ιδιαίτερα στην Ελλάδα και την Ιταλία, όπου η συντριπτική πλειοψηφία των προσφύγων έφτασε για πρώτη φορά στην ΕΕ, μέσω των νότιων χωρών. Πολλοί από αυτούς τους ανθρώπους τελικά θέλησαν και θέλουν να φτάσουν σε άλλα κράτη-μέλη, όπως η Γερμανία ή η Σουηδία. Αυτό με τη σειρά του, προκαλεί επίσης προβλήματα στα κράτη-μέλη από τα οποία διέρχονται οι πρόσφυγες, όπως για παράδειγμα η Κροατία, η Ουγγαρία, η Αυστρία και η Σλοβενία, για να φτάσουν στον τελικό τους προορισμό.

Η ΕΕ κατέληξε πρόσφατα σε **συμφωνία με την Τουρκία** με σκοπό την ανάσχεση της ανεξέλεγκτης ροής των μετακινούμενων σε μια από τις κυριότερες οδούς του Αιγαίου. Η συμφωνία παρέχει επίσης νομικούς τρόπους για την είσοδο των προσφύγων στην Ευρώπη. Ως εκ τούτου, ο αριθμός των προσφύγων και των μεταναστών που προέρχονται από την Τουρκία μειώθηκε σημαντικά. **Από περίπου 7.000 άτομα ημερησίως τον Οκτώβριο του 2015, ο μέσος αριθμός των αφίξεων μειώθηκε στα 47 άτομα ημερησίως έως το τέλος Μαΐου 2016** (European Commission Publications, 2016)³.

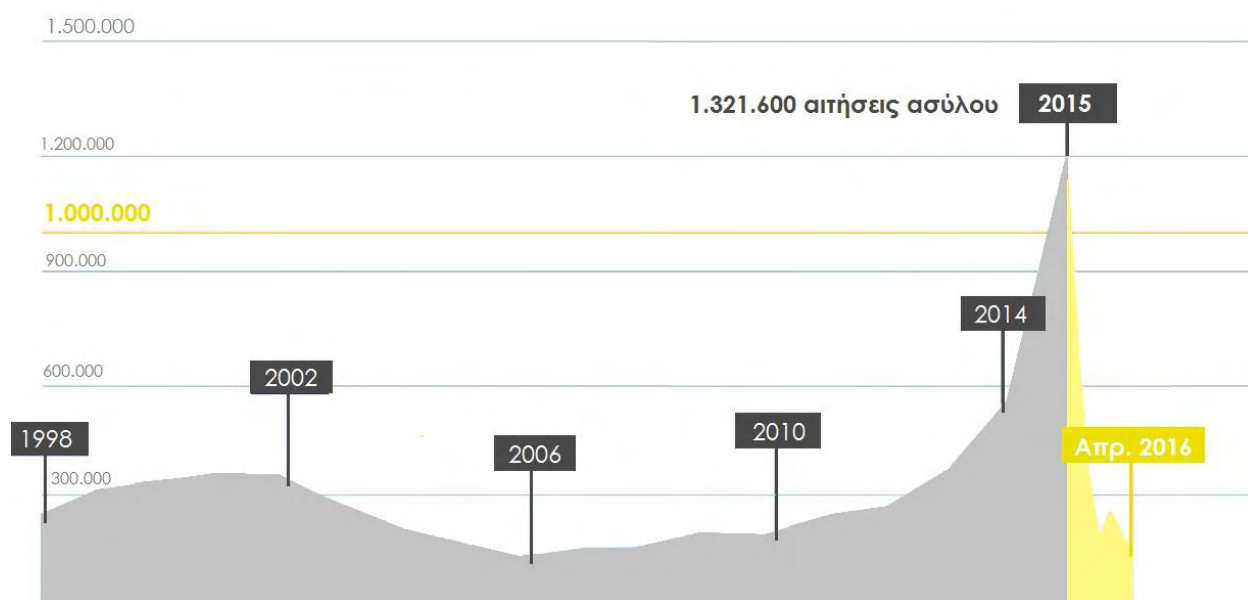
Η παροχή ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής βοήθειας συνεχίζει με την ΕΕ να έχει διαθέσει πάνω από 10 δισεκατομμύρια ευρώ, από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, για την αντιμετώπιση της κρίσης των προσφύγων το 2015 και το 2016. Πολλοί άνθρωποι που χρειάζονται βασικά στοιχεία όπως καθαρό νερό, τρόφιμα και καταφύγιο φθάνουν στην ΕΕ. Η ΕΕ χρηματοδοτεί σχέδια για την αντιμετώπιση των πιο επείγουσών ανθρωπιστικών αναγκών, όπως αυτό των 50.000 προσφύγων και μεταναστών που φιλοξενούνται στην Ελλάδα (ξεκίνησε από τον Μάιο του 2016). Η Τουρκία φιλοξενεί μακράν τον μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων - περίπου 3 εκατομμύρια συνολικά, εκ των οποίων τα 2,5 εκατομμύρια είναι από τη Σύρια. Για να υποστηρίξει τους πρόσφυγες στην Τουρκία, η ΕΕ και τα κράτη-μέλη της παρέχουν 6 δισεκατομμύρια ευρώ μέσω ειδικής διευκόλυνσης για τις χρονιές 2016 και 2018.

Διάσωση ζώων στη θάλασσα και προστασία των ευρωπαϊκών συνόρων:

- ο Η ΕΕ αύξησε την ικανότητά της να διεξάγει επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης στη Μεσόγειο και να αντιμετωπίζει τα εγκληματικά δίκτυα. Με την τριπλασιασμό των διαθέσιμων πόρων, βοήθησε στην διάσωση παραπάνω του ενός τετάρτου εκατομμυρίου ζώων το 2015.
- ο Τα κράτη-μέλη της ΕΕ συμφώνησαν τον Ιούνιο του 2016 να δημιουργήσουν μια νέα Ευρωπαϊκή Συνοριακή Ακτοφυλακή (στα θεμέλια της Frontex) για την ενίσχυση της διαχείρισης και της ασφάλειας των κοινών εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.
- ο Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (Europol) ξεκίνησε ένα κέντρο κατά του λαθρεμπορίου, το European Migrant Smuggling Centre (EMSC) για να στηρίξει τα κράτη μέλη της ΕΕ στην αντιμετώπιση εγκληματικών δικτύων οργανωμένου λαθρεμπορίου προσφύγων.

³ The EU and the refugee crisis: <http://publications.europa.eu/webpub/com/factsheets/refugee-crisis/en/#what-is-refugee-crisis>

Η ΕΕ και η Τουρκία συμφώνησαν τον Μάρτιο του 2016 ότι οι εισερχόμενοι με παράτυπο τρόπο και αιτούντες άσυλο που φθάνουν στα ελληνικά νησιά από την Τουρκία, πρέπει να επιστραφούν στην Τουρκία. Για κάθε Σύριο που επιστρέφει στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, η ΕΕ θα δέχεται έναν Σύρο από την Τουρκία ο οποίος δεν προσπάθησε να κάνει αυτό το ταξίδι με ακανόνιστο τρόπο. Οι επιχειρήσεις επιστροφής ξεκίνησαν από τα ελληνικά νησιά προς την Τουρκία, παράλληλα με τις πτήσεις επανεγκατάστασης απευθείας από την Τουρκία προς τα κράτη-μέλη της ΕΕ (European Commission Publications, 2016).

Γράφημα 3.1. Εξέλιξη του αριθμού των αιτούντων για πρώτη φορά άσυλο στην ΕΕ, [Σημείωση: Τα στοιχεία των 1998-2015 είναι ετήσια ενώ του 2016 είναι μηνιαία.], Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ιδία επεξεργασία*

Μέσω των κέντρων υποδοχής στην Ελλάδα και την Ιταλία, η ΕΕ, προσπαθεί να βοηθήσει τις αρχές να διαχειριστούν τις ροές και την καταγραφή των προσώπων. Παράλληλος στόχος είναι η ανάπτυξη σχέσεων με τις χώρες από τις οποίες προέρχονται οι πρόσφυγες, για να τους επιτραπεί να μείνουν κοντά με την πατρίδα τους και σε βάθος χρόνου να συνεισφέρουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο σε αυτή.

3.1.2. Περιγραφή της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα

Το διάστημα 2015-2016, η Ελλάδα γνώρισε μια άνευ προηγουμένου εισροή μεταναστών και προσφύγων που φεύγοντας από εμπόλεμες περιοχές και στερούμενοι των χωρών καταγωγής τους, αναζήτησαν μια καλύτερη και ασφαλέστερη ζωή στην ΕΕ. Με το κλείσιμο της λεγόμενης «βαλκανικής διαδρομής μετανάστευσης»⁴ τον Μάρτιο του 2016, δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες έμειναν σε εκκρεμείς καταστάσεις στη χώρα. Σύμφωνα με τη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, ο αριθμός των νέων αφίξεων στην Ελλάδα μειώθηκε σημαντικά σε **81 άτομα κατά μέσο όρο ημερησίως**, μεταξύ Μαρτίου 2016 και Ιουλίου 2017. Ενώ το 2015 διέσχισαν συνολικά 857.000 άτομα, το 2016 έφτασαν πολύ λιγότεροι στην Ελλάδα, σχεδόν 172.000 άνθρωποι από τη θάλασσα.

⁴ Το κλείσιμο των συνόρων μεταξύ της ΠΓΔΜ και Ελλάδας στις αρχές Μαρτίου του 2016 είχε ως αποτέλεσμα να μείνουν χιλιάδες πρόσφυγες που έφταναν στην Ελλάδα, συχνά, χωρίς κατάλληλη στέγαση, υγειονομική περίθαλψη και πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Η συνολική ανθρωπιστική κατάσταση των προσφύγων και των μεταναστών στην ηπειρωτική χώρα έχει βελτιωθεί τους τελευταίους μήνες. Η κατάσταση στα νησιά είναι δύσκολη καθώς οι μετανάστες και οι πρόσφυγες που φθάνουν εκεί μετά τις 20 Μαρτίου 2016 πρέπει να παραμείνουν εκεί μέχρις ότου ληφθεί απόφαση σχετικά με την αίτησή τους ασύλου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Η προσφυγική κρίση στην Ελλάδα συντάχθηκε από την Ελληνική κυβέρνηση και συγκεκριμένα από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, επίσης από την ΕΕ, τις ΜΚΟ και τη UNHCR, ενώ σημαντικότερη είναι η συμβολή των πολιτών της Ελλάδας.

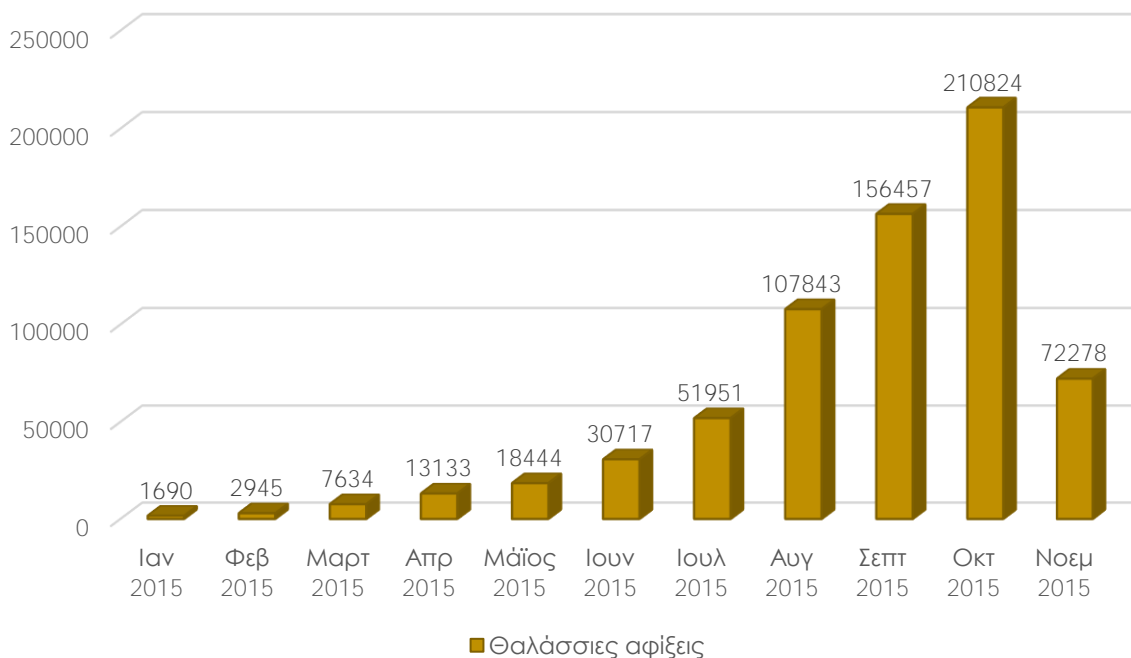
3.1.2.1. Οι φάσεις της διαχείρισης της προσφυγικής κρίσης

Η υλοποίηση του σχεδίου διαχείρισης των προσφυγικών ροών, διακρίνεται σε πέντε φάσεις, ανάλογα με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της κάθε περιόδου.

Α' Φάση: Διάσωση και καταγραφή

Με τις πρώτες μαζικές αφίξεις των προσφύγων, οι οποίες γίνονται κυρίως από τα τουρκικά παράλια προς τα ελληνικά νησιά, τον Αύγουστο του 2015, ξεκινούν και τα μεγάλα προβλήματα για την αντιμετώπιση της κρίσης. Δεν υπάρχει άλλη επιλογή από την διάσωση των ανθρώπων που φθάνουν σε άθλιες καταστάσεις πάνω σε γεμάτες ανθρώπους βάρκες. Τη χρονιά 2015 (Ιανουάριος 2015 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2015), οι συνολικές αφίξεις στην Ελλάδα, σύμφωνα με τη UNHCR, ήταν **851.318 άνθρωποι** και μόνο τους δύο τελευταίους μήνες του 2015 οι αφίξεις ήταν περίπου 240.165. Στη διάσωση και καταγραφή των ατόμων, η συμβολή αρχικά του Λιμενικού Σώματος, η οποία την περίοδο 2015-2017 προχώρησε συνολικά σε **127.454 διασώσεις** ενώ το μόνο 2015 σε 73.565 στα νερά του Αιγαίου Πελάγους, ήταν καθοριστική.

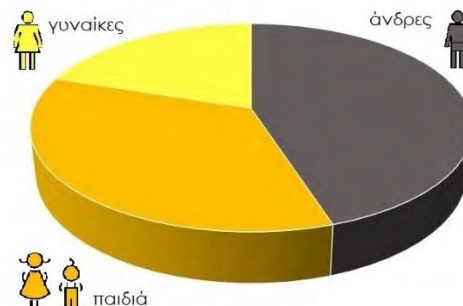

Διάγραμμα 3.1. Θαλάσσιες μηνιαίες αφίξεις, (Ιανουάριος- Νοέμβριος 2015), Πηγή: UNHCR, *Ιδία επεξεργασία*

Τα ΚΥΤ (Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης), στελεχωμένα με ανθρώπους της Ελληνικής Αστυνομίας, καταγράφουν και ταυτοποιούν τους εισερχόμενους, ο αριθμός των οποίων είναι τόσο μεγάλος ώστε να κάνει τη διαδικασία αυτή σχεδόν ακατόρθωτη. Στην προσπάθεια αυτή συμβάλλουν ταυτόχρονα ο Ελληνικός Στρατός και οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες ασύλου.

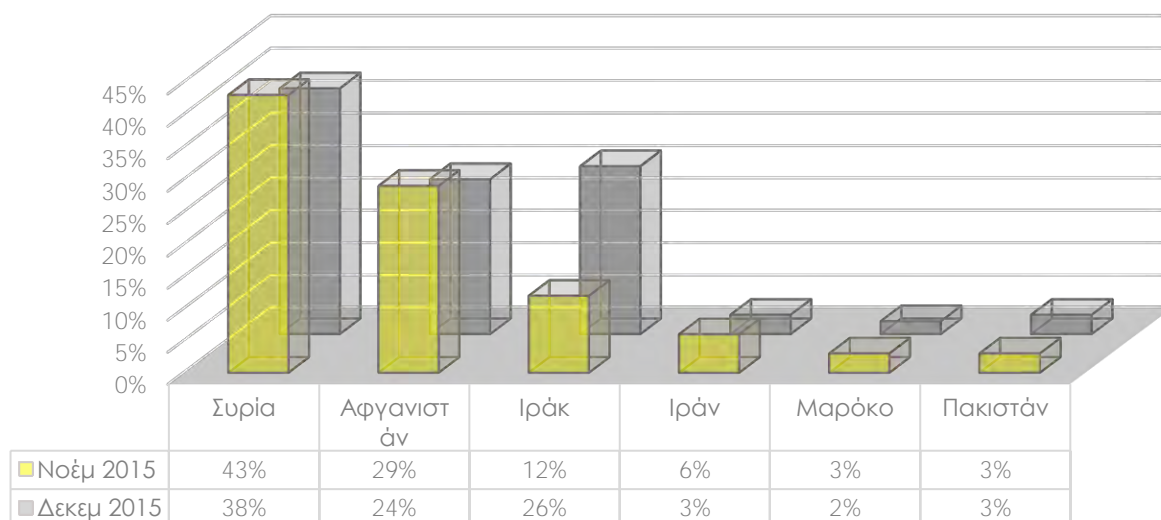
Εν τούτοις, τα πρώτα αναλυτικά στοιχεία, τα οποία δημοσιεύονται μέσω της ΥΑ του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, στον ιστότοπό τους, αναρτώνται πρώτη φορά, για τον Νοέμβριο του 2015, πάνω από δύο μήνες αργότερα από τις πρώτες μαζικές αφίξεις προσφύγων στην Ελλάδα. Παρόλα αυτά υπάρχουν συγκεντρωτικοί αριθμοί των καταγραφών ανά μήνα.

Μία πρώτη σύσταση του πληθυσμού που καταφθάνει στην Ελλάδα τον τελευταίο μήνα του 2015, αποτελείται κυρίως από άνδρες (45%), παιδιά (35%) και έπειτα γυναίκες (20%).

Οι βασικοί εισερχόμενοι είναι άτομα εθνικότητας από Συρία, Αφγανιστάν και Ιράκ, ενώ σημαντικός αριθμός προσφύγων και μεταναστών είναι από Ιράν, Μαρόκο και Πακιστάν. Ποσοστιαία, για τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2015, οι εθνικότητες των εισερχόμενων ατόμων παρουσιάζονται παρακάτω.

Γράφημα 3.2. Φύλο & Ηλικία εισερχομένων, (1-28/12/2015), Πηγή: Ελλ.Αστυν., *Ιδία επεξεργασία*

Διάγραμμα 3.2. Εθνικότητες εισερχομένων στην Ελλάδα, (Νοέμβριος και Δεκέμβριος του 2015), Πηγή: Ελλ.Αστυν και Λιμενικό Σώμα., *Ιδία επεξεργασία*

Β' Φάση: Πρώτη υποδοχή, δομές φιλοξενίας

Μετά την καταγραφή και την παροχή πρώτης βοήθειας, οι περισσότεροι από τους εισερχόμενους ανθρώπους θέλουν να μετακινηθούν προς την ενδοχώρα, είτε για να τους δοθεί βοήθεια από τις

ελληνικές αρχές είτε για να συνεχίσουν το ταξίδι τους προς κάποια άλλη χώρα της Ευρώπης. Αυτό που συνέβη, είναι συνδυασμός των δύο, καθώς οι περισσότεροι μετακινούμενοι θέλησαν να συνεχίσουν προς μία άλλη, κυρίως βόρεια χώρα (Γερμανία, Σουηδία, Γαλλία κλπ). Πριν την μετακίνηση όμως, πρέπει να γίνει ο απαραίτητος έλεγχος και η καταγραφή, άρα απαιτείται διαμονή των ατόμων στην χώρα (ενδοχώρα και νησιά). Η συμβολή των εθνικών σωμάτων ήταν σίγουρα ουσιαστική αλλά η ελληνική κοινωνία, οργανώθηκε και ανταποκρίθηκε άμεσα στις πρώτες ανάγκες προσπαθώντας να παρέχει οτιδήποτε απαραίτητο προς τον ευάλωτο πληθυσμό.

Τα ΚΥΤ συνιστούν μονάδες της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής. Υπάρχουν για τις πρώτες ημέρες παραμονής των υπηκόων τρίτων χωρών που έρχονται παράτυπα στην Ελλάδα και των προσφύγων, προκειμένου αφενός μεν να καταγραφούν τα στοιχεία τους και να καλυφθούν άμεσα ειδικότερες ανάγκες τους, αφετέρου να ενημερωθούν για τα δικαιώματά τους και τις σχετικές διαδικασίες σύμφωνα με τον Ελληνικό νόμο. Η ίδρυση και λειτουργία της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠΥΤ) και των ΚΥΤ συνιστούν μέρος του Εθνικού Σχεδίου Δράσης που εναρμονίζεται με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο και τις Διεθνείς Συνθήκες αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα (ιστοσελίδα ΥΠΥΤ).

Στα ΚΥΤ:

- ενημέρωση για τα δικαιώματα
- ψυχοκοινωνική υποστήριξη
- ιατροτεχνολογικός εξοπλισμός
- φαρμακευτικά είδη
- βελτίωση των συνθηκών
- απαραίτητη η μεταφορά τον χειμώνα
- δεν υπάρχει δημιουργική απασχόληση και δραστηριότητες
- απαραίτητα μαθήματα

Εικόνα 3.1. Εικόνες της Ειδομένης (2016) και καταγεγραμμένες υπηρεσίες/ανάγκες πρώτης υποδοχής. Πηγή: <http://www.protothema.gr/>, <http://www.firstreception.gov.gr/>, ίδια επεξεργασία

Η ανάγκη για εύρεση προσωρινών λύσεων εγκατάστασης των προσφύγων σε πανελλαδικό επίπεδο απαντήθηκε σε μικρό χρονικό διάστημα με τη δημιουργία δομών φιλοξενίας σε όλη την Ελλάδα, σε εγκαταλελειμμένους χώρους χωρίς την ύπαρξη ολοκληρωμένων υποδομών όπως παλιές αποθήκες, παλιές αντιπροσωπείες αυτοκινήτων, στρατόπεδα κλπ. Οι πρώτες δομές για τους πρόσφυγες (τα σημεία διάσωσης πρώτης γραμμής) εντοπίστηκαν στις ακτές των νησιών την περίοδο των θερινών μηνών του 2015 (Μπελαβίλας & Πρέντου, 2016).

Την ίδια στιγμή ήταν απαραίτητη η διαχείριση της στέγασης, σίτισης και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, για όσο καιρό χρειαζόταν να μείνουν οι πρόσφυγες στην Ελλάδα. Αυτές οι ανάγκες εξασφαλίστηκαν συνολικά σε 836.000 πρόσφυγες και σε όλη αυτή την πορεία «δεν διακυβεύτηκε η αίσθηση της ασφάλειας ούτε των ίδιων ούτε των Ελλήνων πολιτών», σύμφωνα με το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής.

Παρόλα αυτά, οι χώροι που χρησιμοποιήθηκαν για τη στέγαση των προσφύγων, όπως αναφέρθηκε, ήταν παλιές αποθήκες, εγκαταλελειμμένα στρατόπεδα και γενικότερα χώροι με υποβαθμισμένες συνθήκες υγιεινής, μιας και οι υποδομές στους χώρους αυτούς ήταν ελλιπείς. Τα ΚΥΤ δεν αποτελούν σημεία για ασφαλή και αξιοπρεπή διαμονή για μεγάλο χρονικό διάστημα και η βελτίωση των χώρων φιλοξενίας, ώστε να περιλαμβάνονται περαιτέρω δραστηριότητες, κρίθηκε απαραίτητη. Έτσι, δημιουργήθηκαν θέσεις φιλοξενίας σε δομές ώστε να είναι δυνατή η μεταφορά από τα κέντρα παροχής υπηρεσιών πρώτης υποδοχής.

Γ' Φάση: Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης

Η τρίτη φάση, αφορά τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, για την βέλτιστη οργάνωση και διαχείριση της κρίσης, για την καλύτερη διαβίωση των προσφύγων και για να επιτευχθούν οι στόχοι που τέθηκαν. Σύμφωνα με το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, τον Μάιο του 2016 πραγματοποιήθηκε ειρηνικά και με επιτυχία η εκκένωση του καταυλισμού της Ειδομένης και παράλληλα ξεκίνησαν οι μεταφορές προσφύγων σε ξενοδοχεία και οι ανακατασκευές στα καμπς.

Στα τέλη του 2015, σε μία περίοδο βαρύ χειμώνα στην Ελλάδα, η κατάσταση συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων αφορά επίσημες και άτυπες δομές φιλοξενίας. Οι δομές σε όλη την Ελλάδα είναι 36 και κάθε καμπ φιλοξενεί 500 με 600 άτομα, ενώ υπάρχουν και αυτά που ξεπερνούν τα 1.000 άτομα. «Η παραμονή σε δομές φιλοξενίας στην Ελλάδα συνεπάγεται: στέγη, θέρμανση, τουαλέτα, μπάνιο, σίτιση, διαδίκτυο, πρωτοβάθμια περίθαλψη και δευτεροβάθμια πρόσβαση στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, δραστηριότητες πολιτισμού και αθλητισμού για τα παιδιά και πρόσβαση στην εκπαίδευση», όπως αναφέρει το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής.

Τα πρώτα επίσημα στοιχεία για την στέγαση, τα οποία δημοσιεύονται μέσω της UNHCR όπως συμβαίνει και με τα πληθυσμιακά στοιχεία, αναρτώνται στις 18 **Μαΐου του 2016**, δηλαδή ακριβώς την περίοδο εκκένωσης των άτυπων καταυλισμών. Στην ανάρτηση της UNHCR εκείνη την ημερομηνία, **τα διαθέσιμα σημεία στέγασης είναι 5.584** και τα επόμενα σημεία -για τις επόμενες δύο εβδομάδες, αναμένονταν να επαυξηθούν κατά 306, ενώ τελικά προέκυψαν να είναι 451⁵.

Ο διαχωρισμός των δομών στέγασης, από τη UNHCR, γίνεται ως εξής: 1) διαμερίσματα, 2) φιλοξενούμενοι σε οικογένειες, 3) ξενοδοχεία/οικοδομήματα, 4) περιοχή μετεγκατάστασης (η μόνη

⁵ Αναρτήσεις: <http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean?id=83>

γεωγραφική αναφορά γίνεται συγκεκριμένα για τα Λαγκαδίκια του Δήμου Θεσσαλονίκης) και τέλος, 5)μέρη για ασυνόδευτους ανηλίκους. Σύμφωνα με αυτό το διαχωρισμό, γίνεται κατάταξη των στοιχείων σε πίνακες ανάλογα με τον αριθμό συνολικής διαθεσιμότητας των σημείων, τα σημεία που είναι ήδη κατειλημμένα και αυτά που είναι κενά, όπως παρουσιάζεται παρακάτω:

Συνολικός αριθμός θέσεων σε:	Κατειλημμένες θέσεις	Κενές θέσεις	Συνολικός αριθμός διαθέσιμων θέσεων
διαμερίσματα	2.203	277	2.480
οικογένειες φιλοξενίας	124	0	124
ξενοδοχεία/ οικοδομήματα	1.075	872* (*600 κουπόνια ξενοδοχείων)	1.947
περιοχές μετεγκατάστασης (Λαγκαδίκια)	845	55	900
μέρη για ασυνόδευτα παιδιά	127	6	133

Πίνακας 3.1. Πίνακας των πρώτων δημοσιευμένων στοιχείων για την στέγαση (ημ: 18/06/2016), Πηγή: UNHCR, *Ιδία επεξεργασία*

Συνολικός αριθμός θέσεων σε δομές Μάιος - Δεκ. 2016

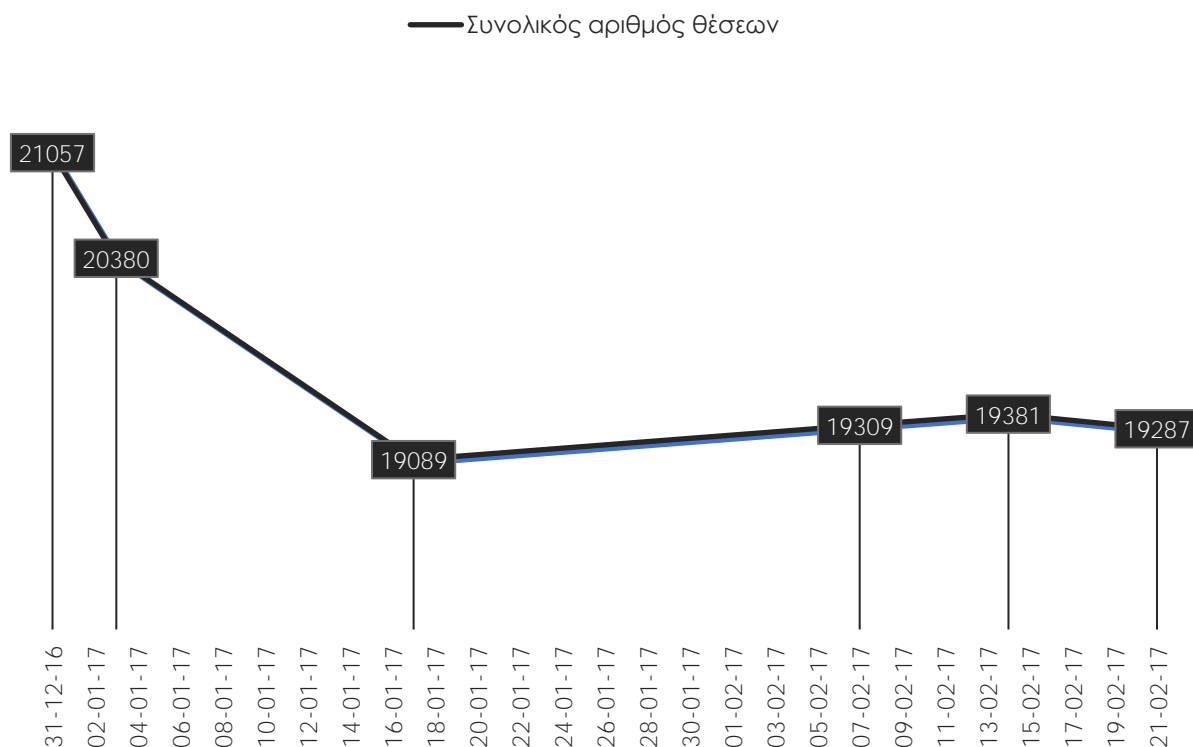
Διάγραμμα 3.3. Διάγραμμα των συνολικών θέσεων φιλοξενίας σε δομές για τους μήνες Μάιο έως Δεκέμβριο του 2016, Πηγή: UNHCR, *Ιδία επεξεργασία*

Φαίνεται η συνεχώς αυξανόμενη πορεία του αριθμού δομών φιλοξενίας. Από τον Μάιο του 2016 ο στόχος για τη μεταφορά των προσφύγων πραγματοποιείται με σταθερή μηνιαία εξέλιξη για τους

πρώτους τρεις μήνες, η οποία μετά τον Ιούλιο διπλασιάζει τον ρυθμό των θέσεων της. **Σε διάστημα 8 μηνών, οι θέσεις έχουν αυξηθεί κατά 15.022.**

Οι δομές κατασκευάστηκαν σε σύντομο χρονικό διάστημα, καθώς έπρεπε να γίνει η μετακίνηση πολύ άμεσα λόγω της συμφωνίας της Ελλάδας με την ΕΕ για τις προδιαγραφές της διαβίωσης και οι περισσότερες βρίσκονταν στην Βόρεια Ελλάδα (Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2017).

Συνολικός αριθμός θέσεων σε δομές Δεκ.2016 - Φεβ.2017

Διάγραμμα 3.4. Συνολικός αριθμός θέσεων σε δομές από 31-12-2016 έως 21-02-2017, Πηγή: UNHCR, *Ιδία επεξεργασία*

Οι ανάγκες για δομές φιλοξενίας, το 2016 είναι αυξημένες, ενώ από τον πρώτο κιόλας μήνα του 2017, οι ανάγκες για τις δομές μειώνονται και ανά περιόδους έχουν είτε ανοδική, είτε καθοδική πορεία, με μικρές μεταβολές. Για παράδειγμα, εντός του Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου ο αριθμός των δομών φιλοξενίας αυξομειώνεται ανάλογα με την κατάσταση. Η μείωση του αριθμού συμβαίνει γιατί η είσοδος των προσφύγων μηνιαία μειώνεται σε σύγκριση με το 2017⁶. Η μειωμένη είσοδος ατόμων με τη σειρά της μειώνει τον αριθμό των απαιτούμενων θέσεων φιλοξενίας.

Τέλος, εάν έπρεπε να αναφερθεί μία σημαντική επιτυχία της μεταφοράς των προσφύγων σε δομές φιλοξενίας πέραν της Ειδομένης, αυτή θα ήταν η ολοκλήρωση της μεταφοράς 480 ατόμων από άτυπη δομή φιλοξενίας στο Ελληνικό προς δομές φιλοξενίας. Με αυτή τη μεταφορά πραγματοποιήθηκαν όλες οι μεταφορές προσφύγων και μεταναστών σε μέρη που πληρούν τις προϋποθέσεις αξιοπρεπούς διαβίωσης (Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2017: 12).

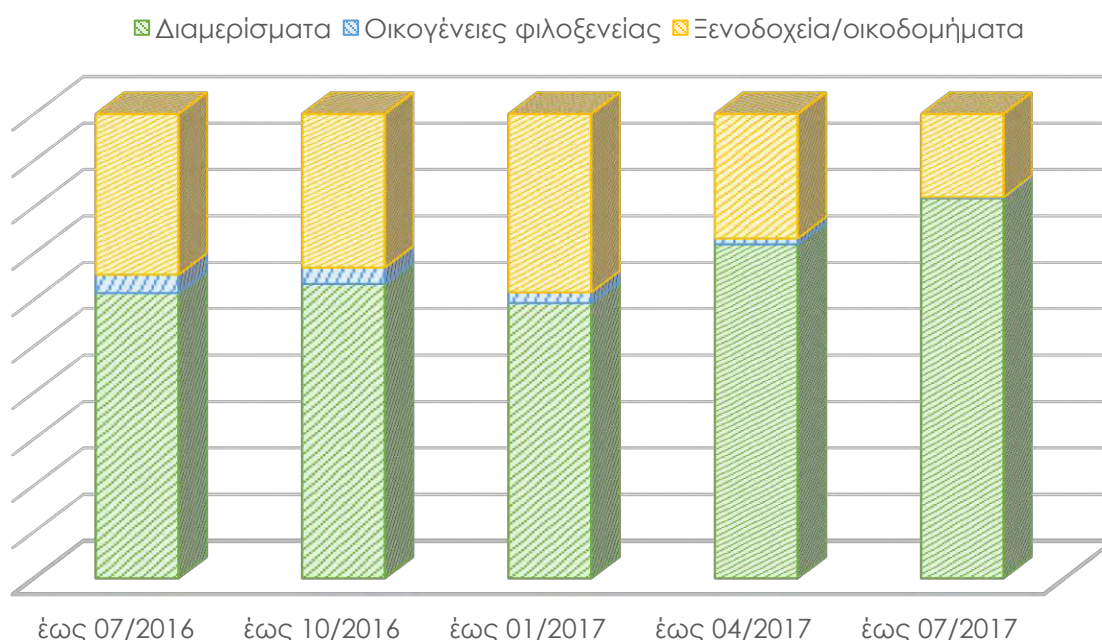
⁶ Αφίξεις Φεβρουαρίου 2017: 660 άτομα, Αφίξεις Νοεμβρίου 2016: 1.971 άτομα (UNHCR)

Δ' Φάση: Μετάβαση από καμ্পς σε διαμερίσματα

Η τέταρτη φάση αντιμετώπισης της προσφυγικής κρίσης αφορά την προσπάθεια ένταξης των προσφύγων και μεταναστών πιο κοντά στην ελληνική κοινωνία. Αποτελεί μία μεγάλη πρόκληση, αλλά μπόρεσε να πραγματοποιηθεί με την **ενσωμάτωσή τους στον πολεοδομικό και κοινωνικό ιστό της πόλης**. Η ονομαζόμενη, από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, «μετάβαση στην κανονικότητα» αποτελεί την εξέλιξη των δομών φιλοξενίας. Μετά τη βελτίωση των χώρων διαβίωσης, το κλείσιμο κάποιων εξ αυτών που δεν ήταν κατάλληλοι για μακρά διαμονή και για συνεχή εξέλιξη των προγραμμάτων εκπαίδευσης, άθλησης, πολιτισμού, τέθηκε σε εφαρμογή η βέλτιστη λύση για τη φιλοξενία των ανθρώπων αυτών. Με την πρόταση να ακούγεται πρώτη φορά στη Σύνοδο της 26ης Οκτωβρίου 2015 και να γίνεται δεκτή στις αρχές του 2016, ο αρμόδιος επίτροπος της ΕΕ και το αρμόδιο Υπουργείο διασφάλισαν πόρους για 20.000 θέσεις φιλοξενίας.

Εξέλιξη του αριθμού τύπου φιλοξενίας

Διάγραμμα 3.5. Εξέλιξη του αριθμού των τύπων φιλοξενίας (ανά τρίμηνο), Πηγή: UNHCR, *Ιδία επεξεργασία*

Το ονομαζόμενο Πρόγραμμα Φιλοξενίας Προσφύγων σε Διαμερίσματα είχε στόχο τη μεταφορά των ανθρώπων από τα καμ্পς και στο πλαίσιο αυτό με «κάθε 90 – 100 διαμερίσματα που φιλοξενούν οικογένειες προσφύγων, σηματοδοτείται και το κλείσιμο ενός καμπί». Το πρόγραμμα βρίσκεται πρώτη εφαρμογή -πλέον 90% ολοκληρωμένο, σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη όπου οργανώθηκε από την UNHCR.

Η πολιτεία απευθύνθηκε στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, στους Δήμους και τις Περιφέρειες, ώστε να συμβάλλουν στην υλοποίηση και συνέχιση του προγράμματος. Έτσι, ξεκίνησε να εφαρμόζεται πιλοτικά, στις 3 Απριλίου 2017, στη Λειβαδιά με τη συνδρομή του Δήμου. Μετεγκαταστάθηκαν προσωρινά σε 70 διαμερίσματα οι 290 πρόσφυγες – που έχουν αιτηθεί άσυλο σε κάποια άλλη

Ευρωπαϊκή χώρα. Αναμένονται άλλα 130 διαμερίσματα για την ολοκλήρωση του προγράμματος της Λειβαδιάς (Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2017: 34).

Σύμφωνα με ανακοινώσεις του Υπουργείου⁷:

- ο **Στις 10 Απριλίου 2017**, ανακοινώθηκε ότι θα υπάρξει Πρόγραμμα Φιλοξενίας Προσφύγων σε Διαμερίσματα στη Θεσσαλία, με στόχο το κλείσιμο των κέντρων φιλοξενίας και μεταφορά τους στις πόλεις.
- ο **Στις 25 Απριλίου 2017**, ανακοινώθηκε ότι θα υπάρξει αντίστοιχο Πρόγραμμα και στην Κρήτη. Αφορά την ενοικίαση 40 σπιτιών αρχικά και στο σύνολο 125 και τη μεταφορά όσων έχουν αιτηθεί άσυλο.
- ο **Στις 26 Μαΐου 2017**, ανακοινώθηκε ότι θα υπάρξει το ίδιο Πρόγραμμα φιλοξενίας σε διαμερίσματα στην Κεντρική Μακεδονία. Η αρμοδιότητα των Δήμων της Κεντρικής Μακεδονίας είναι να φιλοξενηθούν οι 10.000 αιτούντες άσυλο, σε διαμερίσματα στην περιοχή.

Συνεχιά του ήταν το Πρόγραμμα Παροχής Μετρητών για Σίτιση αντί για χρήση υπηρεσιών catering που υπήρχαν και κάλυπταν για μεγάλο χρονικό διάστημα την ανάγκη των ανθρώπων για σίτιση στους χώρους φιλοξενίας. Η κατάργηση των σισσιτίων και η εφαρμογή του Προγράμματος Παροχής Μετρητών για Σίτιση ξεκινά από την 1^η Ιουνίου 2017⁸.

Η εφαρμογή αυτού του προγράμματος ξεκίνησε με μορφή προπληρωμένων καρτών τον Νοέμβριο του 2015, στην Κω και στη Λέρο. Τα χρήματα διατίθενται από τη UNHCR σε συνδυασμό με άλλες ΜΚΟ, χρηματοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πιο συγκεκριμένα από τη Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Πολιτικής και Επιχειρήσεων Ανθρωπιστικής Βοήθειας (DG ECHO) (Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2017: 35). Τα προγράμματα παροχής χρηματικής βοήθειας, τον Δεκέμβριο του 2016, κάλυψαν 58 δομές στα νησιά και την ενδοχώρα.

3.1.2.2. Κοινή δήλωση ΕΕ – Τουρκίας

Το σημείο αυτό, δεν αποτελεί μία από τις φάσεις γιατί πριν και μετά από την κοινή απόφαση, τα δεδομένα και αποτελέσματα ήταν καθοριστικά, πριν γιατί η ανεξέλεγκτη ροή προς την Ελλάδα, σήμαινε την αδυναμία διαχείρισης ενός τεράστιου βάρους, ενώ μετά, γιατί η οργανωμένη πολιτική, οδήγησε σε μία ισορροπημένη κατάσταση που αντιμετωπίζεται συνολικά από την ΕΕ και κατ' επέκταση από την Τουρκία.

Η κοινή δήλωση της ΕΕ και της Τουρκίας έγινε στις 18 Μαρτίου 2016 και η έναρξη ισχύος της στις 20 Μαρτίου 2016. Αφορά την είσοδο των προσφύγων στην Ελλάδα και πως όσοι εισέρχονται, από την ημερομηνία ισχύος και μετά, θα πρέπει να επιστρέφουν στην Τουρκία. Συνολικά, θα μετεγκατασταθούν 72.000 πρόσφυγες από την ΕΕ στην Τουρκία και ισάριθμοι από τη γείτονα στα κράτη-μέλη της Ένωσης (30.000 το 2016 κι άλλοι τόσοι το 2017). Στόχος είναι **η μείωση και ο έλεγχος των προσφυγικών ροών και η παύση της ανεξέλεγκτης χρήσης του Αιγαίου Πελάγους ως πύλη στην Ευρώπη**.

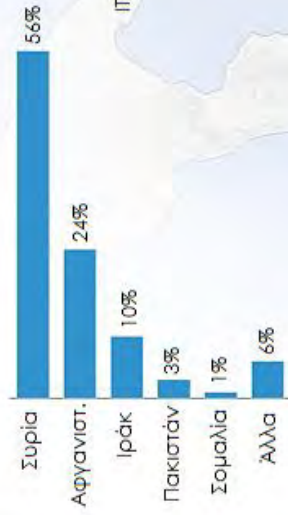
Ένα χρόνο νωρίτερα και πριν την Κοινή Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, από 20 Απριλίου 2015 έως 20 Μαρτίου 2016, ο συνολικός αριθμός των αφίξεων ανήλθε σε 977.705.

⁷ Την ίδια στιγμή έχουν εγκαινιαστεί βελτιωμένες Δομές Φιλοξενίας στο Κουτσόχερο, Ριτσώνα, Θήβα, Σέρρες, Καβάλα, Δράμα (Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2017: 34).

⁸ «Υπολογίζεται πως μία τετραμελής οικογένεια θα λαμβάνει 400 ευρώ το μήνα» (Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2017: 12).

Αυξανόμενοι αριθμοί προσφύγων και μεταναστών δοκιμάζουν τις πιθανότητες στους σε μία άλλη χώρα, μετακινούμενοι με λέμβους και βάρκες μικρής σφάλειας, σε μία απεγνωσμένη προσπάθεια να φτάσουν στην Ευρώπη. Η συντριπτική πλειοψηφία όσων επιχειρούν αυτή την επικίνδυνη διέλευση χρειάζονται διεθνή προστασία, είναι σε φυγή από τον πόλεμο και τη βία στη χώρα καταγωγής τους. Κάθε χρόνο, αυτές οι ροές συνεχίζουν να επιβαρύνουν με έναν καταστροφικό χτύπημα την ανθρώπινη ζωή

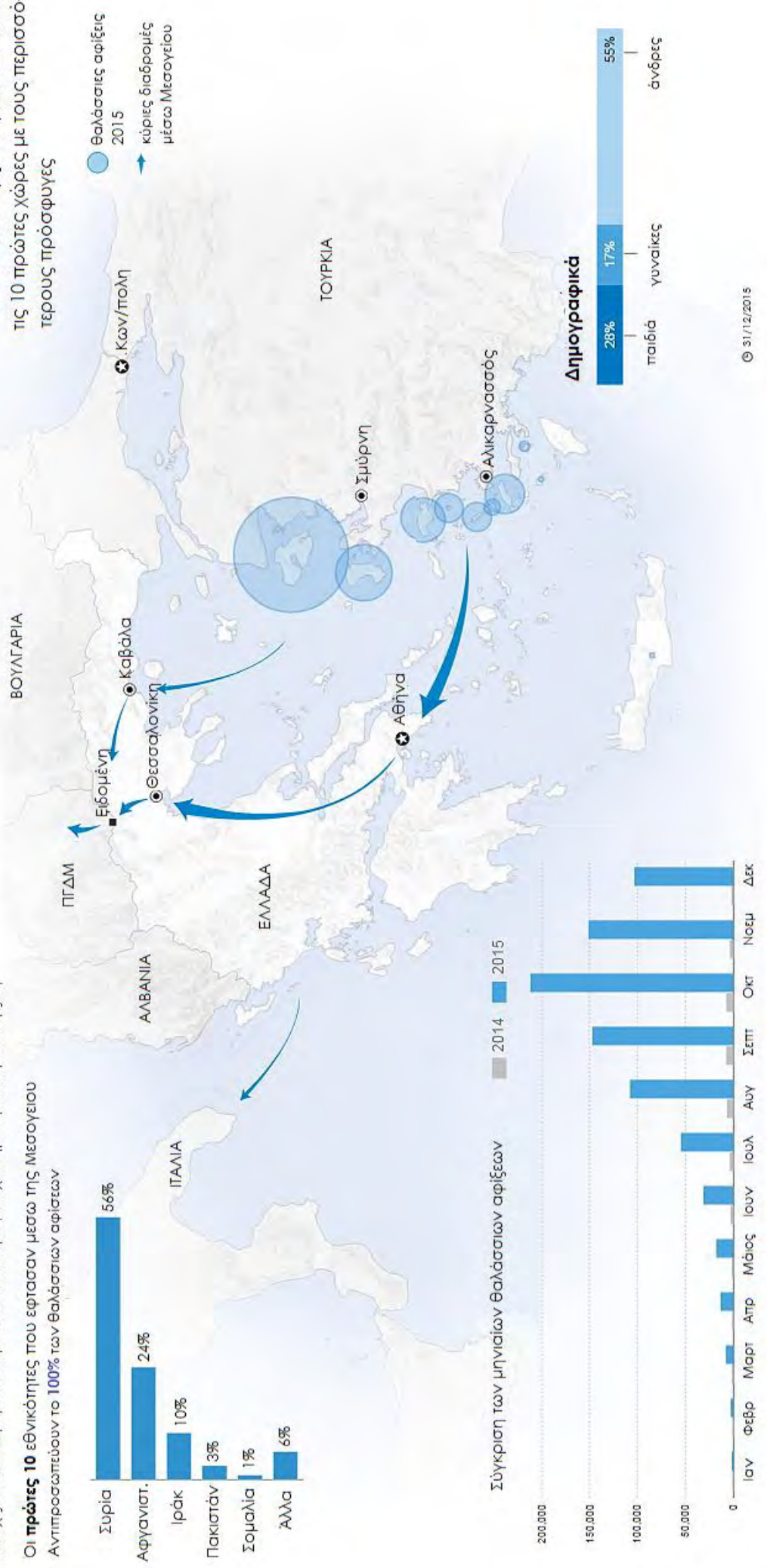
Οι **πρώτες 10** εθνικότητες που έρτσαν μέσω της Μεσογείου Αντιπροσωπεύουν το 100% των θαλάσσιων αφίσεων

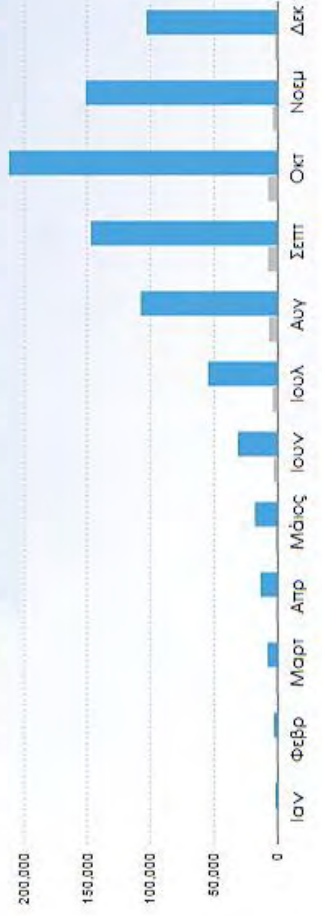
851,319 θαλάσσιες αφίξεις το 2015

91% των αφίξεων φτάνουν από τις 10 πρώτες χώρες με τους περισσότερους πρόσφυγες

Θαλάσσιες αφίξεις 2015
 κύριες διαδρομές μέσω Μεσογείου

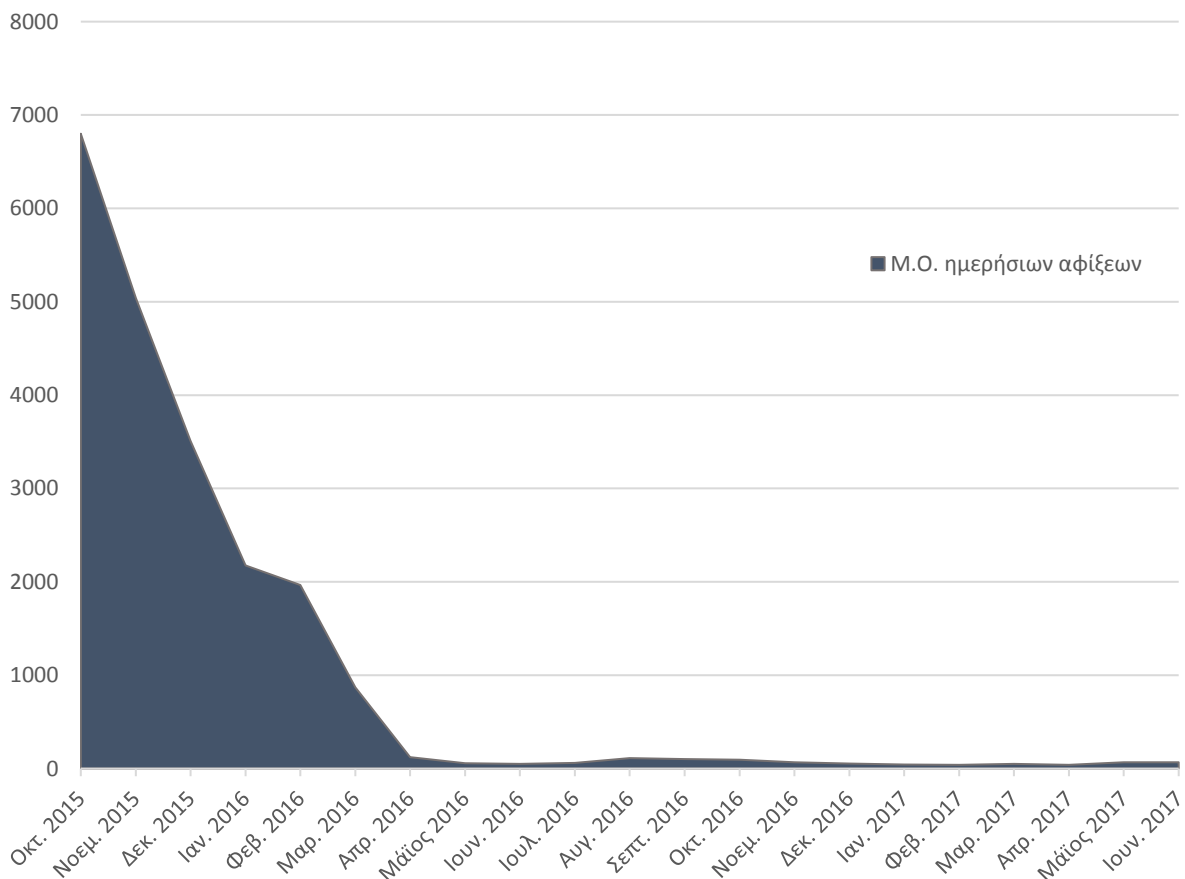

Σύγκριση των μηνιαίων θαλάσσιων αφίξεων

3.1.2.4. Πληθυσμοί

Η καταγραφές των πληθυσμών γίνονται κυρίως από τη UNHCR και παράλληλα από το Λιμενικό Σώμα, τις Υπηρεσίες Ασύλου και ΜΚΟ που βρίσκονται στα σημεία υποδοχής και καταγραφής. Τα στοιχεία της UNHCR, για των αριθμό των αφίξεων, δημοσιεύονται ανά εβδομάδα ενώ σε πολλές περιπτώσεις συχνότερα από την περίοδο επτά ημερών. Από αυτά, υπολογίζεται ο μέσος όρος των ημερήσιων αφίξεων ανά μήνα, από τον Οκτώβριο του 2015 έως τον Ιούνιο του 2017. Η εξέλιξη των αφίξεων είναι φανερά επηρεασμένη από την κοινή απόφαση της ΕΕ και Τουρκίας κι από τον Απρίλιο η είσοδος των προσφύγων και μεταναστών σταθεροποιείται στα 69 περίπου άτομα κατά μέσο όρο, ημερησίως.

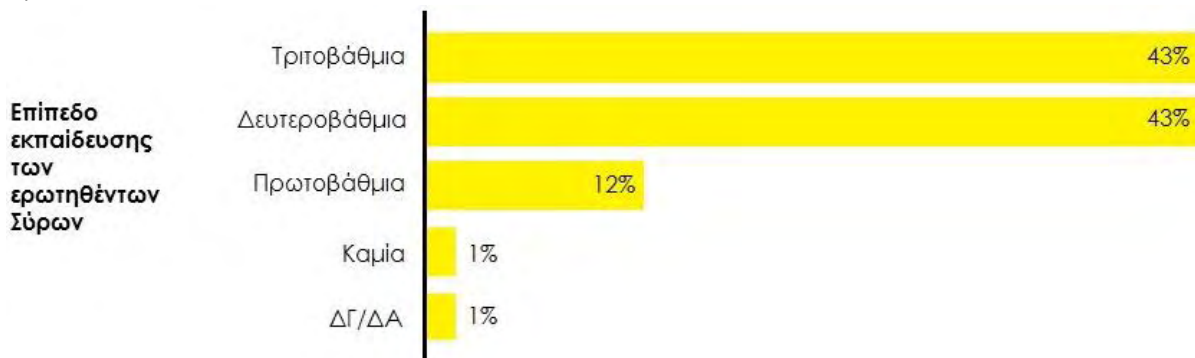

Διάγραμμα 3.7. Μ.Ο. ημερήσιων αφίξεων κατά μήνα, από τον Οκτώβριο 2015 έως τον Ιούνιο 2017, Πηγή: UNHCR, *Ιδία επεξεργασία*

Σύμφωνα με μία έρευνα⁹ της ΥΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, η οποία πραγματοποιήθηκε από τον Απρίλιο έως τον Οκτώβριο του 2015, δηλαδή με τις πρώτες αφίξεις στα ελληνικά νησιά, δίνει τα εξής στοιχεία.

⁹ Μία προκαταρκτική ανάλυση με 1.245 αποτελέσματα συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων από Σύρους πρόσφυγες, σε διάφορες τοποθεσίες στην Ελλάδα. Η δειγματοληψία δεν ήταν τυχαία κι έτσι δεν είναι αντιπροσωπευτική του συνόλου των υποθέσεων των Σύρων προσφύγων που έφτασαν στην Ελλάδα.

- ο Εκπαίδευση: Οι ερωτηθέντες παρουσιάζουν ένα υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης (86% δευτεροβάθμια ή πανεπιστημιακή εκπαίδευση). Οι σπουδαστές ήταν η μεγαλύτερη ομάδα των προσφύγων.

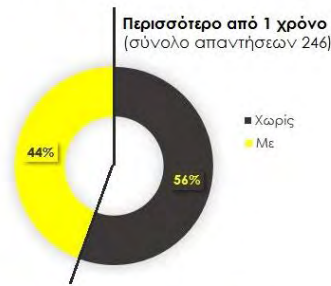

Διάγραμμα 3.8. Επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων¹⁰ Σύρων προσφύγων, Πηγή: UNHCR, *Ιδία επεξεργασία*

- ο Μέλη οικογένειας: Ένας στους πέντε ερωτώμενους δήλωσε ότι έχει διαχωριστεί από ένα ή περισσότερα μέλη της οικογένειας στη Συρία και ότι δεν γνωρίζουν την κατάσταση στην οποία βρίσκονται.
 - ο Διέλευση: Το 85% των ερωτηθέντων έφτασε στην Ελλάδα κατά την πρώτη απόπειρα διέλευσης σε άλλη χώρα.
 - ο Επάγγελμα: Το τελευταίο επάγγελμα των προσφύγων ήταν, 9% έμποροι ή εργαζόμενοι στο εμπόριο, 8% απασχολούνταν στον ιδιωτικό τομέα, το 7% σε τεχνικά επαγγέλματα (ξυλουργοί, ηλεκτρολόγοι κλπ.), το 5% ήταν μηχανικοί και αρχιτέκτονες, 5% ήταν δάσκαλοι, 4% ήταν φαρμακοποιοί, γιατροί, κτηνίατροι, βιολόγοι ή χημικοί. Επίσης, 4% ήταν εργάτες και ένα 4% ήταν νοικοκυρές. Επιπλέον επαγγέλματα που αναφέρθηκαν από τους ερωτηθέντες περιλάμβαναν δικηγόρους, δικαστές, μάγειρες, οδηγούς, καθηγητές, ακαδημαϊκούς, κομμωτές, αισθητικούς και ειδικούς πληροφορικής.
 - ο Οικογενειακή κατάσταση: Σχεδόν το 50% δήλωσαν άγαμοι ενώ το 45% έγγαμοι. Ένα μικρό ποσοστό δήλωσαν χήροι ή διαζευγμένοι. Το 56% δήλωσε ότι δεν έχει τέκνα, ενώ το 44% είχε τέκνα μαζί ή σε κάποια άλλη χώρα.
 - ο Ταξιδιωτικά έγγραφα: Μόνο 165 από τους 741 που πέρασαν περισσότερο από 1 μήνα σε μία τρίτη χώρα πριν φτάσουν στην Ελλάδα, είχαν κάποιου είδους τεκμηρίωση για την είσοδό τους ή την προσωρινή διαμονή τους σε αυτή την τρίτη χώρα. Η τεκμηρίωση περιλάμβανε θεωρήσεις εισόδου (entry visas), προσωρινή διαμονή, προσωρινή προστασία, εγγραφή από την UNHCR, κάρτες υγειονομικής περίθαλψης ή αριθμούς αναγνώρισης αλλοδαπών (Foreigner Identification Numbers). Οι 582 Σύροι δήλωσαν ότι δαπάνησαν περισσότερο από 1 μήνα στην Τουρκία, 71 από αυτούς στο Λίβανο (6% του συνόλου), 27 στην Αίγυπτο (2% του συνόλου), 20 στο Ιράκ (2% του συνόλου), 19 στην Ιορδανία (2% του συνόλου), 17 υπέδειξαν άλλες χώρες (2% του συνόλου), ενώ το 5% δεν διευκρίνισε χώρα.
- 76% του συνόλου δεν είχε νόμιμα έγγραφα για να βρίσκεται στην χώρα.**

¹⁰ Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν κυρίως από άτομα τα οποία ζητούσαν πληροφορίες ή βοήθεια από το προσωπικό της UNHCR. Επειδή συνήθως αυτό γίνεται από άνδρες, είναι πιθανόν να αντικατοπτρίζεται ένα μεγαλύτερο ποσοστό ανδρών σε σύγκριση με αυτό των γυναικών.

Νόμιμη τεκμηρίωση για να εισέλθουν ή να παραμείνουν σε 3η χώρα στην οποία έχουν ζήσει

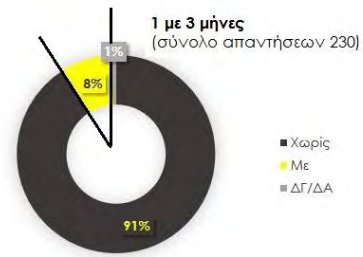
56% όσων έμειναν σε τρίτη χώρα για περισσότερα από 1 χρόνο, δήλωσαν πως **δεν** είχαν νόμιμα έγγραφα ώστε να βρίσκονται εκεί

74% όσων έμειναν σε τρίτη χώρα μεταξύ 6 μηνών και 1 έτους, δήλωσαν πως **δεν** είχαν νόμιμα έγγραφα ώστε να βρίσκονται εκεί

91% όσων έμειναν σε τρίτη χώρα μεταξύ 3 και 6 μηνών, δήλωσαν πως **δεν** είχαν νόμιμα έγγραφα ώστε να βρίσκονται εκεί

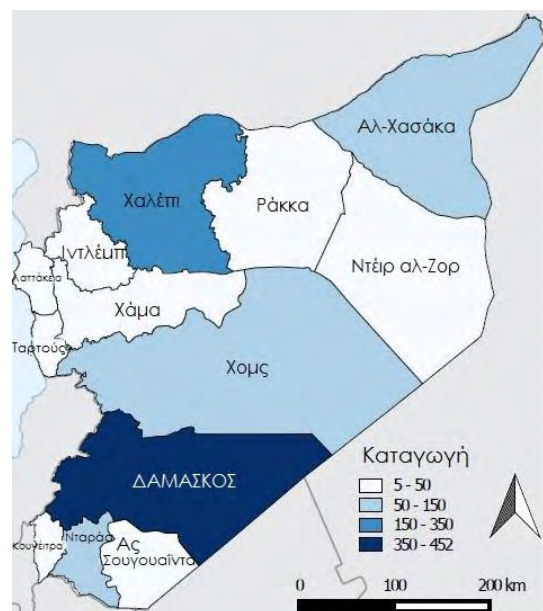

91% όσων έμειναν σε τρίτη χώρα μεταξύ 1 και 3 μηνών, δήλωσαν πως **δεν** είχαν νόμιμα έγγραφα ώστε να βρίσκονται εκεί

Γράφημα 3.3. Νόμιμη τεκμηρίωση για είσοδο/ παραμονή σε 3η χώρα, Πηγή: UNHCR, *Ιδία επεξεργασία*

ο Καταγωγή:

Καταγωγή	Ποσοστό %
Δαμασκός	37,22
Χαλέπι	25,24
Χομς	6,43
Νταρά	6,03
Αλ-Χασάκα	5,05
Ιντλέμπ	4,07
Λαπάκεια	3,58
Ντέρ αλ-Ζορ	3,42
Χάμα	3,01
Ράκκα	2,52
Κουνέιτρα	1,63
Ταρτούς	1,06
Ας Σουγουαίντα	0,41
ΔΓ/ΔΑ	0,33
Σύνολο	100

Πίνακας 3.2. | Χάρτης 3.1. Ποσοστά περιοχών καταγωγής των εισερχόμενων Σύρων προσφύγων, Πηγή: UNHCR, *Ιδία επεξεργασία*

3.1.2.5. Συμβολή φορέων

Κατά τη διαχείριση μιας από τις μεγαλύτερες προσφυγικές κρίσεις – για την Ελλάδα η μεγαλύτερη μεταπολεμικά, έχουν επιτευχθεί σημαντικά αποτελέσματα τα οποία δε θα ήταν δυνατόν να συμβούν χωρίς τη συμβολή των εμπλεκόμενων φορέων και οργανισμών στη διαχείριση του προσφυγικού. Συγκεκριμένα, η συνεργασία των Υπουργείων Εθνικής Άμυνας Ναυτιλίας, Προστασίας του Πολίτη, Παιδείας, Υγείας, Εργασίας, Οικονομίας, Ψηφιακής Πολιτικής, της ΓΓ Συντονισμού, των διάφορων ΜΚΟ, εθελοντών και της κοινωνίας, υπό τον συντονισμό του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής και της ΥΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Επιγραμματικά αναφέρονται:

Υπουργείο Ναυτιλίας | Λιμενικό Σώμα

Το Υπουργείο Ναυτιλίας είχε τη βασική αρμοδιότητα διαχείρισης των εισερχόμενων ροών από τη θάλασσα. Για την ακρίβεια, το Λιμενικό Σώμα στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου, εκτός από τη διάσωση, πραγματοποιούσαν και την καταγραφή των ροών και όσο αυτό ήταν εφικτό, τις συλλήψεις των διακινητών. Ειδικά για το 2017 (έως 24/04/2017) οι αφίξεις ήταν 4.780, οι διασώσεις 1.883 και οι συλλήψεις διακινητών 36.

Επίσης, υπήρξε συνεργασία με τον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής – Ακτοφυλακής (Frontex) για την Επιχείρηση «Ποσειδών»¹¹.

Γενική Γραμματεία Συντονισμού

Η ΓΓ Συντονισμού, εκτέλεσε το έργο του συντονισμού των φορέων που εμπλέκονται στην υλοποίηση δράσεων χρηματοδοτούμενων από τους έκτακτους πόρους των ταμείων ISF (Internal Security Fund) και AMIF (Asylum, Migration and Integration Fund) για τα πρώτα έτη της προσφυγικής κρίσης (Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2017: 38).

Κεντρικό Επιχειρησιακό Όργανο Μετανάστευσης (ΚΕΠΟΜ)

Το ΚΕΠΟΜ συγκροτήθηκε τον Μάρτιο του 2016, καταγράφει και εκδίδει ημερήσια και εβδομαδιαία αναφορά κατάσταση των δομών, η οποία κοινοποιείται σε πλήθος φορέων και οργανισμών και αποτυπώνει, μεταξύ άλλων, τη γενική εικόνα της ικανότητας φιλοξενίας των δομών. Από τη βάση δεδομένων που αναπτύσσει «απαντά σε συγκεκριμένα αιτήματα φορέων και υπηρεσιών όσον αφορά συναφή στατιστικά στοιχεία» (Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2017: 43).

Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής

Αναφορικά οι υπηρεσίες που λειτουργούν υπό την διαχείριση του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής είναι, η ΥΠΥΤ για τη διαχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών, τα ΚΥΤ ως περιφερειακές μονάδες για την υποδοχή και πρώτη εξυπηρέτηση του εισερχόμενου πληθυσμού, η Υπηρεσία Ασύλου για τις διαδικασίες αιτήσεων ασύλου.

ΥΠΕΚΑΑ | Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Κάλυψη αναγκών και υπηρεσιών σχετικά με τους ασυνόδευτους ανήλικους και τους ανήλικους οι οποίοι συνοδεύονται από συγγενείς δεύτερου ή τρίτου βαθμού (διαχωρισμένα παιδιά).

¹¹ Συνοριοφυλακή, πλοία και άλλος τεχνικός εξοπλισμός για τον έλεγχο και την προστασία των θαλάσσιων συνόρων.

Κεφάλαιο 4^ο

[Αξιολόγηση πολιτικών – παραδειγμάτων]

Robert Venturi & Denise Scott Brown © 1972

"To suppose that things, per se, are sufficient to produce development creates false expectations and futilities." – Jane Jacobs

4. Αξιολόγηση πολιτικών – παραδειγμάτων

Πιθανότατα, το πιο αξιοσημείωτο γεγονός της προσφυγικής κρίσης είναι το πόσο συνηθισμένη είναι σαν γεγονός. Αυτή τη στιγμή, ο κόσμος γίνεται μάρτυρας του μεγαλύτερου κύματος μαζικής μετακίνησης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο – με τα πιο δραματικά παραδείγματα να εμφανίζονται στην περιοχή της Μεσογείου. Η ΕΕ υπολογίζει ότι μεταξύ 2016 και 2018 περίπου 3 εκατομμύρια επιπλέον άνθρωποι θα μετακινηθούν προς την Ευρώπη, όσο συνεχίζονται οι εμφύλιοι πόλεμοι στη Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ. Για χρόνια, το 'βάρος' της παγκόσμιας προσφυγικής κρίσης το σήκωνε ο αναπτυσσόμενος κόσμος, όπου σύμφωνα με τα ΗΕ έχει φιλοξενήσει το 86 τοις εκατό των προσφύγων.

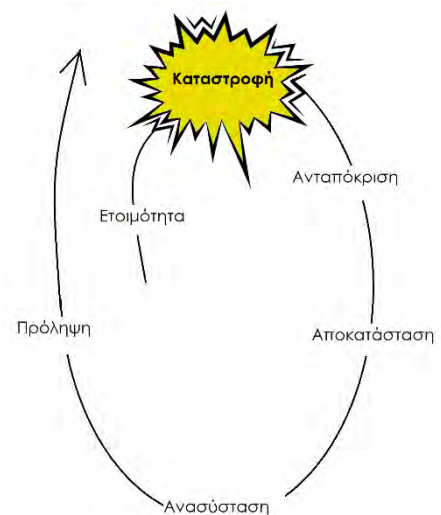
4.1. Συμπεράσματα

4.1.1. Τρωτότητα

Όπως προαναφέρθηκε, η αντιμετώπιση του κινδύνου, της καταστροφής, της έκθεσης, δηλαδή της τρωτότητας είναι αποτέλεσμα της πρόληψης, της ετοιμότητας, της προσαρμοστικότητας και του βαθμού διακυβέρνησης των κινδύνων. Ο βαθμός τρωτότητας (vulnerability) μίας περιοχής ή ενός συστήματος προσδιορίζει την ικανότητα ή ανικανότητα αυτού, να αντιστέκεται και τελικά να ανακάμπει από τον κίνδυνο. Επεξηγηματικά, μία περιοχή με μηδενική τρωτότητα δεν επηρεάζεται από καμία καταστροφή γιατί δεν προκαλείται καμία ζημιά. Μία τέτοια περιοχή ή σύστημα, θα ήταν ένα εντελώς ακατοίκητο περιβάλλον το οποίο δε θα ήταν ευπαθές και επιρρεπές σε εξωτερικούς παράγοντες.

Είναι αντιληπτό, πως **δεν υπάρχει σύστημα με απόλυτα μηδενική τρωτότητα** κι ότι η τρωτότητα και γενικότερα οι τρόποι αντιμετώπισης και κυρίως πρόληψης των καταστροφών και κινδύνων ενός πολέμου, δεν εφαρμόζονται με τον ίδιο τρόπο, όπως συμβαίνει με τους φυσικούς κινδύνους και φυσικές καταστροφές. Σε μία τέτοια περίπτωση, την περίπτωση της καταστροφής μετά από πόλεμο, είναι αναγκαίο να εξεταστούν τα δεδομένα πριν και μετά την καταστροφή – πόλεμο και τα διαθέσιμα εργαλεία, τα οποία είναι οι πολιτικές αντιμετώπισης. Είναι βέβαιο πως γίνεται αναφορά σε ένα εξαιρετικά ευάλωτο σύστημα με υψηλό βαθμό τρωτότητας κι έτσι η αντιμετώπιση της καταστροφής αποκτά ένα μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας. Τελικά, η πρόληψη αυτής της καταστροφής δεν είναι ένα απλό αποτέλεσμα ενός ερεθίσματος ή δράσεως αλλά μία σχεδόν ακατόρθωτη διαδικασία που απαιτεί συνεχόμενη έρευνα.

Εν τέλει, βασική προϋπόθεση είναι η εφαρμογή πολιτικών που θα αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το, μεταφερόμενο σε κάποια άλλη περιοχή, πρόβλημα του πολέμου. Αυτό σημαίνει πως ό,τι μέχρι τώρα θεωρούνταν ο «κύκλος της καταστροφής» (disaster circle) πρέπει να γίνει συνέχεια και αποτροπή της επανάληψης της καταστροφής (disaster continuum)¹² (Frerks κ.ά., 1995). Επεξηγηματικά, η διαδικασία

¹² Όπως απεικονίζεται σχηματικά, η διαδικασία δε συνεχίζει εντός του ίδιου κύκλου, Μπορεί να υπάρχει νέος κίνδυνος – καταστροφή, αλλά η διαδικασία της πρόληψης και ετοιμότητας δεν επιτρέπει στο σύστημα να είναι το ίδιο ευάλωτο (κύκλος ετοιμότητας).

της πρόληψης συνεχίζεται, με σκοπό να προβλεφθούν και να αντιμετωπιστούν άλλες καταστροφές – πόλεμοι και παράλληλα να μην υπάρξει 'ανακύκλωση' του ίδιου προβλήματος, ειδικά στην ίδια περιοχή-σύστημα.

4.1.2. Αξιολόγηση Πολιτικών

Όπως είχε αναφέρει ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ και πρώην Υπάτος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Αντόνιο Γκουτέρες, «το γεγονός ότι παρατηρούνται τόσα πολλά νέα κρούσματα να ξεσπούν χωρίς κανένα από τα παλιά να επιλύονται, δείχνει σαφώς την έλλειψη ικανότητας και πολιτικής βούλησης για την διακοπή των συγκρούσεων, πόσο μάλλον της πρόληψης αυτών. Το αποτέλεσμα είναι μια ανησυχητική εξάπλωση απρόοπτων γεγονότων και ατιμωρησίας».

Μέσω της προσφυγικής κρίσης των τελευταίων ετών, δοκιμάστηκε σοβαρά η ικανότητα του διεθνούς συστήματος να ανταποκριθεί σε κρίσεις και μαζικές βίαιες μετακινήσεις ανθρώπων και το αποτέλεσμα κρίθηκε θλιβερά ανεπαρκές (Διεθνής Αμνηστία, 2016: 15). Άνθρωποι εκτοπίζονται και αναζητούν καταφύγιο οπουδήποτε κι αυτό τροφοδοτείται αρκετά από τη συνεχιζόμενη ένοπλη σύγκρουση στη Συρία, όπου περισσότερο από το ήμισυ του πληθυσμού έχει πλέον φύγει πέρα από τα σύνορα της χώρας ή έχει εκτοπιστεί εσωτερικά (IDP).

Μέχρι στιγμής οι προσπάθειες επίλυσης της σύγκρουσης απλώς χρησίμευαν για την ανάδειξη παγκόσμιων και περιφερειακών διαιρέσεων. Οι συγκρούσεις έχουν επίσης επισημάνει την υποχώρηση από τις ευθύνες για την προστασία των προσφύγων, καθώς πολλές χώρες διεπίστωσαν ότι πρέπει να προστατεύσουν τα σύνορά τους και να διαχειριστούν την μετανάστευση, αντί να λάβουν αποφασιστικά μέτρα για τη διάσωση ζωών.

4.1.2.1. Κανονισμός Δουβλίνο II & III

Σκοπός του κανονισμού αυτού ήταν ο προσδιορισμός του κράτους-μέλους που ήταν υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου. Για την εξέταση της αίτησης παροχής ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος-μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ισχύουν, βάσει του Κανονισμού, επιγραμματικά τα εξής.:

- ο Εάν ο αιτών διέβη παράνομα τα σύνορα ενός κράτους μέλους, αυτό το κράτος μέλος θα είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτηση ασύλου. Η ευθύνη αυτή παύει να υφίσταται δώδεκα μήνες μετά την ημερομηνία κατά την οποία έλαβε χώρα η παράνομη διάβαση των συνόρων.
- ο Εάν υπήκοος τρίτης χώρας υποβάλλει αίτηση ασύλου στο χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα κράτους-μέλους, αυτό το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης.
- ο Το κράτος-μέλος που έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο για την αίτηση ασύλου πρέπει να αναδεχτεί τον αιτούντα και να εξετάσει την αίτηση. Εάν το κράτος-μέλος στο οποίο έχει υποβληθεί αίτηση ασύλου θεωρεί ότι άλλη χώρα της ΕΕ είναι υπεύθυνη, μπορεί να απευθύνει προς αυτήν αίτημα αναδοχής της αίτησης εντός προθεσμίας **τριών μηνών** διαφορετικά η ευθύνη για την εξέταση του αιτήματος εμπίπτει στο ίδιο το κράτος.

Στόχος του Κανονισμού είναι η αποφυγή κάποιων προβλημάτων που είχαν δημιουργηθεί πριν την εφαρμογή του. Πρώτο πρόβλημα αποτελούσε το *asylum shopping*, το γεγονός ότι οι αιτούντες άσυλο επέλεγαν την χώρα στην οποία θα υπέβαλαν αίτηση, αναζητώντας το κράτος με το ευνοϊκότερο σύστημα, έτσι ώστε να έχουν περισσότερες πιθανότητες να γίνει δεκτή η αίτηση τους. Παράλληλα, ο κανονισμός αποσκοπεί στην αποτροπή της κατάχρησης των διαδικασιών ασύλου

που συνιστούν οι πολλαπλές αιτήσεις (*refugees in orbit* = πρόσφυγες σε τροχιά), το φαινόμενο δηλαδή, κατά το οποίο οι πρόσφυγες υπέβαλλαν ταυτόχρονα ή διαδοχικά αιτήσεις παροχής ασύλου σε περισσότερα από ένα κράτη-μέλη, προκειμένου να αυξήσουν τις πιθανότητες να γίνει δεκτή η αίτηση τους αλλά και για να παρατείνουν τη διαμονή τους εντός της Ένωσης.

Την ίδια στιγμή, η βασική προτεραιότητα και πολιτική ήταν οι χώρες που είχαν δεχθεί τις μεγαλύτερες κοινότητες προσφύγων και μεταναστών (κατά βάση οι βόρειες χώρες), όπως η Αγγλία, η Γερμανία, η Ολλανδία ή η Γαλλία να υποστούν μικρότερες πιέσεις, καθώς λόγω των συνθηκών ζωής σε αυτές, οι πρόσφυγες τις προτιμούσαν για να εξετάσουν την αίτηση τους.

Θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι ο Κανονισμός Δουβλίνο II έχει επιτύχει τον στόχο του, αν υποθέσουμε ότι ο βασικός σκοπός ήταν να μεταθέσει μέρος (ή και όλο) το βάρος της εξέτασης των αιτημάτων ασύλου στην περιφέρεια της Ένωσης¹³. Εάν, όμως, ο στόχος ήταν ο εξορθολογισμός του συστήματος ασύλου στην Ευρώπη, τότε μάλλον έχει αποτύχει. Κι αυτό γιατί επί της ουσίας μετατράπηκε στην πλέον εμβληματική ένδειξη της αυξανόμενης σύγκρουσης Βορρά-Νότου και κέντρου-περιφέρειας της ΕΕ στον τομέα του ασύλου (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016: 9-10).

Ένας τέτοιος κανονισμός έχει σοβαρές επιπτώσεις κυρίως στις χώρες του Νότου (Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Κύπρος), οι οποίες ως πρώτες χώρες υποδοχής των αιτούντων ασύλου από τις τρίτες χώρες αντιμετωπίζουν δυσανάλογες πιέσεις στις οποίες δεν μπορούν πάντα να ανταποκριθούν με επιτυχία, όπως φάνηκε και με το έντονο μεταναστευτικό κύμα του 2015. Η διάταξη της πολιτικής περί ασύλου διέπεται από τις αρχές της δίκαιης κατανομής ευθυνών¹⁴ και αλληλεγγύης, τα οποία δεν προβλέπονται από τον Κανονισμό Δουβλίνο. Η αλληλεγγύη σήμερα μεταφράζεται με την έννοια της οικονομικής βοήθειας και όχι με τη μορφή της κατανομής αιτούντων ασύλου (Ευρωπαϊκή Ένωση, Δουβλίνο II: 2003). Για αυτό το λόγο αποτελεί πάγιο αίτημα των χωρών της περιφέρειας η τροποποίηση του Κανονισμού Δουβλίνο II και η πρόβλεψη ενός συστήματος δικαιότερης κατανομής των ευθυνών και των πιέσεων μεταξύ των κρατών μελών.

4.1.2.2. Σέγκεν

Στη διαχείριση της πρόσφατης προσφυγικής κρίσης του 2015, υπήρξε η απειλή απόλυτου ελέγχου των συνόρων από χώρες που θεώρησαν πως στην αντιμετώπιση του προβλήματος απαραίτητη είναι η επαναφορά του συνοριακού ελέγχου εντός της Ζώνης. Συγκεκριμένα η αυξανόμενη ροή των προσφύγων προς τον βορρά της Ευρώπης οδήγησε στην προσπάθεια αναπροσαρμογής μίας από τις θεμελιώδεις αρχές της που δεν μπορούν να τροποποιηθούν.

Κυρίως μετά την πτώση των καθεστώτων της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης, τον πόλεμο στη Βοσνία και την υιοθέτηση της Σέγκεν στην ΕΕ, δηλαδή την κατάργηση των εσωτερικών εθνικών συνόρων, μία σειρά από μέτρα και πολιτικές έχουν περιορίσει το δικαίωμα στο άσυλο στις

¹³ Η Ουγγαρία, τον Ιούνιο του 2015, δήλωσε ότι αναστέλλει μονομερώς τον Καν. Δουβλίνο III και δεν θα δέχεται την επανεισδοχή των μεταναστών που έχουν εισέλθει το πρώτον από το έδαφος της κι κατόπιν πέρασαν σε άλλο κράτος, όπου και υπέβαλλαν αίτηση ασύλου. Μετά από πιέσεις της ΕΕ και της Αυστρίας ανακλήθηκε η απόφαση.

¹⁴ *Burden sharing*: Η δίκαιη κατανομή ευθυνών αφορά την διαχείριση ενός κοινού προβλήματος. Η παραπάνω εννοιολογική αποσαφήνιση έχει κρίσιμες πολιτικές διαστάσεις, καθώς η δίκαιη κατανομή ευθυνών συνεπάγεται τη διαμόρφωση ενός συστήματος κοινής αντιμετώπισης ενός κοινού προβλήματος, σύμφωνα με τις δυνατότητες αλλά και τον βαθμό έκθεσης του κάθε κράτους μέλους ξεχωριστά, στο κοινό πρόβλημα/κίνδυνο (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016: 10).

ευρωπαϊκές χώρες. Η συζήτηση έχει εστιάσει στον αριθμό προσφύγων που δέχεται κάθε κράτος-μέλος, στην εκμετάλλευση του δικαιώματος ασύλου από μετανάστες και στην παροχή προσωρινής ή ανθρωπιστικής προστασίας, η οποία δεν παρέχει τα δικαιώματα που εξασφαλίζει το καθεστώς του πρόσφυγα με βάση τη Σύμβαση της Γενεύης (Koser, 2001: 89).

Πρόγραμμα Χάγης

Στα πλαίσια του Προγράμματος της Χάγης διατυπώθηκε μάλιστα η άποψη πως η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να στοχεύει στην παροχή συνδρομής στις τρίτες χώρες στην προσπάθειά τους να βελτιώσουν την ικανότητά τους για την προστασία των προσφύγων, καθώς άλλωστε τα ζητήματα παροχής διεθνούς προστασίας είναι θεμελιώδους σημασίας και στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ με τρίτες χώρες.

4.1.2.3. Καθεστώς Πρόσφυγα

Η Σύμβαση του 1951 καθόρισε το Καθεστώς του Πρόσφυγα, το πρώτο λεπτομερές κείμενο για τα δικαιώματα, την προστασία και τις υποχρεώσεις των προσφύγων. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσα από την ψήφιση της Σύμβασης αναγνωρίζεται το διεθνές πεδίο δράσης των προσφυγικών κρίσεων και η σπουδαιότητα της διεθνούς συνεργασίας, λαμβάνοντας υπόψη την από κοινού συμμετοχή των κρατών στην αντιμετώπιση των προσφυγικών κρίσεων (Σύμβαση της Γενεύης, 1951· Πυρπυρή, 2017: 24).

Κάθε κράτος που έχει υπογράψει τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 έχει την υποχρέωση να παρέχει προστασία και να κατοχυρώνει τα αιτήματα των αιτούντων άσυλο και προσφύγων, αλλά η απόφαση για την αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας πραγματοποιείται από τα κράτη **σύμφωνα με το εθνικό τους σύστημα** και τις διαδικασίες που αυτό προβλέπει (Πετράκου, 2007: 228–229).

Παράλληλα, όλες οι χώρες, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που δεν έχουν υπογράψει τη Σύμβαση, είναι υποχρεωμένες να παρέχουν βασικές αρχές προστασίας, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Για παράδειγμα, κανένας πρόσφυγας δεν μπορεί να επιστραφεί σε έδαφος όπου υπάρχει κίνδυνος για τη ζωή του (UNHCR).

Βέβαια, όπως αναφέρει η UNHCR, οι οργανισμοί εκτιμούν ότι περισσότεροι από 440.000 εσωτερικά εκτοπισμένοι επέστρεψαν στην Συρία κατά τους πρώτους έξι μήνες του 2017¹⁵.

Προκύπτουν αντιφάσεις οι οποίες οδηγούν στο ερώτημα της προσαρμογής ενός ολοκληρωμένου διεθνούς προσφυγικού συστήματος που δημιουργήθηκε πάνω από 50 χρόνια πριν για έναν ανανεωμένο και παγκοσμιοποιημένο κόσμο. Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για να διορθωθεί το σημερινό μη λειτουργικό -ή μερικώς λειτουργικό- προσφυγικό σύστημα;

¹⁵ <http://www.unhcr.org/en-us/news/briefing/2017/6/595612454/unhcr-seeing-significant-returns-internally-displaced-amid-syrias-continuing.html?query=Andrej%20Mahecic>

4.1.2.4. ΥΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Οι βιώσιμες επιλογές από την UNHCR είναι τρεις, η επανεγκατάσταση, ο εθελοντικός επαναπατρισμός και η ενσωμάτωση στον τοπικό πληθυσμό.

Η πρώτη επιλογή εφαρμόζεται από την ΥΑ, η οποία καθορίζει τις πιο κρίσιμες περιπτώσεις για τη μετακίνησή τους σε μία τρίτη χώρα. Ο πρόσφυγας δεν έχει δικαίωμα αίτησης επανεγκατάστασης (διαφορετική διαδικασία από αυτή του ασύλου) και δεν μπορεί να επιλέξει σε ποια χώρα θα επανεγκατασταθεί, εφόσον κάποια χώρα τον δεχτεί. Οι πρόσφυγες συχνά επανεγκαθίστανται σε μια χώρα όπου η κοινωνία, η γλώσσα και ο πολιτισμός είναι τελείως διαφορετικά και νέα σε αυτούς. Σύμφωνα με την ΥΑ για τους πρόσφυγες, στο τέλος του 2015, υπήρχαν 16,1 εκατομμύρια πρόσφυγες υπό το καθεστώς της σε όλο τον κόσμο, αλλά λιγότερο από το ένα τοις εκατό επανεγκαταστάθηκαν εκείνη την χρονιά. Είναι η επιλογή- 'λαχείο', καθώς είναι διαθέσιμη σε πολύ μικρό ποσοστό του συνολικού παγκόσμιου προσφυγικού πληθυσμού.

Η επόμενη επιλογή, ο εθελοντικός επαναπατρισμός, αφορά τις περιπτώσεις στις οποίες προκύπτει πλέον σταθερότητα της κατάστασης και αναστολή του πολέμου στην χώρα καταγωγής του πρόσφυγα. Καμία τρίτη χώρα δεν μπορεί να επιτρέψει τον επαναπατρισμό εφόσον οι συγκρούσεις συνεχίζονται και απειλείται η ασφάλεια ανθρώπων.

Η τελευταία επιλογή, η ενσωμάτωση στον τοπικό πληθυσμό, αφορά τις περιπτώσεις όπου πρόσφυγες έχουν εγκατασταθεί σε μία τρίτη χώρα και οι πολιτικές των χωρών αυτών επιτρέπουν την ομαλή ενσωμάτωσή τους. Η εξασφάλιση της αποτελεσματικής υποδοχής και ένταξής τους είναι επωφελής τόσο για τον επανεγκατεστημένο πρόσφυγα όσο και για τη χώρα υποδοχής. Οι κυβερνήσεις και οι εταίροι μη κυβερνητικών οργανισμών παρέχουν υπηρεσίες για τη διευκόλυνση της ένταξης, όπως πολιτιστικός προσανατολισμός, γλώσσα και επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και προγράμματα για την προώθηση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και την απασχόληση (UNHCR). Η πολιτική αυτή αναφέρεται κατά βάση στις χώρες υποδοχής παρά στην διαθεσιμότητα των επιλογών των προσφύγων.

Ρεαλιστικά, οι αποφάσεις των προσφύγων κινούνται στις παρακάτω επιλογές:

α) εθελοντική μετακίνηση σε καταυλισμό, β) μετακίνηση σε μία αστική περιοχή, σε μία γειτονική χώρα και γ) αναζήτηση ελπίδας ρισκάροντας τη ζωή τους σε ένα πολύ επικίνδυνο ταξίδι σε μία άλλη χώρα.

α) Μετακίνηση σε κάποιο- κοντινό προσφυγικό καμπ (encampment):

Σε ένα κάμπ είναι πιθανό ο πρόσφυγας να δεχτεί βοήθεια, αλλά οι προοπτικές γι' αυτόν και την οικογένειά του είναι ελάχιστες. Τα καμπς βρίσκονται σε έρημες και άγονες τοποθεσίες συχνά μέσα στην έρημο. Στην Ιορδανία, στον προσφυγικό καταυλισμό του Ζαατάρι, ακούγονται οι βόμβες από τα γειτονικά σύνορα της Συρίας. Το γεγονός αυτό δημιουργεί την αίσθηση ότι δεν μετακινήθηκαν ποτέ, καθώς είναι σαν να βρίσκονται σε πόλεμο δίπλα στον πόλεμο από τον οποίο προσπάθησαν να απομακρυνθούν. Υπάρχει περιορισμένη οικονομική δραστηριότητα κι η εκπαίδευση είναι χαμηλής ποιότητας.

Σε παγκόσμια κλίμακα, περίπου το 80% των προσφύγων που βρίσκονται σε καταυλισμούς πρέπει να μείνουν εκεί το λιγότερο 5 χρόνια. Είναι μία μίζερη επιβίωση, και προφανώς γι' αυτό, στην πραγματικότητα, μόνο 5% των Σύρων καταφεύγουν σε αυτή την επιλογή.

β) Η μετακίνηση σε μία αστική περιοχή, σε μία γειτονική χώρα:

Στη Συρία μία τέτοια περίπτωση θα ήταν το Αμμάν ή η Βηρυτός. Αυτό έχει επιλέξει το 75% των Σύρων προσφύγων. Εκεί ωστόσο, υπάρχουν, επίσης, μεγάλες δυσκολίες. Οι πρόσφυγες σε τέτοιες αστικές περιοχές, συνηθέστερα δεν έχουν το δικαίωμα στην εργασία και δεν έχουν πρόσβαση σε βοήθεια. Η μετακίνηση σε άλλη χώρα και η εγκατάσταση σε μία αστική περιοχή, απαιτεί ένα αρκετά μεγάλο χρηματικό ποσό κι έτσι, ως αποτέλεσμα, οι πρόσφυγες μένουν χωρίς στήριξη. Τελικά, αυτό οδηγεί στην αστική ανέχεια (urban destitution)¹⁶.

γ) Η αναζήτηση ελπίδας ρισκάροντας τη ζωή τους σε ένα πολύ επικίνδυνο ταξίδι σε μία άλλη χώρα. Είναι μία όλο και πιο αυξανόμενη επιλογή τα τελευταία χρόνια και συμπεριλαμβάνει τα ζητήματα που αντιμετωπίζει η Ευρώπη σήμερα. Σε όλο τον κόσμο, οι πρόσφυγες παρουσιάζονται με μία σχεδόν αδύνατη επιλογή, εγκλεισμό σε έναν καταυλισμό, αστική ανέχεια κι επικίνδυνα ταξίδια. Για τους πρόσφυγες αυτό είναι το ισχύων προσφυγικό καθεστώς σήμερα.

4.1.3. Αξιολόγηση Παραδειγμάτων

«Η λήψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των προσφύγων και των μεταναστών που φθάνουν στην Ευρώπη, χωρίς ταυτόχρονα να υπερασπίζεται η ειρηνική, εξελισσόμενη και ασφαλής πορεία, είναι ηθικά απαράδεκτη», δήλωσε ο Υπάτος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες Filippo Grandi. «Δεν έχουμε την πολυτέλεια να αγνοήσουμε τις καταχρήσεις που λαμβάνουν χώρα απλά και μόνο επειδή συμβαίνουν έξω από το βλέμμα μας».

Η νομοθεσία της ΕΕ στον τομέα της πολιτικής προστασίας επικεντρώνεται, κατά κύριο λόγο, στην κατάρτιση πολιτικής και δράσεων για την ετοιμότητα και την πρόληψη. Η ΕΕ επιδιώκει επίσης να δημιουργήσει ασφαλείς και νόμιμους τρόπους για τους αιτούντες άσυλο να εισέλθουν στην ΕΕ, ώστε να μην χρειάζεται να διακινδυνεύουν τη ζωή τους στρεφόμενοι στους λαθρεμπόρους. Επίσης μερικές χώρες τις Ένωσης, προσφέρουν θέσεις για την μετεγκατάσταση των προσφύγων από χώρες εκτός της ΕΕ σε κράτη-μέλη της ΕΕ. Είναι ένα ασφαλές μέσο για την νόμιμη είσοδο ατόμων που κινδυνεύουν αλλά ο αριθμός των θέσεων δεν καλύπτει την υπάρχουσα ανάγκη.

Η ΕΕ δήλωσε πως, μέσω της διάθεσης 8 δισεκατομμυρίων ευρώ για προγράμματα μέχρι το 2021, θα αναζητήσει εταιρικές σχέσεις με χώρες από τις οποίες προέρχονται οι πρόσφυγες και μετανάστες για να σωθούν ζωές, να αυξηθούν οι αποδόσεις, να επιτρέψουν στους μετανάστες και πρόσφυγες να 'μείνουν' πιο κοντά στο σπίτι και μακροπρόθεσμα να βοηθήσουν την ανάπτυξη των χωρών τους. Πιο κάτω αναφέρονται παραδείγματα του τμήματος της ανάλυσης στην αντιμετώπιση του ζητήματος από χώρες της ΕΕ.

4.1.3.1. Παράδειγμα Σουηδίας

Η Σουηδία, στον απολογισμό των πεπραγμένων, αναφέρει την ενσωμάτωση των πολιτικών στα εθνικά συστήματα, όπως ο κανονισμός Δουβλίνο, και παράλληλα προτείνει η Ευρώπη να κατανέμει τους αιτούντες άσυλο δικαιότερα – να μην υπάρχει συσσώρευση σε ορισμένες χώρες, δηλαδή εκεί που προτιμούν να εγκατασταθούν οι πρόσφυγες.

¹⁶ Στη σημερινή εποχή, η έννοια της αστικής ανέχειας παρουσιάζει πολλές ανησυχίες διάλογο για την φτώχεια. Ο ορισμός της ανέχειας προτείνεται με τρεις συνιστώσες: την αδυναμία κάλυψης των αναγκών διαβίωσης, την ανεργία και την εξάρτηση από τις μετακινήσεις. Δημιουργείται ένα εννοιολογικό πλαίσιο για την ανάλυση της φτώχειας που βασίζεται στην προσέγγιση της 'βιώσιμης διαβίωσης' (sustainable livelihoods) (Devereux, 2003: 3).

Φυσικά, ο Κανονισμός Δουβλίνο συσσωρεύει τους πρόσφυγες συνηθέστερα σε περιοχές που οι ίδιοι δεν προτιμούν να εγκατασταθούν, τουλάχιστον όχι μακροπρόθεσμα (νότιες χώρες). Ενώ το πρόβλημα μοιράζεται στον ευρωπαϊκό βορρά (Νορβηγία, Γαλλία, Σουηδία κοκ), η Σουηδία προτείνει ότι είναι απαραίτητο να υπάρξει κατανομή της εγκατάστασης των αιτούντων άσυλο. Επιπλέον, αναφέρεται πως η Σουηδική Κυβέρνηση θα αυξήσει των αριθμό των επανεγκαταστάσεων στη χώρα από 1.900 το 2016 σε 3.400 το 2017 και 5.000 το 2018.

Το προηγούμενο έτος σημειώθηκε κάποια πρόοδος όσον αφορά την επέκταση των δυνατοτήτων νόμιμων οδών, με 18.175 άτομα που επανεγκαταστάθηκαν στην Ευρώπη το 2016, αύξηση 63% σε σύγκριση με το 2015. Οι πέντε ευρωπαϊκές χώρες που δέχτηκαν τους περισσότερους πρόσφυγες το 2016 ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο (5.180 ή 29 % των προσφύγων που επανεγκαταστάθηκαν στην Ευρώπη), η Νορβηγία (3.290, το 18%), η Σουηδία (1.890, 10%), η Γαλλία (1.420, 8%) και η Γερμανία (1.240 ή 7%).

Ωστόσο, απαιτείται πολύ μεγαλύτερη αύξηση για να παρουσιαστούν πραγματικές εναλλακτικές λύσεις. Για παράδειγμα, 405 πρόσφυγες της Ερυθραίας εγκαταστάθηκαν στην Ευρώπη το 2016, αλλά πάνω από 20.000 κάτοικοι της χώρας διέσχισαν τη θάλασσα από τη Βόρεια Αφρική στην Ιταλία το ίδιο έτος (UNHCR, 2017). Συμπερασματικά, η μόνη εναλλακτική που χρησιμοποιείται από την ΥΑΗΕΠ και τις περισσότερες χώρες, είναι η πολιτική της μετεγκατάστασης.

4.1.3.2. Παράδειγμα Ελλάδας

Η προσφυγική κρίση στην Ελλάδα ξέσπασε εν μέσω της συνεχούς πολιτικής λιτότητας, αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης. Η κοινωνία στάθηκε κρίσιμος παράγοντας της όλης διαχείρισης της προσφυγικής κρίσης, στο βαθμό που ήταν εφικτό.

Η Ελλάδα ήρθε να αντιμετωπίσει μαζί με τις υπόλοιπες χώρες του νότου το μεταναστευτικό-προσφυγικό ζήτημα ως δικό τους ζήτημα, ενώ παράλληλα υπήρχαν κατηγορίες για την ελλιπή φύλαξη των συνόρων (Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2017: 13).

Δεδομένου ότι οι προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές ξεπερνούσαν το 1 εκατομμύριο ανθρώπους, η διαχείρισή τους απαιτούσε μια πιο ρεαλιστική παρέμβαση από την Ευρώπη για ένα πιο ελέγξιμο αποτέλεσμα.

Προσθετικά, η φραγή της οδού μέσω Βαλκανίων, οδηγούν χιλιάδες πρόσφυγες (πάνω από 60.000) εγκλωβισμένους στην Ελλάδα, ενώ οι 20.000 περίπου από αυτούς βρίσκονται στα σύνορα κοντά στην Ειδομένη.

Ύστερα από αυτά τα περιστατικά, τον Μάρτιο του 2016 η ΕΕ προχωρά σε συμφωνία με την Τουρκία για την μετεγκατάσταση 60.000 προσφύγων όπου έχουν εισέρθει με νόμιμα μέσα στην Τουρκία και την επιστροφή άλλων τόσων όπου ήρθαν στην Ελλάδα με παράνομα μέσα από την γείτονα. Στόχος είναι να ελεγχθούν οι ροές από και προς στην Ευρώπη (Υπ. Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2017: 26). Παρέχεται βοήθεια στην Ελλάδα, μετά από έκκληση και λόγω της γεωγραφικής θέσεως της. Μέσω της πολιτικής συμφωνίας όμως, οι συνθήκες γενικά για τους πρόσφυγες δεν βελτιώνονται και τονίζεται ότι βασική προϋπόθεση είναι η νόμιμη είσοδος. Ένα ακόμη πρόβλημα της μερικής επίλυσης, είναι η επιβάρυνση των νησιών για το χρονικό διάστημα που παρέμεναν οι πρόσφυγες στα νησιά. Επί της ουσίας όμως η καταπολέμηση του προβλήματος της λαθρεμπορίας δεν γίνεται

προσπάθεια να λυθεί και παραμένει ίσως η μόνη 'βιώσιμη' λύση για την αναζήτηση ευκαιριών των προσφύγων.

Τελικά υπήρξε επιτυχία της κοινής πολιτικής απόφασης, εν τούτοις αφορά την προσπάθεια επίλυσης ενός ζητήματος και όχι την πρόβλεψη ενός συνολικού προβλήματος το οποίο πιθανότατα να απασχολήσει την Ευρώπη με άλλη μορφή.

Οι πολιτικές και κινήσεις που πραγματοποιήθηκαν για να ελαφρυνθούν τα νησιά από τις υπόλοιπες πολιτικές είναι αναστολή αυξήσεων του ΦΠΑ, ανταποδοτικά έργα σχετιζόμενα με υποδομές κλπ (Υπ. Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2017: 31).

Σε παράλληλο χρόνο με την συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας, ξεκίνησε και το Πρόγραμμα Παροχής Χρηματικής Βοήθειας μέσω καρτών και το Πρόγραμμα Φιλοξενίας σε Διαμερίσματα. Η συγκεκριμένη πολιτική, εκτιμάται πως λειτουργεί απολύτως θετικά τόσο στους πρόσφυγες, όσο και στην ελληνική πολιτεία συμβάλλοντας στην ενσωμάτωση. Υπάρχει πρόσβαση στις τοπικές αγορές, υπευθυνότητα στην διαχείριση του νοικοκυριού γιατί κρίνονται οι πραγματικές ανάγκες και ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας, όπως σημειώνεται από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. Θετικό αντίκτυπο έχει και ενσωμάτωση των προσφύγων σε διαμερίσματα γιατί, «δημιουργούνται σχέσεις μεταξύ γειτόνων και μειώνεται η ίσως υποθετική καχυποψία που μπορεί να υπήρχε πριν την επαφή των δύο κοινωνιών» σύμφωνα με εθελοντές της Perichoresis.

Για την μετεγκατάσταση η οποία εφαρμόζεται σε αιτούντες άσυλο από την Ελλάδα ισχύει ότι οι περισσότεροι αυτών είναι από Συρία και Ιράκ και το 75,9% είναι ηλικίας έως 35 ετών. Το Υπουργείο Μεταναστευτικής πολιτικής, για την επιτάχυνση των διαδικασιών προτείνει επιγραμματικά την αντιμετώπιση των παρακάτω αδυναμιών:

- ο Ανεπαρκής αριθμός προσφερόμενων θέσεων από τα κράτη-μέλη
- ο Η αναπαιλόγητη απόρριψη των αιτημάτων
- ο Η διατήρηση της δέσμευσης για τη μηνιαία παραχώρηση θέσεων
- ο Η μεγάλη διάρκεια μέχρι την απόφαση της μετεγκατάστασης
- ο Επαρκής δομές φιλοξενίας και υποδοχής

4.1.4. Κατευθύνσεις

Ενώ επιχειρείται συνεχώς η προσπάθεια μείωσης και πρόληψης των παράτυπων εισόδων στην Ευρώπη, δεν έχουν ληφθεί επαρκή μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών προστασίας και πρόσβασης σε λύσεις όπου επιτρέπεται στους πρόσφυγες να εξασφαλίσουν την επιβίωση, ζωή, ασφάλειά τους μέσω νόμιμων οδών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι από τις σχετικές διαβουλεύσεις στο εσωτερικό των οργάνων σχετικά με την αναθεώρηση του Κανονισμού Δουβλίνο II καθώς και των οδηγιών για τις συνθήκες υποδοχής και τις διαδικασίες ασύλου, κατέστη σαφές ότι κανένας εκτός των τεσσάρων χωρών (Μάλτα, Ελλάδα, Κύπρος, Ιταλία) δεν επιθυμούν να αλλάξει η βασική επιλογή του Κανονισμού, εξαιτίας της οποίας επιβαρύνονται τα παραπάνω κράτη ως κύρια πύλη εισόδου στην Ε.Ε (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016: 11).

Απαιτείται μεγαλύτερη προσπάθεια προκειμένου να υπάρξει **πρόσβαση σε ασφαλείς και νόμιμους δρόμους για τους ανθρώπους που χρήζουν διεθνή προστασία**, ώστε να εισέλθουν στην Ευρώπη προκειμένου να προσφέρουν μια βιώσιμη εναλλακτική λύση έναντι των επικίνδυνων ταξιδιών. Η αύξηση της πρόσβασης σε ασφαλείς και νόμιμους δρόμους όχι μόνο θα μπορούσε να συμβάλει

στη **μείωση** των περιπτώσεων προσφύγων που αντιμετωπίζουν **πολλαπλούς κινδύνους** αλλά μπορεί επίσης να προάγει την **ακεραιότητα των συνόρων**, να επιτρέψει στα κράτη να διεξάγουν τους απαιτούμενους ελέγχους και να **μειώσει την εξάρτηση** των ανθρώπων από τη χρήση λαθρεμπόρων.

Η υπάρχουσα λογική είναι πως αν επιδοτηθούν οι πρόσφυγες θα υπάρξει κόστος στους πολίτες των χωρών υποδοχής. Γίνεται μία μαζική εικασία πως οι πρόσφυγες είναι ένα ανυπόφορο βάρος και κόστος στην κοινωνία. Γεγονός, το οποίο δε χρειάζεται να ισχύει, όντας άνθρωποι που μπορούν να συνεισφέρουν (Betts, 2016).

Θεωρητικά, οι πρόσφυγες έχουν το δικαίωμα να αναζητήσουν άσυλο, πρακτικά, οι μεταναστευτικές πολιτικές μπλοκάρουν τον δρόμο προς την ασφάλεια. Οι πρόσφυγες έχουν το δικαίωμα σε έναν τρόπο ενσωμάτωσης στην κοινωνία, ή επιστροφής στη χώρα από όπου επήλθαν, ωστόσο, στην πράξη γίνονται σχεδόν μία αιώνια εκκρεμότητα. Οι πρόσφυγες είναι μία κοινή διεθνής ευθύνη, στην πράξη, εξαιτίας της γεωγραφίας οι χώρες κοντά στις συγκρούσεις δέχονται τη μεγάλη πλειοψηφία των παγκόσμιων προσφύγων.

Οι ελλείψεις του συστήματος δεν είναι απόρροια λανθασμένων κανόνων, αλλά γιατί η εφαρμογή τους δεν αξιοποιείται επαρκώς κι αυτό πρέπει να αναθεωρηθεί.

Σύμφωνα με τον A. Betts, υπάρχουν τέσσερις τρόποι στην επίλυση των πολιτικών ζητημάτων για τους πρόσφυγες κατά τους οποίους δίνεται η ευκαιρία αναθεώρησης της άποψης για τους πρόσφυγες.

I. Η ιδέα ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος.

Αυτό ξεκινά με μία βασική παραδοχή, ότι οι πρόσφυγες είναι άνθρωποι με ενδιαφέροντα όπως όλοι οι υπόλοιποι, αλλά αναγκάζονται να ζουν υπό έκτακτες συνθήκες. Τους δίνεται το δικαίωμα της εργασίας και το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης.

Τα παραδείγματα των ΗΠΑ και της Ουγκάντα¹⁷ (κεφάλαια 2.5.1.1. και 2.5.3.1. αντίστοιχα) φανερώνει αρχικά τη διάθεση και τις καινοτόμες ιδέες των προσφύγων οι οποίες δε θα μπορούσαν να επιτευχθούν εάν η κυβέρνηση τη χώρας δεν παρείχε αυτές τις ευκαιρίες. Είτε πρόκειται για περίπτωση επανεγκατάστασης είτε πρόκειται για διαμονή εντός προσφυγικού καμπ οι ευκαιρίες αποτελούν αποτέλεσμα πολιτικών πρωτοβουλιών. Οι επιχειρήσεις των προσφύγων επιτρέπουν ατομικά στους πρόσφυγες να κερδίσουν εισόδημα κι επίσης συμβάλλουν στην οικοδόμηση δεξιοτήτων, υπηρεσιών και πόρων στις κοινότητές τους, δημιουργώντας δίκτυα στα οποία μπορούν να πετύχουν, παράλληλα, κι άλλοι. Δίνεται η ευκαιρία να εμπλακούν στην επιχειρηματικότητα και να συμμετάσχουν πιο άμεσα στην οικονομία υποδοχής.

Ωστόσο, η δυστυχία που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες που προσγειώνονται στην Ευρώπη έχει επισκιάσει τις προσπάθειες των αφρικανικών χωρών να αντιμετωπίσουν επίσης τις καταστάσεις έκτακτης ανάγκης για πρόσφυγες. Ενώ τα ευρωπαϊκά έθνη επιδιώκουν να περιορίσουν τους «οικονομικούς» πρόσφυγες σε αντίθεση με τους αιτούντες άσυλο, η Αιθιοπία¹⁸, για παράδειγμα, παίρνει χιλιάδες πρόσφυγες από γειτονικές χώρες. Η 'εμπειρία' εισροής προσφύγων στην Αφρική είναι σημαντικότερη τόσο σε αριθμό, όσο και σε έτη, όπως και η αντιμετώπιση -παραχώρηση δικαιωμάτων, στην εργασία, εκπαίδευση, πρόσβαση σε τραπεζικά κεφάλαια και συναλλαγές και

¹⁷ Το 40% των προσφύγων έχουν μία επιχείρηση, είτε μέσα σε καμπς είτε σε άλλες περιοχές της χώρας και το 21% των υπαλλήλων τους είναι πολίτες της χώρας.

¹⁸ <http://www.un.org/africarenewal/magazine/december-2016-march-2017/africa-most-affected-refugee-crisis>

γενικά η σύνδεσή τους στην παγκόσμια οικονομία- είναι αποτελεσματικότερη με τη χρήση λιγότερων πόρων.

II. Οικονομικές Ζώνες

Δυστυχώς δεν αντιμετωπίζουν όλες οι κοινωνίες υποδοχής τον προσφυγικό πληθυσμό με τον τρόπο που συμβαίνει στην Ουγκάντα ή στην Αιθιοπία.

Σε αυτή την περίπτωση, οι οικονομικές ζώνες έχουν στόχο την ανάμειξη του εργατικού δυναμικού της χώρας υποδοχής και των προσφύγων. Ο Betts συγκεκριμένα αναφέρει τον παράδειγμα της Ιορδανίας¹⁹ στο οποίο σκοπός είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων των προσφύγων, η συμβολή στην κοινωνία υποδοχής και η υποστήριξη των οικογενειών τους.

Η υπάρχουσα οικονομική ζώνη μπορεί αν λειτουργήσει με την πρόσβαση στο εργατικό δυναμικό και με την εισροή επενδύσεων - ταυτόχρονα από υπηκόους της χώρας και από πρόσφυγες. Μία τέτοια κίνηση θα επέτρεπε την ανάπτυξη δυνατοτήτων για την μεταπολεμική ανοικοδόμηση της Συρίας «περιθάλποντας τους πρόσφυγες ως το καλύτερο υλικό ανοικοδόμησης της χώρας τους» (Betts, 2016).

Εικόνα 4.1. Χάρτης της Οικονομικής ζώνης στην Ιορδανία²⁰ Πηγή: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/2016-04-28/jordans-refugee-experiment> ,
Ιδία επεξεργασία

III. Ταίριασμα προτιμήσεων ανάμεσα στα κράτη και τους πρόσφυγες

Στις διαδικασίες μετεγκατάστασης ένας πρόσφυγας δεν έχει το δικαίωμα επιλογής της χώρας που θα μετεγκατασταθεί. Σύμφωνα με την θεωρία του Alvin Roth, του «ταιριάσματος των αγορών», όπου η κατάταξη προτιμήσεων των μερών διαμορφώνει μια ενδεχόμενη αντιστοιχία, υποστηρίζεται ότι αυτό είναι εφικτό να συμβεί και μεταξύ κρατών και προσφύγων²¹. Φυσικά προκύπτουν θέματα διαφορετικότητας και ευπάθειας, αλλά αποτελεί μία οδό σύνδεσης των αναγκών.

IV. Ανθρωπιστική Βίζα²²

Ίσως είναι ο μοναδικός τρόπος αντιμετώπισης της λαθρεμπορίας. Παράλληλα, η τραγωδία των χιλιάδων θανάτων συνολικά, από τα επικίνδυνα ταξίδια, θα αποφευγόταν.

Η πολιτική ασύλου στην Ευρώπη, έως τώρα, πραγματοποιείται σε ανθρώπους που έχουν φτάσει αυθόρμητα σε κάποια χώρα της. Ο αυθόρμητος τρόπος περιορίζεται στα ταξίδια μέσω της θαλάσσιας οδού, στην περίπτωση των Σύρων προσφύγων που καταφθάνουν στην Ευρώπη. Εάν

¹⁹ <https://www.foreignaffairs.com/articles/levant/2015-10-20/help-refugees-help-themselves>

²⁰ 15 λεπτά έξω από το καμπ στο Ζαατάρι, σπíti 83.000 προσφύγων υπάρχει μία οικονομική ζώνη, ονομαζόμενη «περιοχή ανάπτυξης του βασιλιά Χουσεΐν Μπιν Ταλάλ». Είναι συνδεδεμένη και το οδικό δίκτυο και ηλεκτρισμό.

²¹ Μία διαβάθμιση προτιμήσεων στις χώρες που επιλέγουν οι πρόσφυγες και την ταξινόμηση των ανθρώπων/ προσφύγων που προτιμούν τα κράτη (βάσει κριτηρίων γλώσσας, δεξιοτήτων, ηλικίας, επιπέδου εκπαίδευσης, επαγγέλματος).

²² Στη Βραζιλία, έχουν γίνει δεκτοί 2.000 Σύροι πρόσφυγες με ανθρωπιστική βίζα. | Παρόμοια πολιτική με τα διαβατήρια Nansen.

δεν υπήρχε αυτός ο περιορισμός θα ήταν δυνατόν να μην υπάρχει και η δημιουργία αυτών των επιβαρυντικών και απάνθρωπων καταστάσεων.

«Η χρήση της ανθρωπιστικής βίζας, θα μπορούσε να εκδοθεί από μία Πρεσβεία ή Προξενείο μίας γειτονικής χώρας και το ταξίδι θα γινόταν με απολύτως ασφαλές τρόπο» (Betts, 2016). Παράλληλα, δε θα ήταν απαραίτητες οι χρονοβόρες οι καταγραφές ανθρώπων που έρχονται στην Ευρώπη χωρίς έγγραφα, η εξέταση της κατάστασης θα είχε πραγματοποιηθεί ήδη από τις Προξενικές Αρχές, θα μειωνόταν η διακίνηση ανθρώπων άρα και η καταπολέμησή της και πιο σημαντικό, οι δε θα απειλούνταν οι ζωές ανθρώπων, όπως γίνεται σήμερα.

4.1.5. Περαιτέρω μελέτη – συζήτηση

Το βασικό κριτήριο για την πραγματοποίηση ενός καλού προγράμματος είναι η αυτό-εξάρτηση. Ωστόσο, σε παρατεταμένες καταστάσεις όπως αυτή του προσφυγικού, οι πρόσφυγες -μερικές φορές για δεκαετίες- εξακολουθούν να εξαρτώνται από την ανθρωπιστική βοήθεια. Ένας ουσιαστικός παράγοντας – κλειδί για την επίλυση τέτοιων καταστάσεων είναι οι **πολιτικές αποφάσεις και η πολιτική βούληση**, αλλά, παράλληλα, ένα στοιχείο διευκόλυνσης οποιασδήποτε βιώσιμης λύσης είναι η **ανάπτυξη**. Η δέσμευση των σχετικών φορέων για την αντιμετώπιση μίας κατάστασης που χαρακτηρίζεται από έλλειψη ενδιαφέροντος μπορεί να αποδοθεί σε τρεις παράγοντες: πρώτον, οι πρόσφυγες δεν αποτελούν μέρος της πολιτικής εκλογικής περιφέρειας της κυβέρνησης υποδοχής και συνεπώς δεν περιλαμβάνονται στα εθνικά αναπτυξιακά σχέδια. Δεύτερον, οι πρόσφυγες βρίσκονται συχνά σε απομακρυσμένες περιοχές, οι οποίες δεν αποτελούν χωρική προτεραιότητα για την κυβέρνηση υποδοχής · και τρίτον, δεν αποτελούν μέρος των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν οι αναπτυξιακοί φορείς, καθώς αυτοί αναλαμβάνουν να ακολουθούν κανονικά τις προτεραιότητες της κυβέρνησης υποδοχής. Έτσι, οι πρόσφυγες μένουν αποκλεισμένοι και περιθωριοποιημένοι κι ο πληθυσμός που τους φιλοξενεί παραμένει ξένος σε αυτούς.

Ο σχεδιασμός των προσφυγικών καμπς αναπτύσσεται με αυτοσχέδιο τρόπο, με στόχο την ικανοποίηση βασικών ανθρώπινων αναγκών για μικρό χρονικό διάστημα. Οι εγκαταστάσεις που δημιουργούν μια εμφάνιση στρατοπέδων ή αισθάνονται πιο μόνιμες απαγορεύονται συχνά από τις κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής. Εάν αποτραπεί η επιστροφή των προσφύγων (συχνά με εμφύλιο πόλεμο), μπορεί να προκύψει ή να συνεχιστεί μια ανθρωπιστική κρίση.

Μερικά ερωτήματα που προκύπτουν με στόχο την επιπλέον εργασία και αναζήτησή τους είναι:

- ✓ Εφόσον είναι εφικτό, η δημιουργία ενός πλάνου/ σχεδίου των διαθέσιμων περιοχών, μικρής ευαλωτότητας για την υποστήριξη μετά από μία κρίση. Αυτό θα μπορούσε να αφορά, είτε τον καθορισμό των προδιαγραφών κατάλληλων συστημάτων στην υποστήριξη των πληθυσμών, ή την καταγραφή κελυφών σε αστικές περιοχές για μετεγκατάσταση ανθρώπων σε ανάγκη κοκ. Από συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν σε προσφυγικό καμπ (Λαγκαδίκια Θεσσαλονίκης)²³, η εκ των υστέρων αντιμετώπιση των βασικών αναγκών ήταν το νούμερο ένα πρόβλημα που θα είχε αποφευχθεί με την εκ των προτέρων πρόβλεψή του εάν αυτή είχε συμβεί. Η ανεπάρκεια σχεδίου και η προσπάθεια αντιμετώπισης των προβλημάτων σε δεύτερο χρόνο

²³ ECOWEEK 2016, Thessaloniki

(για παράδειγμα πρόβλεψη χαμηλών θερμοκρασιών το χειμώνα, δυσλειτουργικότητα των σκηνών), καθυστερούσε την ομαλή διεξαγωγή άλλων δραστηριοτήτων.

- ✓ Μελέτη των προσφυγικών καμπς και πως αυτά λειτουργούν. Σύμφωνα με τη UNHCR, η πλειοψηφία των προσφύγων παγκοσμίως δεν ζουν σε προσφυγικά καμπς. Στα τέλη του 2015, περίπου 67% των προσφύγων ανά τον κόσμο ζούσαν σε ατομικά, ιδιωτικά μέρη διαμονής. Μπορεί αυτό να αιτιολογηθεί εν μέρει από το μεγάλο ποσοστό των Σύρων προσφύγων που νοίκιαζαν διαμερίσματα σε αστικούς οικισμούς στη Μέση Ανατολή. Ανεξάρτητα από το γεγονός ότι το 74% των προσφύγων ζουν σε αστικές περιοχές, η ανθρωπιστική βοήθεια παραμένει επικεντρωμένη στην ίδρυση και διαχείριση των προσφυγικών καμπς. Τα καμπς αποτελούν απάντηση στην έλλειψη στέγης;
- ✓ Εξέταση της ικανότητας και δυνατότητας των προσφύγων για εργασία σε τρίτη χώρα. Οι σημερινές προσεγγίσεις συχνά δεν αναγνωρίζουν ότι οι πρόσφυγες έχουν δεξιότητες, ταλέντα και φιλοδοξίες²⁴. Παρά τους περιορισμούς που τίθενται στους ανθρώπους, τα ζωντανά οικονομικά συστήματα συχνά ευδοκίμουν «σε επίσημες ή ανεπίσημες οικονομίες» (Betts, 2016). Τελικά μπορεί να δοθεί η δυνατότητα στους πρόσφυγες να εμπλακούν καλύτερα στις παγκόσμιες αγορές;
τέλος,
- ✓ Όπως αναφέρεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή παράτυπη είσοδος των προσφύγων και μεταναστών αποτελεί πρόβλημα τόσο για τους ίδιους τους όσο και για τη χώρα υποδοχής. Πρέπει να υπάρξει καταγραφή για τον προσδιορισμό της κατάστασης και ταυτόχρονα σπαταλούνται χρηματικοί πόροι και χρόνος. Καθώς η Ελλάδα, η Γερμανία, η Γαλλία και άλλες ευρωπαϊκές χώρες αγωνίζονται με μια άνευ προηγουμένου εισροή προσφύγων από τη Συρία, το Ιράκ, το Αφγανιστάν κλπ, οι συγκλονιστικές ιστορίες ατόμων που πνίγονται στη Μεσόγειο Θάλασσα επαναλαμβάνονται συνεχώς.
Πως ζητάμε 'νόμιμους' πρόσφυγες από τη στιγμή που δεν υπάρχει νόμιμη οδός διασφάλισης της ζωής;
Καταλήγοντας, ποιος είναι ο ρόλος των πολιτικών και της συνεργασίας των κρατών στη διαμόρφωσή τους, για την αποφυγή όμοιων καταστάσεων;

²⁴ Όπως το πρόγραμμα των ΗΠΑ και του ORR για την ίδρυση ή αγορά μικρών επιχειρήσεων.

Βιβλιογραφία

Ξενογλωσση

- Ababovic, M. (2012). *Refugee Microenterprise Program: Results*. Διαθέσιμο online: https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/orr/refugee_microenterprise_program_2012_5_08_0.pdf
- Administration for Children and Families. (2017). *Office of Refugee Resettlement Annual Report to Congress 2015*. Διαθέσιμο online: <https://www.acf.hhs.gov/orr/resource/office-of-refugee-resettlement-annual-report-to-congress-2015>
- Alexander, D. (2002). *Principles of Emergency planning and Management*. Harpended: Terra publishing.
- Amore K., Baker, M. & Howden Chapman, P. (2011). *The ETHOS Definition and Classification of Homelessness: An Analysis*. Wellington, New Zealand: University of Otago. Διαθέσιμο online: <http://www.feantsaresearch.org/download/article-1-33278065727831823087.pdf>
- Bankoff, G., Frerks, G., Hilhorst, D. (2003). *Mapping Vulnerability: Disasters, Development and People*.
- Barnett, L. (2002). *Global governance and the evolution of the international refugee regime*, Working Paper No. 54, Toronto, Ontario, Διαθέσιμο online: <http://www.unhcr.org/research/working/3c7529495/global-governance-evolution-international-refugee-regime-laura-barnett.html>
- Benson, C. & Clay, E. (2004). *Understanding the Economic and Financial Impacts of Natural Disasters*, Disaster Risk Management Series, 4. Washington D.C.: The International Bank for Reconstruction and Development/ The World Bank. Διαθέσιμο online: <http://documents.worldbank.org/curated/en/146811468757215744/pdf/284060PAPER0Disaster0Risk0no-04.pdf>
- Betts, A., Bloom, L., & Weaver, N. (2015). *Refugee Innovation: Humanitarian Innovation that starts with Communities*, London: University of Oxford. Διαθέσιμο online: <https://www.rsc.ox.ac.uk/files/refugee-innovation-humanitarian-innovation-that-starts-with-communities/refugee-innovation-web-5-3mb-1.pdf>
- Betts, A. & Collier, P. (2016). *Refuge: Transforming a broken refugee system*, London: Penguin Books
- Burton, I. & Kates, R. W. (1964). *The Perception of Natural Hazards in Resource Management*, *Natural Resources Journal*, 3
- Chamberlain, C. & MacKenzie, D. (1992). *Understanding Contemporary Homelessness: Issues of Definition and Meaning*, *Australian Journal of Social Issues* 27(4), σσ. 274-297
- Cernea, M. (1993). *The Urban Environment and Population Relocation*, Washington D.C.: The International Bank for Reconstruction and Development/ The World Bank, Διαθέσιμο online: http://repository.forcedmigration.org/show_metadata.jsp?pid=fmo:2825
- Committee on Transportation & Infrastructure, (2016). *Controlling the Rising Cost of Federal Responses to Disasters*, Washington: U.S. Government Publishing Office, Διαθέσιμο online: <http://www.gpo.gov/fdsys/browse/committee.action?chamber=house&committee=transportation>
- Devereux, S. (2003). *Conceptualising destitution*, IDS Working Paper 216, Institute of Development Studies, Sussex, UK, Διαθέσιμο online: <https://www.ids.ac.uk/files/Wp216.pdf>
- Edgar, B. (2009). *2009 European Review of Statistics on Homelessness*, Brussels: FEANTSA
- Edgar, B. & Meert, H. (2006). *2006 Fifth Review of Statistics on Homelessness in Europe*, Brussels: FEANTSA
- European Commission. (2016). *The EU and the Refugee Crisis*, Brussels, Διαθέσιμο online:

<http://publications.europa.eu/webpub/com/factsheets/refugee-crisis/en/#what-is-refugee-crisis>

- Ferris, E. (2010). *Natural Disasters, Conflict and Human Rights: Tracing the Connections*
- Frerks, G.E., Kliest, T.J., Kirkby, S.J., Emmel, N.D., O'Keefe P. & Convery I. (1995). *A Disaster Continuum?*, Letter in *Disasters*, Volume 19, Number 4, Oxford: Blackwell Publishers
- Fussell, E. (2012). *Space, Time, and Volition: Dimensions of Migration Theory*, Oxford Handbook of the Politics of International Migration,
- Garibaldi, L. (2007). *Οι πόλεμοι του 20ου αιώνα*, Εκδόσεις Καρακώτσογλου.
- Gibney, M. J. (2001). *The state of asylum: democratization, judicialization and evolution of refugee policy in Europe*, Working paper No.5, Geneva: UNHCR
- Hunt, R.E. (2007). *Geologic Hazards a Field Guide for Geotechnical Engineers*, New York: CRC: Taylor & Francis, σσ:197
- Hutson, S. & Liddiard, M. (1994). *Youth Homelessness: The Construction of a Social Issue*, London: Macmillan.
- IFRC (2016). *DRC: Gemena Floods Emergency Plan of Action (EPoA) DREF n° MDRCD019*, Διαθέσιμο online: <http://reliefweb.int/report/democratic-republic-congo/drc-gemena-floods-emergency-plan-action-epoa-dref-n-mdrcd019>
- IFRC (2017). *Democratic Republic of the Congo: Floods in Gemena - DREF Operations Update n° 1, Operation n° MDRCD019*, Διαθέσιμο online: <http://reliefweb.int/report/democratic-republic-congo/democratic-republic-congo-floods-gemena-dref-operations-update-n-1>
- Ioannides, K. και Dikeoulakos, V. (2001). *Lessons learnt: Kalamata Earthquake*, NEDIES Project, Report EUR 19946 EN, Διαθέσιμο online: http://www.preventionweb.net/files/1497_Earthquakes20Report20with20logo.pdf
- Isaac, J. (1947). *Economics of Migration*, London: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co
- Joy, D. (2002). *Odyssean and Rubicon Refugees: Towards a Typology of Refugees in the Land of Exile*, *International Migration*, Vol. 40 (6): σσ.3–23
- Kingsley, P. (2015). *The New Odyssey: The Story of the Twenty-First Century Refugee Crisis*, Liveright Publishing Corporation
- Kozer, K. (2001). *New approaches to asylum?*, *International Migration*, 39 (6): 85-103
- Latham, R. G. (1852). *Man and his Migrations*, New York: Baker, Godwin & Co.
- Melde, S. (2017). *Population relocation in the context of disasters and environmental change: Insights from a comparative approach*, Global Migration Data Analysis Centre (GMDAC), IOM Διαθέσιμο online: <http://www.knomad.org/sites/default/files/2017-05/GMDAC%20S%20Melde%20PPT%20Planned%20relocation%2011%20April%202017.pdf>
- Ott E., (2013). *The labour market integration of resettled refugees*, Geneva: UNHCR. Διαθέσιμο online: <http://www.unhcr.org/research/evalreports/5273a9e89/labour-market-integration-resettled-refugees.html>
- Quarantelli, E.L. (1998). *Where We Have Been and Where We Might Go, what is a Disaster? A Dozen Perspectives on the Question*, London: 1 edition 1998, σσ.146–159.
- Quarantelli, E.L. (2004). *The future of Disaster Risk: Building Safer Cities*, The World Bank, Disaster Risk Management, Series 3, Διαθέσιμο online: <http://www.bvsde.paho.org/bvsacd/cd46/cap15-urban2.pdf>
- Ravenstein, E. G. (1885 & 1889). *The Laws of Migration*, *Journal of Royal Statistical Society*
- Refugee Studies Center, (2008). *Forced Migration Review: Climate, Change and Displacement*, Issue 31, Oxford University, Διαθέσιμο online: <http://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/FMRpdfs/FMR31/FMR31.pdf>
- Sapounakis, A. (2000). *Homelessness in a Mediterranean Country: the Case of Greece*, In V. Polakow and C. Guillean (eds) *Homelessness in Europe*, Greenwood Publishing, University of Michigan.
- Smith, K. (1996). *Environmental Hazards Assessing Risk and Reducing Disaster*, London & New York: Routledge.

- Smith, S. (2016). *Migrant life in Calais' Jungle refugee camp - a photo essay*, The Guardian, Διαθέσιμο online: <https://www.theguardian.com/media/ng-interactive/2015/aug/10/migrant-life-in-calais-jungle-refugee-camp-a-photo-essay>
- Swedish Ministry of Justice, (2017). *Sweden's migration and asylum policy*, Government Offices of Sweden, Διαθέσιμο online: <http://www.government.se/information-material/2017/02/fact-sheet-swedens-migration-and-asylum-policy/>
- Tesfahunecy, M., (1998). *Mobility, racism and geopolitics*, *Political Geography*, Vol. 17 (5), σσ.499-515
- UN Economic & Social Affairs (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Censuses*, Series No: 67. Revision: 2. NY. Διαθέσιμο online: https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_67rev2e.pdf
- UN HABITAT (2004). *The Right to Adequate Housing*, Fact Sheet No.21: Rev.1, Geneva. Διαθέσιμο online: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FS21_rev_1_Housing_en.pdf
- UN OCHA (2017). *West and Central Africa: Weekly Regional Humanitarian Snapshot* (27 December 2016 - 2 January 2017), Διαθέσιμο online: <http://reliefweb.int/report/central-african-republic/west-and-central-africa-weekly-regional-humanitarian-snapshot-27-0>
- UNHCR, (2002). *Refugees*, Vol. 12, (127)
- UNHCR, (2006). *UNHCR Comments on the Inquiry (SOU 2006:6, Swedish Government Official Report) on the implementation in Swedish law of Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection and the content of the protection granted*, Διαθέσιμο online: <http://www.refworld.org/country,POLICY,UNHCR,NATLEGCOMMENTS,SWE,,4a54bbef0.0.html>
- UNHCR, (2008). *Policy Framework and Implementation Strategy: UNHCR's role in support of return and reintegration of displaced populations*, Διαθέσιμο online: <http://www.unhcr.org/partners/guides/4c2203309/policy-framework-implementation-strategy-unhcrs-role-support-return-reintegration.html>
- UNHCR, (2012). *Displacement: The New 21st Century Challenge*, Διαθέσιμο online: http://www.unhcr.org/globaltrends/june2013/UNHCR%20GLOBAL%20TRENDS%202012_V05.pdf
- UNHCR, (2015). *UNHCR Refugee Resettlement Trends 2015*, Διαθέσιμο online: <http://www.unhcr.org/559ce97f9>
- UNHCR, (2017). *Desperate Journeys: Refugees and migrants entering and crossing Europe via the Mediterranean and Western Balkans routes*, Διαθέσιμο online: https://data2.unhcr.org/en/documents/download/58838#_ga=2.182380391.1782957705.1505081332-994736444.1501458802
- UNISDR (2005). *Hyogo Framework for Action (2005-2014): Building the Resilience of Nations and Communities to Disaster*, World Conference on Disaster Reduction, 18-22 January 2005, Kobe: Hyogo, Japan. Διαθέσιμο online: <https://www.unisdr.org/2005/wcdr/intergover/official-doc/L-docs/Hyogo-framework-for-action-english.pdf>
- United Nations, (2002). *International Migration Report: 2002*, στο Zlotnik, H., (2003). *The Global Dimensions of Female Migration*, Διαθέσιμο online: <http://migrationinformation.org/Feature/email.cfm?ID=109>
- UNEP (2017). *The status of climate change litigation: A global review*, σσ. 5-12, Διαθέσιμο online: <http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/20767/climate-change-litigation.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Wisner, B., Blaikie, P., Cannon T. & Davis, I. (2003). *At Risk - Natural hazards, people's vulnerability and disasters*
- Zolberg, A. R., (1983). *The formation of New States as a Refugee-Generating Process*, *Annals of*

Ελληνόγλωσση

- Αγτζίδης, Β. (2005). *Έλληνες του Πόντου*, Αθήνα: Ελληνικές Εκδόσεις.
- Αντωνίου, Α. & Παπαϊωάννου, Α. (2016). *Οι Κανονισμοί Δουβλίνο II & III*, (Ανέκδοτη Εργασία). Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα
- Γετίμης Π. & Οικονόμου Δ. (1992). *Νέες γεωγραφικές ανισότητες και χωρικές πολιτικές στην Ελλάδα*, Τόπος, Τεύχος 4, σσ. 3-44
- Γεωργαλή, Ε. (2016). *Επανάχρηση, Επαναξιοποίηση και Επανασχεδιασμός Ανενεργών Στρατιωτικών Εγκαταστάσεων. Case study: Σχεδιάζοντας το πρώην στρατόπεδο Κόδρα στην Καλαμαριά (ΠΣ Θεσσαλονίκη)*. (Ανέκδοτη Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Δελλαδέτσιμας, Π. Μ. (2009). *Οι Ασφαλείς Πόλεις*, Αθήνα: Εξάντας.
- Διαμαντόπουλος, Γ. (1991). *Μαχόμενη Πολεοδομία για την Ανάπτυξη της Πόλης: Η περίπτωση Καλαμάτα, 1980 – 90*, Πόλη και Σεισμός, Αθήνα: Τ.Ε.Ε.
- Διεθνής Αμνηστία. (2012). *Ετήσια Έκθεση 2012. Η κατάσταση των ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανά τον κόσμο*, Διαθέσιμο online: <https://www.amnesty.gr/sites/default/files/pdf/air2012-press-pack.pdf>
- Διεθνής Αμνηστία. (2013). *Ετήσια Έκθεση 2013. Η κατάσταση των ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανά τον κόσμο*, Διαθέσιμο online: http://files.amnesty.org/air13/AmnestyInternational_AnnualReport2013_complete_gr.pdf
- Εγκυκλοπαίδεια Δόμη, (2005). Τόμος, 24., Αθήνα: ΔΟΜΗ Α.Ε.
- Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, (2001). Τόμος, 42., Αμαρούσιον: Πάπυρος
- Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, (1996). Τόμος, 51. Αμαρούσιον: Πάπυρος
- Κυριαζή- Άλλισον Ε., (1998). *Εσωτερική μετανάστευση στην Ελλάδα του 1990: Τάσεις – προβληματισμοί – Προοπτικές*, στο Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Τεύχος 96-97, Διαθέσιμο online: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/viewFile/7320/7040.pdf>
- Καραδήμου Γερολύμπου, Α. (2013). *Η ανάδυση της σύγχρονης Θεσσαλονίκης. Ιστορίες / πρόσωπα / τοπία*. Θεσσαλονίκη: University Press.
- Κατσαφάδου, Σ. (2014). *Ο σεισμός της Καλαμάτας ως παράδειγμα διαχείρισης κινδύνου: Καταστροφή ή ευκαιρία για ανασυγκρότηση της πόλης;*, 12ο Τακτικό Επιστημονικό Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης (ERSA - GR), Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Επιστημονικών Επιστημών, Διαθέσιμο online: www.academia.edu/19226820/Ο_σεισμός_της_Καλαμάτας_ως_παράδειγμα_διαχείρισης_κινδύνου_Καταστροφή_ή_ευκαιρία_για_ανασυγκρότηση_της_πόλης
- Κατσαφάδου, Σ. (2013). *Φυσικές καταστροφές και διαχείριση κινδύνου: Καλαμάτα και σεισμός*, (Ανέκδοτη Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Λέκκας, Ε. Α. (1996). *Φυσικές και Τεχνολογικές Καταστροφές*, Αθήνα: Access.
- Μακρόπουλος, Κ. (2006) *Φυσικές Καταστροφές, Σεισμοί και Μέτρα Προστασίας*, 15^ο Συνέδριο Σκυροδέματος, Οκτώβριος 2006, Αλεξανδρούπολη, Διαθέσιμο online: http://library.tee.gr/digital/m2173/m2173_makropoulos.pdf
- Μαραντζίδης, Ν. (2012). *Οι τουρκόφωνοι Πόντιοι πρόσφυγες στην Ελλάδα: Προβλήματα ενσωμάτωσης*.
- Μασούρα, Β. (2009). *Η Διεπιστημονική Ορολογία του Τομέα Διαχείρισης Φυσικών Κινδύνων*

- Το Παράδειγμα του Σεισμικού Κινδύνου, 7^ο Συνέδριο Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία, 22-24 Οκτωβρίου 2009, Αθήνα: Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας, Διαθέσιμο online: http://www.eleto.gr/download/Conferences/7th%20Conference/7th_12-13-MasouraVasiliki_Paper_V03.pdf
- Ματίκα, Χ. (2010). *Τα στρατόπεδα στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης. Το Κόρδα στην Καλαμαριά*. (Ανέκδοτη Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Μηλιός, Γ. (2000). *Η Ελληνική Οικονομία κατά τον 20^ο αιώνα*.
- Μπελαβίλας, Ν. & Πρέντου, Π. (2016). "The typologies of refugees' camps in Greece". National Technical University of Athens, Urban Environment Laboratory. Αθήνα: Onassis Cultural Center.
- Μπένος, Σ. (1998). *Καλαμάτα Ως Σύμβολο Αλλαγών στην Αποκέντρωση με Αποκορύφωμα τη Διαχείριση του Μεγάλου Σεισμού τον Σεπτέμβρη του 1986*.
- Μπεριάτος, Η. και Δελλαδέτσιμας, Π. Μ. (2010). *Σεισμοί και Οικιστική Ανάπτυξη: Ο Ρόλος του Αρχιτεκτονικού, Πολεοδομικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού*, Αθήνα: Κριτική.
- Ντυκέν, Μ.Ν. & Γάκη, Δ. (2008). *Η συμβολή της κινητικότητας του πληθυσμού στις επιλογές του για απασχόληση και κατοίκηση*, Στο 1ο Αναπτυξιακό Συνέδριο Νομού Καρδίτσας.
- Οικονόμου, Δ. & Σαπουνάκης, Α. (1996). *Στεγαστική πολιτική και κοινωνικός αποκλεισμός, στο Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*, Αθήνα: ΕΚΚΕ.
- Παπαδόπουλος, Γ. (2000). *Η Πολιτική Προστασία στην Ελλάδα: Αντιμετώπιση Φυσικών και Τεχνολογικών Καταστροφών*, Αθήνα: Ίων
- Παπαζάχος, Β., Καρακαϊσης, Γ. Φ. & Χατζηδημητρίου, Π. Μ. (2005). *Εισαγωγή στη Σεισμολογία*, Θεσσαλονίκη: Ζήτη
- Παπαζάχος, Β. & Παπαζάχου, Κ. (2003). *Οι Σεισμοί της Ελλάδας*, Θεσσαλονίκη: Ζήτη, σσ. 274-275
- Παπαρρηγόπουλος, Κ. (2010). *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους (1922–1967)*, Τόμος, 25., National Geographic Society – Τέσσερα Πι Ειδικές Εκδόσεις Α.Ε.
- Προγουλάκης, Γ. (2002). *Από την Μικρασιατική Καταστροφή στις Παραμονές της Μεταπολίτευσης 1922-1972*.
- Πυρπυρή, Λ. (2017). *Χωρικός Σχεδιασμός και Διαχείριση των Προσφυγικών Ροών*. (Ανέκδοτη Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Σαπουνάκης, Α. (2014). *Το ζήτημα της κατοικίας στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης*, 5^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, 8-10 Μαρτίου 2014, Αθήνα: Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής
- Σαπουντζάκη, Κ. (2007). *Το Αύριο εν Κινδύνω: Φυσικές και Τεχνολογικές Καταστροφές στην Ευρώπη και την Ελλάδα*, Αθήνα: Gutenberg
- Σβορώνος, Ν. Γ. (1999). *Επισκόπηση της νεοελληνικής ιστορίας*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Τερκενκλή, Θ., Ιωσηφίδης, Θ. & Χωριανόπουλος, Ι. (2007). *Ανθρωπογεωγραφία: Άνθρωπος, Κοινωνία και Χώρος*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
- Τομαή, Φ. (2011, Ιουλίου 28). TVXS. Ανάκτηση από Το παρασκήνιο της Συνθήκης της Λωζάννης: <http://tvxs.gr/news/σαν-σήμερα/το-παρασκήνιο-της-συνθήκης-της-λωζάννης>
- Ύπατη Αρμοστέα του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, (2004). *Ενημερωτικό Δελτίο της Αντιπροσωπείας της Ύπατης Αρμοστέας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα*, (Υ.Α.), Διαθέσιμο online: [http://www.unhcr.gr/download/BN/BN_04\(GR\).doc](http://www.unhcr.gr/download/BN/BN_04(GR).doc)
- Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. (2017). *Πεπραγμένα και Στόχοι στο Προσφυγικό και*

Μεταναστευτικό Ζήτημα στην Ελλάδα, (Ανέκδοτο τεύχος)
Φαλιάγκρας, Γ. (2010). *Παραβατικότητα στο Χώρο και Περιβαλλοντικοί – Τεχνολογικοί Κίνδυνοι Μελέτες Περίπτωσης: ο Κηφισός Ποταμός, Το Παράκτιο Μέτωπο της Νοτιοανατολικής Αττικής, Πυρκαγιές στη Ζώνη Μίξης Δασών - Οικισμών*, (Ανέκδοτη Διπλωματική Εργασία). Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.

Θεσμικά κείμενα – Μελέτες

- Γενική Συνέλευση Ηνωμένων Εθνών, 10 Δεκεμβρίου 1948, *Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*, Διαθέσιμο online: http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf
- Δήμος Καλαμαριάς (Ανάδοχοι: Γιαννακού, Α., ΔΙΚΤΥΟ Α.Ε., ΓΕΩΧΩΡΟΣ ΕΠΕ, Η. Βαλιούλης & Συν.). (2009). Αναθεώρηση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Δήμου Καλαμαριάς Ευρωπαϊκή Ένωση, Κανονισμός 2007/2004EE L 349 της 25^{ης} Νοεμβρίου 2004, 47^ο Τεύχος, Διαθέσιμο online: http://publications.europa.eu/resource/cellar/b8253170-cd6a-48c5-9a6a-2b91d31f7374.0004.02/DOC_3
- Ευρωπαϊκή Ένωση, Κανονισμός 343/2003 της 18^{ης} Φεβρουαρίου 2003, Για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, Διαθέσιμο online: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32003R0343>
- Ευρωπαϊκή Ένωση, Κανονισμός 604/2013 της 26^{ης} Ιουνίου 2013, Για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιτύπωση), Διαθέσιμο online: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32013R0604>
- Ευρωπαϊκή Ένωση, Οδηγία 2004/83/EK της 29^{ης} Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, Διαθέσιμο online: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0083&from=EN>
- Ευρωπαϊκή Ένωση, Πρόγραμμα Χάγης 10ης Μαΐου 2005, δέκα προτεραιότητες για την προσεχή πενταετία. Μια εταιρική σχέση για την ευρωπαϊκή ανανέωση στον τομέα της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης, Διαθέσιμο online: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:116002>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το μετά το 2015 πλαίσιο δράσης του Hyogo: διαχείριση επικινδυνότητας για να επιτευχθεί η ανθεκτικότητα, (8.4.2014), Βρυξέλλες
- ΚΕΠΑΜΕ (1988) *Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Καλαμάτας 1985 - 1988*, Τελική Συνοπτική Έκθεση, Αθήνα.
- Ηνωμένα Έθνη (1951). Σύμβαση της Γενεύης, Διαθέσιμο online: <https://www.unric.org/html/greek/pdf/refugeeconvention-GRE.pdf>
- Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (1986). *Οι σεισμοί της Καλαμάτας Σεμινάριο του Τ.Ε.Ε. για τους Μηχανικούς της Καλαμάτας*, Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε., 1437, σσ. 6-7
- ΦΕΚ 201/Α/26-9-1959. Νομοθετικό Διάταγμα 3989/1959. Περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της νομικής καταστάσεως των προσφύγων.

ΦΕΚ Α' 41/01/03/2012. Ν.4052/2012. Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας.

Διαδικτυακοί Τόποι

Administration for Children & Families (ACF): <https://www.acf.hhs.gov/about>

African Renewal: <http://www.un.org/africarenewal/>

Community Development Financial Institutions: <https://www.cdfifund.gov/Pages/default.aspx>

Displacement Solutions: <http://displacementsolutions.org/>

ESRI [story maps]: <https://storymaps.esri.com/stories/2016/refugee-camps/#>

European Commission: <https://ec.europa.eu/>

- o European Migrant Smuggling Centre (EMSC): https://ec.europa.eu/home-affairs/what-is-new/news/news/2016/20160222_1_en
- o European Border and Coast Guard agreed: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2292_en.htm
- o Greece: Response to Refugee Crisis: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/greece_en.pdf
- o Relocation and Resettlement: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-829_en.htm

Eurostat: <http://ec.europa.eu/>

- o Asylum Stats: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/main-tables>

Forced Migration Online: <http://www.forcedmigration.org/>

Forced Migration Review: <http://www.fmreview.org/>

HIAS: <https://www.hias.org/>

Internal Displacement Monitoring Plan: <http://www.internal-displacement.org/>

National Centers for Environmental Information: <https://gis.ncdc.noaa.gov/maps/ncei>

National Geographic: <http://www.nationalgeographic.com/>

Perichoresis: <https://www.perichoresis.ngo/gr/projects/>

Relief Web: <http://reliefweb.int/>

Small Business Administration: <https://www.sba.gov/>

Swedish Civil Contingencies Agency: <https://www.msb.se/en/>

The World Bank: Disaster Risk Management

<http://www.worldbank.org/en/topic/disasterriskmanagement>

UN Environment – European Commission: Democratic Republic of the Congo, River Partners: https://www.youtube.com/watch?time_continue=382&v=dE_sE4K-HEg

UNEP: <http://www.unep.org/>

UNHCR: <http://www.unhcr.org/>

- o Fact Sheet: August 2017 | Zaatari Refugee camp | <file:///C:/Users/User/Downloads/FACTSHEET-ZaatariRefugeeCamp-Aug2017final.pdf>

- Figures at A Glance: <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>
- Journeys to Europe more diverse, but all high risk for refugees and migrants: <http://www.unhcr.org/neu/13599-journeys-europe-diverse-high-risk-refugees-migrants.html>
- Local Integration: <http://www.unhcr.org/local-integration-49c3646c101.html>
- Northern Europe: <http://www.unhcr.org/neu/>
- Refugee Resettlement Facts: <http://www.unhcr.org/thumb1/588a15344.jpg>
- Resettlement: <http://www.unhcr.org/resettlement.html>
- Resettlement in the US: <http://www.unhcr.org/resettlement-in-the-united-states.html>
- Voluntary Repatriation: <http://www.unhcr.org/voluntary-repatriation-49c3646cfe.html>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction: <http://www.unisdr.org/>

US Department of State: <https://www.state.gov/j/prm/ra/index.htm>

Vimeo | *Introduction to the International Refugee Regime*: <https://vimeo.com/74987092>

Διεθνής Αμνηστία <https://www.amnesty.gr/universal-declaration-of-human-rights>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή | ΓΓ Ευρωπαϊκής Πολιτικής Προστασίας και Επιχειρήσεων Ανθρωπιστικής Βοήθειας: https://ec.europa.eu/info/departments/humanitarian-aid-and-civil-protection_el

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: <http://www.consilium.europa.eu/el/home/>

- Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, 18 Μαρτίου 2016: <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

Υπηρεσία Ασύλου: <http://asylo.gov.gr/>

- Στατιστικά στοιχεία: http://asylo.gov.gr/?page_id=143
- Διαδικασίες Μετέγκαταστασης: http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2017/09/Relocation-procedures-up-to-10-09-17_gr.pdf

Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης: <http://www.firstreception.gov.gr/>

- Νομοθεσία: <http://www.firstreception.gov.gr/content.php?id=5>

Online Chart Tool: <https://www.onlinecharttool.com/>

The noun project: <https://thenounproject.com/>

Stories : <http://www.unhcr.org/en-us/news/stories/2017/7/5967468425.html>

<https://blog.samaritanspurse.org/a-place-to-call-home-2/>

<https://www.nytimes.com/topic/subject/refugees-and-displaced-people>

Παράρτημα Ι

Επικοινωνία/συμβουλές από άτομα

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: Οικονόμου Δ., Σαπουνάκης Α., Ντυκέν Μ. Ν., Βογιαζίδης Ν., Σαμαρίνα Α., Πανταζής Π., Σταθάκης Δ.

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο: Φώτης Γ.Ν.

Πανεπιστήμιο Αιγαίου: Πετράκου Η.

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης: Βαβάτσικος Α.

ΚΤΗ: Metzger J., Zeinab T. E.

A21: Καραγκούνη Λ., Παπαδοπούλου Μ.,

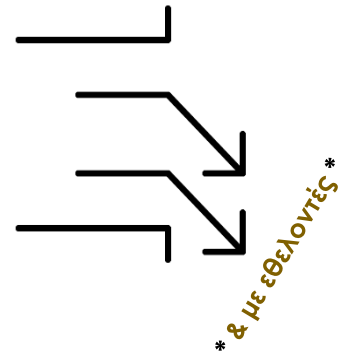
Eurorelief: Σαμιωτάκης Σ.

Perichoresis: Μακρίδου Ζ., Κάλφογλου Σ.

Samaritan's Purse και DRC: με διάφορα μέλη, κυρίως προφορικά

ΟΗΕ: Soiberg A.

Υπουργείο Μεταναστευτικής : αδημοσίευτο κείμενο Πεπραγμένων & Στόχων για το Πολιτικής Προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα στην Ελλάδα (επικοινωνία μέσω κ. Οικονόμου)

Παράρτημα II

Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (μέσω της Διεθνούς Αμνηστίας)

Η ιστορία της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 10 Δεκεμβρίου του 1948, ήταν το αποτέλεσμα των συνεπειών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Με τη λήξη του πολέμου και τη δημιουργία των Ηνωμένων Εθνών, η διεθνής κοινότητα ορκίστηκε να μην ξανασυμβούν ποτέ στο μέλλον οι αγριότητες και η κτηνωδία που προκάλεσε αυτός ο φονικός πόλεμος (60 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους – 20 εκατ. στρατιώτες και 40 εκατ. άμαχοι). Οι ηγέτες του κόσμου αποφάσισαν να συμπληρώσουν τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών με ένα οδικό χάρτη που θα εγγυάτο τα δικαιώματα για όλους τους ανθρώπους παντού στον κόσμο. Το κείμενο που είχαν κατά νου, και το οποίο αργότερα αποτέλεσε την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ήρθε στην πρώτη συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης το 1946. Η Γενική Συνέλευση επανεξέτασε το προσχέδιο και το παρέπεμψε στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο το οποίο εξουσιοδότησε την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να συντάξει και να επεξεργαστεί έναν κατάλογο δικαιωμάτων. Το κύριο μέλημα της επιτροπής ήταν να ξεκαθαρίσει ποια δικαιώματα θα αναφέρονταν και τη νομική φύση του εγγράφου που θα προέκυπτε. Η Επιτροπή, στην πρώτη της συνεδρίαση στις αρχές του 1947, εξουσιοδότησε τα μέλη της να συντάξουν «ένα προσχέδιο της Διεθνούς Λίστας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων». Αργότερα την εργασία ανέλαβε μια συντακτική επιτροπή που την απάρτιζαν μέλη της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από 9 χώρες, που είχαν επιλεγεί με γεωγραφικά κριτήρια. Επικεφαλής της Επιτροπής ήταν η Ελεάνορ Ρούζβελτ, χήρα του προέδρου των ΗΠΑ Φραγκλίνου Ρούζβελτ. Το τελικό κείμενο ολοκληρώθηκε σε λιγότερο από δύο χρόνια. Στις 10 Δεκεμβρίου 1948 η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υιοθετείται από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, με ψήφους 48 υπέρ, 0 κατά και 8 αποχές (όλο το σοβιετικό μπλοκ κρατών, η Νότια Αφρική και η Σαουδική Αραβία). Είναι σημαντικό ότι καμία από τις χώρες που αντιπροσωπεύονταν στην Γενική Συνέλευση δεν ψήφισε ενάντια στη Διακήρυξη και ότι ακόμη και αυτές που απείχαν από την τελική ψηφοφορία, είχαν συμμετάσχει και συνεργαστεί στις ενδιάμεσες διαδικασίες σύνταξης. Σε μια εποχή όπου κόσμος είχε χωριστεί στο Δυτικό και Ανατολικό μπλοκ, το να βρεθεί ένας κοινός τόπος επί της ουσίας του κειμένου αποδεικνύει ότι ήταν ένα τεράστιο επίτευγμα.

Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Προοίμιο

Επειδή η αναγνώριση της σύμφυτης αξιοπρέπειας καθώς και των ίσων και αναπαλλοτριωτών δικαιωμάτων όλων των μελών της ανθρωπίνης οικογένειας αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο. Επειδή η παραγνώριση και η περιφρόνηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου οδήγησαν σε πράξεις βαρβαρότητας που εξεγείρουν την ανθρωπινή συνείδηση, και η προοπτική ενός κόσμου όπου οι άνθρωποι θα απολαμβάνουν την ελευθερία του λόγου και της πίστης, λυτρωμένοι από τον τρόμο και την αθλιότητα, έχει διακηρυχθεί ως η πιο υψηλή επιδίωξη του ανθρώπου. Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα από ένα καθεστώς δικαίου, ώστε το άτομο να μην αναγκάζεται να προσφεύγει, ως έσχατο καταφύγιο, στην εξέγερση κατά της τυραννίας και της καταπίεσης. Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να προωθηθεί η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων ανάμεσα στα έθνη. Επειδή οι λαοί των

Ηνωμένων Εθνών, με τον Καταστατικό Χάρτη, διακήρυξαν και πάλι την πίστη τους στα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου, στην αξιοπρέπεια και την αξία της ανθρώπινης προσωπικότητας, στην ισότητα δικαιωμάτων ανδρών και γυναικών, και έδειξαν πως είναι αποφασισμένοι να προωθήσουν την κοινωνική πρόοδο και καλύτερες συνθήκες ζωής στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ελευθερίας. Επειδή τα κράτη μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να εξασφαλίσουν, σε συνεργασία με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, τον αποτελεσματικότερο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών σε όλο τον κόσμο. Επειδή η ταυτότητα αντιλήψεων ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες αυτές έχει εξαιρετική σημασία για να εκπληρωθεί πέρα ως πέρα αυτή η υποχρέωση. Η Γενική Συνέλευση ανακηρύσσει την παρούσα Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ως κοινό ιδανικό στο οποίο πρέπει να κατατείνουν όλοι οι λαοί και όλα τα έθνη, έτσι ώστε κάθε άτομο και κάθε όργανο της κοινωνίας, με τη διακήρυξη αυτή διαρκώς στη σκέψη, να προσπαθεί, με τη διδασκαλία και την παιδεία, να αναπτύξει τον σεβασμό αυτών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών, και με προοδευτικά μέτρα, εθνικά και διεθνή, να εξασφαλίσει την παγκόσμια και αποτελεσματική εφαρμογή τους, τόσο ανάμεσα στους λαούς των ίδιων των κρατών μελών όσο και ανάμεσα στους ανθρώπους περιοχών που βρίσκονται στη δικαιοδοσία τους.

Άρθρο 1 Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης.

Άρθρο 2 Κάθε άνθρωπος είναι υποκείμενο όλων των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναφέρονται στην παρούσα Διακήρυξη, χωρίς καμιά απολύτως διάκριση, όπως το φύλο, η γλώσσα, η θρησκεία, οι πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, η εθνική ή κοινωνική καταγωγή, η περιουσία, η γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση. Επίσης δεν είναι επιτρεπτό να γίνεται καμιά διάκριση λόγω του πολιτικού, νομικού ή διεθνούς καθεστώτος της χώρας από την οποία προέρχεται κανείς, είτε πρόκειται για χώρα ή εδαφική περιοχή ανεξάρτητη, είτε για χώρα μη ανεξάρτητη, υπό εποπτεία ή υπό οποιονδήποτε άλλο περιορισμό κυριαρχίας.

Άρθρο 3 Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την προσωπική του ασφάλεια.

Άρθρο 4 Κανείς δεν επιτρέπεται να ζει υπό καθεστώς δουλείας ή καταναγκαστικής εργασίας. Η δουλεία και το δουλεμπόριο υπό οποιαδήποτε μορφή απαγορεύονται.

Άρθρο 5 Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε σκληρή, απάνθρωπη, ταπεινωτική μεταχείριση ή ποινή.

Άρθρο 6 Κάθε άτομο όπου και αν βρίσκεται έχει δικαίωμα να γίνεται σεβαστό από το νόμο.

Άρθρο 7 Όλοι είναι ίσοι απέναντι στο νόμο και έχουν εξίσου δικαίωμα στην προστασία του νόμου, χωρίς καμιά απολύτως διάκριση. Όλοι δικαιούνται να προστατευτούν από διακρίσεις που παραβιάζουν την παρούσα Διακήρυξη αλλά και από προκλήσεις τέτοιων διακρίσεων.

Άρθρο 8 Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ασκεί αποτελεσματικά ένδικα μέσα στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια κατά πράξεων που παραβιάζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα που του αναγνωρίζουν το Σύνταγμα και ο νόμος.

Άρθρο 9 Κανείς δεν μπορεί να συλλαμβάνεται, να κρατείται ή να εξορίζεται αυθαίρετα.

Άρθρο 10 Κάθε άτομο δικαιούται ισονομία, σε μια δίκαιη και δημόσια δίκη από δικαστήριο ανεξάρτητο και αμερόληπτο, που θα αποφασίσει για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του και για το βάσιμο της κατηγορίας εναντίον του.

Άρθρο 11 1. Όποιος κατηγορείται για ποινικό αδίκημα πρέπει να θεωρείται αθώος, μέχρι να διαπιστωθεί η ενοχή του σύμφωνα με το νόμο, σε δημόσια δίκη κατά την οποία θα έχουν εξασφαλιστεί όλες οι απαραίτητες για την υπεράσπισή του εγγυήσεις. 2. Κανείς δεν μπορεί να καταδικαστεί για πράξεις ή παραλείψεις οι οποίες κατά το χρόνο που τελέστηκαν δε συνιστούσαν αξιόποινo αδίκημα κατά το εθνικό ή το διεθνές δίκαιο. Ούτε μπορεί να επιβληθεί ποινή βαρύτερη από εκείνη που ίσχυε κατά το χρόνο που τελέστηκε η αξιόποινή πράξη.

Άρθρο 12 1. Κανείς δεν επιτρέπεται να υποστεί αυθαίρετες επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια, την κατοικία ή την αλληλογραφία του, ούτε προσβολές της τιμής και της υπόληψής του. 2. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να τον προστατεύουν οι νόμοι από επεμβάσεις και προσβολές αυτού του είδους.

Άρθρο 13 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί ελεύθερα και να εκλέγει τον τόπο διαμονής του στο εσωτερικό ενός κράτους. 2. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να εγκαταλείπει οποιαδήποτε χώρα, ακόμη και τη δική του, και να επιστρέψει στη χώρα του.

Άρθρο 14 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα λόγω διωγμών να ζητά άσυλο και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες. 2. Κανείς δεν μπορεί να επικαλεστεί αυτό το δικαίωμα σε περίπτωση δίωξης που δεν εδράζεται σε πολιτικούς λόγους ή για ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 15 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα σε μια ιθαγένεια. 2. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιθαγένειά του, ούτε το δικαίωμα να αλλάξει ιθαγένεια.

Άρθρο 16 1. Ο άνδρας και η γυναίκα, όταν φθάσουν σε ηλικία γάμου, έχουν το δικαίωμα να παντρεύονται και να δημιουργούν οικογένεια, χωρίς κανέναν περιορισμό λόγω φυλής, εθνικότητας ή θρησκείας. 2. Και οι δύο έχουν ίσα δικαιώματα ως προς το γάμο, κατά τη διάρκειά του και κατά τη λύση του. Γάμος δεν μπορεί να συναφθεί παρά μόνο με ελεύθερη και πλήρη συναίνεση των μελλόνυμφων. 3. Η οικογένεια είναι το φυσικό και βασικό κύτταρο της κοινωνίας, και έχει δικαίωμα προστασίας από την κοινωνία και το κράτος.

Άρθρο 17 1. Κάθε άτομο μόνο του ή μαζί με άλλους έχει δικαίωμα στην ιδιοκτησία. 2. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιδιοκτησία του.

Άρθρο 18 Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία για αλλαγή θρησκείας ή πίστης, όπως και την ελευθερία, μόνο ή μαζί με άλλους, δημόσια ή ιδιωτικά, να εκδηλώνει τη θρησκεία του ή τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις του με τη διδασκαλία, την πρακτική, τη λατρεία και με την τέλεση θρησκευτικών τελετών.

Άρθρο 19 Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει το να εκφράζει τις απόψεις του χωρίς να υφίσταται δυσμενείς συνέπειες καθώς και το να αναζητά, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης και οπουδήποτε στον κόσμο.

Άρθρο 20 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να συνέρχεται και να συνεταιρίζεται ελεύθερα για ειρηνικούς σκοπούς. 2. Κανείς δεν μπορεί να εξαναγκαστεί να συμμετέχει σε κάποιο σωματείο.

Άρθρο 21 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διακυβέρνηση της χώρας του είτε άμεσα, είτε έμμεσα με αντιπροσώπους ελεύθερα εκλεγμένους. 2. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να γίνεται δεκτό με ίσους όρους στις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας του. 3. Η λαϊκή θέληση είναι το θεμέλιο της κρατικής εξουσίας. Η θέληση αυτή πρέπει να εκφράζεται με τίμιες εκλογές, οι οποίες πρέπει να διεξάγονται περιοδικά, με καθολική, ισότιμη και μυστική ψηφοφορία ή με αντίστοιχη διαδικασία που να εξασφαλίζει την ελευθερία της εκλογής.

Άρθρο 22 Κάθε άτομο ως μέλος του κοινωνικού συνόλου έχει δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και δικαιούται, μέσω της εθνικής προσπάθειας και της διεθνούς συνεργασίας και σύμφωνα πάντα με την οργάνωση και τις οικονομικές δυνατότητες κάθε κράτους, να εξασφαλίζει την ικανοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων που είναι απαραίτητα για την αξιοπρέπεια και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Άρθρο 23 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να εργάζεται και να επιλέγει το επάγγελμά του, να έχει κατάλληλες και ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας και να προστατεύεται από την ανεργία. 2. Όλοι, χωρίς καμιά διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίση εργασία. 3. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα δίκαιης και ικανοποιητικής αμοιβής, ώστε ο ίδιος και η οικογένειά του να ζουν αξιοπρεπώς, και η οποία συμπληρώνεται, αν είναι απαραίτητο, και με άλλους τρόπους κοινωνικής προστασίας. 4. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ιδρύει μαζί με άλλους συνδικάτα και να συμμετέχει σε συνδικάτα για την υπεράσπιση των συμφερόντων του.

Άρθρο 24 Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα στην ανάπαυση και στον ελεύθερο χρόνο, όπως και σε λογικό περιορισμό του χρόνου εργασίας καθώς και σε περιοδικές άδειες μετ' αποδοχών.

Άρθρο 25 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα σε ένα βιοτικό επίπεδο ικανό να εξασφαλίσει στο ίδιο και στην οικογένειά του υγεία και ευημερία, ειδικότερα τροφή, ρουχισμό, κατοικία, ιατρική περίθαλψη, απαραίτητες κοινωνικές υπηρεσίες και κοινωνική ασφάλιση. Έχει επίσης δικαίωμα σε ασφάλιση για την ανεργία, την ασθένεια, την αναπηρία, τη χηρεία, τη γεροντική ηλικία, όπως και για όλες τις άλλες περιπτώσεις που στερείται τα μέσα για να συντηρηθεί, εξαιτίας περιστάσεων ανεξάρτητων από τη θέλησή του. 2. Η μητρότητα και η παιδική ηλικία δικαιούνται ειδική μέριμνα και περίθαλψη. Όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα αν έχουν γεννηθεί εντός ή εκτός γάμου, απολαμβάνουν την ίδια κοινωνική προστασία.

Άρθρο 26. 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται δωρεάν τουλάχιστον στη στοιχειώδη και βασική βαθμίδα της. Η στοιχειώδης εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να εξασφαλίζεται για όλους, ενώ η ανώτατη εκπαίδευση πρέπει να είναι εξίσου προσιπή σε όλους ανάλογα με τις ικανότητές τους. 2. Η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη και όλες τις φυλές και τις θρησκευτικές ομάδες, και να προωθεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης. 3. Οι γονείς έχουν κατά προτεραιότητα το δικαίωμα να επιλέγουν το είδος της παιδείας που θα δοθεί στα παιδιά τους.

Άρθρο 27. 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ελεύθερα στην πνευματική ζωή της κοινότητας, να απολαμβάνει τις καλές τέχνες και να μοιράζεται την επιστημονική πρόοδο και τα

αγαθά της. 2. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα προστασίας των ηθικών και υλικών αποκτημάτων του που απορρέουν από κάθε είδους επιστημονική, λογοτεχνική ή καλλιτεχνική παραγωγή.

Άρθρο 28. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα σε μια κοινωνική, διεθνή τάξη, όπου τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που αναφέρονται στην παρούσα Διακήρυξη να μπορούν να υλοποιούνται σε όλη τους την έκταση.

Άρθρο 29. 1. Το άτομο έχει υποχρεώσεις απέναντι στην κοινότητα μέσα στο πλαίσιο της οποίας και μόνο είναι δυνατή η ελεύθερη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

2. Το άτομο κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του και την απόλαυση των ελευθεριών του στους μόνους περιορισμούς που πρέπει να υπόκειται είναι αυτοί που ορίζονται από τους νόμους, με αποκλειστικό σκοπό την εξασφάλιση της αναγνώρισης και του σεβασμού των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων ανθρώπων και της ικανοποίησης των δίκαιων απαιτήσεων της ηθικής, της δημόσιας τάξης και της εν γένει ευημερίας σε μια δημοκρατική κοινωνία. 3. Τα δικαιώματα αυτά και οι ελευθερίες δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση να ασκούνται αντίθετα προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 30. Καμιά διάταξη της παρούσας Διακήρυξης δεν μπορεί να ερμηνευτεί ότι παρέχει σε ένα κράτος, σε μια ομάδα ή σε ένα άτομο οποιοδήποτε δικαίωμα να επιδίεται σε ενέργειες ή να εκτελεί πράξεις που αποβλέπουν στην άρνηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που εξαγγέλλονται σε αυτήν.

Διεθνής Αμνηστία, *Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, Διαθέσιμο online: <https://www.amnesty.gr/universal-declaration-of-human-rights>

CD εργασίας

ΤΟΠΟΘΕΤΕΪΣΤΕ ΕΔΩ

